శ్రీనివాస పరబ్రహ్మణేనమః.
శ్రీమత్ప్రణతార్తిహరవరద పరబ్రహ్మణేనమః.
శ్రీమతేనిగమాన్త మహాదేశికాయనమః.

పఞ్చకాలప్రకాశః

అయమాహ్నికగ్రన్థః
పాఞ్చకాలిక నిత్యకర్మానుష్ఠాన బద్ధశ్రద్ధస
మస్తాస్తికజన సుఖావగమాయ పూర్వాచార్యా
నుగృహీతాహ్నికగ్రన్థేభ్యస్సముద్ధృత్యసఙ్కలితః
శ్రీకాఞ్చీపురీవాసినా శ్రీమద్వేదాన్తరా
మానుజసంయమిసార్వభౌమలబ్ధ సమస్తార్థజ్ఞాతేన

దెఙ్క్రణీకోట్టైతిరుమలై శ్రీనివాసాచార్యేణ

అనేకపణ్డిత సాహాయ్యేన పరిశోధ్య
చెన్నపురీ విరాజమానాయాం
ఆనన్దముద్రాక్షర శాలాయాం
ద్వితీయవారం ముద్రాపితో విజయతేతరాం
విరోధికృద్వత్సరే వైశాఖమాసే

౧౯౧౧.

ద్వితీయముద్రణభూమికా

భోభో ఆర్యమిశ్రాః పఞ్చకాలపరాయణాః పఞ్చకాలప్రకాశోనామ ఆహ్నికగ్రన్థోఽయం బహూనా మాస్తికానామ్మహాత్మనాం ప్రేరణయా అనేకసంఖ్యావ తాం సాహాయ్యసమ్పత్త్యా చ దాసేనసమ్పాదితః, క్రోధివత్సరే (1904) సమ్ముద్ర్య ప్రాకాశ్యత. తదా తే ముద్రితాస్సర్వేప్యాదర్శా నాతిచిరాదేవ అక్రీయన్తేతి నిబన్ధోయ మాస్తికానా మ్మహాపురుషాణాం బహూనామాదరపాత్రతామభజదధికాధికామితి, యత్సత్య మాత్రస్యైవ బహుమానస్సముహానాబధ్యతే, సదాచార్యానుగ్రహో భాగవతోత్తమాభిమానశ్చ నూనం సర్వమపి శ్రేయోఽవికలంసమ్పాదయతీతి సర్వాభ్యుపగతోఽయమంశోఽనేన వ్యక్తీక్రియతే.

అథచాస్యాదర్శాన్ బహవోఽద్యాపిచిక్రీషన్తో లేఖముఖేన నిజమభిలషితం సంసూచయన్తీతి ద్వితీయవారమస్యముద్రణే ప్రవృత్తిరుపాజాయత. ప్రథమముద్రణే యేషాం సాహాయ్యం నాలభ్యత తేషాం బహూనాం పణ్డితప్రకాణ్డానాం సాహాయ్యమస్మిన్ ముద్రణేఽలభ్యత. అపేక్షితస్థలేషు ముఖ్యతమావిషయాశ్చ నూత్నతయా సమయోజ్యన్త శాస్త్రసమ్మతాః.

ప్రథమముద్రణేఽనుబన్ధతయా ముద్రితానిస్తోత్రాణితు గ్రన్థవిస్తరభయాన్నాద్యాముద్ర్యన్త. సన్త్యేవతేషామ్ముద్రితాని ప్రత్యేకపుస్తకానీతి సతతస్సమ్భావ్యతేక్వాపి న్యూనతా. సన్ధ్యావన్దనమన్త్రవివృతిః పరం నాతిసఙ్క్షేపవిస్తరా అవశ్యాపేక్షితార్థమాత్రబోధికాఽత్రాముద్ర్యత. అగ్నిసన్ధానప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధయోః ప్రయోగావపర మత్యావశ్యకత్వాదస్మిన్పర్యాయేఽత్ర నూత్నతయా సమయోజ్యేతామ్.

నిబన్ధోఽయం యథాపూర్వపర్యాయం తతోఽధికమేవవా ఆస్తికానాం ప్రీతిపాత్రం భవిష్యతీతి సుదృఢంవిశ్వసిమి. ముద్రణపర్యాయేఽత్ర శోధనాదిషు సాహాయ్యమవ్యాజేనాదరేణాచరితవతాం సఙ్ఖ్యావతాం సుమహాన్తం పరిశ్రమం మూర్ధ్నేతరేణ సప్రతికర్తుం శక్నోమీతిచనివేదయామి.

డెబ్బణికోట్టై తిరుమలై శ్రీనివాసదాసః.

౧౨ ఫుట - ౧౮ పజ్త్యా సమర్పయేదిత్య నన్తరంయోజ్యం.

ప్రాతఃకృతబ్రహ్మయజ్ఞశ్చే త్తన్నకుర్యాత్ - తచ్చవైశ్వదేవంలౌకికాగ్నౌ పాకే తత్రకుర్యాత్ - వైదికేపాకే తత్రకృత్వా శేషంద్వావే నభుంజీయాతాం - కదాచిదిజ్యాయాఃక్షీణవృత్తితయా కలహాదివశేనవా తృతీయకాలే కరణాకర్తృత్వాయత్ర క్వచిదవసరే భోజనాత్పూర్వంకుర్యాత్.

ఏకస్మిన్దినే శ్రవణ జన్మర్క్ష సంక్రాన్త్యు పరాగ ద్వాదశీపర్వద్వయ గురుజన్మర్క్షాదినిమిత్తస్య శేనానేకభగవదారాధనే ప్రాప్తే అభిగమనోపాదానసం కోచేన నిమిత్తక్రమేణకుర్యాత్.

౯౮ - ఫుట ప్రణమేదత్యన్తరం యోజ్యం

అథభగవద్వక్షసిదక్షిణ భాగమారభ్యక్రమేణ తత్తన్మంత్రేణ శ్రీభూమినీళానాంన్యాసః దక్షిణతదితరహస్తేషు పద్మచక్రగదాశంఖానాం ప్రణవాది నమోన్తన్యాసః, ఏవం కిరీట శ్రీవత్స కౌస్తుభ వనమాలానాం శిరోవక్షోదక్షిణభాగమధ్యో భయపార్శ్వేషున్యాసః శ్రీపుష్టినర్వతీనిద్రాకాన్తి పృథ్వీగరుడానాం తత్తత్స్థానేషున్యాసః - తేషాం చతురుపచారైరర్చనం. చక్రముద్రా మూలముద్రాచ.

విషయానుక్రమణికా

శుద్ధాశుద్ధపత్రికా.

పుటే.	పఙ్క్తౌ.	అశుద్ధమ్.	శుద్ధమ్.
౩	౧౨	తాన-స్వే	తానస్వే
౫	౮	నేద్దనా	నేధ్దనా
,,	,,	విస్ఫుర	విష్ఫుర
,,	౧౪	త్త్రారణ	త్రరణ
౬	౧౯	గతేసతి	గతేహాని
౭	౮	సక్వీయై	స్వకీయై
,,	౧౨	ఫూరయ	పూరయ
,,	౧౭	పుజ్గన	పుఙ్గవ
౮	౩	అనిరుద్ఢాయ	అనిరుద్ధాయ
౧౦	౭	జ్షీయై	జ్ఞియై
౧౦	౧౫	జగృహీత్వా	జగృహీత్వా
,,	౧౭	జ్షీయ	జ్ఞియ
౧౨	౨౨	†అంగుష్ఠ	*అంగుష్ఠ
,,	,,	*హాస్త్రతల	†హాస్త్రతల
౧౩	౩	దిగ్బాగా	దిగ్భాగా
,,	౧౫	కుర్యాత్	కృత్వా
,,	౧౬	కృత్వా	కుర్యాత్
౧౫	౧౬	పవిత్రి	పవిత్రీ
౧౬	౪	నిమజ్జ్యో	నిమజ్జ్యో
,,	౧౧	మన్త్రేణ	మన్త్రేణసచ్ఛోటం

పుటే.	పఙ్క్తౌ.	అశుద్ధమ్.	శుద్ధమ్.
౧౮	౨౧	మూర్ధ్ని	మూర్ధ్నిచ
౧౯	౭	తత్క్షణా	తత్క్షణా
,,	౮	మన్త్రీ	మంత్రీ
౨౦	౨౦	ధరా	ధర్మా
౨౧	౩	కృతాని	కృతాని
,,	౧౮	ఋగ్భిః	ఋగ్భ్యాం
౨౨	౧౦	మరు	మరు
౨౩	౭	గ్నిగంర	గ్నిగంర
,,	,,	నిధత్త	నిధత్త
,,	౧౬	ఋతా	ఋతా
౨౪	౬	సమ్భృతో	సమ్భృతో
౨౮	౫	అవధూత	అవధూత
,,	౧౨	ఉచ్ఛిష్ట	ఉచ్ఛిష్ట
౩౦	౧౨	తజ్జన్యామృదంజలం చైకీకృత్య భగవత్పాద యుగళం స్మృత్వా	భగవత్పాదయుగళం స్మృత్వా తజ్జన్యామృదంజలంచైకీకృత్య
౩౧	౯	పార్శ్వే	పార్శ్వే
౩౨	౧౧	అఞ్జలిం	అఞ్జలించ
,,	౧౩	కృష్ణేన	కృష్ణేన
౮	౨౧	నాదిజపకరణే	నకరణే
,,	౨౨	జపాదీ	జపా
౪౦	౧౯ ౨౦	కూర్పర ... రూపంవ్యాపక	వ్యాపక

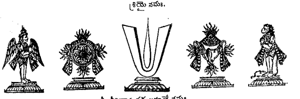
పుట.	పజ్త్రి.	అశుద్ధమ్.	శుద్ధమ్.
,,	౨౧	కరతలయోః	తలయోః
,,	,,	కరపృష్ఠయోః	పృష్ఠయోః
౪౪	౩	బావే	భావే
,,	౮	జపం	జపశేషం
౫౦	౯ ౧౦	సాత్రచ్ఛోటేనసాఙ్గుష్ఠ	సాఙ్గుష్ఠ
౫౭	౪	తదానీ	సంధ్యాయా
౫౭	౨౬	హస్తాయై	హస్తాయైనమః
౫౯	౨౪	విసృజేత్	సన్తర్పయే
౬౦	౮	విసృజేత్	సన్తర్పయే
౬౦	౧౫	సంశోద్య	సంశోధ్య
,,	౧౮	స్నానవస్త్రం	స్నానవస్త్రంసంశోధ్య
౬౧	౩	షుశ్రాద్ధానన్తరం	షుతుశ్రాద్ధాన్తే
౬౨	౮	తత్స	తత్స
,,	౯	ప్రచో	ప్రచో
,,	౧౨	యోనః	యోనః
,,	౧౪	వితు	వితు
,,	,,	ధియో	ధియో
,,	౧౫	ప్రచో	ప్రచో
,,	౧౭	మహి	మహి
,,	౧౮	వితు	వితు
,,	౧౯	మహిధి	మహి,ధి

శుద్ధాశుద్ధపత్రికా.

పుటే.	పఙ్క్తౌ.	అశుద్ధమ్.	శుద్ధమ్.
౬౩	౨	వాయవ	వాయవ
,,	౨	పాయవ	పాయవ
,,	౧౦	బ్రహ్మణే	బ్రహ్మణే
,,	,,	నమః	నమః
,,	౧౧	బృహతే	బృహతే
౬౬	౪	గృహాం	స్వగృహాం
,,	౮	ఉపావరోహ	ఉపావరోహ
౬౭	౩	సనేన	సనహోమేన
,,	౯	సనాఖ్య	సనహోమాఖ్య
,,	౧౫	ప్రాగుదగ్వాఉత్సృజ్య	ఉత్సృజ్య
,,	౨౧	గర్బే	గర్భే
౬౯	౧౩	సనా	సనహోమా
,,	౧౬	సనేన	సనహోమేన
,,	౧౭	సనం	సనహోమం
౭౩	౯	స్వా	తత్రస్వా
,,	౧౨	ఇతి	ఇతిమన్త్రేణ
౭౫	౧౪	అభిగమనాది	అభిగమన
,,	౨౪	ఉపాదాన	ఉపాదానజ్ఞళుడయ
౮౩	౮	కాత్య	కాత్యర్థ
౮౯	౧౬	రోభాగె	రోభాగె
౯౦	౧౪	సరా షధీ	సర్వౌషధీః
౯౩	౨౯	సీదత్వి	సీదత

పుట.	పజ్త్కి.	అశుద్ధమ్.	శుద్ధమ్.
౨	౭	*ఆక్రమిక్కిర	‡ఆక్రమిక్కిర
౨	౨౧	మను౹	మన్యు౹
,,	,,	పతయ్యు౹	పతయ౹
౪	౧౩	మకి	మాకి
౬	౨౪	మహిః	మహి
౯	౨౩	శ ద్ం	శబ్దం
౧౪	౧౬	సవ్వ	సర్వే
౧౬	౨౯	*అవనం=రక్షణం	*వరుణో వారుణో
	౨౭	†వరుణో వారుణో	†అవనం=రక్షణం

శ్రియై నమః.

శ్రీ శ్రీనివాస పరబ్రహ్మణే నమః,
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.
శ్రీమతే నిగమాన్త మహాదేశికాయ నమః.

పఞ్చకాలప్రకాశః.

బ్రాహ్మముహూర్తకర్తవ్యమ్.

బ్రాహ్మే ముహూర్తే సమ్ప్రాప్తే నిద్రాం పరిత్యజ్య, సప్తకృత్వో హరిర్హరిరితి శబ్దం సఙ్కీర్తయన్, తమేవ చిన్తయంశ్చోత్థాయ ॥

"గ్రాహగ్రస్తే గజేన్ద్రే రుదతి సరభసం తార్క్ష్యమారుహ్య ధావన్వ్యాఘూర్ణన్మాల్యభూషావసనపరికరో మేఘగమ్భీరఘోషః । ఆబిభ్రాణో రథాఙ్గం శరమసిమభయం శఙ్ఖచాపౌ సఖేటౌ హస్తైః కౌమోదకీమప్యవతు హరిరసావంహసాం సంహతేర్నః ॥ నక్రాక్రాన్తే కరీన్ద్రే ముకులితనయనే మూలమూలేతి ఖిన్నే నాహం నాహం న చాహం న చ భవతి పునస్తాదృశో మాదృశేషు । ఇత్యేవం త్యక్తహస్తే సపది సురగణే భావశూన్యే సమస్తే మూలం యత్ప్రాదురాసీత్స దిశతు భగవాన్మఙ్గళం సన్తతం నః ॥

ప్రాతః స్మరామి భవభీతిమహార్తిశాన్త్యై నారాయణం గరుడవాహనమబ్జనాభమ్ । గ్రాహాభిభూతమదవారణముక్తిహేతుం చక్రాయుధం తరుణవారిజపత్రనేత్రమ్ ॥౧॥ ప్రాతర్నమామి మనసా వచసా చ మూర్ధ్నా పాదారవిన్దయుగళం పరమస్య పుంసః । నారాయణస్య నరకార్ణవతారణస్య పారాయణప్రవణవిప్రపరాయణస్య ॥౨॥ ప్రాతర్భజామి భజతామభయఙ్కరం తం ప్రాక్సర్వజన్మకృతపాపభయాపహత్యై । యో

గ్రాహవక్త్రపతితాఙ్ఘ్రిగజేన్ద్ర ఘోరశోకప్రణాశనకరోధృతశఙ్ఖచక్రః ॥ ౩॥ శ్లోకత్రయమిదం పుణ్యం ప్రాతరుత్థాయ యః పఠేత్ । లోకత్రయగురుస్తస్మై దద్యాదాత్మపదం హరిః" ॥ ఇతి హారిశబ్దార్థతయా ప్రసిద్ధం సమస్తపాపహారమ్భగవన్తమనుసన్ధాయ.

"విధివిహితసపర్యాం వీతదోషానుషఙ్గాముపచితధనధాన్యాముత్సవైస్తాన్యనహర్షామ్ । స్వయముపచిను నిత్యం రఙ్గధామన్ సురక్షాం శమితవిమతపక్షాం శాశ్వతీం రఙ్గలక్ష్మీమ్ ॥ ప్రశమితకలిదోషాం ప్రాజ్యభోగానుబన్ధాం సముదితగుణజాతాం సమ్యగాచారయుక్తామ్ । శ్రితజనబహుమాన్యాం శ్రేయసీం వేఙ్కటాద్రౌ శ్రియముపచిను నిత్యం శ్రీనివాస త్వమేవ ॥ వరద విరచయ త్వం వారితాశేషదోషాముపచితపుణ్యామ్భూషితాం పుణ్యకోట్యామ్ । సితముదితమనోభిస్తావకైర్నిత్యసేవ్యాం హతరిపుజనయోగాం హస్తిధామ్నస్సమృద్ధిమ్ ॥ నవనవబహుభోగాన్నాథ నారాయణ త్వం విరచయ దురితౌఘైస్త్యామనాఘ్రాతగన్ధామ్ । సహజసులభదాస్యైస్సద్భిరభ్యర్థనీయాం యతిపరిబృఢహృద్యాం యాదవాద్రేస్సమృద్ధిమ్ ॥ శ్రీరఙ్గద్విరదనృపాద్రిపూర్వకేషు స్థానేషు స్థిరవిభవా భవత్సపర్యా । ఆకల్పం వరద విధూతవైరిపక్షా భూయస్యా భవదనుకమ్పయైవ భూయాత్ "॥ ఇతి మఙ్గళాశాసనపఞ్చకమనుసన్ధాయ.

"ఉద్యద్భాను సహస్రభాస్వర పరవ్యోమాస్పదం నిర్మలజ్ఞానానన్దఘనస్వరూపమమలజ్ఞానాదిభిష్షడ్గుణైః । జుష్టం సూరిజనాధిపం ధృతరథాఙ్గాబ్జాదిభూషోజ్జ్వలం శ్రీభూసేవ్యమనన్తభోగినిలయం శ్రీవాసుదేవమ్భజే ॥ ఆమోదే భువనే ప్రమోదఉత సమ్మోదే చ సఙ్కర్షణమ్ప్రద్యుమ్నఞ్చ తథాఽనిరుద్ధమపి తాన్ సంహారసృష్టిస్థితీః । కుర్వాణాన్మతిముఖ్యషడ్గుణవరైర్యుక్తాం స్త్రియుగాత్మకైర్వ్యూహాధిష్ఠితవాసుదేవమపి తం క్షీరాబ్ధినాథమ్భజే ॥ వేదాన్వేషణమన్దరాద్రిభరణక్ష్మోద్ధారణప్రశ్రితప్రహ్లాదావనభూమిభిక్షణజగద్విక్రాన్తయో యత్క్రియాః । దుష్టక్షత్రనిబర్హణాన్దశముఖాద్యున్మూలనకర్షణాఙ్కాలిన్దాశ్చ అతిపాపకంసనిధనం యత్క్రీడితన్తన్నుమః ॥ యో దేవాదిచతుర్విధేషు జనిషు బ్రహ్మాణ్డకోశా

న్తరే సమ్భక్తేషు చరాచరేషు చ విశన్నాస్తే సదా న్తర్బహిః । విష్ణున్త
న్నిఖిలేష్వణుష్వణుతరమ్మూర్త్యాయస్సుభూయ స్తరం స్వాఙ్గుష్ఠప్రమితశ్చయోగి
హృదయేష్వాసీనమీశమ్భజే ॥ శ్రీరఙ్గస్థలవేఙ్కటాద్రి కరిగిర్యాదౌ శతేఽ
ష్టోత్తరే స్థానే గ్రామనికేతనేషు చ సదా సాన్నిధ్యమాసేదుషే । అర్చా
రూపిణమర్చకాభిమతితస్స్వీకుర్వతే విగ్రహమ్పూజాఞ్చాఖిలవాఞ్ఛితాన్వి
తరతే శ్రీశాయ తస్మై నమః ॥ ప్రాతర్విష్ణోః పరత్వాదిపఞ్చక స్తుతిముత్త
మామ్ । పఠన్ప్రాప్నోతి భగవద్భక్తిం వరదనిర్మితామ్" ॥ ఇమామ్పర
త్వాదిపఞ్చక స్తుతిఞ్చానుసన్ధాయ.

నిద్రాన్త ఆచమనం, దక్షిణశ్రవణస్పర్శరూపమాచమనం వా త
దానీం శక్యం విధాయ-తస్మిన్నేవ శయనే, "అఖిలహేయప్రత్యనీకకల్యాణై
కతాన/స్వేతరసమస్తవస్తువిలక్షణానన్తజ్ఞానానన్దైకస్వరూప- స్వాభిమతా
నురూపైకరూపాచిన్త్యదివ్యాద్భుతనిత్యనిరవద్యనిరతిశయౌజ్జ్వల్యసౌన్దర్య
సౌగన్ధ్యసౌకుమార్యలావణ్య యౌవనాద్యనన్తగుణనిధి దివ్యరూప-వత్సల-
స్వామిత్వ-సుశీల-సులభ-సర్వజ్ఞ-సర్వశక్తే- పరమకారుణిక-కృతజ్ఞ-స్థిర-పరి
పూర్ణ-పరమోదార-ఏవమ్భూతమార్దవార్జవాద్యనన్తకల్యాణగుణపరిపూ
ర్ణ-స్వోచితవివిధవిచిత్రానన్తాశ్చర్య నిత్యనిరవద్యనిరతిశయసుగన్ధ నిరతి
శయసుఖస్పర్శనిరతిశయౌజ్జ్వల్యకిరీటమకుటచూడావతంసమకరకుణ్డలగ్రై
వేయకహారకేయూరకటక శ్రీవత్సకౌస్తుభముక్తాదామోదరబన్ధన పీతా
మ్బరకాఞ్చీగుణనూపురాద్యపరిమితదివ్యభూషణ-స్వానురూపాచిన్త్యశక్తి
శఙ్ఖచక్రగదాసిశార్ఙ్గాద్యసఙ్ఖ్యేయనిత్యనిరవద్యనిరతిశయ కల్యాణదివ్యా
యుధ- స్వాభిమతనిత్యనిరవద్యానురూపస్వరూపరూపగుణవిభవైశ్వర్యశీ
లాద్యనవధికాతిశయాసఙ్ఖ్యేయకల్యాణగుణగణశ్రీవల్లభ-ఏవమ్భూతభూమి
నీలానాయక - స్వచ్ఛన్దానువృత్తిస్వరూపస్థితిప్రవృత్తిభేదాశేషశేషతైకరతి
రూపనిత్యనిరవద్యనిరతిశయజ్ఞానక్రియైశ్వర్యాద్యనన్తకల్యాణగుణగణాశేష
శేషాశనగరుడప్రముఖనానావిధానన్తపరిజనపరిచారికాపరిచరితచరణయు
గళ - పరమయోగివాఙ్మనసాపరిచ్ఛేద్యస్వరూపస్వభావ - స్వాభిమతవివిధ

విచిత్రానన్తభోగ్యభోగోపకరణభోగస్థానసమృద్ధానన్తాశ్చర్యానన్తమహావిభవానన్త పరిమాణనిత్య నిరవద్యనిరతిశయ శ్రీవైకుణ్ఠనాథ-స్వసఙ్కల్పానువిధాయిస్వరూపస్థితిప్రవృత్తిస్వశేషతైకస్వభావప్రకృతిపురుషకాలాత్మకవివిధవిచిత్రానన్తభోగ్యభోక్తృవర్గభోగోపకరణభోగస్థానరూప నిఖిలజగదుదయవిభవలయలీల - అనాలోచితవిశేషాశేషలోకశరణ్య - ప్రణతార్తిహర - ఆశ్రితవాత్సల్యైకజలధే-అనవరతవిదితనిఖిలభూతజాతయాథాత్మ్య-సత్యకామ-సత్యసఙ్కల్ప-సకలేతరవిలక్షణ-అర్థికల్పక-ఆపత్సఖ-శ్రీమన్నారాయణ- అణుపరిమాణదేహేన్ద్రియాదివిలక్షణజ్ఞానానన్దస్వరూపోఽహం త్వదేకశేషస్త్వదేకనియామ్యస్త్వదేకాధారస్త్వదేక శరణస్త్వదేకప్రాప్యశ్చస్మి" ఇతి పూర్వరాత్రానుసంహిత ప్రకారేణానుసన్ధాయ.

"భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం యోగాఖ్య కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్వికత్యాగఙ్కృత్వా-"అనేన యోగాఖ్యేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః" ఇతి యోగం సమాపయేత్ ॥

శ్రీ వఞ్జీశకృతప్రాతర్నివేదకారికాః.

“ఉత్థాయశయనేతస్మిన్నాసీనో నియతేన్ద్రియః । తతస్సనిర్విణ్ణహృదయో వ్యర్థంవీక్ష్యగతంవయః ॥ తాపత్రయేణచాక్రాన్తస్త్రీవేణాధ్యాత్మికాదినా । దానజేనాగ్నినాలీఢో భ్రామ్యన్నివవనే మృగః ॥ సంసారవాగురాన్తస్థోఽబానపశుఃఇవాణ్డజః। అపశ్యన్నిర్గమోపాయమాగామిష్వపిజన్మసు॥ అకార్యైరతిబీభత్సైః క్రియమాణైఃకృతైరపి । లజ్జితశ్చవిషణ్ణశ్చస్మర్యమాణైస్స్వకర్మభిః॥ అవినీతమశిక్షార్హమసద్గుణగణాకరమ్। అనఘార్యస్వమాత్మానమచిదాద్యశుభాశ్రయమ్॥ దహ్యమానేన్ధనాన్తస్థోవిష్ఫుర(విష్ఫట)న్నివకీటకః। అలబ్ధనిర్గమస్తిష్ఠన్ధ్యేమరణాజన్మనః॥ విహ్వలశ్చవిషణ్ణశ్చ విమృశన్ స్వామిమాన్దశామ్। చిన్తయేత్ప్రిఖమశ్చైవ మాచరన్ప్రియమాత్మనః॥ సంసారచక్రమారోప్యబలిభిఃకర్మరజ్జుభిః। కాలేనాకృష్యమాణస్య జఙ్గమస్థావరాత్మనః॥ అహోమేమహతీయాతా నిష్ఫలాజన్మసన్తతిః। అనారాధితగోవిన్ద చరణామ్భోరుహద్వయా॥ అనాస్వాదితసత్కర్మజ్ఞానభక్తిసుధారసా। అదృష్టానన్తసంసారసాగరోత్తారణప్లవా॥ శ్రుతిస్మృత్యుదితాశేషసదాచారపరాఙ్ముఖీ। అనుపాసితసద్వృద్ధాస్వీకృతాఽసత్సమాగమా। అసమ్పాదితశుశ్రూషాగుర్వాచార్యపితృష్వపి। త్యక్తవర్ణసమాచారాభ్రష్టావైదికవర్త్మనః॥ నిజకర్మజదేవాదిదేహాధ్యస్తాత్మభావనా। తద్భావనానుగోద్భూతసుఖదుఃఖవ్యవస్థితిః॥ ఆనుద్భూతస్వయాథాత్మ్యజ్ఞానజోత్తమనిర్వృతిః। పశుపత్రికృతైరేవగుణైరధికనిర్వృతా॥ సకర్మనిష్ఠానాత్మజ్ఞానాపిభక్తియుతాపరా। నోద్యుక్తాభక్తిహీనత్వాత్తత్క్రియాస్వర్చనాదిషు॥ కర్మభిఃపుణ్యపాపాఖ్యైరవిద్యాపరనామభిః। ధూమైరివార్చిరాగ్నేయంజ్ఞానమావృత్య దేహినః॥ భూషయిత్వాస్వకస్నేహాంశబద్ధైస్స్వాశ్రయైర్గుణైః। దర్శయిత్వాస్వసౌన్దర్యమాత్మనేతిష్ఠమానయా॥

నిరస్తాతిశయాహ్లాద సుఖభావైకలక్షణమ్ । సఙ్కాద్యస్వగుణై రేవ స్వరూపస్ఫురమాత్మనః ॥ గుణమయ్యా ప్రకృత్యాఖ్య భగవన్మాయయాఽనయా । స్వసంలీనాన స్తజీవకృతకర్మానురూపయా ॥ గుణత్రయాశ్రయానన్త విచిత్రపరిణామయా । అతిదుస్తరయా దేవప్రవృత్తిరహితాత్మభిః ॥ ప్రలోభ్యమానాసతత న్తథైవాత్యన్తనిర్వృతా । అజానతీవస్వహితమ్మోక్షస్వప్నసుకారిణీ॥ నిష్పానీయేచిరాలమ్బని శ్ఛాయేనిరపాశ్రయే । ద్రాఘీయస్యక్షేమాన్గేయమస్యసదనమ్ప్రతి ॥ గచ్ఛతో మేఽసహాయస్య వర్ధయ న్తీమహాధ్వయమ్ । అతీతాపిసద్దైవేషాతిష్ఠతీవపురో మమ॥ గతాయాస్త్వద్దృశం రూపంవ ర్తమానేపిజన్మని । తథైవసుమహాన్కాలో గతఃక్షణఇవాల్పకః॥ అలబ్ధసుఖసంస్పర్శమకృతాఘౌఘనిష్కృతి । విన్నైవహరిపాదార్చామహో పశ్యతపవమే॥ కిఙ్కరిష్యామిపదయోర్నిపతిష్యామికస్యను । దుస్తరామ్మదశామేతాఙ్కథయిష్యామికస్యవా॥ "

ఇత్యతీతఃకాలోవ్యర్థఇతినిర్విణ్ణో భూత్వా,

"ఇతినిర్విద్యతదనుధృతిమాలమ్బ్యసాత్వికీం। విధూయ చేమన్నిర్వేదంసర్వకార్యావసాదకమ్ ॥ ఉద్ధరిష్యే స్వమాత్మానమ్మజ్జన్తమ్భవసాగరే। పునర్నిశ్చినుయాదేవం స్థిరధీః స్వార్థసిద్ధయే॥ గతమేవగతఞ్జన్మకానుతత్ర ప్రతిక్రియా । ప్రవష్టాత్త్వైవహిజలేసేతుః కార్యోపిజానతా॥ ఇదానీఙ్కర్తుమేతావచ్ఛక్యఙ్కాలేగతేఽపి। మయాఽఽత్మహితకామేనబిభ్యతాభవసాగరాత్ ॥ ఇతఊర్ధ్వమహన్తావద్యావజ్జీవంశ్రియఃపతేః । పదయోరర్చనఙ్కర్తుం యతమానస్సమాహితః॥ అభిగచ్ఛన్హరిమ్ప్రాతః పశ్చాద్ద్రవ్యాణిచార్జయన్ । అర్చయంశ్చతతో దేవ న్తతో మన్త్రాఞ్జపన్నపి॥ ధ్యాయన్నపిపరన్దేవ ఙ్కాలేష్వేతేషుపఞ్చసు । వర్తమానస్సదాప్యైవ మ్ప్రాపఞ్చకాలికవర్త్మనా॥ స్వార్జితైర్గన్ధపుష్పాద్యైర్భక్ష్యైశ్చశక్త్యనురూపతః । ఆరాధయన్హరిమ్భక్త్యా గమయిష్యామివాసరాన్॥ "

ఇతి సాత్వికధృతిమవలమ్బేత.

అభిగమనప్రకరణమ్.

"కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన అభిగమనేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య–"భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ– "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదమభిగమనాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి"ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా– "ఏతత్క్రియావిరోధీని ప్రాచీనాన్యశుభాని మే। కర్మాణ్యనన్తాన్యచ్ఛేద్యాన్యనాదీన్యశుచీని చ॥ స్వయైవకృపయా దేవో వినాశ్యాస్మన్మనోరథాన్। పూరయత్వితి సమ్ప్రార్థ్య మన్త్రమేతముదీరయేత్"॥ఇతి కరిష్యమాణకైఙ్కర్యప్రతిబన్ధకనివృత్తిం సమ్ప్రార్థ్య-"త్వయ్యారాధనకామోఽయం వ్రతఞ్చరితుమిచ్ఛతి। సఙ్కల్పసిద్ధ్యై భగవన్పూరయాస్యమనోరథాన్"॥ ఇతి మన్త్రేణ కైఙ్కర్యపరిపూర్తిం సమ్ప్రార్థ్య– "అస్మద్దేశికమస్మదీయ పరమాచార్యానశేషాన్గురూన్ శ్రీమల్లక్ష్మణయోగిపుఙ్గవమహాపూర్ణౌ మునిం యామునమ్। రామమ్పద్మవిలోచనమ్మునివరన్నాథం శఠద్వేషిణం సేనేశం శ్రియమిన్దిరాసహచరన్నారాయణం సంశ్రయే॥" ఇతి స్వాచార్యప్రభృతి భగవత్పర్యన్తగురుపరమ్పరాప్రపదనపూర్వకమ్భగవన్తమ్ప్రపద్య-"సవ్యమ్పాదమ్ప్రసార్య శ్రితదురితహరన్దక్షిణఙ్కుఞ్చయిత్వా జానున్యాధాయ సవ్యేతరమితరభుజన్నాగభోగే నిధాయ। పశ్చాద్బాహుద్వయేన ప్రతిభటశమనే ధారయన్ శఙ్ఖచక్రే దేవీభూషాదిజుష్టో జనయతు జగతాం శర్మ వైకుణ్ఠనాథః॥" ఇతి ధ్యాత్వా॥

"ఓం వాసుదేవాయ నమః-ఓం సఙ్కర్షణాయ నమః-ఓం ప్రద్యుమ్నాయ నమః-ఓం అనిరుద్ధాయ నమః"-ఇతి వ్యూహనామచతుష్టయం సఙ్కీర్త్య॥

"ఓం కేశవాయ నమః-ఓం నారాయణాయ నమః-ఓం మాధవాయ నమః-ఓం గోవిన్దాయ నమః-ఓం విష్ణవే నమః-ఓం మధుసూదనాయ నమః-ఓం త్రివిక్రమాయ నమః-ఓం వామనాయ నమః-ఓం శ్రీధరాయ నమః-ఓం హృషీకేశాయ నమః-ఓం పద్మనాభాయ నమః-ఓం దామోదరాయ నమః"-ఇతి ద్వాదశవ్యూహనామాని సఙ్కీర్త్య-"ఓం మత్స్యాయ నమః-ఓం కూర్మాయ నమః-ఓం వరాహాయ నమః-ఓం నారసింహాయనమః ఓం వామనాయ నమః-ఓం పరశురామాయ నమః-ఓం శ్రీరామాయ నమః-ఓం బలరామాయ నమః-ఓం కృష్ణాయ నమః-ఓం కల్కినే నమః" ఇతి దశావతారనామాని చ సఙ్కీర్త్య॥

"ఓం శ్రీం శ్రియైనమః-ఓం భూం భూమ్యై నమః-ఓం నీం నీళాయైనమః"-ఇతి దేవ్యాదినామాన్యపి సఙ్కీర్త్య-"సత్సఙ్గాద్భవనిస్పృహో గురుముఖాచ్ఛ్రిత్వా ప్రపద్యాత్మవాన్ప్రారబ్ధమ్పరిభుజ్య కర్మ శకలమ్ప్రక్షీణ కర్మాన్తరః। న్యాసాదేవ నిరఙ్కుశేశ్వరదయానిర్లూనమాయాన్వయో హార్దానుగ్రహలబ్ధమధ్యధమనీద్వారాద్బహిర్నిర్గతః॥ ముక్తోఽర్చిర్దినపూర్వపక్షషడుదఙ్మాసాబ్దవాతాంశుమద్గ్లౌ విద్యుద్వరుణేన్ద్రధాతృ మహితస్సీమాన్తసిన్ధ్వాప్లుతః। శ్రీవైకుణ్ఠముపేత్య నిత్యమజడన్తస్మిన్పరబ్రహ్మణస్సాయుజ్యంసమవాప్యనన్దతిసమస్తేనైవ ధన్యః పుమాన్॥ ప్రాతర్నిత్యానుసన్ధేయమ్పరమార్థమ్ముముక్షుభిః। శ్లోకద్వయేన సంక్షిప్తం సువ్యక్తం వరదోఽబ్రవీత్॥" ఇతి శ్లోకద్వయం సఙ్కీర్త్య-పూర్వాచార్యప్రణీత స్తోత్రరత్న దయాశతక ముకున్దమాలా వేఙ్కటేశసుప్రభాతాభీతిస్తవ దశావతారస్తోత్రాదీని స్తోత్రాణ్యపి శృణ్వతామపి హర్షజనకేనోచ్చైస్స్వరేణ సఙ్కీర్త్య-తత్కాలోచితద్వయాది మన్త్రానుచ్చరన్, అవకాశేసతి పశ్చిమయామకర్తవ్యం వేదాభ్యాసఞ్చ కుర్యాత్.

తతస్సన్ధ్యాయామాసన్నాయాం "సన్ధ్యాత్వేన సర్వేషాం సన్ధ్యా" ఇతి పరికీర్తితమ్భగవన్తముపాసితుఞ్జిగమిషుః శ్రీహరిర్హరిర్హరిరితి కీర్తయన్ శయనాదుత్థాయ-"ఓన్నమః క్షితిధరాయ" ఇతి మన్త్రేణ క్షితిధరమ్మహావరాహమనుధ్యాయన్ వామపాదమ్భూమౌవిన్యస్య-"నమోఽస్తుప్రియదత్తాయైతుభ్యన్దేవివసున్ధరే । త్వమ్మాతాసర్వలోకానామ్పాదస్పర్శం క్షమస్వమే" ॥ ఇతి భువమ్ప్రపద్య-పదక్రమాన్కుర్వన్, "విష్ణోః క్రమోఽస్యభిమాతిహా గాయత్రేణ ఛన్దసాపృథివీ మనువిక్రమే నిర్భక్తస్సయన్ద్విష్మోవిష్ణోః క్రమోఽస్యభిశస్తిహా త్రైష్టుభేన ఛన్దసాన్తరిక్షమనువిక్రమేనిర్భక్తస్సయన్ద్విష్మోవిష్ణోః క్రమోఽస్యరాతీయతోహన్తాజాగతేన ఛన్దసాదివమనువిక్రమే నిర్భక్తస్సయ న్ద్విష్మోవిష్ణోః క్రమోసిశత్రూయతో హన్తానుష్టుభేన ఛన్దసాదిశోనువిక్రమే నిర్భక్తస్సయన్ద్విష్మః" ఇతి పాదేన్ద్రియాధిదైవతం, త్రివిక్రమం, ధ్యాయేత్ ॥

—·✧·—

మలమూత్రోత్సర్జనవిధిః.

తతస్స్నానీయతిలాక్షతదర్భవస్త్రాదిదృష్టాదృష్టార్థం స్నానోపకరణం సర్వం సమ్భృత్య-తమస్తిరోహితదుష్టజన్తుపలాయనార్థం వైణవదణ్డం సఙ్గృహ్య-నిర్గమమార్గం సఞ్చాల్య-కేశవమనుధ్యాయన్, సఙ్కీర్తయన్, గృహాన్నిర్గత్య-విశుద్ధదేశేనిక్షిప్త స్నానోపకరణః, స్వాశ్రమాదిభ్యోనైరృత్యాన్దిశిద్విత్రేషుపాతప్రమితామ్భువమతిక్రమ్య - క్రిమికీటాద్యదూషితాః, ఆఖు

కృష్ట, హలోత్ఖాత, కూలస్థ, శర్కరామేధ్యసంయుక్త, పరశౌచశిష్ట, ఊష
ర, వల్మీక, జలమధ్యస్థ, స్వగృహస్థిత, సికతా, పాంసు, కర్దమవ్యతిరిక్తా
మృదస్సఙ్గృహ్య-శౌచస్థలే, యత్ర క్వచిద్వా నిధాయ - సన్త్యక్తపాదుక
స్సన్, సుదూరఙ్గత్వా, త్రిఃకరధ్వనిఙ్కృత్వా-ఉత్తరీయేణ శిరః ప్రావృత్య-
నివీతమ్బ్రహ్మసూత్రన్దక్షిణకర్ణే ఆవేష్ట్య - ఘ్రాణమాస్యఞ్చోత్తరీయేణ
ప్రచ్ఛాద్య-అయాజ్ఞీయైశ్శుష్కైస్తృణైః పర్ణైర్వా భూమిమాచ్ఛాద్య-
దివాసన్ధ్యయోశ్చోదఙ్ముఖః, రాత్రౌ దక్షిణాముఖః, మౌనాది నియమ
యుక్తః, దేవాలయ, నదీ, గో, బ్రాహ్మణ, అగ్ని, సూర్య, చన్ద్ర, నక్ష
త్ర, వాయ్వశ్వత్థాద్యనభిముఖః, ఆరామ, ఉద్యాన, తులసీవన, సస్య, శ్మశా
న, ఊషర, వల్మీక, గిరి, దుర్గ, గర్త, క్షేత్ర, ఖలాధ్వామేధ్యసికతాచ్ఛాయా,
గుల్మ, చత్వర, వారి, కృష్ట, గోష్ఠ, వృక్షమూల, దర్భమూల, తటాకాబ్ధి,
నదీతట, గోమయ, యజ్ఞశాలా, శాద్వల గృహాఙ్కణ, పాషాణరన్ధ్ర, కీటాదిజ
న్తుదేశవ్యతిరిక్తే; గో, స్త్రీ, ద్విజ, దేవాలయానామసన్నిధౌ, వామహస్తేన
మేహనఙ్గృహీత్వా, విణ్మూత్రే పరిత్యజేత్-చిరకాలన్తత్రనతిష్ఠేత్-స్వమ
లన్నపశ్యేత్-న ష్ఠీవేత్-నోచ్ఛ్వసేత్-ఆర్ద్రవాససా మలమూత్రే న
విసృజేత్-అయాజ్ఞీయకాష్ఠాదినా పురీషలేపం వామహస్తేననిఘర్షయేత్-

శౌచవిధిః.

దక్షిణేన హస్తేన పూర్వస్థాపితామ్మృదఙ్గృహీత్వా - శౌచస్థలఙ్గ
త్వా-గుదలిఙ్గపాదహస్తశౌచార్థం, పూర్వస్థాపితాం, తదాస్థాపితాం వా
మృదఞ్చతుర్ధా విభజ్య-స్థాపయిత్వా-ఉదఙ్ముఖః, పరిచారకేణోద్ధృతజలప్ర
క్షేపపూర్వకం శౌచఙ్కుర్యాత్-ఉద్ధృతతోయాభావే, తటాకాదౌ శౌచ
ఙ్కుర్యాత్-నదీషు భగవత్తీర్థేషు చ నకదాచిచ్ఛౌచఙ్కుర్యాత్-తటా
కాదౌ బాహ్యామృత్తికాం, నాహరేత్-ఆకూర్పరాదామణిబన్ధాద్వా జలా

న్మృదమాహృత్య-శోధితే తీరే నిక్షిప్య-జలస్యారత్నిమాత్రాత్పరతః స్థలే స్థిత్వా-దివాసన్ధ్యయోశ్చోదఙ్ముఖః, రాత్రౌ దక్షిణాముఖః,సవ్యఙ్కరమన్తర్జాను ఇతరఙ్కరమ్బహిర్జానుకృత్వా-మృదన్దక్షిణకరేణగృహీత్వా-వామకరేక్షిప్త్వా-గుదమ్మేహనఞ్చ విశోధయేత్-మూత్రపురీషయోర్యుగపత్ప్రవృత్తౌ పురీషస్యప్రథమమ్.క్రమేణ ప్రవృత్తౌ,యథాక్రమం శౌచఙ్కుర్యాత్-అత్ర విణ్మూత్రయోస్సాహిత్యేషణ్మృత్తికాభిర్మూత్రశౌచఙ్కుర్యాత్-పఞ్చదశభిర్ద్వాదశభిర్వా గుదశౌచఙ్కుర్యాత్-గుదలిఙ్గాన్యతరశౌచానన్తరం, పఞ్చభిష్షడ్భిర్వామృత్తికాభిర్వామహస్తం,ప్రక్షాళ్య-అనన్తరమన్యశౌచఙ్కుర్యాత్-మూత్రశౌచే, ఆర్ద్రామలకమాత్రామృత్తికాః, గుదశౌచే ప్రథమమృత్తికాప్రసృతిమాత్రా,ద్వితీయా తృతీయా చ,తదర్ధపరిమాణా-ఇతరాస్తు ఆర్ద్రామలకద్విగుణాః,తత్సమావా.సర్వత్ర గుదలిఙ్గశౌచేషు ప్రతిమృత్తికం, అన్తరాన్తరా వామహస్తం, మృజ్జలాభ్యాన్ప్రక్షాళయేత్-యావన్మృల్లేపోనాపైతి తావద్దక్షిణేన పాణినా అపోదేయాః-కట్యాదామలసమ్బన్ధశఙ్కాయాం సప్తమృత్తికా దేయాః-ఉత్థాయ-వామఙ్కరన్దశభిః, పాదౌ ప్రత్యేకం సప్తభిః, సంహతకరౌ దశభిః సప్తభిర్వా శోధయేత్-మూత్రమాత్ర ప్రవృత్తౌ పఞ్చభిస్త్రిభిర్వా మృత్తికాభిర్లిఙ్గశౌచఙ్కుర్యాత్-వామహస్తే పఞ్చ, హస్తయోస్త్రిస్రోమృదోదేయాః-తతోనఖశోధనఙ్కృత్వా-శౌచదేశమ్ప్రక్షాళయేత్-అజ్ఞానతశ్శుక్లోత్సర్గేతు మూత్రశౌచాద్ద్విగుణమ్, -ఇదమహశ్శౌచమ్ - అహశ్శౌచాపేక్షయారాత్రావర్ధమ్;పథిపాదః.స్త్రీణామర్ధమ్-బ్రహ్మచారిణోద్విగుణమ్-వానప్రస్థయత్యోశ్చతుర్గుణమ్-యథాశక్త్యాతురస్య-ఏవం, ధర్మశాస్త్రాద్యుక్తస్వవర్ణాశ్రమావస్థాద్యనుగుణదృష్టాదృష్టార్థమృత్సఙ్ఖ్యావర్ణపరిమాణాది నియమవత్ గన్ధలేపక్షయకరమర్శఃపీడారహితం శౌచఙ్కుర్యాత్ - అన్యతోగత్వా-కరౌ పాదౌ ప్రక్షాళ్య-ఆసీనోవామభాగే మూత్రోత్సర్గేచతురష్షడ్వా, పురీ

షేష్టా ద్వాదశ వా గణ్డూషాన్ కృత్వా-ఉపవీతీ-మూత్రోత్సర్గే ద్విరాచామేత్-ఉభయోత్సర్గే త్రిరాచామేత్.

ఆచమనవిధిః.

శుచౌ దేశే కుక్కుటాసనసంస్థితః, బాహుద్వయం, జాన్వన్తరే కృత్వా-ప్రాఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖో వా వాగ్యతః-దక్షిణహస్తతలం, గోకర్ణాకారఙ్కృత్వా-వామహస్తేన జలం స్పృశన్, దేవతీర్థేన *మాషమగ్నజలమాదాయ-"ఓం అచ్యుతాయ నమః" "ఓం అనన్తాయనమః" "ఓం గోవిన్దాయనమః" ఇతి నిశ్శబ్దం హృదయఙ్గమం ప్రతిమన్త్రం †బ్రహ్మతీర్థేన పిబేత్ - అఙ్గుష్ఠమూలేన అపస్పృష్ట్వా - ఓష్ఠద్వయం ద్విః పరిమృజ్య-తదఙ్గుష్ఠమూలం, పునః ప్రక్షాళ్య-అఙ్గుష్ఠాగ్రేణ "ఓం కేశవాయనమః" ఇతి దక్షిణకపోలమ్, "ఓం నారాయణాయనమః" ఇతి వామకపోలమ్-సాఙ్గుష్ఠానామికయా, "ఓం మాధవాయనమః" ఇతి దక్షిణనేత్రమ్, "ఓం గోవిన్దాయనమః" ఇతి వామనేత్రమ్-సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యా, "ఓం విష్ణవేనమః" ఇతి దక్షిణనాసికామ్, "ఓం మధుసూదనాయనమః" ఇతి వామనాసికామ్-సాఙ్గుష్ఠకనిష్ఠికయా, "ఓం త్రివిక్రమాయనమః" ఇతి దక్షిణశ్రోత్రమ్, "ఓం వామనాయనమః" ఇతి వామశ్రోత్రమ్-సాఙ్గుష్ఠమధ్యమయా, "ఓం శ్రీధరాయనమః" ఇతి దక్షిణభుజమూలమ్, "ఓం హృషీకేశాయనమః" ఇతి వామభుజమూలమ్-కేవలాఙ్గుష్ఠేన "ఓం పద్మనాభాయనమః" ఇతి నాభిమ్-తలేన హృదయఞ్చ సంహతాభిస్సర్వాఙ్గులీభిః, "ఓం దామోదరాయనమః" ఇతి మూర్ధానఞ్చ ప్రత్యఙ్గముదకస్పర్శపూర్వకం స్పృశేత్.

---

† అఙ్గుష్ఠంవినా సర్వాసామఙ్గుళీనామగ్రేణ. * హస్తతలమధ్యయా రేఖాన్తస్యామాత్రేణ

పాదౌ ప్రక్షాళ్య-ద్విరాచమ్య-వస్త్రప్రావృతశిరాః, ప్రాఙ్ముఖోవా పూర్వోత్తరదిగ్భాగాభిముఖోవా, కుక్కుటాసనసంస్థితః-అన్తర్జానుకరః-శాల్మలి, అశ్వత్థ, కోవిదార, శమీ, క్రముక, పాలాశ, మోచా, కార్పాస, కుశ, నారికేళ, విభీతక, దర్భాన్ వర్జయిత్వా-అర్క, న్యగ్రోధ, ఖదిర, కరఞ్జమూల, కకుభమూల, అపామార్గ. నిమ్బ, జమ్బ్వామ్ర, క్షీరయుక్త కణ్టకయుక్త కాష్ఠానామన్యతమ దన్తకాష్ఠాని, షోడశాఙ్గులదీర్ఘాణి ద్వాదశాఙ్గులాని వా వక్రగ్రన్థిరహితాని,కనిష్ఠికాగ్రవత్స్థూలాని "ఆయుర్బలం యశోవర్చః ప్రజాః పశువసూనిచ । బ్రహ్మప్రజ్ఞాఞ్చ మేధాఞ్చ త్వన్నో దేహి వనస్పతే" ఇతి మన్త్రేణాభిమన్త్ర్య-గృహీత్వా,ప్రక్షాళ్య,"దన్తధావనమన్త్రస్య మార్కణ్డేయఋషిః,అనుష్టుప్ఛన్దః,వనస్పతిర్దేవతా"ఇతి శిరోజిహ్వాహృదయేషు న్యస్య-"దన్తధావనే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా తేనైవ మన్త్రేణ దన్తధావనఙ్కుర్యాత్ -కాష్ఠాలాభే తత్పర్ణాని తృణం వా గృహ్ణీయాత్ -వామభాగాధోదేశమారభ్య ప్రాదక్షిణ్యేన దన్తధావనం,జిహ్వానిర్లేఖనఞ్చ కుర్యాత్ - దన్తకాష్ఠమ్ప్రక్షాళ్య-నైరృత్యాం శుద్ధదేశే నిరస్య-షోడశగణ్డూషాన్ కృత్వా-ప్రతిపత్పర్వషష్ఠీచతుర్దశ్యేకాదశ్యష్టమీషు త్రిజన్మసు చ కాష్ఠేనదన్తధావనన్నకుర్యాత్ - ఏకాదశ్యమావాస్యయోస్తు, జమ్బ్వా, ప్లక్షామ్రపర్ణాన్యేవ గృహ్ణీయాత్ -నాన్యత్ -శ్రాద్ధదినే తైరపి న కుర్యాత్ -తృణపర్ణాదీనామప్యభావే, ద్వాదశగణ్డూషాన్ కుర్యాత్ -గోష్ఠే, దేవాలయే నద్యాం, శ్మశానే,శుచిస్థలే, సలిలే, యజ్ఞశాలాయాం, దన్తధావనం న కుర్యాత్ -గణ్డూషకాలే తర్జన్యా దన్తశోధనం న కుర్యాత్ -తత్తోయఞ్చ న పిబేత్ -ద్విరాచామేత్.

భగవచ్ఛాస్త్రోక్త స్నానవిధిః.

తతోభగవద్భాగవతాధిష్ఠిత స్తీర్థగత్వా-తీరం సంశోధ్య-మృద్వా రిభిస్సుప్రక్షాళితపాణిపాదః, సమాచమ్య-ప్రాఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖోవా ఆసీనః, పవిత్రపాణిః త్రిః ప్రాణానాయమ్య.

ప్రాణాయామవిధిః—కనిష్ఠానామికాభ్యాం వామనాసికాం రుద్ధ్వా-దక్షిణనాసయా స్వస్థం వాయుం తూష్ణీం బహిర్విసృజ్య-అఙ్గుష్ఠేన దక్షిణనాసికాం సమ్యగ్రుద్ధ్వా-వామనాసయా వాయుమాపూర్య-అఙ్గులీభిస్తాభిరేవ నాసికాద్వయం రుద్ధ్వా-ఓష్ఠాభ్యామాస్యమ్బధ్వా-దృష్టీ సమ్యఙ్నిమీల్య మానసమాచరన్, హృత్పఙ్కజే శ్రియఃపతిన్ధ్యాయన్, "ఓం భూః, ఓంభువః, ఓగ్ంసువః, ఓమ్మహః, ఓంజనః, ఓంతపః, ఓగ్ంసత్యమ్, ఓంతత్సవితుర్వరేణియం భర్గో దేవస్యధీమహి, ధియోయోనః ప్రచోదయాత్, ఓమాపోజ్యోతీరసోఽమృతంబ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్"ఇతిప్రణవసహితసప్తవ్యాహృతిసహితాం సప్రణవాంగాయత్రీంసశిరస్కాం త్రిర్మనసాజపిత్వా-దక్షిణనాసయా వాయుం శనైశ్శనైర్విసృజేత్.

అఞ్జలిమ్బధ్వా "అస్మద్గురుభ్యోనమః" ఇతి గురుపరమ్పరాంస్మరణపూర్వకం "శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ। వేదాన్తాచార్యవర్యోమే సన్నిధత్తాం సదా హృది॥ గురుభ్యస్తద్గురుభ్యశ్చ నమోవాకమధీమహే। వృణీమహేచ తత్రాద్యాదమ్పతీ జగతామ్పతీ॥ శ్రీమన్నభీష్టవరద త్వామస్మి శరణఙ్గతః। స్వశేషభూతేన మయా స్వీయైస్సర్వపరిచ్ఛదైః। విధాతుమ్ప్రీతమాత్మానన్దేవః ప్రక్రమతే స్వయమ్। శుక్లామ్బరధరం విష్ణుం శశివర్ణఞ్చతుర్భుజమ్।ప్రసన్నవదనన్ధ్యాయేత్సర్వవిఘ్నోపశాన్తయే॥ యస్యద్విరదవక్త్రాద్యాః పారిషద్యాః పరశ్శతమ్। విఘ్నన్నిఘ్నన్తి

సతతంవిష్వక్సేనస్తమాశ్రయే॥ హరిఃఓమ్‌తత్ ''ఇత్యుక్త్వా ప్రదక్షిణజానూప
రిదక్షిణోత్తరౌపాణీకృత్వా॥ ''శ్రీగోవిన్దగోవిన్దగోవిన్ద'' ఇత్యారభ్యతత్తద్వర్ష,
అయన,ఋతు,మాస,తిథి,వారాదికముక్త్వా'అస్యాం,శుభతిథౌ,శ్రీభగవదా
జ్ఞయా,భగవత్ప్రీత్యర్థం,కర్మణ్యతాసిద్ధ్యర్థం, అస్మిన్తీర్థే,అస్యాంనద్యాం
వా,ప్రాతస్స్నానమహఙ్కరిష్యే'' ఇతి సఙ్కల్ప్య-''కృతఞ్చకరిష్యామి భ
గవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసు
దేవపాదారవిన్దార్చనేన ప్రాతస్స్నానాఖ్యేన భగవత్కర్మణా భగవన్తంవా
సుదేవమర్చయిష్యామి''ఇతి సఙ్కల్ప్య-''భగవతో బలేనభగవతోవీర్యేణ
భగవతస్తేజసాభగవతః కర్మణాభగవతః కర్మకరిష్యామి భగవతో వాసుదేవ
స్య''ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ,''భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్ర
వృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయాస్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయో
జనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీస్వశేషభూతమిదమ్ప్రాతస్స్నానాఖ్యఙ్క
ర్మ స్వస్మైస్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి'' ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా-
''సమస్తజగదాధార శఙ్ఖచక్రగదాధర। దేహిదేవమమానుజ్ఞాం యుష్మత్తీర్థ
నిషేవణే'' ''రఘువీరపదన్యాసపవిత్రీకృతపాంసవే।దశకణ్ఠశిరశ్ఛేదహేతవే
సేతవేనమః॥విగాహేయాముసస్తీర్థం సాధుబృన్దావనేస్థితమ్।నిరస్తజిహ్మగ
స్పర్శే యత్రకృష్ణఃకృతాదరః॥విగాహే తీర్థబహులాం శీతలాఙ్గురుసన్తతిమ్-
శ్రీనివాసదయామ్భోధిపరీవాహపరమ్పరామ్॥ కృపేకృతజగద్ధితే కృపణజ
న్తుచిన్తామణే రమాసహచరం క్షితౌ రఘుధురీణయన్త్యా త్వయా।వ్యభజ్య
తసరిత్పతిస్సకృద్ధ వేక్షణాత్తత్క్షణాత్ప్రకృష్ట బహుపాతకప్రశమ హేతునా
సేతునా॥ తేనార్కమలత్తిరుమకణాతన్నికఞ్జన్దురైయుం, వానాడుకన్దపర్
వైయత్తిరుప్పిడంపన్జరుమ,క్కానారిమయముం కంగ్గైయుం కావిరియుం
కడలుం, న్నానానగరముమనాకముఙ్కుడియనన్నిలమే''॥ ఇతి యథాసమ్ప్ర
దాయముక్త్వాధ్యాత్వా- ''వీర్యాయాస్త్రాయఫట్'' ఇత్యస్త్రమన్త్రేణాభి

మృష్ట కాష్ఠాదినా మూలమన్త్రేణ శుద్ధదేశాన్మృద మాదాయ - న్యూనాధికభాగేన ద్విధా విభజ్య-న్యూనమ్భాగం,తీరే నిధాయ-అభ్యుక్ష్య-అధికేన భాగేన దేహం సర్వతః ప్రక్షాళ్య-త్రిర్నిమజ్జ్యోత్తీర్య-ఆసీన ఆచమ్య-భగవన్తన్ధ్యాయన్,మూలమన్త్రేణ పఞ్చవింశతికృత్వ ఆవర్తితేన ప్రాణాయామత్రయఞ్కృత్వా - అన్యం మృద్భాగమాదాయ - దక్షిణపాణినా వామపాణితలస్య ఆదౌ మధ్యే అన్తే చ త్రిధా కృత్వా- పృథక్పృథక్సమ్ప్రోక్ష్య - మూలమన్త్రేణాభిమన్త్ర్య- ఆదిమభాగేన మూలమన్త్రేణావాహయిష్యమాణ గఙ్గాయాః పీఠమన్తర్వారిణి కల్పయిత్వా-మధ్యమభాగేన విదిశః, దిశశ్చ,ఊర్ధ్వాం, అధరాఞ్చ బధ్వా- సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యాఽస్త్రమన్త్రేణ స్నానవిఘ్నకరాన్నిరస్య-అన్తిమభాగేన పాణిభ్యాం, మూలమన్త్రేణ స్వగాత్రమనులిప్య - జలమ్ప్రవిశ్య - సఙ్కల్పితపీఠే “ ఆవాహయామి త్వాన్దేవిస్నానార్థమిహసున్దరి । ఏహి గఙ్గే నమస్తుభ్యం సర్వతీర్థ సమన్వితే ” ఇత్యుదకాఞ్జలినా గఙ్గామావాహ్య- ఉదకాఞ్జలిమాదాయ- “విష్ణువామపదాఙ్గుష్ఠనఖస్రోతోఽవినిస్సృతే । తద్భక్తి విఘ్నరూపాత్త్వఙ్గఙ్గేమామ్మోచయైనసః ” ఇత్యర్ఘ్యన్దత్వా - ఉదకాఞ్జలిమాదాయ - మూలమన్త్రేణ సప్తకృత్వోఽభిమన్త్ర్య - స్వమూర్ధ్ని సిఞ్చేత్ - ఏవన్త్రిః-పఞ్చకృత్వః, సప్తకృత్వో వా ఆసిచ్య-దక్షిణేన పాణినా జలమాదాయ - త్రిః పఞ్చకృత్వో వా మూలమన్త్రేణాభిమన్త్ర్య - పీత్వా - ఆచమ్య - మూలమన్త్రేణ స్వాత్మానమ్ప్రోక్ష్య-పరిషిచ్య- తీర్థే నిమగ్నోభగవత్పాదారవిన్దవిన్యస్తశిరస్కః, యావచ్ఛక్తి మూలమన్త్రఞ్జపిత్వా - ఆదిత్యమణ్డలాన్తస్థం, హరిన్ధ్యాత్వా - అభివీక్ష్య - ఉత్తీర్య - దక్షిణపాదఞ్జలే వామపాదం స్థలే చ నిధాయ - ఆసీనోద్విరాచమ్య - తీరస్థస్సన్, “శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః కవితార్కిక కేసరీ । వేదాన్తాచార్యవర్యో మే సన్నిధత్తాం సదా హృది ॥ సఞ్చిన్తయేద్భగవతశ్చరణారవిన్దం వజ్రాఙ్కుశధ్వజ

సరోరుహలాఞ్ఛనాఖ్యమ్ । ఉత్తుఙ్గరక్తవిలసన్నఖచక్రవాళజ్యోత్స్నాభి రాహతమహద్ధృదయాన్ధకారమ్ । యచ్ఛాచవిస్సృతసరిత్ప్రవరోదకేన తీర్థేన మూర్ధ్ని విధృతేన శివశ్శివోఽభూత్ । ధ్యాతుర్మనశ్శమలశైలని సృష్టవజ్రన్ధ్యాయేచ్చిరమ్భగవతశ్చరణారవిన్దమ్ ॥ ధ్యేయం సదా పరిభవఘ్నమభీష్టదోహం తీర్థాస్పదం శివవిరిఞ్చినుతం శరణ్యమ్ । భక్తార్తిహం ప్రణతపాల భవాబ్ధిపోతం వన్దే మహాపురుష తే చరణారవిన్దమ్ ॥ త్యక్త్వా సుదుస్త్యజసురేప్సితరాజ్యలక్ష్మీం ధర్మిష్ఠ ఆర్యవచసా యదగాదరణ్యమ్ । మాయామృగన్దయితయేప్సితమన్వధావద్వన్దే మహాపురుష తే చరణారవిన్దమ్ ॥ స్వపురుషమభివీక్ష్య పాశహస్తం వదతి యమః కిల తస్య కర్ణమూలే । పరిహర మధుసూదన ప్రపన్నాన్ ప్రభురహమన్య నృణాన్న వైష్ణవానామ్ ॥ యే కణ్ఠలగ్నతులసీ సలినాక్షమాలా యే బాహుమూలపరిచిహ్నిత శఙ్ఖచక్రాః । యే వా లలాటఫలకే లసదూర్ధ్వపుణ్డ్రాస్తే వైష్ణవా భువనమాశు పవిత్రయన్తి ॥ కమలనయన వాసుదేవ విష్ణో ధరణిధరాచ్యుత శఙ్ఖచక్రపాణే । భవ శరణమితీరయన్తి యే వై త్యజ భట దూరతరేణ తానపాపాన్ ॥ రమాదయిత రఙ్గభూరమణ కృష్ణ విష్ణో హరే త్రివిక్రమ జనార్దన త్రియుగనాథ నారాయణ । ఇతీవ శుభదాని యః పఠతి నామధేయాని తే న తస్య యమవశ్యతా నరకపాతభీతిః కుతః ॥ అస్యేశానా త్వమసి జగతస్సంశ్రయన్తీ ముకున్దం లక్ష్మీః పద్మా జలధితనయా విష్ణుపత్నీన్దిరేతి । యన్నామాని శ్రుతిపరిపణాన్యేవమావర్తయన్తో నావర్తన్తే దురితపవనప్రేరితే జన్మచక్రే ॥ యజ్ఞేశాచ్యుత గోవిన్ద మాధవానన్త కేశవ । కృష్ణ విష్ణో హృషీకేశ వాసుదేవ నమోస్తు తే ॥ నమః పరమకల్యాణ నమస్తే విశ్వమఙ్గళ । వాసుదేవాయ శాన్తాయ యదూనాంపతయే నమః॥" ఇతియథాసమ్ప్రదాయ మను సన్ద

ధానః వస్త్రఖణ్డద్వయేన ప్రత్యేకం శిరోఽఙ్గఞ్చ సమ్మృజ్య - "ఓం భూర్భువస్సువః, శుచీవ్రోహవ్యామరుతశ్శుచీనాం, శుచిగ్ంహినో మ్యృధ్వరగ్ం శుచిభ్యః, ఋతేన సత్యమృతి సాపఆయ, శుచిజన్మానశ్శుచయః పావకాః" ఇతి మన్త్రాభ్యాం శుష్కం వాసః ప్రోక్ష్య - "దేవస్యత్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణోహస్తాభ్యామాదదే" - ఇత్యాదాయ - "ఉదుత్యఞ్జాతవేదసన్దేవం వహన్తి కేతవః - దృశేవిశ్వాయసూర్యమ్" ఇత్యాదిత్యాయ దర్శయిత్వా - "అవధూతగ్ం రక్షోఽవధూతా అరాతయః" ఇత్యవధూయ - "ఆవహన్తీ వితన్వానా, కుర్వాణా చీరమాత్మనః, వాసాగ్ంసిమమగావశ్చ, అన్నపానేచ సర్వదా, తతోమేశ్రియమావహ" ఇత్యుచ్చార్య - ఉత్తరీయేణ శిరస్సంవేష్ట్య - ఉపవీతం, నివీతం, కర్ణే నిధాయ - కౌపీనన్ధృత్వా - జఙ్ఘే మృజ్జలాభ్యాం సంశోధ్య - హస్తౌ ప్రక్షాళ్య - వస్త్రముత్తరీయఞ్చ ధృత్వా - ఉపవీతీ - ఊరూ ప్రక్షాళ్య - పాదౌ ప్రక్షాళ్య - ద్విరాచమ్య - ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం మన్త్రస్నానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "ఓం ఆపోహిష్ఠామయోభువః" ఇతి పాదయోః, "ఓం తాన ఊర్జేదధాతన" ఇతి మూర్ధ్ని, "ఓం మహేరణాయచక్షసే" ఇతి హృదయే, "ఓం యోవశ్శివతమోరసః" ఇతి మూర్ధ్ని, "ఓంతస్యభాజయతేహనః" ఇతి హృదయే, "ఓం ఉశతీరివమాతరః" ఇతి పాదయోః, "ఓం తస్మాఅరఙ్గమామవః" ఇతి హృదయే, "ఓంయస్యక్షయాయజిన్వథ" ఇతి పాదయోః, "ఓం ఆపోజనయథాచనః" ఇతి మూర్ధ్ని, ప్రోక్షయేత్.

"ఖస్థితమ్పుణ్డరీకాక్షమ్మన్త్రమూర్తిం హరిం స్మరేత్ । అనన్తాదిత్యసఙ్కాశం వాసుదేవఞ్చతుర్భుజమ్ ॥ శఙ్ఖచక్ర గదాపద్మధారిణం వనమాలినమ్ । కేయూరహారిణం దేవం సువర్ణమకుటోజ్జ్వలమ్ ॥ ధ్వజవజ్రాఙ్కుశాలక్ష్య పాదపద్మం సునిర్మలమ్ । తత్పాదాఙ్గుష్ఠ జాఙ్గఙ్గాన్నిపతన్తీం స్వమూర్ధని । చిన్తయేద్బ్రహ్మరన్ధ్రేణ ప్రవిశన్తీం స్వకాం తనుమ్ । తయా సంక్షాళయేత్సర్వమ్బాహ్యమాభ్యన్తరమ్మలమ్ ॥ తత్క్షణాద్విరజా మర్త్యో జాయతే స్ఫటికోపమః" ఇతి ధ్యాయేత్ - ఇదమేవ మానసికస్నానమ్. స్నానవస్త్రమని ష్పీడ్య స్వపార్శ్వే నిక్షిపేత్ - న పురతః

ధర్మశాస్త్రోక్తస్నానవిధిః.

అథ ధర్మశాస్త్రోక్తస్నానవిధిః ప్రసఙ్గాల్లిఖ్యతే - మృద్వారిభిస్సుప్రక్షాళిత పాణిపాదః, సమాచమ్య - ప్రాఙ్ముఖఉదఙ్ముఖోవా ఆసీనః, పవిత్రపాణిః ప్రాణానాయమ్య - అఞ్జలిమ్బధ్వా - "అస్మద్గురుభ్యోనమః" ఇతి గురుపరమ్పరాస్మరణ పూర్వకం, "శ్రీమాన్వేఙ్కట నాథార్యః కవితార్కికకేసరీ । వేదాన్తాచార్య వర్యోమే సన్నిధత్తాం సదా హృది ॥ గురుభ్యస్తద్గురుభ్యశ్చ నమో వాకమ ధీమహే । వృణీమహేచ తత్రాద్యౌ దమ్పతీ జగతామ్పతీ ॥ శ్రీమన్నభీష్టవరద త్వామస్మి శరణఙ్గతః । స్వశేషభూతేన మయా స్వీయై స్సర్వపరిచ్ఛదైః । విధాతుమ్ప్రీత మాత్మానన్దేవః ప్రక్రమతే స్వయమ్ । శుక్లామ్బరధరం విష్ణుం శశివర్ణఞ్చతుర్భుజమ్ । ప్రసన్నవదనన్ధ్యాయేత్సర్వవిఘ్నోపశాన్తయే ॥ యస్యద్విరదవక్త్రాద్యాః పారిషద్యాః పరశ్శతమ్ । విఘ్నన్నిఘ్నన్తి సతతం విష్వక్సేనన్తమాశ్రయే ॥ హరిరోన్తత్" దక్షిణజానూపరి దక్షిణోత్తరౌ పాణీ కృత్వా, "శ్రీ గోవిన్ద గోవిన్ద గోవిన్ద" ఇత్యారభ్య తత్తద్వర్ష, అయన,ఋతు,మాస,తిథి, వారాదిక ముక్త్వా,"అస్యాం శుభతిథౌ శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్య

ర్థం, కర్మణ్యతా సిద్ధ్యర్థం, అస్మిన్ తీర్థే, అస్యాం నద్యాం వా, ప్రాత
స్స్నానమహం కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవ
న్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదే
వ పాదారవిన్దార్చనేన ప్రాతస్స్నానాఖ్యేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం
వాసుదేవమర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య-"భగవతో బలేనభగవతో
వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగ
వతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ, "భగవానేవ స్వని
యామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేష తైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోప
కరణైః స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేష
భూతమిదం ప్రాతస్స్నానాఖ్యం కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కార
యతి" ఇతి సాత్త్వికత్యాగం కృత్వా -"సమస్తజగదాధారశఙ్ఖచక్రగదా
ధర। దేహి దేవ మమానుజ్ఞాం యుష్మత్తీర్థనిషేవణే ॥ రఘువీరపదన్యా
సపవిత్రీకృతపాంసవే। దశకణ్ఠశిరశ్ఛేదహేతవే సేతవే నమః" ఇతి భగ
వన్తమనుజ్ఞాప్య - జలం ప్రవిశ్య - హరిర్హరిరితి త్రిర్నిమజ్జ్య - "ఉదు
త్తమం వరుణపాశమస్మదవాధమం విమధ్యమగ్ం శ్రథాయ। అథా వ
యమాదిత్య వ్రతే తవా నాగసో అదితయే స్యామ - అస్తభ్నాద్ద్యా మృ
షభో అన్తరిక్షమమిమీత వరిమాణమ్పృథివ్యా ఆసీద ద్విశ్వా భువనా
నిసమ్రా డ్విశ్వేత్తాని వరుణస్య వ్రతాని - యత్కిఞ్చేదం వరుణ దైవ్యే
జనేఽభిద్రోహం మనుష్యాశ్చరామసి, అచిత్తీ యత్తవ ధరాయుయోపిమ
మా నస్తస్మాదేనసో దేవరీరిషః, కితవాసో యద్రిరిపుర్న దీవి యద్వా ఘాస
త్యము తయన్నవిద్మ, సర్వాతావిష్య శిథిరేవ దేవాథా తే స్యామ వరుణ

ప్రియాసః - అవ తే హేడో వరుణ నమోభిరవ యజ్ఞేభిరీమహే హవిర్భిః,
క్షయన్నస్మభ్యమసుర ప్రచేతో రాజన్నేనాగ్ంసి శిశ్రథః కృతాని -
తత్త్వాయామి బ్రహ్మణా వన్దమానస్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః,
అహేడమానో వరుణేహ బోధ్యురుశగ్ంస మాన ఆయుః ప్రమోషీః '' ఇ
తి వరుణసూక్తం జపిత్వా - "హిరణ్యశృఙ్గం వరుణం ప్రపద్యే తీర్థం మే దేహి
యాచితః, యన్మయా భుక్తమసాధూనాం పాపేభ్యశ్చ ప్రతిగ్రహః,
యన్మే మనసా వాచా కర్మణా వా దుష్కృతం కృతమ్-తన్న ఇన్ద్రో వరుణో బృ
హస్పతిస్సవితా చ పునన్తు పునః పునః '' ఇతి ద్వాభ్యామవగాహ్య- "సు
మిత్రా న ఆప ఓషధయస్సన్తు '' ఇతి ఆత్మానమభిషిచ్య - "దుర్మిత్రాస్త
స్మై భూయాసుర్యో౽స్మాన్ ద్వేష్టి యం చ వయం ద్విష్మః'' ఇతి జలం హస్తా
భ్యాం తీరే త్రిర్నిక్షిప్య - "నమో౽గ్నయే౽ప్సుమతే నమ ఇన్ద్రాయ
నమో వరుణాయ నమో వారుణ్యై నమో౽ద్భ్యః '' ఇతి తీర్థాధిదైవతం
శ్రియః పతిం ప్రణమ్య - "యదపాం క్రూరం యదమేధ్యం యదశాన్త
న్తదపగచ్ఛతాత్ '' ఇతి జలస్థా౽మేధ్యాంశం స్తర్జనీతో నిరస్య - "అ
త్యాశనాదతీపానాద్యచ్చ ఉగ్రాత్ప్రతిగ్రహాత్। తన్మే వరుణో రాజా
పాణినా హ్యవమర్శతు - సో౽హమపాపో విరజో నిర్ముక్తో ముక్తకిల్బిషః।
నాకస్య పృష్ఠమారుహ్య గచ్ఛేద్ బ్రహ్మసలోకతామ్ '' ఇతి ఋగ్భిస్తో
యం త్రిరాలోడ్య - హస్తాయామప్రమాణం చతురశ్రం తీర్థే పీఠం "ఓం"
ఇతి విలిఖ్య - తత్ర, "ఆవాహయామి త్వాం దేవి స్నానార్థమిహ సున్దరి।
ఏహి గఙ్గే నమస్తుభ్యం సర్వతీర్థ సమన్వితే'' ఇతి గఙ్గాముదకాఞ్జలినా౽౽

వాహ్య - " విష్ణుపాదాబ్జ సమ్భూతే గఙ్గే త్రిపథగామిని । ధర్మద్రవేతి విఖ్యాతే పాపమ్మే హర జాహ్నవి " ఇతి గఙ్గాం సమ్ప్రార్థ్య - " విష్ణువామపదాఙ్గుష్ఠ నఖస్రోతో వినిస్సృతే। తద్భక్తి విష్ణురూపాత్వఙ్గ క్షేమా మ్మోచయైనసః " ఇత్యఞ్జలినార్ఘ్యం ప్రదత్వా - " నన్దినీ నలినీ సీతా మాలతీ చ మలాపహా । విష్ణుపాదాబ్జసమ్భూతా గఙ్గా త్రిపథగామినీ । భాగీరథీ భోగవతీ జాహ్నవీ త్రిదశేశ్వరీ " ఇతి ద్వాదశ గఙ్గానామాని సఙ్కీర్త్య - " గఙ్గేచ యమునేచైవ గోదావరి సరస్వతి। నర్మదే సిన్ధు కావేరి జలేస్మిన్ సన్నిధిఙ్కురు " ఇతి సాన్నిధ్యమ్ప్రార్థ్య - "ఇమమ్మేగఙ్గేయమునే సరస్వతి శుతుద్రిస్తోమగం సచతా పరుష్ణియా, అసిక్నియా మరుద్వృధే వితస్తయా ఽఽర్జీకీ యేశృణు హ్యాసుషోమయా " ఇతి పుణ్యతీర్థాని సంస్మృత్య - " పుష్కరాద్యాని తీర్థాని గఙ్గాద్యాస్సరితస్తథా । ఆగచ్ఛన్తు మహాభాగాస్స్నానకాలేసదామమ " ఇత్యుక్త్వా - " ఆపో అస్మాన్మాతరశ్శున్ధన్తు ఘృతేన నోఘృతపువః పునన్తు విశ్వమస్మత్ప్రవహన్తురి ప్రముదాభ్యశ్శుచిరా పూతఏమి " ఇతి నిమజ్య - " ఆపోహిష్ఠా మయోభువస్తాన ఊర్జేదధాతన, మహేరణాయ చక్షసే, యోవశ్శివతమోరసస్తస్య భాజయతేహనః, ఉశతీరివమాతరః, తస్మాఅరఙ్గ మామవోయస్యక్షయాయ జిన్వథ, ఆపోజన యథాచనః " ఇతి తిసృభిః - " హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాయాసు జాతః కశ్యపోయాస్విన్ద్రః, అగ్నింయాగర్భన్దధిరే విరూపాస్తాన ఆపశ్శగ్గ్ంస్యోనాభవన్తు, యాసా

గ్ం రాజావరుణో యాతిమధ్యే సత్యానృతే అవపశ్యఞ్జనానామ్, మ
ధుశ్చుతశ్శుచయోయాః పావకాస్తాన ఆపశ్శగ్ంస్యోనాభవన్తు, యాసాం
దేవాదివి కృణ్వన్తి భక్షంయా అన్తరిక్షే బహుధాభవన్తి, యాః పృథి
వీమ్పయసోన్దన్తి శుక్రాస్తాన ఆపశ్శగ్ంస్యోనాభవన్తు, శివేన మాచ
క్షుషా పశ్యతాపశ్శివయాతనువోపస్పృశత త్వచమ్మే,సర్వాగ్ం అ
గ్నీగ్ం రప్సుషదోహువేవోమయి వర్చోబలమోజోనిధత్త" ఇతిచతసృ
భిః . "పవమానస్సువర్జనః, పవిత్రేణ విచర్షణిః, యఃపోతాసపునా
తుమా, పునన్తు మాదేవజనాః,పునన్తు మనవోధియా,పునన్తు విశ్వఆ
యవః,జాతవేదః పవిత్రవత్,పవిత్రేణపునాహిమా,శుక్రేణదేవదీద్యత్,అ
గ్నేక్రత్వాక్రతూగ్ంరను,యత్తేపవిత్రమర్చిషి।అగ్నేవితతమన్తరా,బ్రహ్మ
తేనపునీమహే, ఉభాభ్యాన్దేవసవితః,పవిత్రేణసవేనచ, ఇదమ్బ్రహ్మపునీమ
హే, వైశ్వదేవీపునతీదేవ్యాగాత్, యస్యైబహ్వీస్తనువోవీతపృష్ఠాః,
తయామదన్తస్సధమాద్యేషు, వయగ్ంస్యామపతయోరయీణామ్, వై
శ్వానరోరశ్మిభిర్మాపునాతు, వాతఃప్రాణేనేషిరోమయోభూః, ద్యావాపృ
థివీపయసాపయోభిః, ఋతావరీయజ్ఞియే మాపునీతామ్, బృహద్భిస్సవి
తస్తృభిః, వర్షిష్ఠైర్దేవమన్మభిః, అగ్నేదక్షైః పునాహిమా, యేనదేవా
అపునత, యేనాపోదివ్యఙ్కశః, తేనదివ్యేన బ్రహ్మణా, ఇదమ్బ్రహ్మపునీమ
హే, యః పావమానీరధ్యేతి, ఋషిభిస్సమ్భృతగ్ంరసమ్, సర్వగ్ంస
పూతమశ్నాతి, స్వదితమ్మాతరిశ్వనా, పావమానీర్యో అధ్యేతి, ఋషిభి

స్సమ్భృతగ్ంరసమ్, తస్మైనస్సర్వతీదుహే, క్షీరగ్ంసర్పిర్మధూదకమ్, పావమానీస్స్వస్త్యయనీః, సుదుఘాహిపయస్వతీః, ఋషిభిస్సమ్భృతోరసః, బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ంహితమ్, పావమానీర్దిశన్తునః, ఇమంలోకమథోఅముమ్, కామాన్త్సమర్ధయన్తునః, దేవీర్దేవైస్సమాభృతాః,పావమానీస్స్వస్త్యయనీః, సుదుఘాహిఘృతశ్చుతః, ఋషిభిస్సమ్భృతోరసః,బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ంహితమ్, యేనదేవాః పవిత్రేణ, ఆత్మానమ్పునతేసదా। తేనసహస్రధారేణ, పావమాన్యఃపునన్తుమా, ప్రాజాపత్యమ్పవిత్రమ్, శతోద్యామగ్ంహిరణ్మయమ్, తేనబ్రహ్మవిదోవయమ్, పూతమ్బ్రహ్మపునీమహే, ఇన్ద్రస్సునీతీ సహమాపునాతు, సోమస్స్వస్త్యావరుణస్సమీచ్యా, యమోరాజా ప్రమృణాభిః పునాతుమా, జాతవేదామోర్జయన్త్యాపునాతు'' ఇత్యనువాకేన చ ప్రోక్ష్య - ''అఘమర్షణసూక్తస్యాఘమర్షణఋషిః, అనుష్టుప్ఛన్దః, భావవృత్తో దేవతా, అఘమర్షణజపే వినియోగః'' ఇత్యుక్త్వా-తీర్థేనిమగ్నః ''ఋతఞ్చసత్యఞ్చాభీద్ధాత్తపసో౽ధ్యజాయత, తతో రాత్రిరజాయతతతస్సముద్రోఅర్ణవః।సముద్రాదర్ణవాదధిసంవత్సరోఅజాయత, అహోరాత్రాణి విదధద్విశ్వస్యమిషతోవశీ, సూర్యాచన్ద్రమసౌధాతా యథాపూర్వమకల్పయత్, దివఞ్చపృథివీఞ్చాన్తరిక్షమథోసువః'' ఇతి షడ్వాక్యన్త్వావర్త్య త్రిర్వా యథాశక్త్యావర్త్య-భగవన్తన్నారాయణన్ధ్యాత్వా-తత్పాదాబ్జాన్నిపతన్తీంస్వమూర్ధ్ని గఙ్గాన్ధ్యాత్వా - తయా బాహ్యమాన్తరఞ్చ మలం సంక్షాళ్య

"యత్పృథివ్యాగ్ం రజస్స్వమాన్తరిక్షే విరోదసీ, ఇమాగ్ంస్తదాపోవరుణః పునాత్వఘమర్షణః। ఏషభూతస్య భవ్యేభువనస్యగోప్తా, ఏషపుణ్యకృతాంల్లోకానేషమృత్యోర్హిరణ్మయమ్, ద్యావాపృథివ్యోర్హిరణ్మయగ్ం సగ్ంశ్రితగ్ంసువః, సనస్సువస్సగ్ంశిశాధి" ఇత్యఞ్జలినాజలఙ్గృహీత్వా శిరస్యభిషిచ్య - "ఆర్ద్రఞ్జ్వలతి జ్యోతిరహమస్మి, జ్యోతిర్జ్వలతి బ్రహ్మాహమస్మి, యోఽహమస్మి బ్రహ్మాహమస్మి, అహమేవాహమ్మాఞ్జుహోమిస్వాహా" ఇతి చుళకేన జలమ్పీత్వా - "అకార్యకార్యవకీర్ణీస్తేనోభ్రూణహాగురుతల్పగః, వరుణోఽపామఘమర్షణస్తస్మాత్పాపాత్ప్రముచ్యతే। రజోభూమిస్త్వమాగ్ం రోదయస్వప్రవదన్తిధీరాః, పునన్తుఋషయః పునన్తువసవః పునాతువరుణః పునాత్వఘమర్షణః" ఇతి ద్వాభ్యామ్ప్రోక్ష్య-ఆచమ్య-ప్రాణానాయమ్య-"శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థంస్నానాఙ్గన్దేవర్షి పితృతర్పణఙ్కరిష్యే" ఇతిసఙ్కల్ప్య-దేవాఋషీన్ పితౄన్ భగవదాత్మకాన్ధ్యాత్వా "ఓం బ్రహ్మాదయోయేదేవాస్తాన్దేవాం స్తర్పయామి- ఓంసర్వాన్దేవాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వదేవగణాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వదేవపత్నీ స్తర్పయామి-ఓం సర్వదేవగణపత్నీ స్తర్పయామి" ఇతి దేవతీర్థేన విస్సృజేత్ - అఙ్గుష్ఠసక్తనివీతీ, ఉదఙ్ముఖః - "ఓం కృష్ణద్వైపాయన నాదయోయేఋషయస్తానృషీం స్తర్పయామి - ఓం సర్వానృషీం స్తర్పయామి - ఓం సర్వఋషిగణాం స్తర్పయామి-ఓం సర్వఋషిపత్నీ స్తర్పయామి-ఓం సర్వఋషిగణపత్నీ స్తర్పయామి -" ఇతి ఋషితీర్థేన * విస్సృజేత్ - ప్రాచీనావీతీ - దక్షిణాము

* కనిష్ఠికయోర్మూలేన, అథః.

ఖః - "ఓం సోమః పితృమాన్యమోఙ్గిరస్వానగ్నిః కవ్యవాహనఇత్యాదయోయేపితరస్తాన్ పితౄంస్తర్పయామి - ఓం సర్వాన్ పితౄంస్తర్పయామి - ఓం సర్వపితృగణాంస్తర్పయామి - ఓం సర్వపితృపత్నీస్తర్పయామి - ఓం సర్వపితృగణ పత్నీస్తర్పయామి - " ఇతి పితృతీర్థేన *విసృజేత్ - "ఊర్జం వహన్తీరమృతఙ్ఘృతమ్పయః కీలాలమ్పరిస్రుతం, స్వధాస్థ తర్పయత మేపితౄన్ " ఇతి జలే అఞ్జలినా త్రిః ప్రదక్షిణీ కృత్య దక్షిణపార్శ్వతీరం సంశోధ్య- "తృప్యత, తృప్యత, తృప్యత," ఇతి త్రిర్జలాఞ్జలీన్తీరేప్రక్షిప్య-త త్తీరమ్పునస్సంశోధయేత్ - ఉపవీతీ - స్థలఏకపాదం, జలఏకపాదఞ్చ నిక్షిప్య-ఆసీనః -ద్విరాచమ్య-నివీతీ-ఉపరితన వస్త్రఞ్చతుర్గుణీకృత్య . "యేకేచాస్మత్కులేజాతాఅపుత్రాగోత్రజామృతాః। తేగృహ్ణన్తుమయాదత్తం వస్త్రనిష్పీడనోదకమ్"ఇతి మన్త్రేణాపసవ్యం స్థలేనిష్పీడ్య-వస్త్రంవామమణిబన్ధే నిధాయ—ఉపవీతీ- ద్విరాచమ్య-పురః దక్షిణపార్శ్వే వా కేశామ్బువిసృజ్య— "శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ।వేదాన్తాచార్యవర్యోమే సన్నిధత్తాం సదా హృది॥ అథగవత్తః ప్రథితామనఘామాచార్య సన్తతిం వన్దే। మనసి మమ యత్ప్రసాదా ద్వసతి రహస్య త్రయస్య సారోయమ్ ॥ కర్మబ్రహ్మాత్మకే శాస్త్రే కౌతస్కుత నివర్తకాన్।వన్దే హస్తిగిరీశస్య వీధిశోధకకిఙ్కరాన్॥ అధ్యాసీనతురఙ్గవక్త్రవిలసజ్జిహ్వాగ్రసింహాసనాదాచార్యాదిహ దేవతాం సమధికామన్యాన్నమన్యామహే। యస్యాసౌ భజతే కదాచిదజహద్భూమా స్వయమ్భూమికామ్మగ్నానామ్భవినామ్భవార్ణవసముత్తారాయనారాయణః॥ సఞ్చిన్తయేద్భగవతశ్చరణారవిన్దం వజ్రాఙ్కుశధ్వజసరోరుహలాఞ్ఛనాఢ్యమ్। ఉత్తుఙ్గరక్త విలసన్నఖచక్రవాళజ్యోత్స్నాభిరాహతమహద్ధృదయాన్ధకారమ్॥

---

* వామహస్త సంయుక్త దక్షిణహస్తాఙ్గుష్ఠతర్జన్యోర్మధ్యభాగేన.

యచ్చౌచనిస్సృత సరిత్ప్రవరోదకేన తీర్థేన మూర్ధ్ని విధృతేన శివశ్శివోఽభూత్ । ధ్యాతుర్మనశ్శమలశైలనిసృష్టవజ్రం ధ్యాయేచ్చిరమ్భగవతశ్చరణారవిన్దమ్॥ ధ్యేయం సదా పరిభవఘ్నమభీష్టదోహం తీర్థాస్పదం శివవిరిఞ్చినుతంశరణ్యామ్॥భృత్యార్తిహమ్ప్రణతపాలభవాబ్ధిపోతం వన్దే మహాపురుష తే చరణారవిన్దమ్॥ త్యక్త్వా సుదుస్త్యజసురేప్సితరాజ్యలక్ష్మీన్ధర్మిష్ఠఆర్యవచసా యదగాదరణ్యామ్ । మాయామృగన్దయితయేప్సితమన్వధానద్వన్దే మహాపురుష తే చరణారవిన్దమ్ ॥ స్వపురుషమభివీక్ష్య పాశహస్తం వదతి యమః కిల తస్య కర్ణమూలే।పరిహర మధుసూదన ప్రపన్నాన్ప్రభురహమన్యనృణాన్నవైష్ణవానామ్ ॥ యే కణ్ఠలగ్నతులసీనళినాక్షమాలా యే బాహుమూలపరిచిహ్నితశఙ్ఖచక్రాః।యే వా లలాటఫలకే లసదూర్ధ్వపుణ్డ్రాస్తేవైష్ణవా భువనమాశు పవిత్రయన్తి॥ కమలనయన వాసుదేవ విష్ణో ధరణిధరాచ్యుత శఙ్ఖచక్రపాణే । భవ శరణమితీరయన్తి యే వైత్యజ భట దూరతరేణ తానపాపాన్॥రమాదయితః రఙ్గభూరమణ కృష్ణ విష్ణో హరే త్రివిక్రమ జనార్దన త్రియుగనాథ నారాయణ।ఇతీవ శుభదానియః పఠతి నామధేయాని తే నతస్య యమవశ్యతా నరకపాతభీతిః కుతః॥ అస్యేశానా త్వమసి జగతస్సంశ్రయన్తీ ముకున్దం లక్ష్మీః పద్మాజలధితనయా విష్ణుపత్నీన్దిరేతి। యన్నామాని శ్రుతిపరిపణాన్యేవమావర్తయన్తో నావర్తన్తే దురితపవనప్రేరితే జన్మచక్రే॥యజ్ఞేశాచ్యుత గోవిన్ద మాధవానన్త కేశవ।కృష్ణ విష్ణో హృషీకేశ వాసుదేవ నమోస్తుతే॥నమః పరమకల్యాణ నమస్తే విశ్వమఙ్గళ। వాసుదేవాయశాన్తాయ యదూనామ్పతయేనమః" ఇత్యనుసన్దధానః ఆసీనఏవ దక్షిణాముఖః వస్త్రఖణ్డద్వయేన ప్రత్యేకం శిరోఽఙ్గఞ్చ సమ్మృజ్య— "ఓం భూర్భువస్సువః, శుచీవోహవ్యామరుతశ్శుచీనాం, శుచిగ్ంహినోమ్యధ్వరగ్ం శుచిభ్యః, ఋతేనసత్యమృతసాపఆయన్, శుచి జన్మానశ్శుచయఃపావకాః"ఇతి మన్త్రేణ శుష్కం

వాసః ప్రోక్ష్య— "దేవస్యత్వాసవితుః ప్రసవే౽శ్వినోర్బాహుభ్యా మ్పూష్ణో హస్తాభ్యామాదదే" ఇత్యాదాయ - "ఉదుత్యఞ్జాత వేదసన్దేవంవహన్తికేతవః,దృశేవిశ్వాయసూర్యమ్"ఇత్యాదిత్యాయ దర్శయిత్వా– "అవధూతగ్ం రక్షో౽వధూతా అరాతయః" ఇత్యవధూయ-"ఆవహన్తీ వితన్వానా,కుర్వాణాచీరమాత్మనః, వాసాగ్ంసి మమగావశ్చ, అన్నపానే చసర్వదా,తతో మే శ్రియమావహ"ఇత్యుచ్చార్య-ఉత్తరీయేణ శిరస్సంవేష్ట్య-ఉపవీతం నివీతఙ్కర్ణే నిధాయ-కౌపీనన్ధృత్వా-జఙ్ఘే మృజ్జలాభ్యాం సంశోధ్య - హస్తౌ ప్రక్షాళ్య- పఞ్చకచ్ఛ*యుక్త వస్త్రన్ధృత్వా†-ఉత్తరీయఞ్చ ధృత్వా--ఉపవీతీ-ఊరూ ప్రక్షాళ్య-పాదౌ ప్రక్షాళ్య-ద్విరాచమ్య-అన్తరీయం స్నాన వస్త్రమ్ప్రోక్ష్య - చతుర్గుణీకృత్య- నివీతీ-అమన్త్రకం"ఉచ్ఛిష్టభాగినో దాసాః యే మృతాస్తే త్వమన్త్రకమ్। తృప్యన్తు నరకాన్ప్రాప్తా మమ సమ్బన్ధినో మృతాః" ఇతిమన్త్రేణవా నిష్పీడ్య-మణిబన్ధే నిధాయ.ఉపవీతీ ద్విరాచామేత్-తతః ఆచమ్య - ప్రాణానాయమ్య- "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం మన్త్రస్నానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య.

"ఓం ఆపోహిష్ఠా మయోభువః"ఇతి పాదయోః, "ఓం తాన ఊర్జే దధాతన" ఇతి మూర్ధ్ని, "ఓం మహేరణాయచక్షసే" ఇతి హృదయే, "ఓం యోవశ్శివతమోరసః" ఇతి మూర్ధ్ని, ఓం తస్యభాజయతేహనః",

---

* "పురతస్స్వచ్చతుష్కచ్ఛః పృష్ఠతశ్చైకకచ్ఛవాన్ । దైవే పైత్రే తథా శ్రౌతే పఞ్చకచ్ఛో భవేన్నరః."

† అన్తరీయ వస్త్రధారణ సమయే స్నానశాటీ మధః పతనంవినా, ఊర్ధ్వముద్ధృత్య నిక్షిపేత్.

ఇతి హృదయే, "ఓం ఉశతీరివమాతరః" ఇతి పాదయోః, "ఓంతస్మా అరఙ్గమామవః" ఇతి హృదయే, "ఓంయస్యక్షయాయజిన్వథ" ఇతి పాదయోః, "ఓం ఆపోజనయథాచనః" ఇతి మూర్ధ్ని, ప్రోక్షయేత్.

" ఖస్థితమ్పుణ్డరీకాక్షమ్మన్త్రమూర్తిం హరిం స్మరేత్। అనన్తాదిత్యసఙ్కాశం వాసుదేవఞ్చతుర్భుజమ్। శఙ్ఖచక్రగదాపద్మధారిణం వనమాలినమ్। కేయూరహారిణం దేవం సువర్ణమకుటోజ్వలమ్। ధ్వజవజ్రాఙ్కుశాలక్ష్య పాదపద్మం సునిర్మలమ్। తత్పాదాఙ్గుష్ఠజాఙ్గఙ్గాన్నిపతన్తీం స్వమూర్ధని। చిన్తయేద్బ్రహ్మరన్ధ్రేణ ప్రవిశన్తీం స్వకాన్తనుమ్। తయా సంక్షాళయేత్సర్వమ్బాహ్యమాభ్యన్తరమ్మలమ్। తత్క్షణాద్విరజామర్త్యో జాయతే స్ఫటికోపమః॥ " ఇతి ధ్యాయేత్ - ఇదమేవ మానసికస్నానమ్.

అప్రతిషిద్ధదినేష్వశక్తశ్చేదుష్ణోదకేన స్నాయాత్ - ఉపహతశ్చేన్నోష్ణోదకేనస్నాయాత్ - వారుణస్నానాశక్తౌ అశిరస్కం స్నాయాత్ - తత్రాప్యశక్తౌ పాదాదినాభిపర్యన్తమ్మృజ్జలైస్సమ్యక్ప్రక్షాళ్యఆర్ద్రవాససా సర్వాఙ్గమార్జనరూపఙ్కాపిలస్నానఙ్కుర్యాత్ - తత్రాప్యశక్తౌ తత్తచ్ఛాస్త్రచోదితేషు [1]పార్థివ, [2]వాయవ్య, [3]మాన్త్ర, [4]మానస, [5]పఞ్చాఙ్గ [6]బ్రాహ్మ(స్పృష్ట్వా)స్నానాన్తరేషు అన్యతమస్నానఙ్కుర్యాత్.

---

1 - కేశవాదినామఙ్గళై ధ్యానిత్తుక్కొండు ద్వాదశోర్ధ్వపుణ్డ్రం ధరిక్కిఱతు—

2 - పశుక్కళుడైయ ధూళిగళై సూర్యాస్తమయకాలత్తిల్ ధరిత్తుక్కొళ్లువతు.

¾ - 18-19 వదు పుటఙ్గళిల్ వివరిక్కప్పట్టిరుక్కిఱతు.

5 - ఇరండుకాల్ గళైయుం ఇరండుకైగళైయుం ముఖత్తైయుం, జలత్తాల్ శుద్ధి శెయ్దుకొళ్లువతు.

6 - ఆతురనై ఒరుభాగవతన్ స్పర్శంపణ్ణి పత్తుఆవర్తి స్నానం పణ్ణుకిఱతు.

ఊర్ధ్వపుణ్డ్రవిధిః.

నారికేళపాత్రే తీర్థమాదాయ-ఉద్ధరిణ్యా జలమాదాయ-అస్త్రమన్త్రేణ (వీర్యాయాస్త్రాయఫట్)వామపాణితలం సంశోధ్య - ప్రణవేన మృదన్నిధాయ-జలమాదాయ-“గన్ధద్వారాన్దురాధర్షాన్నిత్యపుష్టాఙ్కరీషిణీమ్, ఈశ్వరీగ్ంసర్వభూతానాన్త్వామిహోపహ్వయే శ్రియమ్” ఇతి శ్వేతమృత్సేచనఙ్కృత్వా-అస్త్రమన్త్రేణ దశసు దిక్షు రక్షాఙ్కృత్వా-ప్రణవేన సమ్మిశ్రీకృత్య-మూలమన్త్రేణాభిమన్త్ర్య-యథాసమ్ప్రదాయం నృసింహబీజం విలిఖ్య-“భగవాన్పవిత్రం వాసుదేవః పవిత్రం శతధారం సహస్రధారమపరిమితధారమరిష్టమచ్ఛిద్రమచ్యుతమనన్తమక్షయమవ్యయమ్పరమమ్పవిత్రమ్భగవాన్ వాసుదేవః పునాతు” ఇతి పవిత్రమన్త్రేణ జలన్నిస్రావ్య-తర్జన్యా మృదఞ్జలఞ్చైకీకృత్య భగవత్పాదయుగళం స్మృత్వా-దక్షిణపాణినా మృదముపగృహ్య “విష్ణోర్నుకంవీర్యాణిప్రవోచంయః పార్థివాని విమమేరజాగ్ంసి యోఅస్కభాయదుత్తరగ్ంసధస్థంవిచక్రమాణస్త్రేధోరుగాయః” ఇతి మన్త్రేణ పఞ్చోపనిషన్మన్త్రైః (ఓం షాం నమః పరాయ పరమేష్ఠ్యాత్మనే నమః-ఓం యాం నమః పరాయ పురుషాత్మనే నమః-ఓం రాం నమః పరాయ విశ్వాత్మనే నమః-ఓం వాం నమః పరాయ నివృత్త్యాత్మనే నమః-ఓం లాం నమః పరాయ సర్వాత్మనే నమః) మూలమన్త్రేణ చాభిమన్త్ర్య - ద్వాదశాక్షరేణ ఇష్టం * సమ్ప్రార్థ్య.

“విష్ణో రరాటమసివిష్ణోః పృష్ఠమసి విష్ణోశ్శ్నప్త్రే స్థోవిష్ణోస్స్యూరసివిష్ణోర్ధ్రువమసి వైష్ణవమసివిష్ణవేత్వా” ఇతి సప్తభిర్వైష్ణవైర్మ

* “తత్పాదభక్తిజ్ఞానాభ్యాం ఫలమన్యత్కదాచన । న యాచేత్పురుషో విష్ణుం” ఇతి వచనాత్ భగవత్పాదభక్తిజ్ఞానరూపేష్టం సమ్ప్రార్థయితవ్యః—.

మన్త్రైరభిమన్త్ర్య - తర్జన్యాగ్రేణవేనమూర్ధ్నికిఞ్చిన్న్యస్య - అనామికయా లలాటేచతురఙ్గులా నాసికామూలమారభ్యలలాటాన్తంవా ఊర్ధ్వం-ద్వ్యఙ్గులంత్ర్యఙ్గుళంవావిస్తృతం - కుక్షౌనాభ్యాదిద్వాదశాఙ్గులమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళంవిస్తృతం - హృదయేప్రాదేశమాత్రమష్టాఙ్గుళంవా ఊర్ధ్వంచతురఙ్గుళంవిస్తృతం-కణ్ఠేచతురఙ్గుళమూర్ధ్వంత్ర్యఙ్గుళంవిస్తృతం - దక్షిణకుక్షిపార్శ్వేద్వాదశాఙ్గుళమూర్ధ్వంత్ర్యఙ్గుళంవిస్తృతం - దక్షిణబాహుమూలేద్వాదశాఙ్గుళమూర్ధ్వంత్ర్యఙ్గుళంవిస్తృతం - దక్షిణకణ్ఠపార్శ్వే చతురఙ్గుళమూర్ధ్వంత్ర్యఙ్గుళంవిస్తృతం - వానుకుక్షిపార్శ్వేద్వాదశాఙ్గుళమూర్ధ్వంత్ర్యఙ్గుళంవిస్తృతం - వామబాహుమూలేద్వాదశాఙ్గుళమూర్ధ్వంత్ర్యఙ్గుళంవిస్తృతం - వామకణ్ఠపార్శ్వేచతురఙ్గుళమూర్ధ్వం త్ర్యఙ్గుళంవిస్తృతం-జఘనోపరిపృష్ఠభాగేత్ర్యఙ్గుళమాయతంవిస్తృతఞ్చ - కకుదేత్ర్యఙ్గుళమాయతంత్ర్యఙ్గుళంవిస్తృతఞ్చ, భగవత్పాదాకృతీన్పుణ్డ్రాణి, "చతుశ్చక్రన్నమస్యామి కేశవఙ్కనకప్రభమ్ । నారాయణఞ్ఘనశ్యామఞ్చతుశ్శఙ్ఖన్నమామ్యహమ్ । మాధవమ్మణిభఙ్గాభఞ్చిన్తయామి చతుర్గదమ్ । చన్ద్రభాసఞ్చతుశ్శార్ఙ్గఙ్గోవిన్దమహమాశ్రయే ॥ విష్ణుఞ్చతుర్హలంవన్దేపద్మకిఞ్జల్కసన్నిభమ్ । చతుర్ముసలమబ్జాభంసంశ్రయేమధుసూదనమ్ । అగ్నివర్ణఞ్చతుఃఖడ్గమ్భావయామిత్రివిక్రమమ్ । వామనమ్బాలసూర్యాభఞ్చతుర్వజ్రంవిభావయే । శ్రీధరమ్పుణ్డరీకాభఞ్చతుఃపట్టసమాశ్రయే ॥ చతుర్ముద్గరమభ్యేమిహృషీకేశన్తటిత్ప్రభమ్ । పఞ్చాయుధమ్పద్మనాభమ్ప్రణమామ్యర్కరోచిషమ్ । దామోదరఞ్చతుఃపాశమిన్ద్రకోపనిభమ్భజే । వాసుదేవముపాసేహమ్పూర్ణేన్ద్వయుతసన్నిభమ్॥" ఇత్యాదిధ్యానపురస్సరం "ఓం కేశవాయనమః" ఇత్యాదిమన్త్రైః లలాటాదిస్థానేషుక్రమేణధృత్వా, శేషన్ద్వాదశాక్షరేణమూర్ధ్నిధారయేత్ - విష్ణుగాత్రపరామృష్టహరిద్రాచూర్ణం, "శ్రియైనమః" ఇతిలలాటే - "అమృతో

ద్భవాయైనమః" ఇతికుక్షౌ - "కమలాయైనమః" ఇతిహృదయే - "చన్ద్రశోభిన్యైనమః" ఇతికణ్ఠే - "విష్ణుపత్న్యైనమః" ఇతిదక్షిణకుక్షిపార్శ్వే - "వైష్ణవ్యైనమః" ఇతిదక్షిణబాహుమూలే - "వరారోహాయైనమః" ఇతిదక్షిణకణ్ఠపార్శ్వే - "హరివల్లభాయైనమః" ఇతివామకుక్షిపార్శ్వే - "శార్ఙ్గిణ్యైనమః" ఇతివామబాహుమూలే - "దేవదేవికాయైనమః" ఇతివామకణ్ఠపార్శ్వే - "మహాలక్ష్మ్యైనమః" ఇతిపృష్ఠే - "లోకసున్దర్యైనమః" ఇతికకుదే - "సర్వాభీష్టఫలప్రదాయైనమః" ఇతిశిరసి - దీపాకారన్ధారయేత్ - "ఓం కేశవాయనమః" ఇత్యాదిక్రమేణపుణ్డ్రానఙ్గుళీభిస్స్పృష్ట్వా - పునః "కేశవాయనమః" ఇత్యాదిక్రమేణ అఞ్జలిఙ్కుర్యాత్ - ఊర్ధ్వపుణ్డ్రధారణానన్తరం హస్తౌప్రక్షాళయేత్. అశక్తౌ ఆపదివా మృత్తికానేచన మన్త్రజపాదికంపూర్వవత్కృత్వా "ఉద్ధృతాఽసివరాహేణ కృష్ణేనశతబాహునా, భూమిర్ధేనుర్ధరణీ లోకధారిణీ, మృత్తికే హనమేపాపం యన్మయా దుష్కృతఙ్కృతమ్।త్వయాహతేన పాపేనజీవామిశరదశ్శతమ్। మృత్తికే దేహిమేపుష్టిన్త్వయి సర్వమ్ప్రతిష్ఠితమ్"॥ ఇతి మన్త్రేణ ప్రణవేనవా "దామోదరఙ్కేశవఞ్చ నకదాచిత్పరిత్యజేత్" ఇత్యుక్తరీత్యా లలాటే కకుదే చ ఊర్ధ్వపుణ్డ్రౌ ధారయేత్—కేశవ దామోదర మన్త్రాభ్యాం కేశవ దామోదరౌ ధ్యాయేత్.

అస్మద్గురుభ్యోనమః. అస్మత్పరమగురుభ్యోనమః-అస్మత్సర్వగురుభ్యోనమః - శ్రీమతే వేదాన్తగురవేనమః - శ్రీమతే రామానుజాయనమః-శ్రీ పరాఙ్కుశదాసాయనమః-శ్రీమద్యామునమునయే నమః-శ్రీరామమిశ్రాయ నమః-శ్రీపుణ్డరీకాక్షాయనమః-శ్రీమన్నాథమునయేనమః-శ్రీమ

తే శఠకోపాయనమః-శ్రీమతే విష్వక్సేనాయనమః-శ్రియైనమః-శ్రీధరాయ నమః" "అస్మద్దేశిక మస్మదీయపరమాచార్యాన శేషాన్గురూన్ శ్రీమల్లక్ష్మణయోగి పుఙ్గవ మహా పూర్ణౌ మునిం యామునమ్। రామమ్పద్మవిలోచనమ్మునివరన్నాథం శఠద్వేషిణం సేనేశం శ్రియమిన్దిరాసహచరన్నారాయణం సంశ్రయే"॥ ఇతి.

"ఎన్నుయిర్ తన్దళిత్తవరై చ్చరణమ్పుక్కు యానడైవే యవర్ కురుక్కణిరై వణఙ్గి, ప్పిన్నరుళాల్పెరుమ్బూదూర్ వన్దవళ్ళల్ పెరియనమ్బి యాళవన్దార్ మణక్కాల్నమ్బి, నన్నెరియై యవర్కురైత్త వుయ్యక్కొణ్డార్ నాదముని శడకోపన్ శేనైనాదన్, ఇన్నముద త్తిరుమగళెన్ఱివరై మున్నిట్టెమ్పెరుమాన్ తిరువడికళడైకిన్ఱేనే" ఇతిచ గురుపరమ్పరాం సఙ్గ్రహేణ స్వాచార్య ప్రభృతి భగవత్పర్యన్తం విస్తరేణ తద్విషయపద్యైశ్చానుసన్ధాయ - తులసీకాష్ఠమాలాం, పద్మాక్షమాలాం, శ్రీ పవిత్రమాలాఞ్చ కణ్ఠే నాభిదఘ్నాః ధృత్వా-శిరసి చ పవిత్రమాలాన్ధృత్వా - ద్వాభ్యాన్దర్భాభ్యాం, ద్వ్యఙ్గులవలయం, ఏకాఙ్గులగ్రన్థిమత్, చతురఙ్గులాగ్రం, సకృత్ప్రదక్షిణీకృతం పవిత్రం ద్విగుణీకృతం బ్రహ్మగ్రన్థింవా, అనామికామూల పర్వమధ్యమపర్వణోర్మధ్యే హస్తద్వయే వా దక్షిణ హస్తే వా ధారయేత్ -

బ్రహ్మయజ్ఞజపయోః బ్రహ్మగ్రన్థిం, తదిత రేషుకర్మసు యథారుచి పవిత్రం బ్రహ్మగ్రన్థింవా, భోజనే వర్తులం, పవిత్రన్ధారయేత్.

స్నానాఙ్గదేవర్షి పితృతర్పణవిధిః.

పాదౌ ప్రక్షాళ్య-ఆచమ్య - ప్రాణానాయమ్య- "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, స్నానాఙ్గదేవర్షి పితృ తర్పణఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య- దేవాన్ ఋషీన్ పితౄన్ భగవదాత్మకాన్ధ్యాత్వా "ఓంబ్రహ్మాదయోయేదేవాస్తాన్ దేవాం స్తర్పయామి.ఓం సర్వాన్ దేవాం స్తర్పయామి।

ఓం సర్వదేవగణాం స్తర్పయామి. ఓం సర్వదేవపత్నీ స్తర్పయామి-ఓం సర్వదేవగణపత్నీ స్తర్పయామి" ఇతి దేవతీర్థేన విసృజేత్ - అఙ్గుష్ఠ సక్తనివీతీ ఉదఙ్ముఖః, "ఓం కృష్ణద్వైపాయనాదయో యే ఋషయస్తాన్ ఋషీం స్తర్పయామి-ఓం సర్వాన్ ఋషీం స్తర్పయామి - ఓం సర్వఋషిగణాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వఋషిపత్నీ స్తర్పయామి - ఓం సర్వఋషిగణపత్నీ స్తర్పయామి " ఇతి ఋషితీర్థేన విసృజేత్ - ప్రాచీనావీతీ, దక్షిణాముఖః, "ఓం సోమః పితృమాన్యమోఽఙ్గిరస్వానగ్నిః కవ్యవాహన ఇత్యాదయో యే పితరస్తాన్ పితౄం స్తర్పయామి-ఓం సర్వాన్ పితౄం స్తర్పయామి-ఓం సర్వపితృగణాం స్తర్పయామి-ఓం సర్వపితృపత్నీ స్తర్పయామి-ఓం సర్వపితృగణపత్నీ స్తర్పయామి." ఇతి పితృతీర్థేన విసృజేత్-"ఊర్జం వహన్తీరమృతఙ్ఘృతమ్పయః కీలాలమ్పరిస్రుతం, స్వధా స్థ తర్పయత మే పితౄన్" ఇతి జలే, అఞ్జలినా త్రిః ప్రదక్షిణీకృత్య దక్షిణపార్శ్వే తీరం సంశోధ్య. "తృప్యత, తృప్యత తృప్యత" ఇతి త్రిర్జలాఞ్జలీన్తీరే ప్రక్షిప్య, తత్తీరమ్పునస్సంశోధయేత్-ఉపవీతీ - ఆచామేత్.

అవగాహనస్నానం వినా గౌణస్నానేషు నైమిత్తికస్నానేషు* చ దేవర్షిపితృతర్పణన్న కుర్యాత్.

"భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదమ్మాన్త్రితస్నానాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా - "అనేన

---

* అస్పృశ్యస్పర్శనేవాన్తే త్వశ్రుపాతే క్షురేభగే । స్నానం నైమిత్తికం జ్ఞేయం దేవర్షిపితృవర్జితం ॥

ప్రాతస్స్నానాఖ్యేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః ”
ఇతి ప్రాతస్స్నానం సమాపయేత్.

—:o:—

ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవిధిః. *

ద్విరాచమ్య-ప్రాణానాయమ్య. “శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, ప్రాతస్సన్ధ్యాముపాసిష్యే” ఇతి సఙ్కల్ప్య- “కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్యభగవద్వాసుదేవపాదార విన్దార్చనేన ప్రాతస్సన్ధ్యోపాస నాఖ్యేన భగవత్కర్మణా భగవన్తంవాసుదేవమర్చయిష్యామి”ఇతిచ సఙ్కల్ప్య- “భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య” ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ-“భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూప స్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణై స్స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదమ్ప్రాతస్సన్ధ్యోపాసనాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి”-ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా-భగవన్తం శ్రీ భూమి నీళాసమేతన్ధ్యాత్వా-పూర్వం పుణ్డ్రధారణే ఉదకే దక్షిణానామికయా యథాసమ్ప్రదాయం నృసిమ్హబీజం విలిఖ్య, తత్తీర్థేన, ఊర్ధ్వపుణ్డ్రన్ధృత్వా- “ఆపోహిష్ఠేతి మన్త్రస్య సిన్ధుద్వీపఋషిః, దేవీగాయత్రీచ్ఛన్దః, ఆపో దేవతా” ఇతి శిరోజిహ్వా హృదయేషు అఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీ భిస్సంస్పృశ్య- “ప్రోక్షణే వినియోగః” ఇత్యుక్త్వా-వామహస్తేన తోయం సంస్పృశ్య - బ్రహ్మతీర్థేన తీర్థమాదాయ- దేవతీర్థేనోర్ధ్వముఖేన ప్రణవేన ఏకవారం, సమస్తవ్యాహృతిభిః ఏకవారం, గాయత్ర్యా చ ఏకవారం, ప్రోక్ష్య- “ఓం ఆపో

* సన్ధ్యావన్దనభాష్యం, అనుబన్ధేద్రష్టవ్యం.

హిష్ఠా మయోభువః-ఓం తాన ఊర్జేదధాతన-ఓం మహేరణాయచక్షసే. ఓం యోవశ్శివతమోరసః-ఓం తస్యభాజయ తేహనః. ఓం ఉశతీరివమాతరః-ఓం తస్మాఅరఙ్గమామవః'' ఇతి ప్రత్యేకం శిరసి*ప్రోక్ష్య - '' ఓం యస్యక్షయాయ జిన్వథ'' ఇతి పాదద్వయే సమ్ప్రోక్ష్య-''ఓం ఆపోజనయథాచనః'' ఇతి పునశ్శిరసి ప్రోక్ష్య - ''ఓం భూర్భువస్సువః'' ఇతి ఆత్మానమ్పరిషిచ్య- ''సూర్యశ్చేత్యను వాకస్య అగ్నిరృషిః, దేవీగాయత్రీచ్ఛన్దః, సూర్యోదేవతా '' ఇతి పూర్వవత్ న్యస్య '' అపామ్ప్రాశనేవినియోగః'' ఇత్యుక్త్వా హస్తే ఆచమనవజ్జలఙ్గృహీత్వా,''సూర్యశ్చమామన్యుశ్చ మన్యు పతయశ్చ మన్యుకృతేభ్యః, పాపేభ్యోరక్షన్తామ్, యద్రాత్రియాపాపమకార్షమ్, మనసావాచా హస్తాభ్యామ్, పద్భ్యాముదరేణశిశ్నా , రాత్రిస్తదవలుమ్పతు, యత్కిఞ్చదురితమ్మయి, ఇదమహమ్మామ మృతయోనౌ,సూర్యేజ్యోతిషి జుహోమిస్వాహా''ఇత్యనువాకేన, అపః ప్రాశ్య-ఆచమ్య. ''దధిక్రావ్ణ్ణ ఇతి మన్త్రస్య వామదేవఋషిః అనుష్టుప్ఛన్దః, దధిక్రావా దేవతా,'' ఇతి న్యస్య-''అపామ్ప్రోక్షణే వినియోగః''ఇత్యుక్త్వా-''ఓందధిక్రావ్ణ్ణో అకారిషమ్,ఓం జిష్ణోరశ్వస్యవాజినః,ఓంసురభినోముఖాకరత్,ఓం ప్రణఆయూగ్ంషి తారిషత్ ,ఓంఆపోహిష్ఠామయోభువః,ఓంతాన ఊర్జేదధాతన,ఓంమహేరణాయచక్షసే,ఓంయోవశ్శివతమో రసః, ఓం తస్యభాజయ తేహనః, ఓం ఉశతీరివమాతరః, ఓం తస్మాఅరఙ్గ మామవః,''

* మార్జనజలబిన్దుః యథా క్షితౌ నే న చ్యుతో భ వేత్ తథా శిరస్యేవ మార్జనఙ్కుర్యాత్.

ఇతి పూర్వవచ్ఛిరసి ప్రోక్ష్య - " ఓంయస్యక్షయాయ జిన్వథ"ఇతిప ద ద్వయే-"ఓంఆపోజనయథాచనః" ఇతి పునశ్శిరసి ప్రోక్ష్య- "ఓం భూర్భువ స్సువః" ఇతిఆత్మానమ్పరిషిచ్య-ప్రాణానాయమ్య-శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగ వత్ప్రీత్యర్థం ప్రాతస్సన్ధ్యాయామర్ఘ్యప్రదానఙ్కరిష్యే"ఇతి సఙ్కల్ప్య-ఉత్థాయ-"ఓం అర్ఘ్యప్రదానమన్త్రస్య విశ్వామిత్రఋషిః, దేవీగాయత్రీచ్ఛన్దః, సవితా దేవతా," ఇతి న్యస్య - "అర్ఘ్యప్రదానే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా- సప్రణవ సవ్యాహృతికగాయత్ర్యా ఆదిత్యాన్తర్వర్తి భగవన్తన్ధ్యాయన్, పార్ష్ణిద్వయముద్ధరన్, ఆభ్రూమధ్యం సముద్ధృత్య, తర్జన్యఙ్గుష్ఠసంయోగరూప రాక్షసముద్రారహితాఞ్జలినా తోయేన, అర్ఘ్యత్రయమ్ప్రత్యేకమ్మన్త్రముచ్చార్యజలమధ్యే ప్రక్షిపేత్- అర్ఘ్యాత్పూర్వం సూర్యోదయే సతి, ప్రాణానాయమ్య, "ప్రాతస్సన్ధ్యా కాలాతిక్రమ ప్రాయశ్చిత్తార్థం, తుర్యార్ఘ్యప్రదానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య-సప్తవ్యాహృతి సమ్పుటితగాయత్ర్యా తత్తత్సూత్రోక్త మన్త్రేణ వా తుర్యార్ఘ్యన్దత్వా-తీరఙ్గత్వా "ఓం భూర్భువస్సువః" ఇతి ఆత్మానమ్పరిషిచ్య-ప్రదక్షిణమ్పరిక్రమ్య-"అసావాదిత్యోబ్రహ్మ" ఇతిధ్యాత్వా - ఆచమ్య -

"ఓం కేశవన్తర్పయామి" ఇతి మార్గశీర్షమాసేశం, "ఓం నారాయణన్తర్పయామి" ఇతి పుష్యమాసేశం, "ఓం మాధవన్తర్పయామి" ఇతి మాఘమాసేశం, "ఓం గోవిన్దన్తర్పయామి" ఇతి ఫాల్గునమాసేశం. "ఓం విష్ణున్తర్పయామి" ఇతి చైత్రమాసేశం, "ఓం మధుసూదనన్తర్పయామి" ఇతి వైశాఖమాసేశం, "ఓం త్రివిక్రమన్తర్పయామి" ఇతి జ్యేష్ఠమాసేశం, "ఓం వామనన్తర్పయామి" ఇతి ఆషాఢమాసేశం, "ఓం శ్రీధరన్తర్పయామి" ఇతి శ్రావణమాసేశం, "ఓం హృషీకేశన్తర్పయామి" ఇతి భాద్రపదమాసేశం, "ఓం పద్మనాభన్తర్పయామి" ఇతి ఆశ్వ

యుజమానేశం, ,, ఓం దామోదర న్తర్పయామి'' ఇతి కార్తికమానేశం, ఇతిప్రత్యేకస్థ్యాత్వా సన్తర్ప్య - ఆచామేత్ -

జలేసన్ధ్యాఞ్కుర్యాచ్చేత్, జానుదఘ్నజలే తిష్ఠన్ కుర్యాత్- స్థలేకుర్యాచ్చేత్, కుక్కుటాసనేనాసీనః,కుర్యాత్ -యద్వా-స్థలఏకపాదం, జలఏకపాదం, న్యస్య కుర్యాత్ -తథాచేత్,అన్తర్బహిశ్చ శుద్ధోభవతి-ఆర్ద్రవాససా సన్ధ్యాం న కుర్యాత్-కుర్యాచ్చేత్, జానుదఘ్నజలే తిష్ఠన్, ప్రదక్షిణ నమస్కారౌ వినా, ఉపస్థానఞ్కుర్యాత్ -

* విష్ణ్వాయతనం. తత్సమీపం అన్యద్వా గత్వా, తత్స్థలం ప్రణవవ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్య-తత్ర ప్రాగగ్రదర్భేషు స్థిత్వా, "ఆసనమన్త్రస్య పృథివ్యా మేరుపృష్ఠఋషిః, సుతలఞ్ఛన్దః, శ్రీ కూర్మో దేవతా," ఇతి న్యస్య, "ఆసనేవినియోగః" ఇత్యుక్త్వా-"పృథ్విత్వయా ధృతాలోకా దేవిత్వం విష్ణునాధృతా। త్వఞ్చధారయమాన్దేవి పవిత్రఞ్కురుచాసనమ్" ఇతి పృథ్వీం ప్రార్థ్య-"ప్రణవస్యఋషిర్బ్రహ్మా దేవీ గాయత్రీచ్ఛన్దః, పరమాత్మా దేవతా" "భూరాది సప్తవ్యాహృతీ నామత్రి భృగుకుత్స వసిష్ఠ గౌతమ కాశ్యపాఙ్గిరస ఋషయః, గాయత్ర్యుష్ణి గనుష్టుబ్బృహతీ పఙ్క్తి-త్రిష్టుబ్జగత్యశ్ఛన్దాంసి," "అగ్నివాయ్వర్క వాగీశవరుణేన్ద్ర విశ్వదేవా దేవతాః" "సావిత్ర్యా ఋషిః విశ్వామిత్రః, దేవీగాయత్రీచ్ఛన్దః, సవితా దేవతా" "గాయత్రీ శిరసో బ్రహ్మఋషిః అనుష్టుప్ఛన్దః, పరమాత్మా దేవతా" ఇతి న్యస్య-"సర్వేషాం ప్రాణాయామే వినియోగః"-ఇత్యుక్త్వా-

---

· విష్ణ్వాలయే తత్సమీపేవా సన్ధ్యావన్దనాది జపకరణే అర్ఘ్యప్రదాన గాయత్ర్యాది మన్త్రజపాదీన్ సర్వకాలేషు దేవాభిముఖ ఏవకుర్యాత్-అన్యత్ర, గాయత్రీతరమన్త్రజపాన్ సర్వకాలేషు ప్రాఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖోవా ఆసీన ఏవకుర్యాత్-"అశ్వత్థమగ్నిమర్కఞ్చ సోమం గురు మహో జలమ్। పృష్ఠీకృత్యజపన్విప్రో యాతిస్థావరతాన్నరః"-

"ఓం భూః" ఇతి పాదయోః, "ఓం భువః" ఇతి జఙ్ఘయోః. "ఓగ్ం సువః" ఇతి జాన్వోః, "ఓమ్మహః" ఇతి ఉదరే, "ఓం జనః" ఇతి కణ్ఠే, "ఓం తపః" ఇతి ముఖే, "ఓగ్ంసత్యం" ఇతి మస్తకే, న్యస్యేత్-శ్వేతశ్యామపీతపిశఙ్గ నీల రోహిత కనకవర్ణాః, అభయాఙ్కుశ స్రగ్పాత్ర వరహస్తాః, సపవిత్ర చతుర్హస్తాః, స్రక్చన్దనాద్యలఙ్కృతాః, సర్వాభరణభూషితాః, సోపవీతాః, సజటాశ్చ ధ్యాత్వా-"ఓంతత్సవితుః జ్ఞానాయ హృదయాయనమః" ఇతి సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యా హృదయే, "ఓం వరేణియం ఐశ్వర్యాయశిరసేస్వాహా" ఇతి అనఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గులీభిర్మస్తకే, "ఓం భర్గోదేవస్య శక్త్యైశిఖాయై వౌషట్" ఇతి అఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే, "ఓం ధీమహిబలాయకవచాయహుమ్" ఇతి కణ్ఠాది కట్యన్తం తనుమ్పాణిభ్యాం పర్యవత్స్పృష్ట్వా, "ఓం ధియోయోనః తేజసేనేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జనీ మధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే, న్యస్య "ఓం ప్రచోదయాత్ వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యా శ్చతుర్దిశః పశ్చాదగ్న్యాదివిదిశశ్చ బధ్నీయాత్-ఏవమఙ్గన్యాసఙ్కృత్వా-॥ధ్యానం॥ "ముక్తావిద్రుమహేమనీలధవళచ్ఛాయైర్ముఖైస్త్రీక్షణై ర్యుక్తా మిన్దుకలానిబద్ధమకుటా న్తత్వార్థవర్ణాత్మికామ్। గాయత్రీం వరదాభయాఙ్కుశకశాశ్శుభ్రఙ్కపాలఙ్గుణం శఙ్ఖఞ్చక్రమథారవిన్దయుగళం హస్తైర్వహన్తీమ్భజే" ఇతి ధ్యాత్వా-"ఓమాపోజ్యోతీరసో ఉమృతమ్బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోమ్" ఇతి శిరోమన్త్రేణ కరాభ్యాం శిరః ప్రభృతిపాదాన్తం వర్మవేష్టనవత్స్వపార్శ్వయో స్స్పర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఙ్కుర్యాత్-"అర్కమణ్డలమధ్యస్థం సూర్యకోటి సమప్రభమ్। బ్రహ్మాదిసేవ్యపాదాబ్జన్నౌమి బ్రహ్మరమాసఖమ్" ఇత్యుక్త్వా- త్రిఃప్రాణా నా

యన్యస్య-"అష్టోత్తర సహస్ర మష్టోత్తరశతం, *దశవారం, ఓవయావా ద్వా, ప్రాతస్సన్ధ్యాగాయత్రీ మన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "ఆయాత్వి త్యనువాకస్య వామదేవఋషిః, అనుష్టుప్ఛన్దః, గాయత్రీ దేవతా" ఇతి న్యస్య-"గాయత్ర్యావాహనే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా, "ఆయాతువరదాదే వ్యక్షరమ్బ్రహ్మసమ్మితమ్, గాయత్రీఞ్ఛన్దసామ్మాతేదమ్బ్రహ్మజుషస్వనః-ఓజో సి సహోసి బలమసి భ్రాజోసి దేవానాన్ధామనామాసి విశ్వమసి విశ్వా యు స్సర్వమసి సర్వాయురభి భూరోఙ్గాయత్రీ మావాహయామి" ఇత్య నువాకేనావాహ్య-"ప్రాతర్ధ్యాయామి గాయత్రీం రవిమణ్డలమధ్యగామ్। ఋగ్వేదముచ్చారయన్తీం రక్తవర్ణాఙ్కుమారికామ్। అక్షమాలా కరా మ్బ్రహ్మదైవత్యాం హంసవాహనామ్" ఇతిధ్యాత్వా-ఆసనాదిషోడశో పచారాన్మనసా ప్రణవేన సమర్ప్య-"ప్రణవస్య ఋషిర్బ్రహ్మ దేవీ గాయ త్రీచ్ఛన్దః, పరమాత్మా దేవతా" "భూరాదివ్యాహృతిత్రయస్య, అత్రిభృ గుకుత్సా ఋషయః, గాయత్ర్యుష్ణిగనుష్టుభశ్ఛన్దాంసి, అగ్నివాయ్వర్కా దేవతాః" "సావిత్ర్యాఋషిర్విశ్వామిత్రః, దేవీ గాయత్రీచ్ఛన్దః, సవితా దేవతా" ఇతి న్యస్య-"ప్రాతస్సన్ధ్యాజపే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా-

అస్త్రమన్త్రేణ కరతల కరపృష్ఠయో శ్శుద్ధిఙ్కృత్వా-"తథ్సవితు ర్వరేణియం భర్గోదేవస్యధీమహి ధియో యోనః ప్రచోదయాత్" ఇతి గాయత్ర్యా కూర్పరమారభ్య అఙ్గుళ్యగ్రపర్యన్తం, పర్యాయేణ కరస్ప ర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా-ప్రణవేన ప్రకోష్ఠాన్తం, కరద్వయేపి కరతలయోఃకరపృష్ఠయోః పర్యాయేణ పరామృశ్య-కరతలయోః ప్రణవం న్యస్య-

---

* ఆశౌచకాలే విపది దశవారం జపేన్నరః । అన్యదాష్టోత్తరశతంవాష్టోత్తరసహస్రకమ్

"ఓం భూః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి అఙ్గుష్ఠయోర్మూలమారభ్య, అగ్రపర్యన్తం, తర్జనీభ్యాం, న్యస్య - "ఓం భువః, తర్జనీభ్యాన్నమః" ఇతి, తర్జన్యోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం తథా న్యస్య - "ఓగ్ం సువః, మధ్యమాభ్యాన్నమః" ఇతి మధ్యమయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం తథా న్యస్య - "ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం, అనామికాభ్యాన్నమః" ఇతి, అనామికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం తథా న్యస్య-"ఓం భర్గో దేవస్య ధీమహి, కనిష్ఠికాభ్యాన్నమః" ఇతి, కనిష్ఠికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం తథా న్యస్య "ఓం ధియో యో నః ప్రచోదయాత్, కరతలకరపృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి, కరతలకరపృష్ఠయోః, కరద్వయేఽపి పరామృశ్య - ఏవం, కరన్యాసఙ్కృత్వా-

"ఓంభూః జ్ఞానాయహృదయాయ నమః" ఇతి, అఙ్గుష్ఠయుక్తతర్జన్యా హృదయే న్యస్య—"ఓంభువః, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇతి అనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్మస్తకే న్యస్య—"ఓగ్ంసువః, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇతి, అఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే న్యస్య—"ఓంతత్సవితుర్వరేణ్యం, బలాయ కవచాయ హుమ్" ఇతికణ్ఠాదికట్యన్తాం, తనుం పాణిభ్యాం, సర్వతస్స్పృష్ట్వా-"ఓంభర్గో దేవస్యధీమహి, తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతితర్జనీ మధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య-"ఓంధియో యో నః ప్రచోదయాత్, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వం, పశ్చాదగ్న్యాదివిదిశశ్చ బధ్నీయాత్ -ఏవమఙ్గన్యాసఙ్కృత్వా-॥ధ్యానం॥ "యో దేవస్సవితాస్మాకం ధియో ధర్మాదిగోచరాః । ప్రేరయేత్తస్య యద్భర్గ

స్తద్వరేణ్యముపాస్మహే '' ఇతి గాయత్ర్యర్థం సఞ్చిన్త్య—"ఆదిత్యమణ్డలేధ్యాయేత్పరమాత్మానమవ్యయమ్। విష్ణుఞ్చతుర్భుజం రక్తపఙ్కజాసనమధ్యగమ్। కిరీటహారకేయూరకటకాది విభూషితమ్। శ్రీవత్సవనమాలాశ్రీతులసీకౌస్తుభోజ్జ్వలమ్। హరిమ్పీతామ్బరధరం శఙ్ఖచక్రగదాధరమ్। ప్రసన్నవదనంరత్నకుణ్డలైర్మణ్డితాననమ్। సర్వరత్నసమాయుక్తసర్వాభరణభూషితమ్''॥ ఏవమ్భగవన్తమాదిత్య మణ్డలే ధ్యాత్వా—కిఞ్చిదాకుఞ్చితాగ్రాఙ్గులితలం పరస్పరసంయుతం, సంహతాఙ్గులికరద్వయంనాసాసముద్ధృత్య, కనిష్ఠికామూలమారభ్యప్రాదక్షిణ్యక్రమేణ గణనయా* యథాసఙ్కల్పం, పఞ్చావసానముపాంశుజపం† కుర్యాత్‡.—

త్రిః ప్రాణానాయమ్య - "ప్రాతస్సన్ధ్యోపస్థానఙ్కరిష్యే'' ఇతి సఙ్కల్ప్య - "ఉత్తమ ఇత్యనువాకస్య వామదేవఋషిః, అనుష్టుప్ఛన్దః, గాయత్రీ దేవతా'' ఇతి న్యస్య - "గాయత్ర్యుద్వాసనేవినియోగః'' ఇత్యుక్త్వా, "ఉత్తమే శిఖరేదేవిభూమ్యాంపర్వతమూర్ధని, బ్రాహ్మణేభ్యోహ్యనుజ్ఞానఙ్గచ్ఛ దేవియథాసుఖమ్'' ఇతి గాయత్రీ ముద్వాస్య - "మిత్రస్యేతిఋచస్య విశ్వామిత్రఋషిః, ఆద్యస్య భీరుట్ఛన్దః, పరయోర్గాయత్రీత్రిష్టుభౌఛన్దసీ, మిత్రో దేవతా'' ఇతి న్యస్య - ప్రాతస్సన్ధ్యోపస్థానే వినియోగః'' ఇత్యుక్త్వా - "మిత్రస్యచర్షణీధృతశ్శ్రవో దేవస్యసానసిం,

---

*ఏవంప్రతిదశసఙ్ఖ్యం వామతర్జనీమూలపర్వారభ్య, ఏకైకపర్వణి ప్రాదక్షిణ్యక్రమేణ వామాఙ్గుష్ఠాగ్రం న్యస్య గణయేత్.

† ప్రణవాన్తే వ్యాహృతిత్రయాన్తే, పాదానామన్తే చేతిపఞ్చావసానమ్.

‡ ఋపశాఖే "వరేణియం'' ఇతి జపేత్. ఇతరశాఖే "వరేణ్యం'' ఇతి పఠేత్.

సత్యఙ్మిత్రశ్రవ స్తమం, మిత్రో జనాన్ యాతయతి ప్రజానన్మిత్రో దాధార పృథివీముతద్యాం, మిత్రఃకృష్టీర నిమిషాఽభి చష్టేసత్యాయహ వ్యఙ్ఘృ తవ ద్విధేమ, ప్రసమిత్ర మర్తో అస్తు ప్రయస్వాన్ యస్త ఆదిత్యశిక్షతివ్రతేన, నహన్యతే నజీయతే త్వోతో నైన మగ్ంహో అశ్నో త్యన్తి తో నదూరాత్ '' ఇతి మన్త్రైరర్ఘ్యోదితం, సహస్రరశ్మి మ్భగవ న్తమాదిత్యమణ్డలాన్తస్థం నన్ధాతృత్వేనస్వేషాంసన్ధ్యేతిపరికీర్తితముపస్థాయ.—

"ఓం సన్ధ్యాయైనమః - ఓం సావిత్ర్యైనమః - ఓం గాయత్ర్యై నమః - ఓంసరస్వత్యై నమః-ఓంసర్వాభ్యో దేవతాభ్యో నమోనమః'' ఇతి పఞ్చ దేవతాః ప్రదక్షిణమ్ప్రణమ్య - "ఓంకామోకార్షీ న్మన్యుర కార్షీత్ '' ఇతిచోక్త్వా, త్రయీంతనమ్ప్రణమ్య - అభివాద్య - "ఓం ప్రాచ్యై దిశేనమః - ఓందక్షిణాయై దిశేనమః - ఓం ప్రతీచ్యై దిశేనమః - ఓం ఉదీచ్యై దిశేనమః'' ఇతి ప్రాచ్యాదిదిఙ్నమస్కారఙ్కృత్వా- "ఓంఊర్ధ్వాయనమః - ఓంఅధరాయనమః - ఓంఅన్తరిక్షాయనమః - ఓంభూమ్యైనమః - ఓంవిష్ణవేనమః - ధ్యేయస్సదానవితృమణ్డల మధ్యవర్తీ నారాయణస్సరసిజాననసన్నివిష్టః। కేయూరవాన్ మకరకుణ్డలవాన్ కిరీటీ హారీ హిరణ్మయవపుర్ధృతశఙ్ఖచక్రః। శఙ్ఖచక్రగదాపాణే ద్వారకానిలయాచ్యుత।గోవిన్ద పుణ్డరీకాక్ష, రక్ష మాం శరణాగతమ్'' "నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ గోబ్రాహ్మణహితాయచ। జగద్ధితాయకృష్ణాయగోవిన్దాయనమోనమః'' ఇతిశ్లోకైః "సయశ్చాయం పురుషే, యశ్చాసావాదిత్యే, సఏకః''ఇత్యధీతం, హృదయామ్నాతం, పరమాత్మానమ్ప్రణమ్య-అభివాదయేత్ -

జపకాలే నిష్ఠీవన, జృమ్భణ, క్రోధ, నిద్రా, ఆలస్య, క్షుధా, మద, పతితశ్వాన్త్యజాలోకాన్ దశ జపవైరిణ స్త్యజేత్ - సమ్భవేయుర్యది,

ఆచమ్య పునర్జపేత్ - పతితాదిసమ్భాషణే, స్నాత్వా పునర్జపేత్ - జపకాలే నాభేరధః స్వకాయం స్పృశేచ్చేత్ కరమ్ప్రక్షాళయేత్ - జలాభావే దక్షిణకర్ణం స్పృశేత్ - జపమధ్యే వాఙ్నియమాతిక్రమే, "ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధానిదధేపదమ్, సమూఢమస్య పాగ్ంసురే" ఇతి ఋచఞ్జపేత్ విష్ణుం వా స్మరేత్ - శ్రీకృష్ణం వా ధ్యాత్వా కీర్తయేత్ - జపమధ్యే యది భాగవతస్సమాగచ్ఛేత్ తమ్ప్రణమ్యాభివాద్య, యోగక్షేమాదికమ్పృష్ట్వా, తదనుజ్ఞాతః, జపం సమాచరేత్.

ఉదయాత్పూర్వం సఙ్కల్పితసఙ్ఖ్యాసమాప్తౌ ఉదయానన్తరఙ్కరిష్యమాణోపస్థానస్యచ కాలానాగమేన, అవసరలాభే, అష్టాక్షరజపఙ్కుర్యాత్ — అనవసరాలాభే, ఉదయానన్తరం, ఉపస్థాయ, తతోఽష్టాక్షరజపఙ్కుర్యాత్.

మూలమన్త్రజపవిధిః.

వాక్యగురుపరమ్పరాం, శ్లోకగురుపరమ్పరాం, పఞ్చసంస్కారప్రదాత్రాచార్యపరమ్పరాఞ్చానుసన్ధాయ-మూలమన్త్రేణ పఞ్చవింశతి*కృత్వః, అభ్యస్తేన త్రిః ప్రాణనాయమ్య-"శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం ప్రాతస్సన్ధ్యాయాం, అష్టోత్తరశతకృత్వః అష్టాక్షరమహామన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "అస్య శ్రీమదష్టాక్షరమహామన్త్రస్య అన్తర్యామీ నారాయణఋషిః బదరికాశ్రమవాసీ నారాయణ

---

* వామతర్జనీమూల పర్వారభ్య ఏకైకపర్వణి ప్రాదక్షిణ్యక్రమేణ వామాఙ్గుష్ఠాగ్రం న్యస్య గణయేత్.

ఋషిర్వా, దేవీ గాయత్రీచ్ఛన్దః, పరమాత్మా శ్రీమన్నారాయణో దేవతా'' ఇతి న్యస్య - అఞ్జలిమ్బద్ధ్వా - ''అం బీజమ్ - ఆయశ్శక్తిః - మం కీలకమ్ - హ్రీం కవచమ్ - ఐం అస్త్రమ్ - బుద్ధిస్తత్త్వమ్ - శుక్లాదిర్వర్ణః - ఉదాత్తాదిస్స్వరః - శ్రీవైకుణ్ఠః క్షేత్రమ్ - జీవపరమాత్మనోస్స్వస్వామిభావస్సమ్బన్ధః - శ్రీమన్నారాయణప్రీత్యర్థే జపే వినియోగః-'' ఇతిధ్యాత్వా - మూలమన్త్రేణ పూర్వవమారభ్య అఙ్గుళ్యగపర్యన్తం స్వహస్తౌ పరస్పరం, ప్రతిపరామృశ్య, తతిశ్శుద్ధయోర్హస్తయోఃమన్త్రస్య వ్యాపక న్యాసఙ్కుర్యాత్.

దక్షిణహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ, ''ఓం ఓం'' ఇతి దక్షిణ తర్జనీమధ్యమపర్వణిన్యస్య - ఆద్యన్తపర్వణోః ''ఓం'' ఇతి ప్రత్యేకం ప్రణవం న్యస్యేత్ -''ఓంనం'' ఇతి మధ్యమా మధ్యమపర్వణి న్యస్య – ఆద్యన్తపర్వణోః ''ఓం'' ఇతి ప్రత్యేకం ప్రణవం న్యస్యేత్ — ''ఓంమోం'' ఇతి అనామికామధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః''ఓం''ఇతి ప్రత్యేకం ప్రణవం న్యస్యేత్ — ''ఓం నాం'' ఇతి కనిష్ఠికామధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్త పర్వణోః ''ఓం'' ఇతి ప్రత్యేకంప్రణవం న్యస్యేత్.

వామహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ, ''ఓం రాం'' ఇతి వామతర్జనీమధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః ''ఓం'' ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్ — ''ఓం యం'' ఇతి మధ్యమా మధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః ''ఓం''ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్ — ''ఓం ణాం'' ఇతి అనామికామధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః ''ఓం'' ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్ — ''ఓం యః'' ఇతి

ఋషిర్దేవీ గాయత్రీచ్ఛన్దః, పరమాత్మా శ్రీమన్నారాయణో దేవతా" ఇతి న్యస్య - అఞ్జలిమ్బద్ధ్వా - "అం బీజమ్ - ఆయశక్తిః - మం కీలకమ్. - హ్రీం కవచమ్ - ఐం అస్త్రమ్. బుద్ధి స్తత్త్వమ్ - శుక్లాదిర్వర్ణః - ఉదాత్తాదిస్స్వరః - శ్రీవైకుణ్ఠ క్షేత్రమ్ - జీవపరమాత్మనోస్స్వస్వామిభావస్సమ్బన్ధః - శ్రీమన్నారాయణప్రీత్యర్థే జపే వినియోగః-" ఇతిధ్యాత్వా - మూలమన్త్రేణ కూర్పరమారభ్య అఙ్గుళ్యగ్రపర్యన్తం స్వహస్తౌ పరస్పరం, త్రిఃపరామృశ్య, తతశ్శుద్ధయోర్హస్తయోః మన్త్రస్య వ్యాపక న్యాసఙ్కుర్యాత్.

దక్షిణహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ, "ఓం ఓం" ఇతి దక్షిణ తర్జనీమధ్యమపర్వణిన్యస్య - ఆద్య న్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం ప్రణవం న్యస్యేత్ - "ఓంనం" ఇతి మధ్యమా మధ్యమపర్వణి న్యస్య - ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం ప్రణవం న్యస్యేత్ — "ఓంమోం" ఇతి అనామికామధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః"ఓం"ఇతి. ప్రత్యేకం ప్రణవం న్యస్యేత్ — "ఓం నాం" ఇతి కనిష్ఠికామధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్త పర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం ప్రణవం న్యస్యేత్.

వామహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ, "ఓం రాం" ఇతి వామతర్జనీమధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్ — "ఓం యం" ఇతి మధ్యమా మధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్ —"ఓం ణాం" ఇతి అనామికామధ్యమపర్వణి న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్ — "ఓం యం" ఇతి

కనిష్ఠికామధ్యమపర్వణి న్యస్య - ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం * న్యస్యేత్.

---

* ఏషస్థితిన్యాసోగృహస్థస్య—

అథ సంహారన్యాసః, యతీనాం వనస్థానాఞ్చ:—

వామహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ,

<table>
<tr><td>"ఓం ఓం" ఇతి తర్జనీ మధ్యమపర్వణి</td><td rowspan="4">న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్.</td></tr>
<tr><td>"ఓం నం" ,, మధ్యమా ,,</td></tr>
<tr><td>"ఓం మోం" ,, అనామికా ,,</td></tr>
<tr><td>"ఓం నాం" ,, కనిష్ఠికా ,,</td></tr>
</table>

దక్షిణహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ,

<table>
<tr><td>"ఓం రాం" ఇతి కనిష్ఠికా మధ్యమపర్వణి</td><td rowspan="4">న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్.</td></tr>
<tr><td>"ఓం యం" ,, అనామికా ,,</td></tr>
<tr><td>"ఓం ణాం" ,, మధ్యమా ,,</td></tr>
<tr><td>"ఓం యం" ,, తర్జనీ ,,</td></tr>
</table>

అథసృష్టిన్యాసః, బ్రహ్మచారిణాం:—

దక్షిణహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ,

<table>
<tr><td>"ఓం ఓం" ఇతి తర్జనీ మధ్యమపర్వణి</td><td rowspan="4">న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః, "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్.</td></tr>
<tr><td>"ఓం నం" ,, మధ్యమా ,,</td></tr>
<tr><td>"ఓం మోం" ,, అనామికా ,,</td></tr>
<tr><td>"ఓం నాం" ,, కనిష్ఠికా ,,</td></tr>
</table>

వామహస్తాఙ్గుష్ఠాగ్రేణ,

<table>
<tr><td>"ఓం రాం" ఇతి కనిష్ఠికా మధ్యమపర్వణి</td><td rowspan="4">న్యస్య-ఆద్యన్తపర్వణోః, "ఓం" ఇతి ప్రత్యేకం న్యస్యేత్.</td></tr>
<tr><td>"ఓం యం" ,, అనామికా ,,</td></tr>
<tr><td>"ఓం ణాం" ,, మధ్యమా ,,</td></tr>
<tr><td>"ఓం యం" ,, తర్జనీ ,,</td></tr>
</table>

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇతి దక్షిణతర్జన్యా దక్షిణాఙ్గుష్ఠే. న్యస్య - "ఓం నం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన దక్షిణతర్జన్యాం న్యస్య - "ఓం మోం, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన దక్షిణమధ్యమాయాం న్యస్య-"ఓం నాం, బలాయ కవచాయ హుమ్" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన దక్షిణానామికాయాం న్యస్య-"ఓం రాం, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన దక్షిణకనిష్ఠికాయాం న్యస్య - "ఓం యం, తేజసే నేత్రాభ్యాన్నమః" ఇతి వామతర్జన్యావామాఙ్గుష్ఠే న్యస్య – "ఓం ణాం, తేజసే ఉదరాయనమః" ఇతి వామాఙ్గుష్ఠేన వామతర్జన్యాం న్యస్య "ఓం యం, తేజసే పృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి వామాఙ్గుష్ఠేన వామ మధ్యమాయాం న్యస్య– "ఓం యం, తేజసే బాహుభ్యాన్నమః" ఇతి వామాఙ్గుష్ఠేన వామానామికాయాం న్యస్య–"ఓం యం, తేజసే ఊరుభ్యాన్నమః" ఇతి వామాఙ్గుష్ఠేన వామకనిష్ఠికాయాం న్యస్య–"ఓం యం, తేజసే జానుభ్యాన్నమః" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన తదితరాఙ్గులీనఖముఖేషు న్యస్య–"ఓం యం, తేజసే పాదాభ్యాన్నమః" ఇతి వామాఙ్గుష్ఠేన తదితరాఙ్గులీనఖముఖేషు న్యస్య *. మూలమన్త్రేణ పాణిభ్యాం శిరఃప్రభృతి పాదాన్తం వర్మవేష్టనవత్సవ్యపార్శ్వయోః స్పర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఞ్చకృత్వా—

---

* ఏవమ్స్థితిన్యాసోగృహస్థస్య.

అథసంహారన్యాసః, యతీనాంవనస్థానాఞ్చ:—

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇతి వామతర్జన్యా వామాఙ్గుష్ఠేన్యస్య
"ఓం నం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా"   ,, వామాఙ్గుష్ఠేన వామతర్జన్యాం "
"ఓం మోం, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్"   ,, వామమధ్యమాయాం ... ..."
ఓం నాం, బలాయ కవచాయహుమ్"   ,, వామానామికాయాం ... ..."
"ఓం రాం, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్"   ,, వామకనిష్ఠికాయాం ... .."
"ఓం యం, తేజసే నేత్రాభ్యాన్నమః"   ,, దక్షిణాఙ్గుష్ఠేనదక్షిణకనిష్ఠికాయాం... ..."

"ఓం ఓం" ఇతి, దక్షిణాఙ్గుష్ఠసహితకనిష్ఠికయా నాభౌ విన్యస్య. "ఓం నం" ఇతి, అనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిర్గుహ్యే విన్యస్య - "ఓం మోం" ఇతి, అనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిః జాన్వోః విన్యస్య - ఓం నాం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిః పాదయోః విన్యస్య - "ఓం రాం" ఇతి మధ్యమాఙ్గుల్యా శిరసి న్యస్య - "ఓం యం" ఇతి తర్జనీ మధ్యమాభ్యాం నేత్రయోః విన్యస్య - "ఓం ణాం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠానామికయా ముఖమధ్యే ఘ్రాణస్య పురతః విన్యస్య - "ఓం యం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ హృదయే * విన్యస్య -

---

"ఓం ణాం, తేజసే ఉదరాయ నమః" ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేనదక్షిణానామికాయాం న్యస్య

"ఓం యం, తేజసే పృష్ఠాభ్యాన్నమః" ,, ,, దక్షిణమధ్యమాయాం ,,

"ఓం యం, తేజసే బాహుభ్యాన్నమః" ,, ,, దక్షిణతర్జన్యాం ,,

"ఓం యం, తేజసే ఊరుభ్యాన్నమః" ,, దక్షిణ తర్జన్యా దక్షిణాఙ్గుష్ఠే ,,

"ఓం యం, తేజసే జానుభ్యాన్నమః" ,, వామాఙ్గుష్ఠేన తదితరాఙ్గుళీనఖముఖేషు"

"ఓం యం, తేజసే పాదాభ్యాన్నమః" ,, దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన ,, ,, ,,

అథసృష్టిన్యాసః బ్రహ్మచారిణాం:—

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇతి దక్షిణతర్జన్యా దక్షిణాఙ్గుష్ఠే న్యస్య.

"ఓం నం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ,, దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన దక్షిణతర్జన్యాం"

"ఓం మోం, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ,, ,, దక్షిణమధ్యమాయాం"

"ఓం నాం, బలాయ కవచాయ హుమ్" ,, ,, దక్షిణానామికాయాం"

"ఓం రాం, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ,, ,, దక్షిణకనిష్ఠికాయాం"

"ఓం యం, తేజసే నేత్రాభ్యాన్నమః" ,, వామాఙ్గుష్ఠేన వామకనిష్ఠికాయాం"

"ఓం ణాం, తేజసే ఉదరాయనమః" ,, ,, వామానామికాయాం"

"ఓం యం, తేజసే పృష్ఠాభ్యాన్నమః" ,, ,, వామమధ్యమాయాం"

"ఓం యం, తేజసే బాహుభ్యాన్నమః" ,, ,, వామతర్జన్యాం"

"ఓం యం, తేజసే ఊరుభ్యాన్నమః" ,, వామతర్జన్యా వామాఙ్గుష్ఠే"

"ఓం యం, తేజసే జానుభ్యాన్నమః" ,, దక్షిణాఙ్గుష్ఠేనతదితరాఙ్గుళీనఖముఖేషు

"ఓం యం, తేజసే పాదాభ్యాన్నమః" ,, వామాఙ్గుష్ఠేన ,, ,,

---

* ఏషస్థితిన్యాసోగృహస్థస్య:—

అథసంహారన్యాసః, యతీనాంవనస్థానాఞ్చ:-

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇతి, అఙ్గుష్ఠయుక్త తర్జన్యా హృదయే న్యస్య - "ఓంనం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇతి, అనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్మస్తకే న్యస్య" - ఓంమోం, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇతి అఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే న్యస్య - "ఓంనాం, బలాయకవచాయహుమ్" ఇతి కణ్ఠాదికట్యన్తా స్తనుమ్పాణిభ్యాం సమ్మ వత్సవలిప్ట్వా - "ఓంరాం, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యా, అంసయోః క్రమేణ శబ్దయేత్ - "ఓంయం, తేజసే నేత్రాభ్యాన్నమః" ఇతి తర్జనీమధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య - "ఓంణాం,

---

"ఓం ఓం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గులీభిః పాదయోః న్యస్య
"ఓం నం" ,, అనఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గులీభిః జాన్వోః ,,
"ఓం మోం" ,, ,, గుహ్యే ,,
"ఓం నాం" ,, దక్షిణాఙ్గుష్ఠ కనిష్ఠి కాభ్యాం నాభౌ"
"ఓం రాం" ,, సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్య గ్రేణ హృదయే"
"ఓం యం" ,, సాఙ్గుష్ఠానామికయా ముఖమధ్యే ఘ్రాణస్యపురతః, న్యస్య
"ఓం ణాం" ,, తర్జనీమధ్య మాభ్యాం నేత్రయోః ,,
"ఓం యం" ,, మధ్యమాఙ్గుళ్యాశిరసి ,,

అథ సృష్టిన్యాసః బ్రహ్మచారిణాం:—

"ఓం ఓం" ఇతి మధ్యమాఙ్గుళ్యా శిరసి న్యస్య
"ఓం నం" ,, తర్జనీమధ్య మాభ్యాం నేత్రయోః ,,
"ఓం మోం" ,, సాఙ్గుష్ఠానామికయా ముఖమధ్యే ఘ్రాణస్యపురతః న్యస్య
"ఓం నాం" ,, సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యగ్రేణ హృదయే ,,
"ఓం రాం" ,, దక్షిణాఙ్గుష్ఠ కనిష్ఠికాభ్యాంనాభౌ ,,
"ఓం యం" ,, అనఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గులీ భిర్గుహ్యే ,,
"ఓం ణాం" ,, ,, జాన్వోః ,,
"ఓం యం" ,, సాఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గులీభిః పాదయోః ,,

తేజసే ఉదరాయ నమః" ఇతి నాభ్యాం అఙ్గుళీభిర్న్యస్య-"ఓంయం, తేజసే పృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి పృష్ఠయోః అఙ్గుళీభిర్న్యస్య - "ఓంయం, తేజసే బాహుభ్యాన్నమః" ఇతి బాహ్వోః, అఙ్గుళీభిర్న్యస్య - "ఓంయం, తేజసే ఊరుభ్యాన్నమః" ఇతి ఊర్వోః అఙ్గుళీభిర్న్యస్య - "ఓం యం తేజసే జానుభ్యాన్నమః" ఇతిజాన్వోః, అఙ్గుళీభిర్న్యస్య - "ఓంయం, తేజసే పాదాభ్యాన్నమః" ఇతి పాదయోః, అఙ్గుళీభిర్న్యస్య - " ఓం, వీర్యాయాస్త్రాయ ఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వం,పశ్చాదగ్న్యాది విదిశశ్చ బధ్నీయాత్ - సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ,భ్రామయన్ స్వ ఆత్మనః ప్రాకారఙ్కుర్యాత్ - "ఓం బలాయ కవచాయహుమ్" ఇతి దేహావకుణ్ఠనఙ్కుర్యాత్ —

తతః "ఇదం గురుభ్యః పూర్వేభ్యః క్రియతే శిరసా నమః। మన్త్రజ్ఞానప్రదాతృభ్య స్తద్గురుభ్యోపి సామ్ప్రతమ్। నమ స్తే మన్త్రరాజాయ నమ స్తేఽష్టాక్షరాత్మనే। నమ స్తే చేతనాధార పరబ్రహ్మాభిధాయినే। స్థిత్వాన్తర్హృదయే సర్వానాత్మనస్సన్నియచ్ఛతే। ఋషయేఽష్టాక్షరస్యాన్తర్యామిణే హరయే నమః। అష్టాక్షరమహామన్త్ర వర్ణసఙ్ఖ్యాభిధాయినీమ్। ఛన్దశ్చ దేవీఙ్గాయత్రీం శిరసా ప్రణమామ్యహమ్। మన్త్రస్య దైవతఞ్చాపి పరమాత్మాన మవ్యయమ్। నారాయణమ్పరమ్బ్రహ్మ నతోస్మి శిరసా హరిమ్। మన్త్రశక్తి స్థితాయస్మి న్నాశ్రితేఽష్టార్థసాధినీ। పదన్నారాయణాయేతి శక్తిన్తామ్ప్రణతోస్మ్యహమ్। అకారాదుత్థితాద్బీజాద్వాసుదేవాభిధాయినః। తద్బీజ మస్యప్రభవమ్ప్రణవమ్ప్రణతోస్మ్యహమ్" ఇతి గుర్వాదీన్ ప్రణమ్య - మనసా గన్ధాద్యైరభిపూజ్య.॥ ధ్యానం॥ "సవ్యమ్పాదమ్ప్రసార్య శ్రితదురితహర న్దక్షిణఙ్కుఞ్చయిత్వా జానున్యాధాయ సవ్యేతరమితరభుజన్నాగభోగే నిధాయ। పశ్చాద్బాహుద్వయేన ప్రతిభటశమనే ధారయన్ శఙ్ఖచక్రే దేవీభూషాదిజుష్టో జనయతు జగతాం

శర_ణ్యవైకుణ్ఠనాథః'' ఇతిధ్యాత్వా - మన్త్రార్థ* మపిచి న్తయన్ మూలమ
న్త్రఞ్జపేత్ - తతః మూలమన్త్రేణ ప్రాణాయామఙ్కుర్యాత్.

ద్వయ జపవిధిః.

మూలమన్త్రేణ పఞ్చవింశతి కృత్వః, అభ్యస్తేన త్రిః ప్రాణానా యమ్య - "శ్రీ భగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం శరణాగతి మహామన్త్ర జపఙ్కరిష్యే'' ఇతి సఙ్కల్ప్య - "అస్య శ్రీ శరణాగతి మహామన్త్రస్య లక్ష్మీనారాయణఋషిః, దేవీగాయత్రీచ్ఛన్దః, పరమాత్మా శ్రీలక్ష్మీనారాయణో దేవతా'' ఇతి న్యస్య - "లక్ష్మీనారాయణ ప్రీత్యర్థే జపేవినియోగః'' ఇత్యుక్త్వా - ద్వయమన్త్రేణ కూర్పరమారభ్య, అఙ్గుళ్యగ్రపర్యన్తం, స్వహస్తౌ పరస్పరం త్రిః పరామృశ్య, తతశ్శుద్ధయోర్హస్తయోర్మన్త్రస్య వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా—

"శ్రీమన్నారాయణచరణౌ, అఙ్గుష్ఠాభ్యాన్నమః'' ఇత్యఙ్గుష్ఠయోః స్తర్జనీభ్యాం, "శరణం, తర్జనీభ్యాన్నమః'' ఇతి తర్జన్యోరఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ప్రపద్యే, మధ్యమాభ్యాన్నమః'' ఇతి మధ్యమయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "శ్రీమతే, అనామికాభ్యాన్నమః'' ఇతి, అనామికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "నారా

---

* తిరుమన్త్రత్తినుడైయఅర్థఙ్గళై సవిస్తారమాక శ్రీమద్రహస్యత్రయసారత్తిలే మూలమన్త్రాధికారత్తిల్ కణ్డుకొళ్వతు. జపకాలత్తిల్ అనుసన్ధిక్కైక్కాక మూలమన్త్రత్తినుడైయ అర్థం ఇంగే సఙ్గ్రహమాయ్ శొల్లప్పట్టిరుక్కిఱతు:-సర్వరక్షకనాన సర్వేశ్వరనుక్కు అనన్యార్హ నిరుపాధిక శేషభూతనుం, తనక్కుదానల్లాతవనుం, నిరపేక్షస్వతన్త్రనాకాతవనుం, జ్ఞానస్వరూపనుం, జ్ఞానగుణకనుం, అణుస్వరూపనుం, దేహాదివిలక్షణనుమాన నాన్ (జీవన్) సర్వాత్మాక్కళుక్కుం ఉపాయనాయుం, ఉపేయనాయుం, ఆధారనాయుం, అన్తర్బహిర్వ్యాప్తియుళ్ళవనాయుం సర్వజ్ఞత్వ, సర్వశక్తిత్వ, పరత్వ, సౌలభ్యాదిగుణముళ్ళవనుం, లక్ష్మీవిశిష్టనుమాన నారాయణనుక్కు సర్వదేశ, సర్వకాల, సర్వావస్థోచిత సర్వవిధకైఙ్కర్యఙ్గళై పణ్ణక్కడవేన్—

యణాయ, కనిష్ఠికాభ్యాన్నమః" ఇతి కనిష్ఠికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, న్యస్య-"నమః, కరతల కరపృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి కరతల కరపృష్ఠయోః పరామృశేత్ -ఇతి కరన్యాసః.-ద్వయమన్త్రేణ పాణిభ్యాం శిరఃప్రభృతి పాదాన్తం సర్వ్వేష్టనవత్సపార్శ్వయోః స్పర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా-

"శ్రీమన్నారాయణచరణౌ, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయుక్త తర్జన్యా హృదయే, "శరణం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిర్మస్తకే, "ప్రపద్యే, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇత్యఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే, న్యస్య, "శ్రీమతే, బలాయ కవచాయహుమ్" ఇతి కణ్ఠాది కట్యన్తాన్తనుమ్పాణిభ్యాం సర్వ్వతః స్పృష్ట్వా "నారాయణాయ, తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జనీమధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య, "నమః, వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వం,పశ్చాదగ్న్యాదివిదిశశ్చ బధ్నీయాత్ -ఇత్యఙ్గన్యాసః॥ ధ్యానం॥ "క్షీరామ్భోనిధిరత్నమణ్టపమహా సౌవర్ణసింహాసనే వామాఙ్కేస్థితయా ప్రసన్నవదనం శ్రీకాన్తయాఽఽలిఙ్గితమ్। దోర్దణ్డాఙ్కితశఙ్ఖపఙ్కజగదాచక్రైరుదారశ్రియం త్వాన్నిత్యఙ్కలయామి జన్మవిముఖో లక్ష్మీశ నారాయణ" ఇతి ధ్యాత్వా - యథాశక్తి ద్వయమన్త్రఞ్జపేత్.

చరమశ్లోకజపవిధిః.

మూలమన్త్రేణ పఞ్చవింశతికృత్వః, అభ్యస్తేన త్రిః ప్రాణానాయమ్య."శ్రీ భగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, చరమశ్లోక మహామన్త్ర జపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య . "అస్యశ్రీచరమశ్లోకమహామన్త్రస్య పార్థసారథిఋషిః, అనుష్టుప్ఛన్దః, పరమాత్మా శ్రీకృష్ణో దేవతా" ఇతి న్యస్య - "శ్రీకృష్ణప్రీత్యర్థే జపే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - . చరమశ్లోక

మన్త్రేణ కూర్పరమారభ్య అఙ్గుళ్యగ్రపర్యన్తం స్వహస్తౌ పరస్పరం త్రిః పరామృశ్య, తతశ్శుద్ధయోర్హస్తయోర్మన్త్రస్యవ్యాపక న్యాసఞ్కృత్వా-

"సర్వధర్మాన్పరిత్యజ్య, అఙ్గుష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయోస్తర్జనీభ్యాం, "మామేకం, తర్జనీభ్యాన్నమః" ఇతి తర్జన్యోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "శరణంవ్రజ, మధ్యమాభ్యాన్నమః" ఇతి మధ్యమయోః అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "అహంత్వా అనామికాభ్యాన్నమః" ఇత్యనామికయోః అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి, కనిష్ఠికాభ్యాన్నమః"-ఇతి కనిష్ఠికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, న్యస్య-"మాశుచః, కరతలకరపృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి కరతలకరపృష్ఠయోః పరామృశేత్ - ఇతి కరన్యాసః-చరమశ్లోకమన్త్రేణ పాణిభ్యాం శిరః ప్రభృతి పాదాన్తం వర్మవేష్టనవత్స్వపార్శ్వయోః స్పర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఞ్కృత్వా—

"సర్వధర్మాన్పరిత్యజ్య, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయుక్తతర్జన్యా హృదయే, "మామేకం, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా"—ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభి రఙ్గుళీభిర్మస్తకే, "శరణంవ్రజ, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" - ఇత్యఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినాశిఖామధ్యే, న్యస్య-"అహంత్వా, బలాయ కవచాయ హుమ్," ఇతి కణ్ఠాది కట్యన్తాన్తమ్పాణిభ్యాం వక్షివత్సంలిప్య,
"సర్వపాపేభ్యోమోక్షయిష్యామి, తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జనీమధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య-"మాశుచః, వీర్యాయ అస్త్రాయఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వంపశ్చాదగ్న్యాది విదిశశ్చ బధ్నీయాత్ -ఇత్యఙ్గన్యాసఞ్కృత్వా—

ధ్యానం॥ "కరకమలనిదర్శితాత్మముద్రః పరికలితోన్నతబర్హిబర్హచూడః। ఇతరకరగృహీతవేత్రతోత్రోమమ హృది సన్నిధి మాత

నోతు శౌరిః॥ యత్ప్రాప్తిం వినా సర్వై ర్దుస్త్యజామాయా దురత్యయా। ధనఞ్జయరథస్థ స్తత్ ప్రపద్యే పరమమ్మహః" ఇతి ధ్యాత్వా - యథా శక్తిచరమశ్లోకమన్త్రజపఙ్కుర్యాత్ —

ద్వాదశాక్షర జపవిధిః.

———

మూలమన్త్రేణ పఞ్చవింశతి కృత్వోఽభ్యస్తేన శ్రీః ప్రాణానాయమ్య—"శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, ద్వాదశాక్షరమహామన్త్ర జపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య—"అస్య శ్రీ వాసుదేవ ద్వాదశాక్షర మహామన్త్రస్య భగవాన్ సఙ్కర్షణఋషిః, జగతీచ్ఛన్దః, వాసుదేవః పరమాత్మా దేవతా" - ఇతి న్యస్య - "వాసుదేవ ప్రీత్యర్థే జపే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - ద్వాదశాక్షరమన్త్రేణ కూర్పరమారభ్య అఙ్గుళ్యగపర్యన్తం స్వహస్తౌ పరస్పరం శ్రీః పరామృశ్య తతశ్శుద్ధయోర్హస్తయోర్హస్తస్య వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా—

"ఓం ఓం, అఙ్గుష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయోస్తర్జనీభ్యాం, "ఓం నమః,తర్జనీభ్యాన్నమః" ఇతితర్జన్యోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓం భగవతే మధ్యమాభ్యాన్నమః" ఇతి మధ్యమయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓంవాసుదేవాయ, అనామికాభ్యాన్నమః" ఇత్యనామికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓం ఓం నమః, కనిష్ఠికాభ్యాన్నమః" ఇతి కనిష్ఠికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, న్యస్య- "ఓం భగవతే వాసుదేవాయ, కరతలకరపృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి కరతల కరపృష్ఠయోః పరామృశేత్ - ఇతి కరన్యాసః - ద్వాదశాక్షర మన్త్రేణ పాణిభ్యాం శిరఃప్రభృతిపాదాన్తం వర్మ వేష్టనవత్స్వ పార్శ్వయోః స్పర్శ రూపం వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా,

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయుక్తతర్జన్యా హృదయే, "ఓం నమః, ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిర్మస్తకే, "ఓం భగవతే, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇత్యఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే న్యస్య - "ఓం వాసుదేవాయ, బలాయ కవచాయహుమ్" ఇతికణ్ఠాది కట్యన్తాం, తనుం, పాణిభ్యాం వర్మవత్సమ్పృష్ట్వా - "ఓం ఓం నమః, తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జనీమధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య - "ఓం భగవతే వాసుదేవాయ వీర్యాయాస్త్రాయఫట్" ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణపూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వం, పశ్చాదగ్న్యాదివిదిశశ్చబధ్నీయాత్ - ఇత్యఙ్గన్యాసః, ॥ధ్యానం॥ "అశుభమపనయన్తమ్పృష్ఠౌ స్వానమైస్వైరచలమివ చరన్తం హైమమారుహ్య తార్క్ష్యమ్।సజల ఇవ పయోదశ్యామళశ్శార్ఙ్గధన్వా శమయతు పరితాపం సర్వమేత్య స్వయన్నః॥ చాతుర్వ్యూహమ్పరమ్బ్రహ్మ షాడ్గుణ్యపరికర్మితం। పఞ్చరాత్రస్య కృత్స్నస్య ప్రసూతిమ్పర్యుపాస్మహే॥" ఇతి ధ్యాత్వా - యథాశక్తి ద్వాదశాక్షర మన్త్రజపఙ్కుర్యాత్ —

షడక్షర జపవిధిః.

మూలమన్త్రేణ పఞ్చవింశతికృత్వః, అభ్యస్తేన త్రిః ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం శ్రీవిష్ణుషడక్షరమహామన్త్రం జపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "అస్య శ్రీవిష్ణుషడక్షర మహామన్త్రస్య భగవాన్ బ్రహ్మఋషిః, దేవీ గాయత్రీచ్ఛన్దః, విష్ణుః పరమాత్మా దేవతా" ఇతి న్యస్య - "విష్ణుప్రీత్యర్థే జపే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా-

షడక్షరమన్త్రేణ కూర్పరమారభ్య అఙ్గుళ్యగ్రపర్యన్తం స్వహస్తౌ పరస్పరం త్రిః పరామృశ్య, తతశ్శుద్ధయోర్హస్తయోర్మన్త్రస్య వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా—

"ఓం ఓం, అఙ్గుష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయోస్తర్జనీభ్యాం, "ఓం నమః, తర్జనీభ్యాన్నమః" ఇతి తర్జన్యోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓం విష్ణవే, మధ్యమాభ్యాన్నమః" ఇతి మధ్యమయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓం ఓం, అనామికాభ్యాన్నమః" ఇత్యనామికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, "ఓంనమః, కనిష్ఠికాభ్యాన్నమః" ఇతి కనిష్ఠికయోః, అఙ్గుష్ఠాభ్యాం, న్యస్య, "ఓంవిష్ణవే, కరతల కరపృష్ఠాభ్యాన్నమః" ఇతి కరతల కరపృష్ఠయోః పరామృశేత్. ఇతి కరన్యాసః షడక్షరమన్త్రేణ పాణిభ్యాం శిరఃప్రభృతి పాదాన్తం వర్మవేష్టనవత్స్వపార్శ్వయోః స్పర్శరూపం వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా—

"ఓం ఓం, జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయుక్తతర్జన్యా హృదయే, "ఓం నమః, ఐశ్వర్యాయశిరసేస్వాహా" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిర్మస్తకే, "ఓం విష్ణవే, శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇత్యఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యే, న్యస్య - "ఓం ఓం, బలాయ కవచాయహుమ్" ఇతి కణ్ఠాదికట్యన్తమనుమాపాణిభ్యాం వర్మవత్పరిష్టావ- "ఓం నమః, తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జనీమధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య - "ఓం విష్ణవే, వీర్యాయాస్త్రాయ ఫట్" - ఇతి సాస్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వం, పశ్చాదగ్న్యాదిర్ విదిశశ్చ బధ్నీయాత్ - ఇత్యఙ్గన్యాసః-

ధ్యానం॥ "సశఙ్ఖచక్రం సకిరీటకుణ్డలం సపీతవస్త్రం సరసీరుహేక్షణమ్ । విశాలవక్షస్థలశోభికౌస్తుభంనమామి విష్ణుం శిరసా చతుర్భుజమ్॥ మేఘశ్యామముత్పాతకౌశేయవాసం శ్రీవత్సాఙ్కఙ్కౌస్తుభోద్భాసితా

జ్ఞమ్। పుణ్యోపేతస్సుపర్ణోరికాయతాక్షం విష్ణుం వన్దే సర్వలోకైకనాథమ్॥'' ఇతి ధ్యాత్వా - యథాశక్తి షడక్షరమన్త్రజపఙ్కుర్యాత్ —

అష్టాక్షరవ్యతిరిక్తమన్త్రజపాః తదానీమవసరాలాభే భోజనాత్పూర్వం యదాకదాచిత్కర్తుంయుక్తాః.

ఆధారశక్త్యాది తర్పణక్రమః.

ద్విరాచమ్య - ప్రాణానాయమ్య - ''శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, ఆధారశక్త్యాది తర్పణఙ్కరిష్యే'' ఇతి సఙ్కల్ప్య —

ఓం ఆధారశక్త్యైనమః
ఓం ప్రకృత్యైనమః
ఓం అఖిలజగదాధారాయకూర్మరూపిణే నారాయణాయనమః
ఓం అనన్తాయ నాగరాజాయనమః
ఓం భూం భూమ్యైనమః
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయదివ్యలోకాయనమః
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయదివ్యజనపదాయనమః
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయ దివ్యనగరాయనమః
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయదివ్యవిమానాయనమః
ఓం ఆనన్దమయాయ దివ్యమణ్టపరత్నాయనమః
ఓం ఆస్తరణరూపాయానన్తాయ నాగరాజాయనమః

ఆగ్నేయాదివిదిక్షు

ఓం ధర్మాయ పీఠపాదాయనమః
ఓం జ్ఞానాయ పీఠపాదాయనమః
ఓం వైరాగ్యాయ పీఠపాదాయనమః
ఓం ఐశ్వర్యాయ పీఠపాదాయనమః

ప్రాగాదిదిక్షు

ఓం అధర్మాయ పీఠగాత్రాయనమః
ఓం అజ్ఞానాయ పీఠగాత్రాయనమః
ఓం అవైరాగ్యాయ పీఠగాత్రాయనమః
ఓం అనైశ్వర్యాయ పీఠగాత్రాయనమః
ఓం ఏభిః పరిచ్ఛిన్నతనవే పీఠభృతే సదాత్మనేఽనన్తాయ నాగరాజాయనమః

తదుపరి

ఓం అష్టదళ పద్మాయనమః

అష్టసు దళేషు ప్రాగాదిక్రమేణప్రాదక్షిణ్యేన

ఓం విమలాయైచామర హస్తాయైనమః
ఓం ఉత్కర్షిణ్యైచామర హస్తాయైనమః
ఓం జ్ఞానాయైచామర హస్తాయైనమః
ఓం క్రియాయైచామరహస్తాయైనమః
ఓం యోగాయైచామరహస్తాయై నమః
ఓం ప్రహ్వ్యైచామరహస్తాయైనమః
ఓం సత్యాయైచామరహస్తాయైనమః
ఓం ఈశానాయైచామరహస్తాయైనమః

కర్ణికాపూర్వభాగే

ఓం అనుగ్రహాయైచామరవాస్తాయైనమః
ఓం జగత్ప్రకృతయేదివ్యయోగ
పీఠాయనమః
ఓం దివ్యయోగపర్యఙ్కాయనమః
ఓం సహస్రఫణామణిమణ్డితాయా
నన్తాయ నాగరాజాయనమః
ఓం పాదపీఠాత్మనే౽నన్తాయనాగ
రాజాయనమః
ఓం సర్వపరివారాణాముపస్థానసేభ్యోనమః
ఓం అనన్తగరుడవిష్వక్సేనానాం సపీఠక
పద్మాసనేభ్యోనమః

యోగపీఠస్యపశ్చిమోత్తరదిగ్భాగే

ఓం అనన్తగురుభ్యోనమః

కల్పితేనాగభోగే

ఓం శ్రీమతే నారాయణాయనమః

తస్యదక్షిణతః

ఓం శ్రీం శ్రియైనమః

వామతః

ఓం భూం భూమ్యైనమః

తత్త్రైవ

ఓం నీం నీళాయైనమః
ఓం సర్వాభ్యోభగవద్దివ్యమహిషీభ్యోనమః
ఓం కిరీటాయమకుటాధిపతయేనమః
ఓం కిరీటమాలాయై ఆపీడాత్మనేనమః
ఓం దక్షిణ కుణ్డలాయమకరాత్మనేనమః
ఓం వామకుణ్డలాయ మకరాత్మనేనమః
ఓం వైజయన్త్యైవనమాలాయైనమః
ఓం శ్రీమత్తులస్యైనమః
ఓం శ్రీవత్సాయ శ్రీనివాసాయనమః
ఓం హారాయసర్వాభరణాధిపతయేనమః
ఓం కౌస్తుభాయసర్వరత్నాధిపతయేనమః
ఓం కాఞ్చీగుణోజ్జ్వలాయదివ్యపీతామ్బ
రాయనమః
ఓం సర్వేభ్యోభగవద్దివ్య భూషణేభ్యోనమః

దక్షిణతః

ఓం సుదర్శనాయ హేతిరాజాయనమః
ఓం నన్దకాయ ఖడ్గాధిపతయేనమః
ఓం పద్మాయనమః

వామతః

ఓం పాఞ్చజన్యాయశఙ్ఖాధిపతయేనమః
ఓం కౌమోదక్యైగదాధిపత్న్యైనమః
ఓం శార్ఙ్గాయచాపాధిపతయేనమః
ఓం సర్వేభ్యోభగవద్దివ్యాయుధేభ్యోనమః
ఓం సర్వాభ్యోభగవత్పాదారవిన్దసంవాహి
నీభ్యోనమః

పృష్ఠతః

ఓం అనన్తాయ నాగరాజాయనమః
ఓం సర్వేభ్యోభగవత్పరిజనేభ్యోనమః

పురతః

ఓం భగవత్పాదుకాభ్యాన్నమః
ఓం సర్వేభ్యోభగవత్పరిచ్ఛదేభ్యోనమః

అగ్రతః

ఓం వం వైనతేయాయనమః

తస్యపాశ్చిగుత్తరపార్శ్వ

ఓం భగవతే విష్వక్సేనాయనమః

తస్యపాశ్చిగాదిచతుర్దిక్షు

ఓం గం గజాననాయనమః

ఓం జం జయత్సేనాయనమః

ఓం హాం హరివక్త్రాయనమః

ఓం కంకాలప్రకృతి సంజ్ఞికాయనమః [నమః

ఓం సర్వేభ్యోభగవద్విష్వక్సేనపరిజనేభ్యో

పాశ్చిద్వారాదిక్రమేణ

ఓం చణ్డాయద్వారపాలాయనమః

ఓం ప్రచణ్డాయద్వారపాలాయనమః

ఓం భద్రాయద్వారపాలాయనమః

ఓం సుభద్రాయద్వారపాలాయనమః

ఓం జయాయద్వారపాలాయనమః

ఓం విజయాయద్వారపాలాయనమః

ఓం ధాత్రేద్వారపాలాయనమః

ఓం విధాత్రేద్వారపాలాయనమః

ఓం సర్వేభ్యోభగవద్ద్వారపాలేభ్యోనమః

ప్రాగాదిక్రమేణ

ఓం కుముదాయ గణాధిపతయే
ఓం కుముదాక్షాయగణాధిపతయే
ఓం పుణ్డరీకాయ గణాధిపతయే
ఓం వామనాయ గణాధిపతయే
ఓం శఙ్కుకర్ణాయ గణాధిపతయే
ఓం సర్వనేత్రాయ గణాధిపతయే
ఓం సుముఖాయగణాధిపతయే
ఓం సుప్రతిష్ఠాయ గణాధిపతయే

(సవాహన పరివార ప్రహరణాయ నమః)

ఓం సర్వేభ్యో భగవత్పారిషదేభ్యోనమః

ఇతి సన్తర్ప్య.—

దేవర్షి కాణ్డర్షి పితృతర్పణవిధిః.

“ శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, దేవర్షి కాణ్డర్షి పితృతర్పణఙ్కరిష్యే ” ఇతి సఙ్కల్ప్య—దేవాన్ ఋషీన్ పితౄన్ భగవదాత్మకాన్ధ్యాత్వా—ప్రాఙ్ముఖః, “ ఓం బ్రహ్మాదయో యేదేవాస్తాన్ దేవాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వాన్ దేవాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వదేవగణాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వదేవపత్నీ స్తర్పయామి - ఓం సర్వదేవగణపత్నీ స్తర్పయామి ” ఇతి దేవతీర్థేన విసృజేత్ - ఉదఙ్ముఖో ఽఙ్గుష్ఠద్వయసక్తనివీతీ, “ఓం కృష్ణద్వైపాయనాదయో యేఋషయస్తాన్ ఋషీం స్తర్పయామి - ఓం సర్వాన్ ఋషీం స్తర్పయామి - ఓం సర్వఋషిగణాం

స్తర్పయామి- ఓం సర్వఋషిపత్నీ స్తర్పయామి- ఓం సర్వఋషిగణపత్నీ స్తర్పయామి - ఓం ప్రజాపతిఙ్కాణ్డఋషి స్తర్పయామి-ఓం సోమఙ్కాణ్డఋషి స్తర్పయామి- ఓం అగ్నిఙ్కాణ్డ ఋషి స్తర్పయామి - ఓం విశ్వాన్దేవాన్కాణ్డ ఋషీం స్తర్పయామి- ఓం సాంహితీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి - ఓం యాజ్ఞికీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి-ఓం వారుణీర్దేవతా ఉపనిషద స్తర్పయామి - ఓం బ్రహ్మాణంస్వయమ్భువ స్తర్పయామి - ఓం సదసస్పతి స్తర్పయామి'' ఇతి ఋషితీర్థేన విసృజేత్ - దక్షిణాముఖః ప్రాచీనావీతీ, ,,ఓం సోమః పితృమాన్య మోఙ్గిరస్వానగ్నిః కవ్యవాహన ఇత్యాదయో యేపితరస్తాన్పితౄం స్తర్పయామి - ఓం సర్వాన్ పితౄం స్తర్పయామి - ఓం సర్వపితృగణాం స్తర్పయామి - ఓం సర్వ పితృపత్నీ స్తర్పయామి - ఓం సర్వపితృగణపత్నీ స్తర్పయామి -'' ఇతిపితృతీర్థేన, సన్తర్ప్య - ''ఊర్జంవహన్తీరమృతఙ్ఘృతమ్పయః కీలాలమ్పరిస్రుతం,స్వధాస్థతర్పయత మేపితౄన్,''ఇతిజలే,అఞ్జలినా త్రిః ప్రదక్షిణీకృత్య దక్షిణపార్శ్వతీరం సంశోధ్య-''తృప్యత, తృప్యత, తృప్యత'' ఇతి త్రిర్జలాఞ్జలిమ్ప్రక్షిప్య-తత్తీరమ్పునస్సంశోధయేత్ - ఉపవీతీ - ఆచామేత్ ---

వస్త్రనిష్పీడనక్రమః.

నివీతీ-స్నానవస్త్రఞ్చతుర్గుణీకృత్య - ''యే కేచాస్మత్కులేజాతా అపుత్రాగోత్రజామృతాః। తేగృహ్ణన్తు మయాదత్తం వస్త్రనిష్పీడనోదకమ్'' ఇతి మన్త్రేణ శుచౌదేశే, అపసవ్యం, నిష్పీడ్య - వామప్రకోష్ఠే విన్యస్య - ఉపవీతీ - ద్విరాచమ్య -

''హేం ఆవాహిత తీర్థాని తదగ్రమన్త్రాంశ్చ మమాత్మని సమాగచ్ఛత'' ఇత్యుక్త్వా అవాహిత తీర్థమన్త్రాన్ ఆహ్వానముద్రయా సమాహరేత్ - జీవపితృకోవస్త్ర నిష్పీడనన్నకుర్యాత్

ద్వాదశ్యాం, పూర్ణిమాయాం, దర్శసంక్రాంత్యోః, శ్రాద్ధదినేచ, వస్త్రనిష్పీడనం, నకుర్యాత్. దర్శసంక్రాంత్యాది శ్రాద్ధదినేషు శ్రాద్ధానన్తరఙ్కుర్యాత్.

"భగవానేవస్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీస్వశేషభూతమిదమ్బ్రాతస్సన్ధ్యోపాసనాఖ్యం కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్"-ఇతిసాత్త్వికత్యాగఙ్కుర్యాత్.

" కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిందార్చనేన ప్రాతస్సన్ధ్యోపాసనాఖ్యేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ ప్రీయతాం వాసుదేవః"ఇతిప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనం భగవతి సమర్పయేత్.

బ్రహ్మయజ్ఞక్రమః

ఆచమ్య - ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, బ్రహ్మయజ్ఞేనయక్ష్యే " ఇతి సఙ్కల్ప్య- "కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్యభగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన బ్రహ్మయజ్ఞేన భగవన్తం వాసుదేవ మర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మకరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" - ఇతి, బలమన్త్రమనుసన్ధాయ- "భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేనమయాస్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ.స్వశేషభూతమిదమ్బ్రహ్మయజ్ఞాఖ్యఙ్కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా "విద్యుదసివిద్యమేపాప్మానమృతాత్సత్యముపైమి" ఇతి దక్షిణకర

తలేన అప ఆచాయ వామకరతలం సమ్మృజ్య - తూష్ణీం త్రిరపః ప్రాశ్య- ద్విఃపరిమృజ్య - సకృదుపస్పృశ్య-శిరస్యప్స్వాఙ్గులీభిః, చక్షుషీ అనామికయా, నాసికేతర్జన్యా, శ్రోత్రే కనిష్ఠికయా, హృదయం తలేన చ ఉపస్పృశ్య - శుచౌదేశే దర్భానాస్తీర్య, తత్రాసీనః స్వపవిత్రపాణిద్వయః, త్రిః ప్రాణానాయమ్య - దక్షిణ పాదోత్తరముపసఙ్గృహ్య, దక్షిణ జానుని దక్షిణోత్తరౌ పాణీకృత్వా "ఓం" ఇత్యుక్త్వా - "ఓం భూః - ఓం భువః - ఓగ్ంసువః" ఇతి వ్యాహృతిత్రయ ముక్త్వా- "ఓంతత్సవితుర్వరేణియమ్-ఓం భర్గోదేవస్య ధీమహి - ఓం ధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇతిపాదశః, "ఓంతత్స వితుర్వరేణియం భర్గోదేవస్య ధీమహి, ఓంధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇత్యర్ధశః, "ఓంతత్సవితుర్వరేణియం భర్గోదేవస్య ధీమహి, ధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇత్యనవానఞ్చోచ్చరేత్ - ఇతి శ్రౌతప్రక్రియా - అథవా - "ఓం భూః తత్సవితుర్వరేణియమ్, ఓం భువః భర్గోదేవస్య ధీమహి,ఓగ్ంసువఃధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇతి పాదశః - "ఓం భూః, తత్సవితుర్వరేణియమ్ భర్గోదేవస్యధీమహి, ఓం భువః ధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇత్యర్ధశః- "ఓగ్ంసునః తత్సవితుర్వరేణియమ్ భర్గోదేవస్య ధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇత్యనవానం - "ఓం భూర్భువస్సువః, తత్సవితుర్వరేణియమ్,భర్గోదేవస్య ధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్" ఇతి చోచ్చరేత్, ఇతిస్మార్తప్రక్రియా. ఉభయప్రక్రియయోస్తు దుపరివక్ష్యమాణం సర్వం సమమేవ.తతః, "హరిః ఓం, అగ్నిమీళే పురోహితం యజ్ఞస్యదేవ మృత్విజం, హోతారం రత్నధాతమమ్ హరిః ఓం" - "హరిః ఓం, ఇషే

త్రోర్జేత్వావా యవస్థోస్సపాయవస్థ్సదేవోవస్సవితాప్రార్పయతుశ్రేష్ఠతమాయకర్మణే, హరిః ఓం" - "హరిః ఓం, అగ్న ఆయాహి వీతయే గృణానోహవ్య దాతయే, నిహోతాసత్సిబర్హిషి హరిః ఓం" - "హరి ఓం, శన్నో దేవీరభిష్టయఆపోభవన్తుపీతయే, శంయోరభిస్రవన్తునః హరిః ఓం" ఇతి వేదాదీనుక్త్వా - అధీతక్రమేణ స్వశాఖాయాం ప్రశ్నమనువాకంవా యథాశక్త్యధీత్య - పుంసూక్తంచావర్తయేత్ - స్వాధ్యాయాధ్యయనాభావే పుంసూక్తంవా గాయత్రీం దశకృత్వోవాఽధీత్య - తతః "ఓంభూర్భువస్సువస్సత్యన్తపశ్శ్రద్ధాయాం జుహోమి" ఇత్యుక్త్వా "ఓం నమోబ్రహ్మణే నమో అస్త్వగ్నయే నమః పృథివ్యైనమ ఓషధీభ్యః, నమోవాచే నమోవాచస్పతయేనమో విష్ణవే బృహతే కరోమి" ఇతి త్రిరుక్త్వా, - "వృష్టిరసివృశ్చమేపాప్మానమృతాత్సత్యముపాగామ్" ఇతి దక్షిణకరతలేన అపఆదాయ వామకరతలం సమ్మృజ్య-ఆచమ్య - "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీస్వశేషభూతమిదం బ్రహ్మయజ్ఞాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మైస్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్"-ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా-"కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్యభగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన బ్రహ్మయజ్ఞేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ప్రియతాం వాసుదేవః" ఇతి భగవతి సమర్పయేత్ —

ప్రాతర్బ్రహ్మయజ్ఞాకరణే మాధ్యాహ్నికానన్తరం, తర్పణాత్పూర్వం, వైశ్వదేవాన్తేవా కుర్యాత్ —

గృహాగమనప్రకారః.

అథతీర్థాసన్న విష్ణ్వాయతనం వివిశుః "ప్రాసాదన్దేవ దేవీయ మాచార్యమ్పాఞ్చరాత్రికమ్ । అశ్వత్థఞ్చవటన్ధేనుం సత్సమూహఙ్గురోర్గృహమ్॥ దూరాత్ప్రదక్షిణఙ్కుర్యాన్నికటాత్ప్రతిమాంహరేః । దణ్డవత్ప్రణామైశ్చ నమస్కుర్యాచ్చతుర్దిశమ్" ఇత్యుక్తరీత్యా, దూరాత్ప్రదక్షిణీకృత్య దణ్డవచ్చతుర్దిక్షుయుగ్మాన్ ప్రణామాన్ కృత్వా, విష్వక్సేనం, ద్వారపాలాంశ్చ, ప్రణమ్య, అనుజ్ఞాప్య, భగవన్మన్దిరమ్ప్రవిశేత్ - తతో భగవన్తమష్టాఙ్గాదిప్రణామేన యథార్హమ్ప్రణమ్య - భగవతః పురతః, శాస్త్రోక్తద్వాత్రింశదపచారాది* గన్ధరహితో దక్షిణతః స్థిత్వా - గురు

* ద్వాత్రింశదపచారఙ్గళుమ్, ఇతరాపచారఙ్గళుమావన :—వాహనత్తిల్ ఏఱికొణ్డావతు, పాదుకైయేఱ్పోట్టుక్కొణ్డావతు కోవిలిలే ప్రవేశిక్కై—ఉత్సవకాలఙ్గళిలేపోయ్ భగవానై సేవియామై - ఎతిరే భగవానై కణ్డవుడనే ప్రణామమ్పణ్ణామై - ఒరుకైయాలే ప్రణామమ్పణ్ణుకిఱతు - భగవానెతిరే ఒరునై ప్రదక్షిణమ్పణ్ణిక్కొళ్ళుకిఱతు - ఆశౌచకాలత్తిలుమ్, అశుద్ధనాయిరుక్కుమ్పోతుమ్ భగవత్సన్దర్శనమ్ - భగవానెతిరే కాలై నీట్టుకిఱతు - యోగపట్టై కట్టిక్కొళ్ళుకిఱతు - పడుత్తుక్కొళ్ళుకిఱతు - భోజనఙ్శెయ్కిఱతు - పొయ్వార్త్తై చొల్లుకిఱతు - ఇరైఞ్జివార్త్తై చొల్లుకిఱతు - వృథాజల్పమ్ - అమఙ్గళవార్త్తైచొల్లుకై - శిరిక్కిఱతు - అழுకిఱతు - శణ్డైపోడుకిఱతు - నిగ్రహిక్కిఱతు - అనుగ్రహిక్కిఱతు - స్త్రీకళిడత్తిల్ కేళీసూచకవార్త్తైకళై చొల్లుకిఱతు - అపానవాయువై విడుకిఱతు - కమ్బళియైయావతు, వస్త్రత్తైయావతు, పోర్త్తిక్కొణ్డు ప్రణామమ్పణ్ణుకిఱతు - పరనిన్దై - పరస్తుతి - శక్తనాయిరుక్కచ్చెయ్తే గౌణోపచారమ్పణ్ణుకై - అనివేదితభక్షణమ్ - అన్దన్దకాలఙ్గళిలే యుణ్డాకిఱ ఫలఙ్గళై తలానతుకళై సమర్పిక్కామై - వేఱువిధమాక వినియోగిక్కప్పట్ట వ్యఞ్జనాదికళుడైయతుచ్చత్తై భగవానుక్కు సమర్పిక్కై - భగవానుక్కు పృష్ఠభాగత్తైక్కాట్టిక్కొణ్డు ఉట్కారుతల్ - భగవత్సమీపత్తిల్ వైష్ణవనాకిలుమ్, అవైష్ణవనాకిలుమ్, రాజావాకిలుమ్, గురువాకిలుమ్, ఇవర్కళై, ఉపచరిక్కై - భగవత్సన్నిధియిల్ ఏకాన్తవిరమన్ అవర్కళై సేవిక్కై - గీతవాద్యనర్తనపుణ్యకథై ముతలానతు

పరమ్పరయా భగవన్తం శరణముపగమ్య - పావనమనోహర తద్దర్శనానన్దబృంహిత సర్వాఙ్గః, తాదృశశరణాగతిఫలభూత తత్కాలోత్పన్న భగవత్ప్రేమ పరీవాహరూపాణి, స్తవ్య స్తవప్రియవశీకరణాని, స్తోత్రాణి పఠేత్. తత్రచ భగవత్ప్రసాదలబ్ధతులసీదళ పాదోదకాదికం యత్కిఞ్చిదపి ప్రణిపాతపురస్సరం హర్షోత్ఫుల్లకపోలః శిరసాసమ్భావ్య యథార్హముపయుఞ్జీత - ఏవమ్భగవత్సేవయా, ఆత్మానఙ్కృతార్థమ్మన్యమానః భగవదనుజ్ఞయాక్వచిన్నిభృతముపవిశ్య జపాదిభిరుపాసీత - తతః "చక్రవద్భ్రామయేన్నాజ్గిమ్పృష్ఠభాగన్నదర్శయేత్ । పశ్చాద్భాగేన నిర్గచ్ఛేద్దేవతాసన్నిధౌసుధీః" ఇత్యుక్తనియమవిశిష్టః, పరిహృతాపచారః, ప్రణమ్య - వి

కళై పారుష్యత్తాలే తడుక్కైయుతు - దేవతాన్తరసమమాయ్ భగవానై ఎణ్ణుకైయుతు - దేవతాన్తరాలయత్తిల్ ప్రవేశిత్తు స్నానమ్పణ్ణామల్ కోయిలిల్ ప్రవేశిక్కై - విమానచ్ఛాయైయై మితిత్తుక్కొణ్డు ప్రదక్షిణమ్పణ్ణుతల్ (విమానచ్ఛాయైయై మితిత్తుక్కొణ్డే ప్రదక్షిణమ్పణ్ణవేణ్డుమిడత్తిల్ అన్దచ్ఛాయైయై మూన్రుభాగమాక్కి ముదల్ భాగత్తాలే పోకలామ్) ఆచార్యసమీపత్తిల్ మౌనమాయిరుక్కైయుతు - తనై స్తుతిత్తుక్కొళ్ళుతు - భగవానై నిన్దిక్కైయుతు - మయిర్ - నఖం - ఎలుమ్బు, ఇవైకళై భగవత్సన్నిధియిల్ పోడుకైయుతు - ఎచ్చిలైయుమిళ్కైయుతు - భగవత్సన్నిధియిలుమ్, సన్నిధిసమీపత్తిలుమ్ మలమూత్రోత్సర్జనమ్పణ్ణుకై - ఎణ్ణెయ్ తేయ్త్తుక్కొణ్డు కోయిలిలే ప్రవేశిక్కై - కోయిలిల్ శమ్బలమ్ ఉమిళ్కైయుతు - శ్మశానత్తుక్కుప్పోయ్వన్దు భగవానై యర్చిక్కై - శవానుగమనమ్పణ్ణివన్దు భగవానై యర్చిక్కై - శవవహనమ్పణ్ణి కోయిలిలే ప్రవేశిక్కై - నిమన్త్రిణభోజనమ్పణ్ణినకైయుతు భగవానైయర్చిక్కై - భగవత్సన్నిధియిలేయ్ ఉప్పట్ట దీపఙ్గళై వేరు ఇడఙ్గళుక్కుక్కొణ్డుపోకైయుతు - భగవత్సన్నిధియిల్ భగవత్కథైకళై చొల్లుమ్బోతు అనాదరిత్తు కేట్కామల్ పోకైయుతు - దేవతాన్తరఙ్గళుక్కాక ఉద్దేశిక్కప్పట్ట పుష్పఙ్గళాలే భగవానై యర్చిక్కై - భగవానుక్కు సమర్పిక్కత్తక్క పుష్పఙ్గళై మోన్దల్ - ఆలయసమీపత్తిల్ భగవత్సేవార్థమాకవన్ద చణ్డాలపతితాదిజనఙ్గళైస్పర్శిత్తాల్ స్నానమ్పణ్ణుకై - ఉత్సవత్తిల్ స్పర్శశఙ్కైయాలే స్నానమ్పణ్ణుకై - భగవద్విగ్రహత్తిల్ శిలాబుద్ధి, ఆచార్యనిడత్తిల్ మనుష్యబుద్ధి - దేవతాన్తరసమమాయ్ భగవానై యెణ్ణుకైయుతు - విశేషిత్తు వేదాధ్యయనమ్పణ్ణుకై - అనవధానత్తిల్ కూడ రక్తత్తైత్తొడుకై —

ప్వక్షేనాదీనప్యనుజ్ఞాప్య నిర్గత్య - వారిపూరితం, సువర్ణ రజత తామ్రాది పాత్రమాదాయ - పాషణ్డాదిదర్శనాలాపవర్జితః, గృహమాగత్య, సుప్ర క్షాళితపాణిపాదః, స్వయమ్పూర్వాహృతేన మణిక*స్థేనవా వారిణా గృహం సమ్ప్రోక్షయేత్—

ఔపాసనవిధిః

పాదౌ ప్రక్షాళ్య - ద్విరాచమ్య-పూర్వస్మిన్దినే,ఆత్మసమారోపణేకృతే, "ఉపావరోహజాతవేదః పునస్త్వం- దేవేభ్యోహవ్యంవహనఃప్రజానన్, ఆయుఃప్రజాగ్ంరయిమస్మాసుధేహి, అజస్రోదీదిహి నోదురోణే" ఇతి మన్త్రేణ, ఆత్మసమారూఢాగ్నింయజ్ఞీయకాష్ఠేదర్భద్వయేవా ఉద్గిరణేన సమారోప్య,లౌకికాగ్నౌ ప్రక్షిపేత్ -పూర్వస్మిన్దినే సమిత్సమారోపణేకృతేతు "ఆజుహ్వాన సుప్రతీకః పురస్తాదగ్నే స్వాంయోని మాసీదసాధ్యా-అస్మిన్త్సధస్థేఅధ్యుత్తరస్మిన్విశ్వే దేవాయజమానశ్చసీదత" ఇతి మన్త్రేణ "ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే ప్రతిజాగృహ్యేనమిష్టాపూర్తేసగ్ంసృజేథామయఞ్చ పునఃకృణ్వగ్ంస్త్వాపితరంయువానమన్వాతాగ్ంసీత్త్వయితన్తుమేతమ్" ఇతి మన్త్రేణచావాహితాగ్నిం సమిధం లౌకికాగ్నౌ ప్రక్షిప్య. పవిత్రపాణిః ప్రాణానాయమ్య—

"శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, ప్రాతరౌపాసనహోమం హోష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన

* మణికః=బృహజ్జలభాణ్డం.

భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదార విన్దార్చనేన ప్రాతరౌపాసనేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చ యిష్యామి " ఇతి సఙ్కల్ప్య - " భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసు దేవస్య " ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ - " భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వా రాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదమ్ప్రా తరౌపాసనాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి " ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా - యత్రాగ్నిస్థాపనం తత్ర దక్షిణారమ్భం ఉద గపవర్గం ప్రాచీస్తిస్రో రేఖాః, పశ్చిమారమ్భం ప్రాగపవర్గం ఉదీచీస్తిస్రో రేఖాశ్చ, శకలేన దర్భేణవా అఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాం సఙ్గృహీతేన లిఖిత్వా-తత్ర తం న్యస్య - అద్భిరభ్యుక్ష్య, శకలం నైరృత్యాం నిరస్య- అప ఉపస్పృశ్య - వ్యాహృతిభిః అగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య - యాజ్ఞియైరిన్ధనైః ప్రజ్వాల్య - అభ్యుక్షణ శేషం ప్రాగుదగ్వా ఉత్సృజ్య - అన్యజ్జలం పాత్రే పూరయిత్వా-యథా పరిస్తరణాద్బహిస్స్యాత్తథా ప్రాగుదగ్వా నిధా య-ప్రాగుదగగ్రాన్ షోడశషోడశదర్భాన్ అగ్నేః ప్రాగారభ్య ప్రదక్షిణం పరిస్తీర్య - దక్షిణానుత్తరాన్ ఉత్తరానధరాన్ కృత్వా -

అఞ్జలిమ్బధ్వా " చత్వారిశృఙ్గాత్రయో అస్య పాదా ద్వేశీర్షే సప్తహస్తాసో అస్య, త్రిధాబద్ధో వృషభో రోరవీతిమహో దేవో మర్త్యాగ్ం ఆవివేశ - . ఏషహి దేవః ప్రదిశోఽను సర్వాః పూర్వోహి జాతస్స ఉగర్భే

భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదార విన్దార్చనేన ప్రాతరౌపాసనేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చ యిష్యామి ” ఇతి సఙ్కల్ప్య - “ భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతఃకర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసు దేవస్య ” ఇతి బలమన్త్రమను సన్ధాయ - “ భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వ రాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదమ్ప్రా తరౌపాసనాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి ” ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా - యత్రాగ్నిస్థాపనం తత్ర దక్షిణారమ్భం ఉద గపవర్గం ప్రాచీస్తిస్రో రేఖాః, పశ్చిమారమ్భం ప్రాగపవర్గం ఉదీచీస్తి స్రో రేఖాశ్చ, శకలేన దర్భేణవా అఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాం సఙ్గృహీతేన లిఖిత్వా-తత్ర తం న్యస్య - అద్భిరవ్రోక్ష్య, శకలం నైరృత్యాం నిరస్య- అపఉపస్పృశ్య - వ్యాహృతిభిః అగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య - యాజ్ఞియైరిన్ధనైః ప్రజ్వాల్య - అవ్రోక్షణశేషం ప్రాగుదగ్వా ఉత్సృజ్య - అన్యజ్జలం పాత్రే పూరయిత్వా-యథా పరిస్తరణాద్బహిస్స్య తథా ప్రాగుదగ్వా నిధా య-ప్రాగుదగగ్రాన్ షోడశషోడశదర్భాన్ అగ్నేః ప్రాగారభ్య ప్రదక్షి ణం పరిస్తీర్య - దక్షిణానుత్తరాన్ ఉత్తరానధరాన్ కృత్వా -

అఞ్జలిమ్బధ్వా “ చత్వారిశృఙ్గాత్రయో అస్య పాదా ద్వేశీర్షే సప్తహస్తాసో అస్య, త్రిధాబద్ధో వృషభో రోరవీతి మహో దేవో మర్త్యాగ్ం ఆవివేశ - . ఏషహి దేవః ప్రదిశోఽను సర్వాః పూర్వో హి జాతస్స ఉగర్భే

అన్త, సవితాయామానస్య జనిష్యమాణః ప్రత్యఙ్ముఖా స్తిష్ఠతివిశ్వ తోముఖశి, ప్రాఙ్ముఖోదేవ అగ్నే అభి ముఖోభవ" ఇతి అగ్నిమ్మాభిర్ఖ్య - "ఓం అగ్న యేనమః - ఓం జాత వేద సేనమః - ఓం సహోజసేనమః - ఓం అజిరా ప్రభ వేనమః - ఓం వై శ్వానరాయనమః - ఓం నర్యాపసేనమః - ఓం ప జ్త్రరాధ సేనమః - ఓం విసర్పిణేనమః" - ఇతి ప్రాగాద్యష్టసుదిక్షు అక్షతై స్సమ్పూజ్య- " ఓం యజ్ఞ పురుషాయనమః" ఇత్యక్షతైర్మధ్యే యజ్ఞపురు షం సమ్పూజ్య- " నర్వేభ్యః(శ్రీ)వై ష్ణవేభ్యో నమః"-ఇత్యక్షతై రభ్యర్చ్య- "ఓం అది తేనుమన్యస్వ - ఓం అనుమ తేనుమన్యస్వ - ఓం సరస్వ తేనుమ న్యస్వ-ఓం దేవసవితః ప్రసువ " ఇత్యగ్నిమ్పరిషిచ్య - అగ్నా వేకాంసమిధ మాధాయ - తణ్డులముష్టిమాదాయ - సవ్యహ స్తేనిక్షిప్య - దక్షిణ హ స్తేన ప్రోక్ష్య అర్ధాంశం గృహీత్వా - "ఓం సూర్యాయస్వాహా" - ఇత్యగ్నౌ హ స్తేన దేవతీర్థేనమధ్యేహుత్వా - "సూర్యాయేదన్నమమ " కిఞ్చిదధికభాగం "ఓం అగ్న యేస్విష్ట కృ తేస్వాహా" - ఇత్యగ్నౌ ప్రాగు త్తరభాగే హుత్వా - " అగ్న యేస్విష్టకృత ఇదన్నమమ " - రాత్రౌతు "ఓం అగ్న యేస్వాహా " ఇత్యగ్ని మధ్యేహుత్వా-"అగ్నయ ఇదన్నమ మ-ఓంఅగ్న యేస్విష్టకృ తేస్వాహా" ఇత్యగ్నౌ ప్రాగు త్తరభాగే హుత్వా- "అగ్న యేస్విష్టకృతఇదన్న మమ-"ఏకాం సమిధమాధాయ, ఆహుతిసం సర్గసతి, "ఆహుతిసంసర్గ ప్రాయశ్చిత్తార్థం సనస్పతిహోమఙ్కరిష్యే " ఇతి సఙ్కల్ప్య - " యత్రవేత్థ వనస్ప తే దేవానాంగుహ్యానామాని - తత్రహవ్యానిగామయ స్వాహా " ఇతి సమిధమాధాయ - "వనస్పతయ ఇదన్నమమ " " ఓం అది తేన్వమగ్గ్స్థాః - ఓం అనుమ తేన్వ మగ్గ్స్థాః -

ఓం సరస్వతేన్వమగ్గ్స్థాః - ఓం దేవసవితః ప్రాసావీః " ఇత్యగ్నిమ్పరిషిచ్య - "ఓం శ్రీవిష్ణవేస్వాహా" ఇతి ఏకయాసమిధా దర్భద్వయేనవా పూర్ణాహుతింహుత్వా- "శ్రీవిష్ణవే పరమాత్మన ఇదన్నమమ"-తణ్డులే శ్రితేసతి - ఉత్థాయ "అగ్నేనయసుపథారాయేఅస్మాన్ విశ్వానిదేవ వయునా నివిద్వాన్, యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనో భూయిష్ఠాన్తేనమ ఉక్తింవిధేమ - ఓం అగ్నయేనమః। మన్త్రహీనఙ్క్రియాహీనమ్భక్తిహీనం హుతాశన। యద్ధుతన్తుమయాదేవ పరిపూర్ణన్తదస్తుతే। ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణి తపఃకర్మాత్మకానివై। యాని తేషామశేషాణాఙ్కృష్ణానుస్మరణమ్పరమ్" ఇతి ప్రణమ్య - అభివాద్య - ఆచమ్య- "భగవానేవస్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేనమయాస్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదంప్రాతరౌపాసనాఖ్యఙ్కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్వికత్యాగఙ్కృత్వా- "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన ప్రాతరౌపాసనేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః" ఇతి ప్రాతరౌపాసనం భగవతిసమర్పయేత్ - "అయన్తేయోనిర్ ఋత్వియోయతోజాతోఅరోచథాః, తంజానన్నగ్న ఆరోహాథానోవర్ధయారయిమ్" ఇత్యగ్నింసమిధ్యారోపయేత్ - యద్వా, " యాతేఅగ్నే యజ్ఞియాతనూ స్తయేహ్యారోహాత్మాత్మానం, అచ్ఛావసూని కృణ్వన్నస్మేనర్యాపురూణి, యజ్ఞోభూత్వాయజ్ఞమాసీదస్వాంయోనిం, జాతవేదో భువ ఆజాయమాన స్సక్షయఏహి " ఇతి అగ్నిం ఆత్మనిఆరోపయేత్.

—:o:—

అభిగమనారాధనక్రమః.

స్రక్చన్దనవాసోభూషణ తామ్బూలాద్యలఙ్కృత స్స్వప్రతిపాలిత పాణిపాదోయాగగృహమ్ప్రవిశ్య - దూరాత్ప్రణమ్య - ద్వారపాలాన్ప్రణమ్యానుజ్ఞాప్య - సమీపఙ్గత్వా " కౌసల్యాసుప్రజారామ పూర్వా సన్ధ్యా ప్రవర్తతే । ఉత్తిష్ఠ నరశార్దూల కర్తవ్యందైవమాహ్నికమ్ ॥ వీరసౌమ్య విబుధ్యస్వ కౌసల్యానన్దవర్ధన । జగద్ధిసర్వం స్వపితి త్వయిసుప్తే నరాధిప ॥ యామిన్యపైతి యదునాథ విముఞ్చ నిద్రాముస్మేష మృచ్ఛతి తవాస్మి షి. తేనవిశ్వమ్ । జాతస్స్వయఙ్ఖలు జగద్ధితమేవకర్తుంధర్మప్రవర్తనధియా ధరణీతలేస్మిన్ ॥ సుఖాయ సుప్రాతమిదన్తవాస్తు జగత్పతే జాగృహి నన్దసూనో । అమ్భోజమస్తశ్రియ మఞ్జుతారాలోలమ్బముస్మీలతులోచనన్తే" ఇత్యాదిభిర్భగవన్తమ్ప్రబోధ్య . పత్రపుష్పఫలాదిభిర్దేశకాలానుగుణ్యేనార్చయిత్వా - అష్టాఙ్గేన ప్రణమ్య - భక్తిభారావనమితస్సన్ ద్వయముచ్చార్య . తదర్థవివరణ రూపమ్మిత గద్యమనుసన్ధాయ. "సత్యజ్ఞానానన్తానన్దామలస్వరూప, వత్సల స్వామిత్వ సుశీల సులభ సర్వజ్ఞ సర్వశక్తి పరమకారుణిక కృతజ్ఞ స్థిర పరిపూర్ణ పరమోదార శుద్ధసత్త్వమయదివ్యమఙ్గళ విగ్రహోపేత శ్రీమన్నారాయణ, అత్యన్తాకిఞ్చనోఽహమిత స్త్వదానుకూల్యమేవ కరిష్యే, త్వత్ప్రాతికూల్యన్నకరిష్యే, మమచ, ఏతత్క్షణోత్తరకాలీనసాయుమభిగమనపర్యన్త కైఙ్కర్యోత్పాదనరూపరక్షాయాస్త్వాం వినా కల్పకోటిసహస్రేణాపి సాధనన్నాస్తి, త్వమేవోపాయభూతస్సన్నేతస్థిత్వా నిరుక్తకైఙ్కర్యోత్పాదనరూపరక్షాం, ఏతత్కైఙ్కర్యారాధ్యతాభ్యుపగమద్వారేణ కరిష్యసి ఇతి సుదృఢం, అధ్యవస్యామి . త్వమేవైతద్రక్షాఙ్కురు, దేహేన్ద్రియాదివిలక్షణోఽహమ్మదీయత్వేనాభిమతఞ్చవస్తు సర్వస్వామినే శ్రీమతే నారాయణాయ తుభ్యమేవ నమమ, నిరుక్తకైఙ్కర్యోత్పాదనరూపరక్షాభర ఉక్తగుణ విశిష్టాయ తుభ్యమేవ నమ

మ,పత్రద్రష్టౌ ఫలమపి తాదృశాయ తుభ్యమేవ నమమ'' ఇతి ప్రపదనఙ్కుర్యాత్ - తతః, దర్పణాదిమఙ్గళ ద్రవ్యవీక్షణమ్ - తతః, "సౌరభేయాస్సర్వహితాః పవిత్రాః పుణ్యరాశయః । ప్రతిగృహ్ణన్తు మే గ్రాసఙ్గావస్త్రైలోక్యమాతరః'' ఇతి మన్త్రేణ పరగవే గ్రాసముష్టి ప్రదానఙ్కుర్యాత్ - తతః, గురూణాం వృద్ధానాఞ్చాభివాదనమ్. గురూపాసనమ్ - వేదాధ్యయన, తద్ధారణ, తదర్థవిచారణ వేదాఙ్గావేక్షణాదికమ్ప్రథమయామే కుర్యాత్. సాఙ్గ ప్రపదనరూపాభిగమనానన్తరం స్వగురోః పాదారవిన్దే స్వభరన్న్యస్యేత్ - తస్యాప్యసమ్భవే కరణత్రయైకరూప్యేణ జప, ధ్యాన, అర్చన, స్తోత్రకథన, సఙ్కీర్తన, ప్రణామాఞ్జలిబన్ధాదికం స్వశక్త్యాఙ్కుర్యాత్ - సూతకాశౌచాద్య ప్రాయత్యకాలేపి మనసాభిగమనం, భాషాప్రబన్ధస్తోత్రాదికం, దూరతోఽవస్థాయ ప్రణామాఞ్జలిబన్ధాదికం, కార్యమేవ - "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయాస్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీ స్వశేషభూత మిదమభిగమనాఖ్యఙ్కర్మస్వస్మైస్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్'' ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా - "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్యభగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన అభిగమనేన భగవత్కర్మణాభగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః'' ఇత్యభిగమనం భగవతి సమర్పయేత్.

ఉపాదానప్రకరణమ్.

అథాహ్నో ద్వితీయ యామేప్రాప్తే "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన ఉపాదానేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవము

మర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య-"భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవత స్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలమన్త్రి మనుసన్ధాయ - "భగవానేవస్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయైశ్చోపకరణై స్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం ఉపాదానాఖ్యం కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా—

"అహ్నో ద్వితీయభాగేన కృష్ణారాధనతత్పరః। ద్రవ్యాణ్యారాధనార్థాని శాస్త్రీయాణి సమార్జయేత్ ॥ ప్రభూతాని విశుద్ధాని శుద్ధదేశోద్భవానిచ। అక్షుద్రాణ్యనిషిద్ధాని సఙ్గృహీతాని వైష్ణవైః ॥ సుగన్ధీనిమనోజ్ఞాని పుష్పాణ్యభిముఖానిచ। వాసాంసి ధనధాన్యాని చన్దనాద్యనులేపనమ్ ॥ అన్యాని హవిరర్థాని తాని మూలఫలాని చ। సంశోధితాని బహుశో దేవభోగ్యాని యానిచ ॥ దధి క్షీరాజ్యముఖ్యాని ద్రవ్యాణి చ విశేషతః। ఉత్తమానుపదంశాంశ్చ ముద్గమాషాదికాన్యపి ॥ తామ్బూలాదీని చాన్యాని సర్వాణ్యాదాయసాదరమ్। యథార్హాన్తాని సంస్కృత్య ప్రక్రమేతార్చనన్తతః ॥" "ప్రాతరుత్థాయ చిన్వీయాత్స్వారామాత్స్వయమేవ హి। పూజార్థమస్త్రమన్త్రేణ పుష్పాదీన్యత్నతః పథి ॥ యాయాదరణ్యమథవా నిర్బాధంహి తదార్జనే। అకణ్టకద్రుమోత్థాశ్చకణ్టకిద్రుమజాఅపి ॥ హృద్యాస్సుగన్ధాః కర్మణ్యాగ్రాహ్యాస్సర్వేసితాదయః। ఉగ్రగన్ధాహ్యకర్మణ్యా స్తత్ప్రసిద్ధా స్తథైవచ॥ చతుష్పథ శివావాస శ్మశానావని మధ్యగాః। క్షతాఅశనివాతాద్యైః క్రిమికీటసమావృతాః ॥ వర్జనీయాః ప్రయత్నేన పత్రపుష్పఫలాదయః ॥ అమ్బుజాని సుగన్ధీని సితరక్తాని కానిచిత్ ॥ యోక్తవ్యాని పవిత్రాణి స్వయమారాధనేతువై। సాఙ్కురాణిచ పత్రాణి ప్రభూతాన్యేవమేవహి॥ విహితాన్యర్చనేనిత్యం యథర్తుప్రభవానిచ।నగృ

హేశరవీరోత్థైః కుసుమైరర్చనం హితమ్॥ విశేషతస్సకామస్య సిద్ధిభూతి యతస్వచ" ఇత్యాది శాస్త్రాణిపర్యాలోచ్య హేయోపాదేయవిభాగం వివిచ్య - "స్వప్రయత్నకృతంశస్తం మధ్యమం నవ్యముచ్యతే। అథనుస్త క్రయక్రీతం యాచితస్త్వధమాధమమ్" ఇత్యుక్తరీత్యా, ఉత్తమాదివిభాగమపి వివిచ్య, ఆరాధనోపయుక్తద్రవ్యమార్జయేత్ — సమిత్పుష్పకుశాదీనా మన్త్రమన్త్రేణార్జనఙ్కుర్యాత్ —

సమిత్తులసీపుష్ప దర్భాహరణవిధిః.

స్వారామాత్సార్జితముత్తమమ్ - వన్యమ్మధ్యమమ్ - క్రయక్రీతమధమమ్. ప్రతిగ్రహాలబ్ధే దాతురేవ ఫలం-కర్తుః కిఞ్చిదప్యేవ్నహ —

" సమిధః పావనాః పూజ్యాశ్శర్మయుక్తాః పరుత్పరాః। యుష్మాన్ హరామి హోమార్థమస్మాన్ రక్షన్తుసర్వదా " ఇతి సమిధఆహరేత్.

తులసీగ్రహణేవర్జ్యదినాని;— "అరవారేచ శుక్రేచ మన్వాదిషు యుగాదిషు। నాహరేత్తులసీపత్రమ్మధ్యాహ్నాత్పరతోఽహని।సఙ్క్రాన్త్యాపక్షయోరన్తే ద్వాదశ్యాన్నిశిసన్ధ్యయోః। తులసీం యే విచిన్వన్తి తేకృన్తన్తి హరేశ్శిరః" ఇత్యాదీని - "తులస్యమృతజన్మాసి సదాత్వఙ్కేశవప్రియే। కేశవార్థం లునామి త్వాం వరదా భవశోభనే॥ మోక్షైకహేతోర్ధరణిప్రసూతే విష్ణోస్సమస్తస్యగురోః ప్రియేతే। ఆరాధనార్థమ్పురుషోత్తమస్య లునామి పత్రన్తులసిక్షమస్వ॥ ప్రసీద మమదేవేశి ప్రసీద హరివల్లభే। క్షీరోదమథనోద్భూతే తులసి త్వమ్ప్రసీదమే" ఇతి మన్త్రైః, అనిషిద్ధదినేషు సాఙ్కురాఞ్చతుష్పత్రాం షట్పత్రాం వా తులసీఞ్జహీయాత్ —

అశుద్ధదేశోద్భవ, ఉగ్రగన్ధ, అగన్ధ, అప్రసిద్ధ, చత్వరశ్మశానాదిస్థానగ, అశనివాతాహత, క్రిమికీట సమావృతాని, పత్రపుష్పఫలాదీని, కృష్ణపుష్పాణి కరవీరపుష్పాణ్యపి వర్జయేత్ - శుద్ధదేశోద్భవ, అశౌద్ర, వైష్ణవసఙ్గ్రహిత, హృద్య, సుగన్ధ, సిత, రక్తాని పుష్పాణి, కణ్టకాకణ్టకోద్భవాని పుష్పాణిచ గృహ్ణీయాత్ —

కుశాహరణవిధిః - "శుచౌ దేశే శుచిర్భూత్వా స్థితః పూర్వోత్తరాముఖః । హుఙ్కారేణైవ మన్త్రేణ కుశాన్ స్పృశ్య ద్విజోత్తమైః" ఇత్యుక్తరీత్యా "ఓంహుం" ఇతి స్పృష్ట్వా - "విరిఞ్చేన సహోత్పన్న పరమేష్ఠినిసర్గజ।నుద సర్వాణి పాపాని దర్భస్వస్తికరో మమ(భవ)" ఇతిమన్త్రేణ దర్భలవనఙ్కుర్యాత్ .—

ఏవం, ఆయుర్బలమితిమన్త్రేణ దన్తధావనకాష్ఠపత్రాణి సంగృహ్ణీయాత్ —

"కులటాషణ్ఢ పతితవైరిభ్యః కాకిణీమపి । ఉద్యతామపి గృహ్ణీయాన్నాపద్యపి కదాచన ॥ తస్కరాత్కితవాత్ షణ్ఢాత్ డమ్భలోభమదాన్వితాత్ । మాత్రావిత్తన్నగృహ్ణీయాదభక్తాదపచారతః" ఇత్యాది భగవచ్ఛాస్త్ర ధర్మశాస్త్రాదితః ప్రతిగ్రహనియమస్సమ్యగవలోకనీయః-ఆపద్వశేనాసత్ప్రతిగ్రహేసమ్భావితేపి "చానన్దదద్భిరేభ్యరుక్తమచ్యుతః ప్రీయతామితి । ప్రతిగ్రహీతృభిశ్చైవ నతేమద్విషయోపగాః" ఇతి శౌనకోపాత్తయమవచనరీత్యా "అచ్యుతః ప్రీయతామ్" ఇతి మన్త్రముచ్చార్య, సదసత్ప్రతిగ్రహఙ్కుర్యాత్ - బలాదిమన్త్రనిష్ఠానామ్బలాదిమన్త్రైరపి ప్రతిగ్రహః కార్యః - తదిహసాక్షాద్వా పరమ్పరయావా సమారాధనోపకరణభూత శాస్త్రీయ సమస్తద్రవ్యోపాయేషు స్వశక్త్యేషు ధ్యానాదివిరోధి కాయక్లేశకరబహ్వాయాస రహితేషు న్యాయతః ప్రవర్తేత—

ఆన్తరోపాదానక్రమః.

ఏవం, బాహ్యోపకరణవత్, అనన్తరభావిజ్ఞానసమ్పత్త్యాపాదకాష్టాదశ చణ్డాల షడ్వృషళ సంజ్ఞకానాత్మగుణ తిరస్కారకతయా ఇజ్యోపయోగిత్వాత్, పరమాత్మసమ్ప్రీణనేషు "అహింసా ప్రథమమ్పుష్పమ్పుష్పమిన్ద్రియనిగ్రహః । సర్వభూతదయాపుష్పం క్షమాపుష్పం విశేషతః । జ్ఞానమ్పుష్పన్తపఃపుష్పన్ధ్యానమ్పుష్పన్తథైవచ । సత్యమష్టవిధమ్పుష్పం విష్ణోః ప్రీతికరమ్భవేత్" ఇత్యాదినా ప్రధానతమతయోపదేశాత్, జ్ఞానవృద్ధిహేతుభూతసదాచార్యసేవా సమ్భాషణాదిభిః, అమానిత్వాదిగుణానామాన్తరాణాం సమ్పాదనముపాదాన కోటౌనివిశతే-పూర్వసిద్ధబాహ్యోపకరణస్యాపి పుంసః, ఆన్తరోపకరణసంవర్ధక వేదాన్తకాలక్షేపస్యాప్యుపాదానరూపతయా తత్కాలే తేన కాలయాపనస్కా-ర్యాత్-ఏకస్మిన్దినేవిష్వయనాదినిమిత్తవశేనానేకేజ్యాప్రసక్తౌ "*అఙ్గగుణవిరోధే చ తాదర్థ్యాత్" ఇతి న్యాయేన, ఉపాదాన, అభిగమనాది కాలసఙ్కోచః కార్యః-తస్మాత్సమారాధనోపయుక్తమ్బాహ్యమాన్తరఞ్చోపాదద్యాత్ - ఇత్యుపాదానసిష్కర్షః —

అథ "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూప స్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం, ఉపాదానాఖ్యఙ్కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా-

* అఙ్గకాళమిల్లాతసమయఙ్గళిల్ కర్మఙ్గళైచ్చెయ్యుకైక్క వేణ్డియతాయిరున్తాల్ ప్రధానమాన అఙ్గియైచ్చెయ్యుకాకమల్ అప్రధానమాన అఙ్గఙ్గళైయే సఙ్కోచప్పడుత్త వేణుమెన్కిఱ న్యాయత్తాలే విష్వాదినిమిత్తమాయ్ అనేక ఇజ్యైసేరిడుంపక్షత్తిల్ అఙ్గఙ్గళాన అభిగమనోపాదానకాలఙ్గళైయే కుఱుక్క వేణుం:—

"కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతు రాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన ఉపాదానాఖ్యేన భగవ త్కర్మణా భగవాన్ ప్రీయతాం వాసుదేవః" ఇతి ఉపాదానం భగవతి సమర్పయేత్ —

ఇజ్యాప్రకరణమ్.

"కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన ఇజ్యయా భగవ త్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "భగ వతోబలేన భగవతోవీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మకరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ - "భగవానేవస్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వ శేషీ స్వశేషభూతమిదం, ఇజ్యాఖ్యం, కర్మస్వస్మైస్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇత్యనుసన్ధాయ—

మాధ్యాహ్నిక స్నానవిధిః.

ప్రాతస్స్నానోక్త ప్రకారేణ సఙ్కల్పపూర్వకం భగవచ్ఛా స్త్రోక్తస్నానఙ్కృత్వా, వస్త్రధారణం, మన్త్రస్నానం, మానసికస్నా నం, ఊర్ధ్వపుణ్డ్ర ధారణం, దేవర్షి పితృతర్పణఞ్చ పూర్వవత్కుర్యాత్

అథవా.

ధర్మశాస్త్రోక్తప్రకారేణ మృత్తికాగోమయాదికఙ్గృహీత్వా నద్యాదికఙ్గత్వా-సుప్రక్షాళితపాణిపాదః, తీరం సంశోధ్య, ద్విరాచమ్య-త్రిః ప్రాణానాయమ్య-అఞ్జలిమ్బధ్వా "అస్మద్గురుభ్యోనమః" ఇతి గురుపరమ్పరాస్మరణపూర్వకం "శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః" ఇత్యారభ్య "అస్యాం శుభతిథౌ శ్రీభగవదాజ్ఞయాభగవత్ప్రీత్యర్థఙ్కర్మణ్యాతాసిద్ధ్యర్థం, అస్మిన్ తీర్థే, అస్యాం నద్యాంవా, మాధ్యాహ్నిక స్నానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "సమస్తజగదాధార శఙ్ఖచక్రగదాధర। దేహి దేవమమానుజ్ఞాం యుష్మత్తీర్థనిషేవణే" ఇతి సాఞ్జలిబన్ధమ్భగవన్తమనుజ్ఞాప్య - తీర్థాధిదైవతం శ్రీరఙ్గనాథాదికమనుజ్ఞాప్య-దూర్వాం, "అశ్వక్రాన్తేరథక్రాన్తేవిష్ణుక్రాన్తే వసున్ధరా। శిరసాధారితా దేవిరక్షస్వమాంపదేపదే। ఉద్ధృతాఽసివరాహేణకృష్ణేన శతబాహునా॥ భూమిర్ధేనుర్ధరణీ లోకధారిణీ, మృత్తికేహనమేపాపంయన్మయాదుష్కృతఙ్కృతమ్। త్వయాహతేన పాపేనజీవామిశరదశ్శతమ్। మృత్తికేదేహిమేపుష్టిన్త్వయిసర్వమ్ప్రతిష్ఠితమ్" ఇతి మృదఙ్చ గృహీత్వా - తీరం సంశోధ్య - సంస్థాప్య-నాభిదఘ్నజలేసరసి స్నాత్వా-మృదఙ్గృహీత్వా- "అశ్వక్రాన్తే" ఇత్యాదిసప్తవాక్యాన్యుచ్చార్య-ఆర్ద్రామలక మాత్రయా ఏకయామృదాశిర ఆలిప్య-నాభేరుపరిద్వాభ్యాం, అథస్తిసృభిః, షడ్భిః పాదద్వయఞ్చాలిప్య - "గన్ధద్వారాన్దురాధర్షాన్నిత్యపుష్టాఙ్కరీషిణీమ్। ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాన్త్వామిహోపహ్వయేశ్రియం" ఇతి సర్వాఙ్గే గోమయమాలిప్య స్నాత్వా-

"ఉదుత్తమం ... ... ఆయుఃప్రమోషీః"* ఇతి షడృచం వారుణసూక్తం, "ఆపోవా ఇదగం ... ... భూస్సువస్సువరాపఠేం"* ఇతియజుః, "ఆపోహిష్ఠా ... ... ఆపోజనయథాచనః"* ఇతి త్రిసః, "హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః ... బలమోజోనిధత్త" ఇతి చతస్రః, "పవమానస్సువర్జనః ... ... పునాతు"* ఇత్యనువాకఞ్చజపిత్వా-ప్రోక్ష్య - సూర్యమ్వ్రణవేన నిరీక్ష్య-త్రిర్నిమజ్జ్య హిరణ్యశృఙ్గమిత్యాద్యైః ప్రాతస్స్నానోక్తప్రకారేణకృత్వా. ప్రాతఃస్నానవత్, దేవర్షిపితృతర్పణం, వస్త్రధారణం, మన్త్రస్నానం, మానసికస్నానం, ఊర్ధ్వపుణ్డ్రధారణఞ్చ కుర్యాత్. వస్త్రనిష్పీడనమాత్రం మాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యోపాసనానన్తరం కుర్యాత్.

మాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యావన్దనవిధిః

ద్విరాచమ్య - ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీ భగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యాముపాసిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "కృత్ఇఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్యభగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యోపాసనేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చయిష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవత స్తేజసా భగవతఃకర్మణా భగవతఃకర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" - ఇతిబలమన్త్రమనుసన్ధాయ - "భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయాస్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదమ్మాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యోపాసనాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మైస్వప్రీతయే స్వయమేవకారయతి" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృ

* ఏతేమన్త్రాః సమ్పూర్ణతయాధర్మశాస్త్రోక్తప్రాతస్స్నానప్రకరణే ద్రష్టవ్యాః.

త్వా – "అపోహిష్ఠేతి మన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య "ఆత్మానం పరిషిచ్య" ఇతి పర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ – "ఆపః పునన్త్విత్యనువాకస్య ఆప ఋషిః, అనుష్టుప్ఛన్దః, బ్రహ్మణస్పతిర్దేవతా" ఇతి న్యస్య – "అపాంప్రాశనే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా – హస్తేఆచమనవజ్జలఙ్గృహీత్వా, "ఆపః పునన్తు పృథివీమ్పృథివీ పూతాపునాతుమామ్, పునన్తు బ్రహ్మణస్పతిర్బ్రహ్మపూతాపునాతుమామ్, య దుచ్ఛిష్టమభోజ్యం యద్వాదుశ్చరితమ్మమ, సర్వమ్పునన్తుమామాపోఽసతాఞ్చ ప్రతిగ్రహగ్గ్ంస్వాహా" ఇత్యనువాకేన, అపశ్చుళకేన ప్రాశ్య–ఆచమ్య– "దధిక్రావ్ణ్ణ ఇతి మన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య "రాతుసముద్రా రహితాఞ్జలి నాతోయేన" ఇతిపర్యన్తం ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - ఏకమర్ఘ్యన్దత్వా – అర్ఘ్యాత్పూర్వం,మధ్యాహ్నాతిక్రమే, ప్రాణానాయమ్య – "మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యాకాలాతిక్రమ ప్రాయశ్చిత్తార్థం, అర్ఘ్యప్రదానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య – "సప్తవ్యాహృతి" ఇత్యారభ్య "ధ్యాత్వా – సన్తర్ప్య – ఆచమ్య" ఇతి పర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్.

శక్తశ్చేత్సూర్యాభిముఖస్తిష్ఠన్నేవ, అశక్తశ్చేత్, ఆసీనః – జపేత్ – "ఆసనమన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య "దశవారం" ఇతిపర్యన్తం ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ –"మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యాగాయత్రీ మన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్పే విశేషః–"ఆయాత్విత్యను వాకస్య" ఇత్యారభ్య "ఇత్యనువాకేనావాహ్య"ఇతిపర్యన్తమ్ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ -"మధ్యన్దినేతుసావిత్రీం రవిమణ్డలమధ్యగామ్। యజుర్వేదంవ్యాహరన్తీం శ్వేతాం శూలకరాం శివామ్। యువతింరుద్రదైవత్యాం ధ్యాయామి వృషవాహనామ్" ఏవం

ధ్యాత్వా – "ఆసనాదిషోడశ" ఇత్యారభ్య "సవితా దేవతా" ఇతి పర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ – "మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యాజపే విని యోగః" ఇతిభేదః – "అస్త్రమన్త్రేణ" ఇత్యారభ్య "సంహతాఙ్గులి కరద్వయం" ఇతి పర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ – హృదయసమము ద్రత్య-ఇతిభేదః–"కనిష్ఠి కామూల మారభ్య" ఇత్యారభ్య, "కుర్యాత్" ఇతిపర్యన్తం, పూర్వవత్ – త్రీః ప్రాణానాయమ్య – "మాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యోపస్థానఞ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్పః –"ఉత్తమ ఇత్యను వాకస్య" ఇత్యారభ్య "ఉద్వాస్య" ఇతిపర్యన్తం పూర్వవత్ – "ఆసత్యేనేతిష ఢృచస్య హిరణ్యస్తూపఋషిః, ఆద్యయోస్త్రిష్టుప్, చతసృణాఙ్గాయత్రీ జగత్యుష్ణిక్త్రిష్టుభశ్ఛన్దాంసి, సవితా దేవతా" ఇతిన్యస్య "మాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యోపస్థానే వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా – "ఆసత్యేన రజసా వర్తమానో నివేశయన్నమృతమ్మర్త్యఞ్చ, హిరణ్యయేన సవితా రథేనాదేవో యాతి భువనాని పశ్యన్, ఉద్వయన్తమసస్పరి పశ్యన్తో జ్యోతిరుత్తరం, దేవన్దేవత్రా సూర్యమగన్మ జ్యోతిరుత్తమం, ఉదుత్యఞ్జాతవేదసందేవం వహన్తి కేతవః, దృశే విశ్వాయ సూర్యం, చిత్రన్దేవానాముదగాదనీకఞ్చక్షుర్మిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః, ఆఽప్రా ద్యావా పృథివీ అన్తరిక్షగ్ం సూర్య ఆత్మా జగతస్తస్థుషశ్చ, తచ్చక్షుర్దేవహితమ్పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్, పశ్యేమ శరదశ్శతఞ్జీవేమ శరదశ్శతన్నన్దామ శరదశ్శతమ్మోదామ శరదశ్శతమ్భవామ శరదశ్శతగ్ం శృణవామ శరదశ్శతమ్ప్రబ్రవామ శరదశ్శతమజీతాస్స్యామ శరదశ్శతం జ్యోక్చ సూర్యన్దృశే, యఉదగాన్మహ

తో౽ర్ణవా ద్విభ్రాజమాన స్సరిరస్యమధ్యాత్స మాస్పృష్టభో లోహితాక్ష స్సూర్యో౽విపశ్చిన్మన సాపునాతు'' ఇతి ఆదిత్యముపస్థాయ - శేషం ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ కుర్యాత్. మధ్యన్దినే తిక్రాన్తే దిఙ్నమస్కారం ప్రతీచ్యాది కుర్యాత్ -

ప్రాతఃకాలోక్తరీత్యా ప్రాణాయామసఙ్కల్ప ఋషిచ్ఛన్దోదేవతాఙ్గన్యాసాదిపూర్వకం యథాశక్తి మూలమన్త్రఞ్జపేత్.

తతః వస్త్రనిష్పీడనఙ్కుర్యాత్.

“భగవానేవస్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయాస్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యోపాసనాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవకారితవాన్'' ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా-“స్మృతిఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్యభగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన మాధ్యాహ్నిక సన్ధ్యోపాసనేన భగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః'' ఇతి మాధ్యాహ్నికసన్ధ్యోపాసనమ్భగవతి సమర్పయేత్.

భగవదారాధనక్రమః.

ఆజానుపాదౌ, ఆకూర్పరం పాణీప్రక్షాళ్య-స్వాచాన్తః, తత్తత్క్షేత్రాధీశం శ్రీరఙ్గనాథాదికం, భగవన్తం, మనసాభ్యర్చ్య - పూజాగృహాద్బహిర్ద్వారతో౽వస్థాయ-“చణ్డాది ద్వారపాలేభ్యోనమః-'' ఇతి ప్రణమ్య-గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య-ఆత్మప్రవేశనం యాచిత్వా - తైర్దత్తానుజ్ఞో ద్వారపార్శ్వే౽వస్థాయ - అస్త్రమన్త్రేణాభిమన్త్రితం, పుష్పం, దుష్టజన్తుపలాయనా

గ్ఘం దేవగృహాన్తఃప్రాప్య - దేవగృహాద్దక్షిణపాదవిన్యాసపూర్వకమ్ప్రవిశ్య - "కూర్మాదీన్ దివ్యలోకాన్తదను మణిమయ మ్మణ్టపన్తత్ర శేషన్తస్మిన్ ధర్మాదిపీఠన్తదుపరి కమల ఞ్చామరగ్రాహిణీశ్చ! విష్ణున్దేవీర్విభూషాయుధగణమురగమ్పాదుకే వైనతేయం సేనేశన్ద్వారపాలాన్ కుముదముఖగణాన్ విష్ణుభక్తాన్ ప్రపద్యే - ॥ నమోనమో వాఙ్మనసాతిభూమయే నమోనమో వాఙ్మనసైకభూమయే । నమోనమోఽనన్తమహావిభూతయే నమోనమోఽనన్తదయైకసిన్ధవే ॥ నధర్మనిష్ఠోఽస్మి నచాత్మవేదీ నభక్తిమాం స్త్వచ్చరణారవిన్దే। అకిఞ్చనోఽనన్యగతిశ్శరణ్య త్వత్పాదమూలం శరణమ్ప్రపద్యే ॥ అపరాధసహస్రభాజనమ్పతితమ్భీమభవార్ణవోదరే। అగతిం శరణాగతం హరే కృపయా కేవలమాత్మసాత్కురు ॥ అమర్యాదః క్షుద్రశ్చలమతిరసూయాప్రసవభూః కృతఘ్నో దుర్మానీ స్మరపరవశో వఞ్చనపరః। నృశంసః పాపిష్ఠః కథమహమితో దుఃఖజలధేరపారాదుత్తీర్ణ స్తవపరిచరేయం చరణయోః" ఇత్యాదిభిశ్శ్లోకైర్భగవన్తమష్టాఙ్గేన ప్రణమ్య - ప్రదక్షిణీ కృత్య - సాక్షతానిపుష్పాణిప్రకీర్య - కర్పూరాగరుచన్దనైర్ధూపయిత్వా - తాళత్రయపూర్వకం, ఘణ్టా నాదేన భగవన్తంప్రబోధ్య - ప్రణవేన అస్త్రమన్త్రేణ చ కవాటోద్ఘాటనఙ్కృత్వా . విఘ్నేనాభిగమనారాధనే ప్రాతఃకృతే "కౌసల్యా సుప్రజారామ" ఇత్యాదిభిస్సమ్బోధ్య - నిశ్శబ్దే ప్రదేశే "ఓంభూంభూమ్యై నమః" ఇతి భువం సఙ్గృహ్య.మూలమన్త్రేణ దక్షిణకరేణ "శోషయామి"- తేన మన్త్రేణ "దాహయామి" తేనైవమన్త్రేణ వామకరేణ"ప్లావయామి" ఇతి తస్యాయోగ్యతామాపాద్య-అస్త్రమన్త్రేణ రక్షాఙ్కృత్వా-సురభిముద్రామ్ప్రదర్శ్య-దార్భన్దారుమయంవా ఆత్మన ఆసనన్దేవస్య పురస్తాద్దక్షిణతస్సంస్తీర్య-నచోక్షటేనాస్త్ర మన్త్రేణాభిమన్త్ర్య-"ఆసనమన్త్రస్య పృథివ్యా మేరుపృష్ఠఋషిః-సుతలఞ్ఛన్దః - శ్రీ కూర్మో దేవతా" ఇతి న్యస్య - "ఆసనే

వినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - "పృథ్వీత్వయాధృతా లోకా దేవిత్వం
విష్ణునాధృతా। త్వఞ్చధారయ మాన్దేవి పవిత్రఙ్కురుచాసనమ్" ఇతి సా
మాన్యతః ప్రాప్తమన్త్రేణ పద్మాసనస్వస్తికాసనాదిష్వేకమవలమ్బ్య -
ఆసీనః, "అస్మద్గురుభ్యో నమః" ఇత్యాది గురుపరమ్పరయా భగవన్తం
శరణముపగమ్య - తమేన ప్రాప్యత్వేన ప్రాపకత్వేనానిష్టనివర్తకత్వేన
చ యథావస్థితస్వరూపరూపగుణవిభూతిలీలోపకరణవిస్తార మనుసన్ధాయ
కరిష్యమాణభగవదారాధనపర్యన్తాతిమాత్రప్రీతిజనకానుభవజనకాత్య
ప్రియావిరత విశదతమప్రత్యక్షరూపానుధ్యానానుకూల మనోవృత్తిసిద్ధ్య
ర్థం, ద్వయోచ్చారణ పూర్వకం, "అఖిలహేయ" ఇత్యాది "అనన్య
శరణస్త్వత్పాదారవిన్దయుగళం శరణమహం ప్రపద్యే" ఇత్యన్తం
బృహద్గద్య మనుసన్ధాయ - సాఙ్గప్రపదన మనుష్ఠాయ - తదశక్తౌ
న్యాసదశకం వాను సన్ధాయ - తత్ప్రకారః - "అహమ్మద్రక్షణ భరో మ
ద్రక్షణ ఫలంతథా । నమమ శ్రీపతేరేవేత్యాత్మానం నిక్షిపేద్బుధః ॥ న్య
స్యామ్యకిఞ్చన శ్రీమన్ననుకూలోఽన్యవర్జితః । విశ్వాస ప్రార్థనా పూర్వ
మాత్మరక్షాభరన్త్వయి ॥ స్వామీస్వశేషం స్వవశం స్వభరత్వేన నిర్భ
రమ్। స్వదత్తస్వధియాస్వార్థం స్వస్మిన్న్యస్యసి మాంస్వయమ్ ॥ శ్రీమన్నభీ
ష్టవరదత్వామస్మి శరణఙ్గతః। ఏతద్దేహావసానే మాన్త్వత్పాదమ్ప్రాపయ
స్వయమ్॥ త్వచ్ఛేషత్వేస్థిరధియన్త్వత్ప్రాప్త్యైకప్రయోజనమ్ । నిషిద్ధ
కామ్యరహితఙ్కురుమాన్నిత్యకిఙ్కరమ్॥ దేవీభూషణహేత్యాది జుష్టస్య
భగవంస్తవ। నిత్యన్నిరపరాధేషు కైఙ్కర్యేషు నియుఙ్క్ష్వమామ్॥ మా
మ్మదీయఞ్చ నిఖిలఞ్చేతనాచేతనాత్మకమ్ । స్వకైఙ్కర్యోపకరణం వరద
స్వీకురు స్వయమ్॥ త్వదేకరక్ష్యస్యమమత్వమేవ కరుణాకర। నప్రవర్తయ
పాపాని ప్రవృత్తాని నివర్తయ॥ అకృత్యానాఞ్చకరణఙ్కృత్యానాం వర్జనఞ్చ
మే । క్షమస్వ నిఖిలన్దేవ ప్రణతార్తిహర ప్రభో ॥ శ్రీమన్నియతపఞ్చాఙ్గం

మద్రక్షణభరార్పణమ్। అచీకరస్త్వయం స్వస్మిన్నతోఽహమిహనిర్భరః॥ సంసారావర్తవేగప్రశమనశుభదృగ్దేశికప్రేక్షితోఽహం సన్త్యక్తోఽన్యైరుపాయైరనుచితచరితేష్వద్య శాన్తాభిసన్ధిః । నిశ్శఙ్కస్తత్త్వదృష్ట్యా నిరవధికదయమ్ప్రార్థ్య సంరక్షకన్త్వాం న్యస్య త్వత్పాదపద్మే వరదనిజభరన్నిర్భరోనిర్భయోఽస్మి'' ఇతి.

తజ్జనిత భగవత్ప్రసాదోపబృంహిత మనోవృత్తిస్తమేవభగవన్తమాత్మనస్స్వామిత్వేనానుసన్ధాయ - అత్యర్థప్రియావిరతవిశదతమ ప్రత్యక్షరూపానుధ్యానేన ధ్యాయన్నాసీత. తతస్తదనుభవజనితాతిమాత్రప్రీతికారితపరిపూర్ణకైఙ్కర్యరూపపూజా మారభేత.

అష్టావింశతికృత్వో మనసాఽవర్తితేన మూలమన్త్రేణ (ధర్మశాస్త్రోక్తేనవా) త్రిః ప్రాణానాయమ్య . ''కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేనేజ్యారాధనేనభగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చయిష్యామి'' ఇతిసఙ్కల్ప్య - ''భగవతోబలేన భగవతోవీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతఃకర్మణా భగవతః కర్మకరిష్యామి భగవతోవాసుదేవస్య'' ఇతిబలమన్త్రమనుసన్ధాయ - '' భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేనానేనాత్మనా స్వకీయైశ్చ దేహేన్ద్రియాన్తః కరణైస్స్వకీయకల్యాణతమద్రవ్యమయానౌపచారిక సాంస్పర్శికాభ్యవహారికాదిసమస్తభోగానతిప్రభూతానతిప్రియతమానతిసమగ్రా నత్యన్త భక్తికృతానఖిలపరిజనపరిచ్ఛదాన్వితాయ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ ప్రతిపాదయితుముపక్రమతే'' ఇత్యనుసన్ధాయ.

భూతశుద్ధి క్రమః.

"ఓం లాం నమః పరాయ సర్వాత్మనే నమః" ఇతి పాదయోర్న్యాసఙ్కుర్వన్ పృథివీఙ్గన్ధతన్మాత్రే విలాపయామి - గన్ధతన్మాత్రమప్సు విలాపయామి" ఇతి చిన్తయేత్.

"ఓం వాం నమః పరాయ నివృత్త్యాత్మనే నమః" ఇతి గుహ్యే న్యాసఙ్కుర్వన్ - "అపో రసతన్మాత్రే విలాపయామి - రసతన్మాత్రన్తేజసి విలాపయామి" ఇతి చిన్తయేత్.

"ఓం రాం నమః పరాయ విశ్వాత్మనే నమః" ఇతి హృదయే న్యాసఙ్కుర్వన్ - తేజో రూపతన్మాత్రే విలాపయామి - రూపతన్మాత్రం వాయౌ విలాపయామి" ఇతి చిన్తయేత్.

"ఓం యాం నమః పరాయ పురుషాత్మనే నమః" ఇతి నాసాగ్రే న్యాసఙ్కుర్వన్ - "వాయుం స్పర్శతన్మాత్రే విలాపయామి - స్పర్శతన్మాత్రమాకాశే విలాపయామి" ఇతి చిన్తయేత్,

*"ఓం షాం నమః పరాయ పరమేష్ఠ్యాత్మనే నమః" ఇతి మూర్ధ్ని న్యాసఙ్కుర్వన్ "ఆకాశం శబ్దతన్మాత్రే విలాపయామి - శబ్దతన్మాత్రం ఘ్రాణరసనచక్షుస్త్వక్ఛ్రోత్రాణి జ్ఞానేన్ద్రియాణి, ఉపస్థ పాయుపాదపాణి వాగ్రూప కర్మేన్ద్రియాణి మనశ్చాహఙ్కారే విలాపయామి - అహఙ్కారమ్మహతి విలాపయామి - మహాన్తమ్ప్రకృతౌ విలాపయామి - ప్రకృతిన్తమసి విలాపయామి - తమః పరమాత్మన్యేకీభావయామి" ఇతి తత్త్వానాం సంహారంచిన్తయేత్.

తతశ్చ ప్రాణాయామేనైకేనమూలమన్త్రస్థత్రిగేనపాణినా నా

---

*ఏతేషఞ్చైవపఞ్చోపనిషన్మన్త్రాః. ఏతేషు అన్తేనమశ్శబ్దం కేచిన్న పఠన్తి.

భిదేశే న్యస్య - మన్త్రోద్భూత చణ్డవాయ్వాప్యాయిత నాభిదేశస్థ వాయునా శరీరమన్తర్బహిశ్చ సర్వన్తత్త్వక్రమేణ * "శోషయామి" ఇతివిశోష్య- పునరప్యష్టావింశతికృత్వో మనసా ఆవర్తితేన మూలమన్త్రేణ ప్రాణానాయమ్య - మూలమన్త్రన్దక్షిణేనపాణినా హృదయే న్యస్య, మన్త్రోద్భూత చక్రాగ్నిజ్వాలోపబృంహితజాఠరాగ్నినా తత్తత్సమష్టిప్రలీన సర్వతత్త్వ సర్వకిల్బిష సర్వాజ్ఞానతద్వాసనం స్వదేహన్తత్త్వక్రమేణ† "దాహయామి" ఇతి దగ్ధ్వా - దగ్ధ తత్తత్సమష్టిప్రలీనసర్వతత్త్వ సర్వకిల్బిష సర్వాజ్ఞాన తద్వాసనో భూత్వా భగవద్దక్షిణపాదాఙ్గుష్ఠా దధస్తాన్మూలమన్త్రేణ స్వాత్మానమ్ప్రవేశయేత్ -అపరేణప్రాణాయామేన భగవత్ప్రసాదేన భగవత్కైఙ్కర్యతా యోగ్యతామాపాద్య- తస్మాదాదాయ - తద్వామపాదాఙ్గుష్ఠాదధస్తాన్మూలమన్త్రేణ స్వాత్మానం విన్యస్య - భగవద్వామపాదాఙ్గుష్ఠనఖశీతాంశుమణ్డలగళద్దివ్యామృత ధారయాఽఽత్మానమభిషిచ్య, భగవత్ప్రసాదేన తదమృతమయం సర్వకైఙ్కర్య మనోహరం సర్వకైఙ్కర్యయోగ్యం శరీరముత్పన్నన్ధ్యాత్వా - తస్మిఞ్శరీరే పఞ్చోపనిషన్మన్త్రాన్ సృష్టిక్రమేణ న్యస్యేత్ -తత్ప్రకారః-

"ఓం షౌం నమః పరాయ పరమేష్ఠ్యాత్మనే నమః" ఇతి మూర్ధ్ని న్యాసఙ్కుర్వన్ "పరమాత్మనః తమఉత్పాదయామి-తమసః ప్రకృతిముత్పాదయామి-ప్రకృతేర్మహాన్తముత్పాదయామి-మహతోఽహఙ్కారముత్పాదయామి - అహఙ్కారాద్ఘ్రాణ రసన చక్షు స్త్వక్ఛ్రోత్రాణి జ్ఞానేన్ద్రియాణి, ఉపస్థ పాయుపాదపాణి వాగ్రూపకర్మేన్ద్రియాణి మనశ్శబ్ద

---

* "పృథివీం శోషయామి - గన్ధతన్మాత్రం శోషయామి" ఇత్యారభ్య క్రమేణ "తమశ్శోషయామి" ఇతిపర్యన్తం శోషణన్ధ్యాత్వా—

† పూర్వవత్ —

తన్మాత్రముత్పాదయామి – శబ్దతన్మాత్రాదాకాశముత్పాదయామి" ఇతి చిన్తయేత్ —

"ఓం యాం నమః పరాయ పురుషాత్మనే నమః" ఇతి నాసాగ్రే న్యాసఙ్కుర్వన్ "ఆకాశాత్ స్పర్శతన్మాత్ర ముత్పాదయామి – స్పర్శతన్మాత్రా ద్వాయుముత్పాదయామి" ఇతి చిన్తయేత్ —

"ఓం రాం నమః పరాయ విశ్వాత్మనే నమః" ఇతి హృదయే న్యాసఙ్కుర్వన్ "వాయోరూపతన్మాత్ర ముత్పాదయామి – రూపతన్మాత్రాత్తేజ ఉత్పాదయామి" ఇతి చిన్తయేత్ —

"ఓం వాం నమః పరాయ నివృత్త్యాత్మనే నమః" ఇతి గుహ్యే న్యాసఙ్కుర్వన్ "తేజసో రసతన్మాత్ర ముత్పాదయామి – రసతన్మాత్రాదప ఉత్పాదయామి" ఇతి చిన్తయేత్ —

"ఓం లాం నమః పరాయ సర్వాత్మనే నమః" ఇతి పాదయోర్న్యాసఙ్కుర్వన్ "అద్భ్యో గన్ధతన్మాత్రముత్పాదయామి – గన్ధతన్మాత్రాత్పృథివీముత్పాదయామి" ఇతి చిన్తయేత్ –

ఏవముత్పాదితం పరిశుద్ధదేహన్ధ్యాత్వా పునరపి ప్రాణాయామేనైకేన భగవద్వామపాదాఙ్గుష్ఠవినిస్సృతామృత ధారయా ఆత్మాన మభిషిచ్య–కృతలాఞ్ఛనో ధృతోర్ధ్వ పుణ్డ్రః.

"అస్య శ్రీమదష్టాక్షర మహామన్త్రస్య అన్తర్యామీ నారాయణఋషిః (బదరికాశ్రమవాసీ శ్రీమన్నారాయణఋషిర్వా) దేవీగాయత్రీచ్ఛన్దః, పరమాత్మా శ్రీమన్నారాయణో దేవతా" ఇతిన్యసేత్ – అఞ్జలిమ్బధ్వా – "ఓంబీజం – ఆయశక్తిః – మంకీలకం – హ్రీంకవచం – ఐంఅ

త్రిం-బుద్ధిస్తత్వం-శుక్లాదిర్వర్ణః-ఉదాత్తాదిస్స్వరః-శ్రీవైకుణ్ఠః క్షేత్రం-జీవపరమాత్మనోస్స్వస్వామిభావస్సమ్బన్ధః - శ్రీభగవదారాధనార్థే వినియోగః'' ఇత్యుక్త్వా - మూలమన్త్రేణ పూర్వవత్ హస్తశుద్ధిం కృత్వా వ్యాపకన్యాసం కరాఙ్గులీషు హృదయాద్యఙ్గేషు చాతురన్యాసం చకుర్యాత్, తదశక్తౌ తుపదన్యాసంకుర్యాత్. తత్ప్రకారః.—

"ఓంఓం అఙ్గుష్ఠాభ్యాం నమః''ఇతి అఙ్గుష్ఠయో స్తర్జనీభ్యాంన్యస్య-ఓంనమః తర్జనీభ్యాం నమః'' ఇతి తర్జన్యోరఙ్గుష్ఠాభ్యాం న్యస్య - "ఓం నారాయణాయ మధ్యమాభ్యాం నమః'' ఇతి మధ్యమయోరఙ్గుష్ఠాభ్యాం న్యస్య - "ఓం ఓం అనామికాభ్యాం నమః'' ఇతి అనామికయో రఙ్గుష్ఠాభ్యాం న్యస్య - "ఓం నారాయణాయ కరతల కరపృష్ఠాభ్యాంనమః'' ఇతి కరతల కరపృష్ఠయోః పరామృశ్య - ఇతి కరన్యాసః.—

"ఓం ఓం జ్ఞానాయహృదయాయ నమః'' ఇతి అఙ్గుష్ఠయుక్తతర్జన్యా హృదయే న్యస్య - "ఓం నమః ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా'' ఇతి అనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్మస్తకే న్యస్య - "ఓం నారాయణాయ శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్'' ఇతి అఙ్గుష్ఠనాళేన అధోముఖేన ముష్టినా శిఖామధ్యేన్యస్య - "ఓం ఓం బలాయ కవచాయహుమ్'' ఇతి కణ్ఠాది కట్యన్తనుమ్పాణిభ్యాంవర్మవత్స్పృష్ట్వా - "ఓం నమః తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్'' ఇతి తర్జనీమధ్యమాగ్రాభ్యాం యుగపన్నేత్రద్వయే న్యస్య - "ఓం నారాయణాయ వీర్యాయాస్త్రాయ ఫట్'' ఇతి సాస్త్రిచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వం పశ్చాదగ్న్యాదివిదిశశ్చబధ్నీయాత్ - ఇత్యఙ్గన్యాసః—

తతో యాగమారభేత - "భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూపస్థితి ప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేనానేనాత్మనా స్వకీయైశ్చ దేహేన్ద్రియాన్తఃకరణైః స్వకీయకల్యాణతమద్రవ్యమయాం నౌపచారికసాంస్పర్శికాభ్యవహారికాది సమస్తభోగానతిప్రభూతానతిప్రియతమానతిసమగ్రానత్యన్తభక్తికృతాన్ అఖిలపరిజనపరిచ్ఛదాన్వితాయ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇతి పూర్వవద్ధ్యాత్వా - హృదయకమలమధోముఖమూర్ధ్వముఖమున్నమయ్య - బాహ్యతో వక్ష్యమాణాధారశక్త్యాదికల్పనక్రమేణ యోగపీఠాన్తఙ్కల్పయిత్వా - పర్యఙ్కం నాగరాజఞ్చ కల్పయిత్వా - తస్య పీఠస్య దక్షిణపార్శ్వతస్స్వాత్మానమాసీనం విచిన్త్య - తత్పీఠస్యోపరి "సవ్యం పాదం" ఇతి శ్లోకరీత్యా వక్ష్యమాణక్రమేణ సపరివారమ్భగవన్తం విచిన్త్య - ధ్యాత్వా - "సౌవర్ణే స్థాలివర్యే మణిగణఖచితే గోఘృతాక్తాన్ సుపక్వాన్ భక్ష్యాన్భోజ్యాంశ్చ లేహ్యానపరమపి హవిశ్చోష్య మన్నం నిధాయ। నానాశాకైరుపేతం సుదధిమధుఘృతక్షీరపానీయయుక్తన్తామ్బూలఞ్చాత్మయాగే ప్రతిదివసమహం మానసఙ్కల్పయామి" ఇతి శ్లోకోక్తరీత్యా మానసైరతిమానుషైః సాంస్పర్శికౌపచారికాభ్యవహారికైర్భోగైరభ్యర్చ్య - భగవన్తమ్ప్రణమ్య - ప్రసాద్య.—

"భగవన్ పుణ్డరీకాక్ష హృద్యాగన్తు మయా కృతం। ఆత్మసాత్కురు దేవేశ బాహ్యేస్త్వాం సమ్యగర్చయే ॥ విభో సకలలోకేశ ప్రణతార్తిహరాచ్యుత। త్వామ్భక్త్యా పూజయామ్యద్య భోగైరర్ఘ్యాదిభిః క్రమాత్ ॥" ఇతి బాహ్యయాగమ్భగవతే నివేద్య - తదనుజ్ఞాతః, చణ్డాదిద్వారపాలాన్ గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య - సమ్భారాన్ సమ్భృత్య - ఆత్మనో వామపార్శ్వే జలభాజనే తోయముత్పూర్య - గన్ధపుష్పయుతఙ్కృత్వా - మూలమన్త్రేణ సప్తకృత్వోభిమన్త్ర్య - మూలమన్త్రేణ విశోష్య, దగ్ధ్వా - దివ్యామృతమయన్తోయముత్పాద్య - అస్త్రమన్త్రేణ రక్షాఙ్కృత్వా - సుర

భిర్ముద్రాః ప్రదర్శ్య - అన్యాని పూజాద్రవ్యాణ్యాత్మనో దక్షిణపార్శ్వే నిధాయ - మూలమన్త్రేణ శోషణదాహనప్లావనైర్యోగ్యతామాపాద్య - పురతస్స్వస్తికే పీఠే దేవప్రాచీక్రమేణ ఆగ్నేయాదికోణేషు, క్రమేణ అర్ఘ్య, పాద్య, ఆచమనీయ, స్నానీయ, పాత్రాణి,మధ్యే శుద్ధోదకపాత్ర* ఞ్చ నిధాయ-మూలమన్త్రేణాస్త్రమన్త్రేణవా ప్రక్షాళ్య - శోషణ దాహన ప్లావనాని కృత్వా - సంస్కృతతోయేన తాని పూరయిత్వా—

అర్ఘ్యపాత్రే—సిద్ధార్థం - అక్షతాః - కుశాగ్రం - తిలం - యవం - గన్ధం - ఫలం - పుష్పం -

పాద్యపాత్రే—దూర్వాం - విష్ణుపర్ణీం - శ్యామాకం - పద్మం- అక్షతాః - తిలం -

ఆచమనీయపాత్రే—ఏలాం - లవఙ్గం - తక్కోలం - జాతీం- కర్పూరం - చన్దనం - లామజ్జం-పుష్పాణి -

స్నానీయపాత్రే— గన్ధం-సర్వౌషధీ † - రత్నం - ఫలం-బీజం కుశం - తిలం-అక్షతాః-దధి - క్షీరం - ఘృతం - రజనీం-చనిక్షిపేత్.

ద్రవ్యాలాభే తులసీంవానిక్షిపేత్ - అర్ఘ్యాదిపాత్రాణి పాణినా మూలమన్త్రేణాభిమన్త్ర్య- ఓం నమోభగవతే అర్ఘ్యమ్పరికల్పయామి'' ఇత్యర్ఘ్యమ్పరికల్పయేత్ -“ఓం నమోభగవతే పాద్యమ్పరికల్పయామి'' ఇతిపాద్యమ్పరికల్పయేత్ -“ఓం నమోభగవతే ఆచమనీయ మ్పరికల్పయామి'' ఇతి ఆచమనీయమ్పరి కల్పయేత్ - “ఓం నమోభగవతే స్నానీయమ్పరికల్పయామి'' ఇతిస్నానీయమ్పరికల్పయేత్ - “ఓం నమోభగవతే శుద్ధోదకమ్పరికల్పయామి'' ఇతి శుద్ధోదకమ్పరికల్పయేత్ - తతోఽర్ఘ్యపాత్రజలముద్ధరిణ్యాఽఽదాయ - మూలమన్త్రేణాభిమన్త్ర్య

---

* ఏతేషాం పాత్రాణాం ప్రతిదినం వినిమయో యథా నస్యాత్తథా పరికల్పయేత్.

† కోష్ఠంమాంసీ హరిద్రేద్వే మురా శైలేయచమ్పకాః । వచా కచోర ముస్తాశ్చ సర్వౌషధ్యః ప్రకీర్తితాః.

యాగభూమిం సర్వాణి యాగద్రవ్యాణ్యాత్మానఞ్చ ప్రత్యేకమ్ప్రోక్ష్య - ఆసనమ్పరికల్పయేత్ - తత్ప్రకారః-

ఆధారశక్త్యాది పీఠకల్పనమ్.

ఓం ఆధారశక్త్యై నమః ఓం ప్రకృత్యై నమః ఓం అఖిలజగదాధారాయ కూర్మరూపిణే నారాయణాయ నమః ఓం అనన్తాయ నాగరాజాయ నమః ఓం భూంభూమ్యై నమః	ఇతి యథాస్థానముపర్యుపరి ధ్యాత్వా-ప్రణమ్య,
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయ దివ్యలోకాయ నమః	ఇతి శ్రీవైకుణ్ఠ దివ్యలోకం ధ్యాత్వా -ప్రణమ్య,
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయ దివ్యజనపదాయ నమః	ఇతి దివ్యజనపదం ధ్యాత్వా ప్రణమ్య,
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయ దివ్యనగరాయ నమః	ఇతి దివ్యనగరం ధ్యాత్వా-ప్రణమ్య,
ఓం శ్రీవైకుణ్ఠాయ దివ్యవిమానాయ నమః	ఇతి దివ్యవిమానం ధ్యాత్వా ప్రణమ్య,
ఓం ఆనన్దమయాయ దివ్యమణ్టపరత్నాయ నమః	ఇతి మణ్టపరత్నం ధ్యాత్వా ప్రణమ్య,
ఓం ఆస్తరణరూపాయానన్తాయనాగరాజాయనమః	ఇతి ఆస్తరణం ధ్యాత్వా ప్రణమ్య,
ఓం ధర్మాయ పీఠపాదాయ నమః ఇత్యాగ్నేయ్యాం ఓం జ్ఞానాయ పీఠపాదాయ నమః ఇతి నైరృత్యాం ఓం వైరాగ్యాయ పీఠపాదాయ నమః ఇతి వాయవ్యాం ఓం ఐశ్వర్యాయ పీఠ పాదాయ నమః ఇత్యైశాన్యాం	పీఠపాదాన్ విన్యస్య, ధ్యాత్వా, ప్రణమ్య,
ఓం అధర్మాయ పీఠగాత్రాయ నమః ఇతి ప్రాచ్యాం ఓం అజ్ఞానాయ పీఠగాత్రాయ నమః ఇతి దక్షిణస్యాం ఓం అవైరాగ్యాయ పీఠగాత్రాయ నమః ఇతి ప్రతీచ్యాం ఓం అనైశ్వర్యాయ పీఠగాత్రాయ నమః ఇత్యుత్తరస్యాం	పీఠగాత్రాణి న్యస్య- ధ్యాత్వా - ప్రణమ్య,

ఓం ఏభిః పరిచ్ఛిన్నతనవే పీఠభృతే సదాత్మనే౽న న్తాయ నాగరాజాయ నమః	ఇతి సదాత్మకం సర్వశార్యోస్ముఖం విభుమనన్తం విన్యస్య ధ్యాత్వా ప్రణమ్య,
తదుపరి,	
ఓం అష్టదళపద్మాయ నమః	ఇతి అష్టదళపద్మం విన్యస్య
తస్య అష్టసు దళేషు,	
ఓం విమలాయై చామరహస్తాయై నమః - పూర్వదళే ఇతి	
ఓం ఉత్కర్షిణ్యై చామరహస్తాయై నమః - ఆగ్నేయదళే ,,	
ఓం జ్ఞానాయై చామరహస్తాయై నమః - దక్షిణదళే ,,	విమలాద్యా హరే ర్ముఖం వీక్షమాణాః, కరేణైకేన చామరాణిద ధతీస్స్వలఙ్కృతాః,
ఓం క్రియాయై చామరహస్తాయై నమః - నైరృతదళే ,,	ఇతరైకహస్తేన శిరోనిహితేన నమస్యన్తీ రష్టౌ ధ్యాత్వా - ప్రణమ్య-గన్ధాదిభి రభ్యర్చ్య,
ఓం యోగాయై చామరహస్తాయై నమః - పశ్చిమదళే ,,	
ఓం ప్రహ్వ్యై చామరహస్తాయై నమః - వాయవ్యదళే ,,	
ఓం సత్యాయై చామరహస్తాయై నమః - ఉత్తరదళే ,,	
ఓం ఈశానాయై చామరహస్తాయై నమః - ఐశానదళే ,,	
కర్ణికా పూర్వభాగే	ఇతి పూర్వోక్త రూపామనుగ్రహాఖ్యాంచామరహస్తాం
ఓం అనుగ్రహాయై చామర హస్తాయై నమః	విన్యస్య - ధ్యాత్వా- ప్రణమ్య.
ఓం జగత్ప్రకృతయే దివ్యయోగ పీఠాయ నమః	ఇతి జగత్ప్రకృతిభూతమాధార శక్త్యాద్యఖిలదేవతామయమద్భుతం యోగపీఠం విన్యస్య - ప్రణమ్య అభ్యర్చ్య,
ఓం దివ్యయోగ పర్యఙ్కాయ నమః	ఇతి దివ్యయోగ పర్యఙ్కం విన్యస్య,

ఓం సహస్రఫణామణిమణ్డితాయాఽనన్తాయ నాగరాజాయ నమః

ఇతి మత్స్యకుణ్డలీకృత విగ్రహం
రజతాద్రినిభ మున్మిషత్పద్మ
పత్రారుణేక్షణం శైత్యసౌగన్ధ్య
సౌకుమార్య మార్దవాదిగు
ణాకరం వితానమివ ఫణామణి
సహస్రం వితత్యాసీనమనన్తం
నాగరాజం విన్యస్య-ధ్యాత్వా
అభ్యర్చ్య,

ఓం పాద పీఠాత్మనేఽనన్తాయ నాగరాజాయ నమః ఇతి పురతః పాదపీఠం విన్యస్య,

పురతః పార్శ్వతః పశ్చాదపి సర్వతః,

ఓం సర్వపరివారాణాం పద్మాసనేభ్యో నమః ఇతి పద్మాసనాని విన్యస్య

యోగపీఠస్య పశ్చాత్ పురతః ప్రాగుత్తరేచ క్రమేణ,

ఓం అనన్త గరుడ విష్వక్సేనానాం సపీఠకపద్మాసనేభ్యో నమః

ఇతి సపీఠక పద్మాసనాని
విన్యస్య -
సర్వత్ర పుష్పాక్షతాన్వికీర్య-
ధూపైర్ధూపయిత్వా -

యోగ పీఠస్య పశ్చిమోత్తర దిగ్భాగే సమీపతః,

ఓం అస్మద్గురుభ్యో నమః

ఇతి రహస్యత్రయ గాయత్రీ ప్రదాతౄన్,
తదర్థోపదేష్టౄన్, ఇజ్యాప్రయోగ
శిక్షకాన్, భరసమర్పణ
కర్తౄంశ్చ, సర్వాన్
గురూన్, తదీయాన్ గురూంశ్చ,
ధ్యాత్వా- ప్రణమ్య, గన్ధాద్యైరభ్యర్చ్య
- అభివాద్య - ప్రసాద్య "గురవస్తదీయగురవో
దిశన్తు మమసాధ్వనుగ్రహమ్। యుష్మదుపజనితశక్తి
మతిరహంహరిపరిచర్యాగామిగతిభిః ప్రసీదతి"
ఇతి ప్రణమ్య-అనుజ్ఞాప్య-భగవద్యాగమారభేత——

ఓం ప్రభవే నారాయణాయ నమః

ఇతి కల్పితే నాగభోగే సమాసీనం, భగవన్తన్నారాయణంపుణ్డరీకదళామలాయతేక్షణం, కిరీట మకుట హారకేయూర కటకాది సర్వభూషణైర్భూషితం, ఆకుఞ్చిత దక్షిణ పాదం, ప్రసారిత వామపాదం, దక్షిణ జానున్యస్తప్రసారితదక్షిణభుజం, నాగభోగేవిన్యస్త వామభుజం, ఊర్ధ్వభుజద్వయేన శఙ్ఖచక్రధరం, సర్వేషాం సృష్టిస్థితి ప్రళయహేతుభూతం, అఞ్జనాభం, "విరాజమాన*" "చకాసతం" "ఉదగ్ర" "ప్రబుద్ధ" "స్ఫురత్" "అపూర్వ" "అచిన్త్య" పరమ సత్త్వ పఞ్చశక్తిమయ విగ్రహం, పఞ్చోపనిషన్మన్త్రైః ధ్యాత్వా—

"భగవన్ సమారాధనాభిముఖోభవ" ఇతి ప్రార్థ్య—మూలమన్త్రేణ దణ్డవత్ప్రణమ్యోత్థాయ— "బ్రహ్మాద్యాస్సకలాదేవా యన్నస్మర్తు మపీశ్వరాః। సఏషభగవా నద్య మమప్రత్యక్షతాఙ్గతః॥ స్వాగతమ్భగవన్నద్య మాన్తారయితు మాగత। ధన్యోస్మ్యనుగృహీతోస్మి కృతార్థోస్మి కృపానిధే" ఇతి స్వాగతన్నివేద్య— "సాన్నిధ్యఙ్కురు దేవేశ సర్వదా సర్వకామద। ద్రవ్య మన్త్ర క్రియా భక్తి శ్రద్ధాహానిం సహప్రభో॥" ఇతి సాన్నిధ్యయాచనఙ్కుర్యాత్—

* విరాజమానే త్యాదిస్తోత్రరత్నశ్లోకప్రతీక గ్రహణం తదర్థానుసన్ధానార్థం.

అథదశావాహనసత్క్రియాప్రకారః.*

౧ - మన్త్రయోగః— తీర్థం ఉద్ధరిణ్యార్ఘ్యజలమాదాయ - తత్ర పుష్పద్వయన్నిక్షిప్య - ఉద్ధృత్వా † ధారణవిధారణేకృత్వా మూలమన్త్రం చతురావృత్తి పూర్వక మావాహ్య భగవద్విగ్రహచిన్తనమ్.

౨ - సమావాహనమ్— "ఓం పరమధామావస్థిత, మదనుగ్రహాభియోగోద్యతావతార, ఏహ్యేహ్యభిమతసిద్ధిద, మన్త్రశరీర ఓం నమో నమః"— "ఓం షాం నమః పరాయ పరమేష్ఠ్యాత్మనే వాసుదేవాయ నమః" ఇతి స్వాభిమతదివ్యదేశాద్భగవదుద్యోగ ధ్యానమ్- "ఓం యాం నమః పరాయ పురుషాత్మనే సఙ్కర్షణాయ నమః" ఇతి కరస్థ పాత్ర జలే భగవతః ప్రవేశ ధ్యానఞ్చ.

౩ - కరపుష్పోపదర్శనమ్— "ఓం రాం నమః పరాయ విశ్వాత్మనే ప్రద్యుమ్నాయనమః" ఇతి పాత్రమ్భగవన్ముఖే దర్శయిత్వా - పురతో నిధాయ - ఏకమ్పుష్పం సజలం సతేజో హస్తేనాదాయ - దేవస్య ముఖే దర్శనమ్.

౪ - బిమ్బోపవేశనమ్— "ఆవాహయామి లక్ష్మీశమ్పరమాత్మానమవ్యయమ్ । ఆతిష్ఠతామిమామ్మూర్తిమ్మదనుగ్రహకామ్యయా । శ్రియాసార్ధఞ్జగన్నాథో దేవో నారాయణః ప్రభుః ॥" ఇతి ధ్యాత్వా - "ఓం వాం నమఃపరాయ నివృత్త్యాత్మనే అనిరుద్ధాయనమః" ఇతి మన్త్రేణ* శిరః ప్రభృతి పాదాన్తమ్పుష్పజలాభ్యామ్భగవన్తమభిషిచ్య - బిమ్బేప్రవేశధ్యానమ్ -

---

* దశావాహనసత్క్రియావిశేషః గృహార్చాయాన్నాస్తి.

† వామహస్తతలే సజలాయా ఉద్ధరిణ్యానానః ధారణమ్-దక్షిణపాణినాచ్ఛాదనం విధారణమ్,

౫. యోగవిగ్రహచిన్తనమ్—అన్యత్పుష్పమాదాయ - " ఓం లాం నమః పరాయ సర్వాత్మనే నారాయణాయ నమః " ఇతి బ్రహ్మరన్ధ్రమ్పిధాయ - శేషమ్పవిత్రగ్రహస్తే నిరస్య - మూలమన్త్రేణ భగవద్విగ్రహధ్యానమ్ - భగవతః శిరః ప్రభృతి పాదాన్తమ్పఞ్చోపనిషన్మన్త్రాణాం సృష్టిక్రమేణ న్యాసః - తత్ప్రకారః—

*" ఓం క్షౌం నమః పరాయ పరమేష్ఠ్యాత్మనే నమః" ఇతి భగవన్మూర్ధ్ని,
" ఓం యాం నమః పరాయ పురుషాత్మనే నమః " ఇతి నాసాగ్రే,
" ఓం రాం నమః పరాయ విశ్వాత్మనే నమః " ఇతి హృదయే,
" ఓం వాం నమః పరాయ నివృత్త్యాత్మనే నమః" ఇతి గుహ్యే,
" ఓం లాం నమః పరాయసర్వాత్మనే నమః " ఇతి పాదయోః, న్యాసః

మూలమన్త్రస్య భగవచ్ఛిరఃప్రభృతి పాదాన్తమువకుణ్ఠనరూపోవ్యాపకన్యాసః - మూలమన్త్రాక్షరాణాం సృష్టిన్యాసః - తత్ప్రకారః—
" ఓం ఓం" ఇతి మధ్యమాఙ్గుల్యా భగవన్మూర్ధ్ని,
" ఓం నం" ఇతి తర్జన్యా మధ్యమాఙ్గుల్యా చ నేత్రయోః,
" ఓం మోం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠానామికయా ముఖమధ్యే ఘ్రాణస్య పురతః,
" ఓంనాం " ఇతి సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ హృదయే,
" ఓం రాం " ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన కనిష్ఠికయా చ నాభౌ,
" ఓం యా " ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్గుహ్యే,
" ఓం ణాం " ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్జాన్వోః,
" ఓం యం " ఇతి సాఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిః పాదయోః - న్యస్య -
తతః, నాభ్యాది హృదయ పర్యన్తం స్థితిన్యాసశ్చ-తత్ప్రకారః-
" ఓం ఓం " ఇతి దక్షిణాఙ్గుష్ఠేన కనిష్ఠికయా చ నాభౌ,

* పూర్వోక్తక్రమేణ వాసుదేవాది పదఘటితానేవ పఞ్చోపనిషన్మన్త్రాన్ కేచిత్ న్యస్యన్తి.

"ఓం నం"* ఇత్యసఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిర్హస్తయోః

"ఓం మోం" ఇత్యసఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిర్జాన్వోః,

"ఓం నాం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గుళీభిః పాదయోః,

"ఓం రాం" ఇతి మధ్యమాఙ్గుల్యా శిరసి,

"ఓం యం" ఇతి తర్జన్యా మధ్యమాఙ్గుళ్యాచ నేత్రయోః.

"ఓం ణాం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠానామికయా ముఖమధ్యే ఘ్రాణస్య పురతః,

"ఓం యం" ఇతి సాఙ్గుష్ఠతర్జన్యగ్రేణ హృదయే, న్యస్యేత్

౭ - ప్రణామః—"మూలమన్త్రేణ" ప్రణామః.

౮ - సముత్థానమ్—మూలమన్త్రేణ ఉత్థానం.

౯ - స్వాగతమ్—"బ్రహ్మోద్యాస్సకలా దేవా యస్యస్మృత్తమపీశ్వరాః సఏష భగవానద్య మమ ప్రత్యక్షతాఙ్గతః । స్వాగతమ్భగవన్నద్య మాన్తారయితుమాగతః । ధన్యోస్మ్యనుగృహీతోస్మి కృతార్థోస్మి కృపానిధే" ఇతి మన్త్రేణ భగవతస్స్వాగత ప్రశ్నః.

౯ - పుష్పం-మూలమన్త్రేణ భగవత్పాదారవిన్దయోఃపుష్పసమర్పణమ్.

౧౦ - సాన్నిధ్యయాచనమ్—ఉద్ధరిణ్యాఽర్ఘ్యే జలమాదాయ - తత్రపుష్పన్నిక్షిప్య - "ఓం ఓం జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః భగవన్ సన్నిధత్స్వేహ విగ్రహే" ఇతి భగవన్మూర్ధ్ని పుష్పేణ జలమ్ప్రోక్షదాయ - శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య - పునరుద్ధరిణ్యాఽర్ఘ్యేజలమాదాయ - అన్యత్పుష్పన్నిక్షిప్య - "ఓం నాం బలాయ కవచాయ హుమ్ భగవన్ సన్నిధత్స్వేహ విగ్రహే" ఇతి భగవన్మూర్ధ్ని పుష్పేణ జలమ్ప్రోక్షదాయ - శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య - పునరుద్ధరిణ్యాఽర్ఘ్యేజలమాదాయ - తత్రపుష్పన్నిక్షిప్య "ఓం యం తేజసే నేత్రాభ్యాం

* స్థితస్యదేవస్యస్థితిన్యాసః-ఉపవిష్టస్యసృష్టిన్యాసః - శయానస్యసంహారన్యాసః-ఆవాహనకాలే సృష్టిస్థితిన్యాసౌ - విసర్జనకాలే సంహారన్యాసః.

వౌషట్ భగవన్ యావదారాధనపరిసమాప్తిసన్నిధత్స్వేహ విగ్రహే" ఇతి భగవన్మూర్ధ్ని పుష్పేణ అర్ఘ్యజలమ్ప్రదాయ - శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య - "సాన్నిధ్యఞ్కురు దేవేశ సర్వదా సర్వకామద। ద్రవ్యమన్త్రక్రియా భక్తిశ్రద్ధాహానిం సహ ప్రభో" ఇతి పూర్వోక్తార్ఘ్యత్రయపురస్సరం సాన్నిధ్యస్యయాచనమ్.

ఇతి దశావాహనసత్క్రియాప్రకారః.

అథపూర్వోక్తాధారశక్త్యాది పీఠపరికల్పన శేషః:—

భగవద్దక్షిణతః.

ఓం శ్రీం శ్రియై నమః — ఇతి గోరోచనవర్ణాం, భగవన్నారాయణేత్యాది గద్యోక్తగుణసమ్పన్నాం, శ్రియమావాహ్య - ప్రణమ్య

వామే.

ఓం భూం భూమ్యై నమః — ఇతి శ్యామాం, భూమిం, ఆవాహ్య-ప్రణమ్య

తత్రైవ.

ఓం నీం నీళాయై నమః — ఇతి హరితవర్ణాం, నీళాం, ఆవాహ్య-ప్రణమ్య

ఓం సర్వాభ్యో భగవద్దివ్యమహిషీభ్యో నమః. — ఇతి సర్వా భగవద్దివ్యమహిషీస్సమస్తతః ప్రణమేత్ —

శ్రీభూమ్యాది బిమ్బే విద్యమానే దశావాహనసత్క్రియాఙ్కుర్యాత్ - తత్ప్రకారః:—

౧ - మన్త్రయోగః—ఉద్ధరిణ్యార్ఘ్యజలమాదాయ - తత్ర పుష్పద్వయన్నిక్షిప్య ఉరస్థసఙ్కృత్వా - ధారణవిధారణేకృత్వా - "ఓం శ్రీం శ్రియై నమః" ఇతి శ్రీమన్త్రచతురావృత్తిపూర్వకమావాహ్యశ్రీవిగ్రహచిన్తనమ్.

౨ - సమాహ్వానమ్—"ఓం పరమధామావస్థితే, మదనుగ్రహాభియోగోద్యతావతారే, ఏహ్యేహ్యభిమతసిద్ధిదే, మన్త్రశరీరే, ఓం నమో నమః - ఓం షాం నమః" ఇతి శ్రియ ఉద్యోగధ్యానమ్. - "ఓం యాం నమః" ఇతి కరస్థపాత్రజలే శ్రియః ప్రవేశధ్యానఞ్చ.

౩ - కరపుష్పోపదర్శనమ్—"ఓం రాం నమః" ఇతి పాత్రం శ్రీముఖే దర్శయిత్వా - పురతో నిధాయ - ఏకమ్పుష్పంసజలం సతేజో హస్తేనాదాయ - శ్రియోముఖే దర్శనమ్.

౪ - బిమ్బోపవేశనమ్—"ఓం వాం నమః" ఇతి మన్త్రేణ శ్రీమన్త్రేణచ శిరఃప్రభృతి పాదాన్తమ్పుష్పజలాభ్యామభిషిచ్య - బిమ్బే ప్రవేశధ్యానమ్.

౫ - యోగవిగ్రహచిన్తనమ్—అన్యత్పుష్పమాదాయ - "ఓం లాం నమః" ఇతి బ్రహ్మరన్ధ్రన్నిధాయ - శేషమ్పూర్వగ్రహపాత్రే నిరస్య - శ్రీమన్త్రేణ విగ్రహధ్యానమ్. తతః, శిరః ప్రభృతి పాదాన్తం, పఞ్చోపనిషదాం సృష్టిన్యాసఙ్కుర్యాత్ .

తత్ప్రకారః—

"ఓం షాం నమః" ఇతి మూర్ధ్ని,

"ఓం యాం నమః" ఇతి నాసాగ్రే,

"ఓం రాం నమః" ఇతి హృదయే,

"ఓం వాం నమః" ఇతి గుహ్యే,

"ఓం లాం నమః" ఇతి పాదయోః - న్యస్యేత్.

"ఓం శ్రీం శ్రియైనమః ఇతి శ్రీ మన్త్రేణ వ్యాపకన్యాసఙ్కృత్వా.

"ఓం శ్రాం జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః" ఇత్యఙ్గుష్ఠయుక్తతర్జనీ హృదయే,

" ఓం శ్రీం ఐశ్వర్యాయ శిరసే స్వాహా" ఇత్యనఙ్గుష్ఠాభిరఙ్గులీభిర్మస్తకే,

"ఓం శ్రూం శక్త్యై శిఖాయై వౌషట్" ఇత్యఙ్గుష్ఠనాళేన ముష్టినా అధోముఖేన, శిఖామధ్యే,

"ఓం శ్రైం బలాయ కవచాయహుమ్" ఇతి కణ్ఠాదికట్యన్తాన్తనుమ్పాణిభ్యాం సర్వతస్స్పృష్ట్వా-

"ఓం శ్రౌం తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్" ఇతి తర్జన్యా మధ్యమాఙ్గుళ్యాచయుగపన్నేత్రద్వయే, న్యస్య -

"ఓం శ్రః వీర్యాయాస్త్రాయ ఫట్ " ఇతి సా స్త్రచ్ఛోటేన సాఙ్గుష్ఠ తర్జన్యగ్రేణ పూర్వాద్యాశ్చతుర్దిశః పూర్వం పశ్చాదగ్న్యాద్యా విదిశశ్చ బధ్నీయాత్ .

ఇతి షడఙ్గన్యాసఙ్కుర్యాత్.

౬ - ప్రణామః— "శ్రీమన్త్రేణ " ప్రణామః.

౭ - సముత్థానమ్— "శ్రీమన్త్రేణ " ఉత్థానం.

౮ - స్వాగతమ్— "శ్రీమన్త్రేణ " స్వాగతప్రశ్నః.

౯ - పుష్పమ్— "శ్రీమన్త్రేణ " పుష్పప్రదానం.

౧౦ - సాన్నిధ్యయాచనమ్ .- ఉద్ధరిణ్యార్ఘ్యజలమాదాయ - తత్రపుష్పన్నిక్షిప్య-"ఓం ఓం జ్ఞానాయ హృదయాయ నమః భగవతి శ్రీస్సన్నిధత్స్వహావిగ్రహే" ఇతి శ్రీమూర్ధ్ని పుష్పేణ జలమ్ప్రదాయ - శేషమ్ప్రతిగ్రహ పాత్రే నిరస్య - పునరుద్ధరిణ్యార్ఘ్య జలమాదాయ - అన్యత్పుష్పన్నిక్షిప్య - " ఓం నాం బలాయ కవచాయ హుమ్, భగవతి శ్రీ స్సన్నిధత్స్వహావిగ్రహే"ఇతి శ్రీ మూర్ధ్ని పుష్పేణ జలమ్ప్రదాయ- శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య - పునరుద్ధరిణ్యార్ఘ్యజలమాదాయతత్ర

పుష్పన్నిక్షిప్య - "ఓం యం తేజసే నేత్రాభ్యాం వౌషట్ భగవతి శ్రీః, యావదారాధనపరిసమాప్తిసన్నిధత్స్వేహ విగ్రహే" ఇతి శ్రీ మూర్ధ్ని పుష్పేణ జలమ్ప్రదాయ - శేషమ్ప్రతిగ్రహపాత్రే నిరస్య - ఏవమర్ఘ్యత్రయపురస్సరం సాన్నిధ్యస్యయాచనమ్.

ఏవమ్భూమి నీళయోరపి మన్త్రయోగాది సాన్నిధ్యయాచనపర్యన్తం, తత్తన్మన్త్రేణ కుర్యాత్ -

---

సాలగ్రామశిలాయాన్తు, ఆవాహనంవినా, * సాన్నిధ్యయాచనమాత్రం కుర్యాత్ -

---

అథ పూర్వోక్తాధారశక్త్యాదిపీఠకల్పన శేషః:—

౩ం కిరీటాయ మకుటాధిపతయే నమః	ఇతి, భగవతః పశ్చిమపార్శ్వే, చతుర్బాహుం, చతుర్వక్త్రం, కృతాఞ్జలి పుటం, మూర్ధ్ని భగవత్కిరీటన్ధారయన్తం. కిరీటాఖ్యం, దివ్య పురుషమ్ప్రణమ్య.
ఓం కిరీటమాలాయై, ఆపీడాత్మనే నమః	ఇతి స్వమౌలినా దేవాపీడమ్బిభ్రతం, ఆపీడాత్మానం, దివ్యపురుషం, భగవతః పురతో ధ్యాత్వా-ప్రణమ్య.
ఓం దక్షిణ కుణ్డలాయ మకరాత్మనే నమః ఓం వామ కుణ్డలాయ మకరాత్మనే నమః.	ఇతి భగవతో దక్షిణ వామపార్శ్వయోః, యథాక్రమం స్వమౌలినా భగవచ్ఛ్రవణభూషణన్ధతమ్మకరకుణ్డలాఖ్యం సూరిద్వయమ్ప్రణమ్య.
ఓం వైం వైజయన్త్యై వనమాలాయై నమః	ఇతి పఞ్చవర్ణాం, మృదుతనుం, పఞ్చభూతాధారభూతాం, భూతమాలాఖ్యాం, మూర్తిమతీం శ్రియమివ స్థితాం, భగవతః పురతః ప్రణమ్య.

---

* అభిముఖ్యప్రార్థనం.

ఓం శ్రీమత్తులస్యై నమః	ఇతి పురతో వైజయన్తీహార్యాం "శ్యామాబ్జకమలస్రక్తాక్షీణ్గోవిన్దచరణప్రియాం । ప్రియాం శ్రియమివానన్యాంహరేర్నిత్యవిభూషణం'' ప్రణమ్య.
ఓం శ్రీవత్సాయ శ్రీనివాసాయ నమః	ఇతి పురతః ప్రధానతత్త్వాధారభూతం, హేమప్రభం, శ్రీవత్సమ్ప్రణమ్య.
ఓం హారాయ సర్వాభరణాధిపతయే నమః	ఇతి హారాత్మానమ్పురతః ప్రణమ్య.
ఓం కౌస్తుభాయ సర్వరత్నాధిపతయే నమః	ఇతి పురతో జీవతత్త్వాధారభూతం, భాస్వరవపుషం, కౌస్తుభాత్మానం ప్రణమ్య.
ఓం కాఞ్చీగుణోజ్జ్వలాయ దివ్యపీతామ్బరాయ నమః	ఇతి పురతః పీతామ్బరమ్ప్రణమ్య.
ఓం సర్వేభ్యో భగవద్దివ్యభూషణేభ్యో నమః	ఇతి "తత్తన్నజ్ఞవయుక్తాని తేజాంసీవ పరాత్మనః । సుసారాణి సుగన్ధీని సుకుమారాకృతీని చ । మనోనయనహారీణి దేవస్యాపి నిజైర్గుణైః । స్వైస్స్వైరేవ ధార్యమాణాని రూపైర్బహువిధైశ్శుభైః । యథారూపం యథాస్థానం యథావర్ణం యథాక్రమమ్ । ప్రణమ్య చిన్తయేద్భక్త్యా స్వైస్స్వైర్న్యస్తైః పురతో హరేః" ఇత్యాదిక్రమేణ భగవతః పురత ఏవ నూపురాదీని సర్వాణి భూషణాని ధ్యాత్వా ప్రణమ్య.

ఓం సుదర్శనాయ హేతిరాజాయ నమః	ఇతి సుదర్శనాత్మానం, రక్తవర్ణం, రక్తనేత్రం, ద్విభుజం, కృతాఞ్జలిపుటం, భగవన్తమాలోకయన్తం, తద్దర్శనానన్దబృంహితముఖం, మూర్ధ్ని భగవచ్చక్రం ధారయన్తం, మనస్తత్త్వాధిదైవతం, దక్షిణతః ప్రణమ్య.
ఓం నన్దకాయ ఖడ్గాధిపతయే నమః	ఇతి తత్రైవ, జ్ఞానతత్త్వాధిదైవతం, మూర్ధ్ని భగవత్ఖడ్గం ధారయన్తం, దివ్యపురుషం ప్రణమ్య.
ఓం పద్మాయ నమః	ఇతి తత్రైవ, శిరసి పద్మం ధారయన్తం, శైత్య సౌగన్ధ్య సౌన్దర్య మార్దవాదిగుణం, లీలాపద్మం, ధ్యాత్వా-ప్రణమ్య.
ఓం పాఞ్చజన్యాయ శఙ్ఖాధిపతయే నమః	ఇతి, వామతః, శఙ్ఖాత్మానం, సితవర్ణం, రక్తనేత్రం, ద్విభుజం, కృతాఞ్జలిపుటం, శఙ్ఖనాద బృంహితముఖం, మూర్ధ్ని భగవచ్ఛఙ్ఖం ధారయన్తం, ప్రణమ్య.
ఓం కౌమోదక్యై గదాధి పత్న్యై నమః	ఇతి తత్రైవ గదాం, దేవీం, మహత్తత్త్వాధిదైవతం, భగవద్గదాం శిరసా దధతీం ప్రణమ్య.
ఓం శార్ఙ్గాయ చాపాధి పతయే నమః	ఇతి తత్రైవ త్రిణతం, శిరసా భగవద్ధనుర్ధారయన్తం, తత్తదాకృతి శరతూణీరద్వయసమేతం, శార్ఙ్గాత్మానం, ప్రణమ్య.
ఓం సర్వేభ్యో భగవద్దివ్యాయుధేభ్యో నమః	ఇతి సర్వాణి భగవదాయుధాని, స్వశిరోధృతస్వస్వరూపాయుధాని, ప్రణమ్య.
ఓం సర్వాభ్యో భగవత్పాదారవిన్దసంవాహినీభ్యో నమః	ఇతి భగవత్పాదారవిన్దసంవాహినీస్సమస్తాః ప్రణమ్య.

ఓం అనన్తాయ నాగరాజాయ నమః	ఇతి పృష్ఠతః, అనన్తనాగరాజం, చతుర్బాహుం, హలముసలధరం, కృతాఞ్జలిపుటం, ఫణామణి సహస్రమణ్డితోత్తమాఙ్గం, వారుణీకాన్తిభ్యాం పత్నీభ్యాం సమేతం, భగవన్తమాలోకయన్తం, తద్దర్శనానన్దబృంహిత సర్వాఙ్గం, ధ్యాత్వా ప్రణమ్య.
ఓం సర్వేభ్యో భగవత్పరిజనేభ్యో నమః	ఇతి అనుక్తానసఙ్ఖ్యేయాన్, భగవత్పరిజనాన్, సర్వతః ప్రణమ్య.
ఓం భగవత్పాదుకాభ్యాం నమః	ఇతి పురతః, పాదుకే ప్రణమ్య.
ఓం సర్వేభ్యోభగవత్పరిచ్ఛదేభ్యో నమః	ఇతి సర్వాన్, పరిచ్ఛదాన్ సర్వతః ప్రణమ్య.
ఓం వైం వైనతేయాయ నమః	ఇతి, అగ్రతః, వైనతేయం, సమాసీనం, ద్విభుజం, కృతాఞ్జలిపుటం, భగవన్త మాలోకయన్తం, రుద్రాసుకీర్తిభ్యాం పత్నీభ్యాం సమేతం, ధ్యాత్వా, ప్రణమ్య.
ఓం భగవతే విష్వక్సేనాయ నమః	ఇతి భగవతః ప్రాగుత్తరే దక్షిణాముఖం, చతుర్భుజం, కృతాఞ్జలిపుటం, శఙ్ఖచక్రధరం, నీలమేఘనిభం, సూత్రవత్యాపత్న్యా సమేతం, ధ్యాత్వా - ప్రణమ్య.
ఓం గం గజాననాయ నమః ఓం జం జయత్సేనాయ నమః ఓం హం హరివక్త్రాయ నమః ఓం కం కాలప్రకృతి సంజ్ఞకాయ నమః ఓం సర్వేభ్యో భగవద్విష్వక్సేన పరిజనేభ్యో నమః	ఇతి విష్వక్సేన పరిజనాన్, తస్య సమన్తతః ప్రణమ్య.

ఓం చణ్డాయ ద్వారపాలాయ నమః ఓం ప్రచణ్డాయ ద్వారపాలాయ నమః	ఇతి పూర్వద్వార పార్శ్వయోః శఙ్ఖచక్రగదాఽఽఢ్యాను ద్రాధరచతుర్హస్తౌ, చణ్డప్రచణ్డౌ ప్రణమ్య.
ఓం భద్రాయ ద్వారపాలాయ నమః ఓం సుభద్రాయ ద్వారపాలాయ నమః	ఇతి దక్షిణద్వారపార్శ్వయోః పూర్వోక్తలక్షణౌ భద్రసుభద్రౌ ప్రణమ్య.
ఓం జయాయ ద్వారపాలాయ నమః ఓం విజయాయ ద్వారపాలాయ నమః	ఇతి పశ్చిమద్వారపార్శ్వయోః పూర్వోక్త లక్షణౌజయవిజయౌ ప్రణమ్య.
ఓం ధాత్రే ద్వారపాలాయ నమః ఓం విధాత్రే ద్వారపాలాయ నమః	ఇతి ఉత్తరద్వారపార్శ్వయోః పూర్వోక్త లక్షణౌ ధాతృవిధాతారౌ, ప్రణమ్య.
ఓం సర్వేభ్యో భగవద్ద్వారపాలేభ్యో నమః	ఇతి సర్వాన్ ద్వారపాలాన్ సర్వతః ప్రణమ్య.
ఓం కుముదాయ గణాధిపతయే సవాహన పరివార ప్రహరణాయ నమః, ఇతి పూర్వస్యాం, ఓం కుముదాక్షాయ గణాధిపతయే సవాహన పరివార ప్రహరణాయ నమః,ఇతి ఆగ్నేయ్యాం, ఓం పుణ్డరీకాయ గణాధిపతయే సవాహనపరివార ప్రహరణాయ నమః, ఇతి దక్షిణస్యాం, ఓం వామనాయ గణాధిపతయే సవాహనపరివార ప్రహరణాయ నమః, ఇతి నైరృత్యాం, ఓం శఙ్కుకర్ణాయ గణాధిపతయే సవాహనపరివార ప్రహరణాయ నమః,ఇతి పశ్చిమాయాం, ఓం సర్వనేత్రాయ గణాధిపతయే సవాహన పరివార ప్రహరణాయ నమః, ఇతి వాయవ్యాం, ఓం సుముఖాయ గణాధిపతయేసవాహన పరివార ప్రహరణాయ నమః, ఇతి ఉత్తరస్యాం, ఓం సుప్రతిష్ఠితాయ గణాధి పతయే సవాహన పరివార ప్రహరణాయనమః,ఇతిఐశాన్యాం,చ	కుముదాది గణాధిపతీన్, చతుర్బాహూన్, శఙ్ఖచక్ర గదాధరాన్, సవాహన పరివార ప్రహరణాన్, ధ్యాత్వా - ప్రణమ్య.

ఓం సర్వేభ్యో భగవత్పారిషదేభ్యో నమః { ఇతి పూర్వోక్తలక్షణాన్ సర్వాన్, పారిషదాన్, నమస్తః ప్రణమ్య, గన్ధాద్యైరభ్యర్చయేత్.

పూజాయామావాహనస్థానాని:*—క్షీరార్ణవాదిత్యమణ్డల హృదయాని ; మధురాయోధ్యాది దివ్యావతారస్థానాని ; అన్యాని పౌరాణికాని ; శ్రీరఙ్గాదీని యథారుచి.

ఏవమ్భగవన్తన్నారాయణం, దేవీభూషణాయుధ పరిజన పరిచ్ఛదద్వారపాల పారిషదైస్సేవ్యమానం, స్వాధీనత్రివిధచేతనాచేతన స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తిభేదం, క్లేశకర్మాద్యశేషదోషాసంస్పృష్టం, స్వాభావికానవధికాతిశయ జ్ఞానబలైశ్వర్య వీర్య శక్తి తేజఃప్రభృత్యసఙ్ఖ్యేయ కల్యాణగుణగణౌఘ మహార్ణవం, ధ్యాత్వా - ప్రణమ్య - మూలమన్త్రేణ స్వాత్మానమ్భగవతే నివేద్య - ప్రణమ్య - అనుజ్ఞాప్య - పూజామారభేత-

“ఇజ్యాకాలస్తృతీయోయమహ్నోంశస్సముపాగతః । సమ్భృతాశ్చైవ సమ్భారాః కల్పితాన్యాసనానిచ । స్నానాద్యర్థాని దేవేశ తవేచ్ఛా వర్తతే యది । అవలోకనదానేన తత్సర్వం సఫలఙ్కురు । తదర్థం సహదేవీభ్యాం సానుగైస్సచివైస్సహ । మదనుగ్రహాయ కృపయాహ్యత్రాగన్తుస్త్వమర్హసి ” ఇతి విజ్ఞాప్య - మన్త్రాసనమానీయ - గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య - మూలమన్త్రేణ పాదుకే ప్రదాయ - తత్రోపవిష్టే భగవతి, ఉద్ధరిణ్యా పూర్వస్థాపితాదర్ఘ్యపాత్రాదర్ఘ్య జలమాదాయ, పాణిభ్యాఞ్జ్ఞాణి సముద్ధృత్య. తిష్ఠన్నవనతాననస్సన్ “భగవన్ మత్పూజామ్ప్రతిగృహ్ణీష్వ” ఇతి ప్రార్థయన్, భగవన్ముఖే దర్శయిత్వా-ఘణ్టానాదపూర్వకం, భగవద్దక్షిణ హస్తే కిఞ్చిత్ప్రదాయ - శేషమర్ఘ్య ప్రతిగ్రహ

* ఆలయేషు తు మూలబిమ్బే సాళగ్రామశిలావత్సాన్నిధ్య యాచనమాత్రమ్ - ఉత్సవాదిబిమ్బానాం మూలబిమ్బాత్ - శ్ర్యాదీనాన్దేవీనాం శ్రీవత్సాచ్చావాహనమ్.

పాత్రే ప్రక్షిపేత్ - హస్తశాటికామ్ప్రదాయ - స్వహస్తౌ ప్రక్షాళ్య - పా
దయోః పుష్పాణి దత్వా - తతస్స్వహస్తద్వయమ్ప్రసార్య - "అకృత్రిమ
ప్రేమరసనిర్భరైస్స్వకరామ్బుజైః। శుద్ధైస్స్వభావసుభగైస్సుఖస్పర్శై
స్సుగన్ధిభిః। సంవాహ్యమానమనిశం శేష శేషాశనాదిభిః। అసత్యస్యాతి
నీచస్య భక్తిహీనస్యదుర్మతేః।మమాపి కరయోరద్య స్వయైవ కృపయా
హరే। నిధేహి చరణద్వన్ద్వన్త్వామస్మి శరణఙ్గతః" ఇతి సమ్ప్రార్థ్య -
పాద్యపాత్రాజ్జలమాదాయ మూలమన్త్రోచ్చారణ పూర్వకం "భగవన్నిద
మ్పాద్యమ్ప్రతిగృహ్ణీష్వ" ఇతి ప్రార్థయన్ననతాననః భగవ
త్పాదయోః కిఞ్చిత్ప్రదాయ - మనసా పాదౌ ప్రక్షాళ్య - శేషమ్పాద్య
ప్రతిగ్రహపాత్రే ప్రక్షిపేత్. ఏవం ద్విః. పాదౌ వస్త్రేణ సమ్మృజ్య -
గన్ధపుష్పాణి దత్వా - ఆచమనీయపాత్రాదాచమనీయమాదాయ - మూ
లమన్త్రోచ్చారణ పూర్వకం, "ఆచమనీయమ్ప్రతిగృహ్ణీష్వ" ఇతి ప్రార్థ
యన్ ఘణ్టానాదపూర్ణకం, భగవద్దక్షిణహస్తే కిఞ్చిద్దత్వా-ఆచామ స్తమ్భ
గవన్తం ధ్యాత్వా - శేషమాచమనప్రతిగ్రహపాత్రే ప్రక్షిపేత్. ఏవం
త్రిః. తతో గన్ధ పుష్ప ధూప దీపాచమన ముఖవాస* తామ్బూలాని
దత్వా - ప్రణమ్య - "ఆత్మాత్మీయం సర్వం, భగవన్, నిత్య కిఙ్కరత్వాయ
స్వీకురు" ఇతి భగవతే నివేదయేత్. అర్ఘ్యాదిస్నానాన్త వ్యతిరిక్తానాము
పచారాణాం ముఖ్యద్రవ్యాలాభే సర్వార్థతోయేనైవ దానం. మూల
మన్త్రేణైవ సర్వోపచారాన్ ప్రదర్శనాదిపూర్వకం సమర్పయేత్. †

---

* కర్పూరకుఙ్కుమగుగ్గులు మాతులుఙ్గాది వాసనా ద్రవ్యసముదాయః.

† ఏకైకోపచారసమర్పణకాలే తత్తత్పదార్థనామోచ్చారణపూర్వకం, తత్త
త్పదార్థం, "ఇదమకల్పయ దేవ" ఇతి ప్రదర్శయేత్ - "ఇదమ్ప్రతిగృహ్ణీష్వ
భగవన్" ఇతి దద్యాత్ - "దేవదేవ దత్తభోగానుబన్ధాన్ సర్వానపరాధాన్ క్షమస్వ"
ఇతి క్షాపణం కుర్యాత్ - "అనేన భగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః" ఇతి ప్రీణయేత్.

తతః, స్నానాసనమానీయ - గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య - ప్రణమ్య - "స్నానకాలస్త్వయమ్ప్రాప్తస్తవేచ్ఛా వర్తతే యది। అభ్యఞ్జయిత్వా దేవేశ సుస్నానఙ్కర్తుమర్హసి। స్ఫుటీకృతమ్మయాదేవ ఇదంస్నానపరే త్వయి। సపాదపీఠమ్పరమమిదం స్నానాసనమ్మహత్। ఆసాదయాశు స్నానార్థమ్మదనుగ్రహకామ్యయా" ఇతి విజ్ఞాప్య - మూలమన్త్రేణ పాదుకే ప్రదాయ - తత్రోపవిష్టే భగవతి, మాల్యవస్త్రభూషణాన్యపనీయ, విష్వక్సేనాయదత్వా - స్నానశాటికామ్ప్రదాయ - పాద్య, ఆచమన, పాదపీఠప్రదాన, దన్తకాష్ఠ, జిహ్వానిర్లేఖన, గణ్డూ*ష, ముఖప్రక్షాళన, హస్తప్రక్షాళన, ఆచమన, ఆదర్శప్రదర్శన, హస్తప్రక్షాళన, ముఖవాస, తామ్బూల, తైలాభ్యఞ్జన, ఉద్వర్తన, ఆమలకతోయ, ప్రక్షాళనతోయ, కఙ్కత,ప్లోత దేహశోధనశాటికాప్రదాన, హరిద్రాలేపన, ప్రక్షాళన, వస్త్రోత్తరీయయజ్ఞోపవీత, పాద్య, ఆచమన, పవిత్రప్రదాన, గన్ధ, పుష్ప, ధూప, దీప, ఆచమనాని దత్వా - నృత్తగీతవాద్యాది సర్వమఙ్గళైస్సహ, పురుషసూక్తేన మూలమన్త్రేణచ భగవన్తం - స్నానీయతోయేనాభిషిచ్య - నీరాజన, ఆచనున, దేహశోధనప్లోతవస్త్రోత్తరీయ, పాద్య, ఆచమన, కూర్చప్రసారణాని సమర్పయేత్.

తతః, అలఙ్కారాసనమానీయ - గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య - ప్రణమ్య - "సమ్పన్నం దేవ సద్వస్త్రభూషాస్రక్చన్దనాదికమ్। అలఙ్కారాసనమ్భద్రమధితిష్ఠ తృతీయకమ్" ఇతి విజ్ఞాప్య - మూలమన్త్రేణ పాదుకే ప్రదాయ - తత్రోపవిష్టే, పఞ్చపాత్రస్థతోయాన్యశేషాణి పరిహృత్య - స్నానీయవర్జమర్ఘ్యాదీని పూర్వవత్కల్పయిత్వా - అర్ఘ్యపాద్యాచమనీయాని దత్వా - గన్ధ, పాదసమ్మర్దనవస్త్రోత్తరీయ భూషణోపవీతాచమనీయానిదత్వా, పుష్పప్రదానాలఙ్కారాఞ్జనోర్ధ్వపుణ్డ్రాదర్శ ప్రదర్శనాచమనాని

* గండూషా స్త్రియోదక.

సమర్ప్య - ఘణ్టానాదపూర్వకం, ధూపదీపం తత ఆచమనఞ్చదద్యాత్ - ధ్వజచ్ఛత్ర చామరవాహన శఙ్ఖచిహ్నకాహళీభేర్యాది సకలవాద్యనృత్తగీతాదిభిరభ్యర్చయేత్. ఏవం శ్రీ భూమి నీళానామపి *తతః అనన్త గరుడ విష్వక్సేన హేతిరాజాదీనాం, పరాఙ్కుశాద్యాచార్యాణాం స్నానాసనాద్యలఙ్కారా సనాన్తోపచారాన్ ప్రత్యేకమ్ప్రత్యేకం సమర్పయేత్ - అథవా గన్ధ, పుష్ప, ధూపదీపాచమనీయాన్యేవదద్యాత్ - అథమన్త్రైః భగవతః పుష్పాణిసమర్పయేత్ - తత్ప్రకారః.

"హరిః ఓం, అగ్నిమీళేపురోహితం యజ్ఞస్యదేవమృత్విజమ్, హోతారంరత్నధాతమమ్, హరిః ఓం" - "హరిః ఓం, ఇషేత్వోర్జేత్వావాయవస్థోపాయవస్థదేవోవస్సవితాప్రార్పయతు శ్రేష్ఠతమాయ కర్మణే, హరిః ఓం" - "హరిః ఓం, అగ్న ఆయాహివీతయే గృణానోహవ్య దాతయే, నిహోతాసత్సిబర్హిషి, హరిః ఓం" - "హరి ఓం, శన్నోదేవీరభిష్టయ ఆపోభవన్తుపీతయే, శంయోరభిస్రవన్తునః హరిః ఓం" — "ఓమిత్యగ్రేవ్యాహరేత్, నమ ఇతి పశ్చాత్, నారాయణాయేత్యుపరిష్టాత్, ఓమిత్యేకాక్షరం,నమ ఇతి ద్వే అక్షరే,నారాయణాయేతిపఞ్చాక్షరాణి, ఏతద్వైనారాయణ స్యాష్టాక్షరంపదం, యోహవై నారాయణస్యాష్టాక్షరంపదమధ్యేతి,అనపబ్రవస్సర్వమాయురేతి, విన్దతేప్రాజాపత్యంరాయస్పోషంగాపత్యమ్,తతోఽమృతత్వమశ్నుతేతతోఽమృతత్వమశ్నుతఇతి, యఏవంవేద,ఇత్యుపనిషత్ హరిః ఓం" "అథకర్మాణ్యాచారాద్యాని గృహ్య

* విష్వక్సేనతి ప్రత్యేకఙ్కుర్యాత్.

స్తే, ఉదగయన పూర్వపక్షాహః పుణ్యాహేషు కార్యాణి, యజ్ఞోపవీతి నా, ప్రదక్షిణమ్". "ఇచ్ఛామోహిమహాబాహుం రఘువీరమ్మహాబలమ్। గజేన మహతా యాన్తం రామఞ్ఛత్రావృతాననమ్" - "తన్దృష్ట్వా శత్రుహన్తారమ్మహర్షీణాం సుఖావహమ్। బభూవహృష్టా వైదేహీ భర్తార మ్పరిషస్వజే" - "ధర్మక్షేత్రే కురుక్షేత్రే సమవేతా యుయుత్సవః। మామకాః పాణ్డవాశ్చైవ కిమకుర్వతసంజయ॥" "ఏషనారాయణశ్శ్రీమా క్షీరార్ణవ నికేతనః। నాగపర్యఙ్కముత్సృజ్య హ్యాగతో మధురాంపురీం".

"పరాశరమ్మునివరంకృత పౌర్వాహ్ణికక్రియం। మైత్రేయః పరిప ప్రచ్ఛ ప్రణిపత్యాభివాద్యచ". నమామిసర్వలోకానాం జననీమబ్ధిసమ్భవామ్। శ్రియమున్నిద్రపద్మాక్షీం విష్ణువక్షఃస్థలేస్థితామ్॥ "తాసామావిరభూచ్ఛౌరిః స్మయమానముఖామ్బుజః। పీతామ్బర ధరస్స్రగ్వీసాక్షాన్మన్మథమన్మథః". "వైకుణ్ఠేతు పరేలోకేశ్రియాసార్ధం జగత్పతిః। ఆస్తే విష్ణురచిన్త్యాత్మాభక్తైర్భాగవతైస్సహ". "శెన్రాల్ కుడైయామిరున్దాల్ శిఙ్గాశనమాం, నిన్రాల్ మరవడియాం నీళ్ కడలుళ్, ఎన్రుం పుణైయామ్మణి విళక్కాం పూంపట్టాంపుల్‌గుం అణైయాం, తిరుమాఱ్కరవు"-"కదాపునశ్శఙ్ఖరథాఙ్గకల్పకధ్వజారవిన్దాఙ్కుశ వజ్రలాఞ్ఛనమ్। త్రివిక్రమ త్వచ్చరణామ్బుజద్వయమ్మదీయమూర్ధాన మలఙ్కరిష్యతి" - "అఖిలభువన జన్మస్థేమ భఙ్గాదిలీలేవినత వివిధభూత వ్రాతరక్షైకదీక్షే। శ్రుతిశిరసివిదీప్తే బ్రహ్మణి శ్రీనివాసే భవతుమమ పరస్మిఞ్శేముషీభక్తిరూపా"- "స్వస్తి హస్తిగిరిమస్తశేఖర స్సన్తనోతు మయిసన్తతం హరిః। నిస్సమాభ్యధికమభ్యధత్తయందేవమౌపనిషదీసరస్వతీ॥" "మఃశివరఇవశౌరేర్నిత్యహృద్యోపి జీవః కలుషమతిరవిన్దన్ కిఙ్కరత్వాధిరాజ్యమ్। విధిపరిణతిభేదాన్వీక్షిత స్తేన కాలే గురుపరిషదుపజ్ఞమ్ప్రాప్య గోపాయతి స్వమ్" - "కల్యాణానామవికలనిధిః కాపికారుణ్యసీమానిత్యామోదానిగమవచసామ్మౌళి మన్దార

మాలా। సమృద్ధిర్వా మధువిజయినస్సన్నిధత్తాం సదామే సైషా దేవీ సకలభువన ప్రార్థనా కామధేనుః"- "ఉపవీతినమూర్ధ్వపుణ్డ్రవన్తన్త్రిజగత్పుణ్యఫలన్త్రిదణ్డహస్తమ్।శరణాగతసార్థవాహమీడే శిఖయా శేఖరిణమ్పతిం యతీనామ్"-"భాద్రపదమాసగత విష్ణువిమలఋక్షే వేఙ్కటమహీధ్రపతి తీర్థదినభూతే। ప్రాదురభవజ్జగతి దైత్యరిపుఘణ్టాహన్త కవితార్కిక మృగేన్ద్ర గురుమూర్త్యా" ఇత్యాదిభిః,మూలమన్త్రేణ ప్రత్యక్షరఞ్చపుష్పమ్ప్రదాయ - ద్వాదశాక్షరేణ, విష్ణుగాయత్ర్యా, పఞ్చోపనిషన్మన్త్రైః, పురుషసూక్తఋగ్భిః, అన్యైశ్చభగవన్మన్త్రైః పుష్పంప్రదాయ - దేవ్యాదిపారిషదాన్తం, తత్తన్మన్త్రేణ పుష్పమ్ప్రదాయ - ప్రణమ్య-ప్రతిదిశమ్ప్రదక్షిణ ప్రణామపూర్వక మ్భగవతే పుష్పాఞ్జలిన్దత్వా-పురతః ప్రణమ్య - శ్రుతి*సుఖైః స్తోత్రైస్సంస్తుత్వా - స్వాత్మానన్నిత్యకిఙ్కరత్వేననివేద్య - తథైవధ్యాత్వా - యథాశక్తిమూలమన్త్రఞ్జపిత్వా - సర్వభోగ ప్రపూరణీం శాలితణ్డులనిర్మితా మ్మాత్రాన్దత్వా - "భోగాపవర్గఫలదాన్ భుఙ్క్ష్వభోగాన్ జగద్గురో। సతామప్యసతా మేషామస్తుతే పరిపూర్ణతా" ఇతి ప్రార్థ్య - ముఖవాస తామ్బూలాదీని ప్రదాయ-అర్ఘ్యందత్వా-భోజ్యాసనమానీయ-అభ్యర్చ్యప్రణమ్య - "ప్రాప్యన్తు ప్రాపణే కాలేపతత్యానీత ఏష తే। మృష్టమేధ్యస్థిరాన్నానిభక్ష్య భోజ్యాన్యనేకశః। సమ్పన్నాని జగన్నాథ భోజ్యాసనముపాశ్రయ" ఇతి విజ్ఞాప్య - పాదుకే ప్రదాయ - తత్రోపవిష్టే భగవతి పాద్యా†చమనార్హణీయానిదత్వా - గుడం,మాక్షికం, సర్పిః,దధి,క్షీర‡

---

* దివ్య ప్రబంధాదిభిః.

† అర్హణం = "శీతలోదకసంయుక్త మేలాకర్పూరసంయుతమ్। మన్దోష్ణంపాన నాయ యుక్తమర్హణామ్బు సమీరితమ్॥"

‡ అయమేవ మధుపర్కః.

ణ్యేతి పాత్రేనిక్షిప్య - శోషణాదిభిర్విశోధ్య - అర్ఘ్యజలేనప్రోక్ష్య - అవనతశిరాహర్షోత్ఫుల్లనయనో హృష్టమానసోభూత్వా, ప్రదాయ - ఆచమనీయన్దద్యాత్.

యద్ద్రవ్యమ్భగవతే దీయతే తత్సర్వం శోషణాదిభిర్విశోధ్య అర్ఘ్యజలేన సమ్ప్రోక్ష్యాస్త్రమన్త్రేణ రక్షాఞ్చకృత్వా, దద్యాత్. తతశ్చగాం సువర్ణం రత్నానిచ దద్యాత్. తతః, సుసంస్కృతాన్న మాజ్యాఢ్యన్దధిక్షీరమధూనిచ, ఫలమూలవ్యఞ్జనాని, మోదకాంశ్చ, అన్యాని లోకే ప్రియతమాని, శాస్త్రావిరుద్ధాని, ఆత్మనశ్చేష్టానిసమ్భృత్య - శోషణాదిభిర్విశోధ్య- అర్ఘ్యజలేన ప్రోక్ష్య - అస్త్రమన్త్రేణ రక్షాఞ్చకృత్వా - సురభిముద్రాం ప్రదర్శ్య - దేవస్యపురతో నిధాయ - కృతాఞ్జలిస్సభయస్తిష్ఠన్, "అసత్యమశుచిస్నిఞ్చ మపరాధైకభాజనమ్। అల్పశక్తిమచైతస్య మనర్హాస్త్వత్క్రియాస్వపి। మామనాదృత్యదుర్బుద్ధిం స్వయైవకృపయావిభో। అతిప్రభూతమత్యన్తభక్తిస్నేహోపపాదితమ్ । శుద్ధంసర్వగుణోపేతం సర్వదోషవివర్జితమ్ । స్వానురూపంవిశేషేణ స్వదేవ్యాస్సదృశఙ్గుణైః । త్వామేవేదం హవిః కృత్వా స్వీకురుష్వసురేశ్వర । పాయసాన్నఙ్గుడాన్నఞ్చ ముద్గాన్నం శుద్ధమోదనమ్। దధిక్షీరాజ్యసమ్మిశ్ర న్నానాపూపఫలాన్వితమ్। యతీన్ద్రియామునేయాద్యైః పరాఙ్కుశముఖైరపి। నివేద్యమాననైవేద్యం స్వీకురుష్వసురేశ్వర।" ఇతి సమ్ప్రార్థ్య - "అతిప్రభూతమతిప్రియతమ మతిసమగ్ర మత్యన్తభక్తికృత మిదంస్వీకురు" ఇతి ప్రణామపూర్వక మత్యన్తసాధ్వసవినయావనతః పరిషేచనోపస్తరణార్థన్దేవస్య దక్షిణహస్తే, అర్ఘ్యాణామ్బు దత్వా - ఘంటానాదపురస్సరం -గ్రాసముద్రయా* హవిరాదికమ్మూలమన్త్రేణనివేదయేత్. మధ్యేమధ్యేపా

---

*మధ్యమానామికా మధ్యమపర్వణో రఙ్గుష్ఠయోగో గ్రాసముద్రా.

నీయఞ్చసమర్పయేత్ - తతశ్చానుపానతర్పణే*ప్రదాయ - సర్వార్థతోయే
న హస్తప్రక్షాళన, గణ్డూష, ముఖప్రక్షాళనాని సమర్ప్య - తతః, పాద్య
మాచమనీయఞ్చసమర్ప్య - ప్లోతవస్త్రేణముఖశోధనం, హస్తశోధనం,
పాదశోధనఞ్చకృత్వా - గన్ధపుష్ప ముఖవాస తామ్బూలానిదత్వా - ప్ర
ణమేత్.

దేవ్యాదీనామపి హవిర్నివేదనపక్షే భగవన్నివేదితానస్యద్ధవిర్నివే
దయేత్ - పునర్మన్త్రాసనఞ్చ కూర్చేనమార్జయిత్వా - గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య -
ప్రణమ్య - అనుజ్ఞాప్య - "మన్త్రాసనమిదన్తుభ్యం మయాదత్తమనుత్త
మమ్ । కూర్చేనశోధితంవిష్ణో పునరాసాదయప్రభో" ఇతి విజ్ఞాప్య - మూ
లమన్త్రేణ పాదుకే ప్రదాయ - తత్రోపవిష్టే భగవతి పాద్యాచమనే
దత్వా - మాల్యభూషణానివ్యపనీయ - సేనేశాయదత్వా - పాద్యాచమన
గన్ధపుష్ప ధూపదీపాచమనానా పూపఫలాచమనముఖవాసతామ్బూలాది
భిరభ్యర్చ్య - ప్రదక్షిణీకృత్యప్రణమ్య -

పర్యఙ్కాసనమభ్యర్చ్య ప్రణమ్య - "భగవన్ పుణ్డరీకాక్ష కరుణా
మృతవారిధే । ఆసాదయమయాదత్తం పర్యఙ్కాసనముత్తమమ్" ఇతి
ప్రార్థ్య - మూలమన్త్రేణపాదుకే ప్రదాయ-తత్రోపవిష్టే. భగవతి, పా
ద్యాచమనేదత్వా-మాల్య భూషణ వస్త్రాణివిసృజ్య - విష్వక్సేనాయద
త్వా - సుఖశయనోచితం సుఖస్పర్శం వాసస్తదుచితాని భూషణాని, ఉప
వీతఞ్చప్రదాయ-ఆచమనన్దత్వా-గన్ధపుష్ప ధూపదీప ముఖవాసతామ్బూ
లాదిభిరభ్యర్చ్యయేత్ .

"చరణమ్పవిత్రం వితతమ్పురాణమ్, యేనపూత స్తరతిదు

---

* అనుపానం = జమ్బీరరసమిశ్రతక్రాదీని - తర్పణం = "అపక్వైరతిపక్వైర్వాచ సుపక్వైర్వర్జిత పక్వకైః। పానీయైశ్శుకకర్పూరైర్నారికేళ ఫలామ్బుభిః । ఏతైరశిసమాయుక్తన్తర్పణం సముదాహృతమ్"

ష్కృతాని, తేనపవిత్రేణ శుద్ధేనపూతాః, అతిపాప్మాన మరాతి న్తరేమ, లోకస్యద్వార మర్చిమత్పవిత్రమ్, జ్యోతిష్మద్భ్రాజమానమ్మహస్వత్, అమృతస్యధారాబహుధాదోహమానమ్, చరణన్నోలోకే సుధితాన్దధాతు''

"తద్విష్ణోః పరమమ్పదంసదాపశ్య న్తిసూరయః, దివీవచక్షురాతతమ్, తద్విప్రాసో విపన్యవోజాగృవాం సస్సమిన్ధతే, విష్ణోర్యత్పరమమ్పదమ్'' - "పర్యాప్త్యా అనన్తరాయాయసర్వస్తోమోతిరాత్ర ఉత్తమమహర్భవతి సర్వస్యాప్త్యై సర్వస్య జిత్యైసర్వమేవతే నాప్నోతి సర్వఞ్జయతి'' ఇతి నృత్తగీత వాద్యాదిభిస్సహనీరాజనం సమర్ప్య -

"శిత్తంశిరుకాలేవన్దున్నైచ్చేవిత్తు,
ఉన్పొత్తామరై యడిచే పోత్తుంపొరుళ్ కేళాయ్,
పెత్తంమేయ్‌త్తుణ్ణుం కులత్తిల్ పిఱన్దు,
నీకుత్తేవలెజ్గళై క్కొళ్ళామల్ పోగాదు,
ఇత్తైప్పరై కొళ్వానన్ఱుకాణ్ గోవిన్దా,
ఎత్తెక్కుమెత్రేళ్ పిఱవిక్కుం,
ఉన్దన్నోడుత్తోమే యామోముునక్కే నామాట్ చెయ్ వోం,
మత్తైనఙ్కామఙ్గళ్ మాత్తేలోరెంబావాయ్''

"వఙ్గక్కడల్ కడైన్ద మాదవనై క్కేశవనై,
తిఙ్గళ్ తిరుముగత్తుచ్చేయిళైయార్ శెన్ఱిఱైఞ్జి,
అఙ్గప్పఱైకొణ్డవాత్తై అణిపుదువై,
పైఙ్గమలత్తణ్డెరియల్ పట్టర్ పిరాన్ కోదై శొన్న,
శఙ్గత్తమిళ్ మాలై ముప్పదుం తప్పామే,

ఇఙ్గప్పరిశురైప్పారీరిరండు మాల్వరైత్తోళ్,
శెఙ్గణ్ తిరుముగత్తు చ్చెల్వత్తిరుమాలాల్,
ఎఙ్గుంతిరువరుళ్ పెత్తిన్బురువ రెంబావాయ్"

"పల్లాణ్డు పల్లాణ్డు పల్లాయిరత్తాణ్డు, పలకోడినూఱాయిరం మల్లాణ్డతిణ్డోళ్ మణివణ్ణా వున్ శేవ్వడిశెవ్వితిరుక్కాప్పు-

అడియోమోడుం నిన్నోడుం పిరివిన్రియాయిరం పల్లాణ్డు, వడివాయ్నిన్ వలమార్బినిల్ వాళ్గిన్ఱమఙ్గైయుంపల్లాణ్డు, వడివార్ శోదివలత్తురైయుం శుడరాళియుంపల్లాణ్డు, పడైపోర్పుక్కుముళఙ్గుమప్పాఞ్జశన్నియముం పల్లాణ్డే."-

"సర్వదేశదశాకాలే ష్వవ్యాహతపరాక్రమా । రామానుజార్యదివ్యాజ్ఞా వర్ధతామభివర్ధతామ్ । రామానుజార్య దివ్యాజ్ఞాప్రతివాసరముజ్వలా । దిగన్తవ్యాపినీ భూయాత్సాహి లోకహితైషిణీ । శ్రీమన్ శ్రీరఙ్గశ్రియమనుపద్రవామనుదినం సంవర్ధయ । శ్రీమన్ శ్రీరఙ్గశ్రియమనుపద్రవామనుదినం సంవర్ధయ । నమోరామానుజార్యాయ వేదాన్తార్థప్రదాయినే। ఆత్రేయపద్మనాభార్య సుతాయగుణశాలినే। రామానుజదయాపాత్రంజ్ఞానవైరాగ్యభూషణమ్ । శ్రీమద్వేఙ్కటనాథార్యం వన్దేవేదాన్తదేశికమ్" ॥

"వాళియిరామానుశప్పిళ్ళాన్ మాతకవాల్ వాళుం, అణినికమాన్తగురు, వాళియవన్ మాఱన్మఱైయుమిరామానుశన్ పాషియముం తేరుంబడియురైక్కుం శీర్ -

వంజప్పలశమయం మాయక్కవందోన్ వాళియే,
మన్నుపుగళ్ప్పూదూరాన్ మనముకప్పోన్ వాళియే
కంజత్తిరుమఙ్గైయు కక్కవందోన్ వాళియే,
కలియనురైకుడికొండ కరుత్తుడైయోన్ వాళియే,
శెంజొల్ త్తమిళ్మఱైగళ్ తెళిందురైప్పోన్ వాళియే,

తిరుమలై మాల్ తిరుమణియాయ్ శిఱక్క వందోన్ వాళియే,
తంజప్పరకదియై త్తందరుళ్వోన్ వాళియే,
శెందమిళ్ తూప్పుల్ తిరువేంగడవన్ వాళియే"

"నానిలముం తాన్ వాళ నాన్మఱైగళ్ తాంవాళ,
మానకరిల్ మాఱన్ మఱై వాళ,
ఞానియర్ గళ్ శెన్నియణి శేర్,

తూప్పుల్ వేదాన్త దేశికనే ఇన్న మొరు నూత్తాణ్డిరుమ్"—వాళియణి తూప్పుల్ వరుసికమానాశిరియర్, వాళియవన్పాదారవిన్దమలర్, వాళి యవన్ కోదిలాత్తాళ్ మలరైప్పుగ్ణ్డిణుక్కుం, తీదిలాన్ల్ లోర్ తిరళ్"

శ్రీమాన్వేఙ్కటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ । వేదాన్తాచార్య వర్యోమే సన్నిధత్తాం సదాహృది॥

శ్రీమల్లక్ష్మణయోగీన్ద్రసిద్ధాన్తవిజయధ్వజమ్ । విశ్వామిత్రకులో ద్భూతం వరదార్యమహమ్భజే ॥ సర్వతన్త్రస్వతన్త్రాయ సింహాయకవివాది నామ్ । వేదాన్తాచార్య వర్యాయ వేఙ్కటేశాయమఙ్గళమ్ ॥ నభస్యమా సి శ్రోణాయామవతీర్ణాయసూరయే । విశ్వామిత్రాన్వయాయాస్తు వేఙ్కటేశాయమఙ్గళమ్ ॥ పితాయస్యాన న్తసూరిః పుణ్డరీకాక్షయజ్వనః । పౌత్రోయ స్తనయస్తోతారమ్బాయా స్తస్య మఙ్గళమ్ ॥ వేఙ్కటేశావతా రోయ న్తద్ఘణ్టాంశోధవా భవేత్ । యతీన్ద్రాంశోధవేత్యేవం వితర్క్యా యాస్తు మఙ్గళమ్ ॥ శ్రీభాష్యకారః పన్థాన మాత్మనా దర్శితమ్పునః । ఉద్ధర్తుమాగతోనూన మిత్యుక్తాయాస్తు మఙ్గళమ్ ॥ యోబాల్యే వరదా ర్యస్య ప్రాచార్యస్య పరాన్దయామ్ । అవాప్యవృద్ధిఙ్గమిత స్తస్మైయోగ్యా యమఙ్గళమ్ ॥ రామానుజార్యాదాత్రేయాన్మాతు లాత్సకలాఃకలాః । అ వాపవింశత్యబ్దేయ స్తస్మై ప్రాజ్ఞాయమఙ్గళమ్ ॥ శ్రుతప్రకాశికాభూమా యేనాదౌపరిరక్షితా । ప్రవర్తితాచ పాత్రేషు తస్మై శ్రేష్ఠాయమఙ్గళమ్॥

సాంస్కృతీభిర్ద్రామిడీభిర్బహ్వీభిః కృతిభిర్జనాన్ । యస్సముజ్జీవయామాస తస్మై సేవ్యాయ మఙ్గళమ్ ॥ యః ఖ్యాతిలాభపూజాసు విముఖో వైష్ణవే జనే । క్రయణీయదశాం ప్రాప్తస్తస్మై భవ్యాయ మఙ్గళమ్ ॥ యస్మాదేవ మయా సర్వం శాస్త్రమగ్రాహి నాన్యతః । తస్మై వేఙ్కటనాథాయ మమ నాథాయ మఙ్గళమ్ ॥ పితే బ్రహ్మోపదేష్ట్రే మే గురవే దైవతాయ చ । ప్రాప్యాయ ప్రాపకాయాస్తు వేఙ్కటేశాయ మఙ్గళమ్ ॥ యః కృతం వరదాచార్యేణ వేదాన్తాచార్య మఙ్గళమ్ । ఆశాస్తేనుదినం సోపి భవేన్మఙ్గళభాజనమ్ ॥ భాద్రపదమాస గత విష్ణు విమల ఋక్షే వేఙ్కటమహీధ్రపతి తీర్థదిన భూతే । ప్రాదురభవజ్జగతి దైత్యరిపు ఘణ్టా హన్త కవితార్కికమృగేన్ద్ర గురుమూర్త్యా ॥ సశఙ్ఖచక్రలాఞ్ఛన స్సదూర్ధ్వపుణ్డ్ర మణ్డితస్స కణ్ఠలగ్న సత్తులస్యనర్ఘ పద్మమాలికః । సితోత్తరీయ సూత్తరీయ యజ్ఞసూత్ర శోభితో మమావిరస్తు మానసే గురుస్స వేఙ్కటేశ్వరః ॥ అనన్తసూరిసూనవే భవన్త్వమానవైభవాద్దిగన్తవాది హంసజైత్రకాళమేఘ దేశికాత్ । ఉపాత్త సర్వశాసనాయ హన్త సర్వవింశతౌ పునః పునర్నమస్క్రియాస్తు వేఙ్కటేశసూరయే ॥ కలయే సతతఙ్కరుణాజలధిఙ్కరుణావిషయఙ్కమలాధిపతేః । కలివైరి శఠారిన చోరసికఙ్కవితార్కిక కేసరి సూరిగురుమ్ ॥ కవితార్కిక కళభవ్రజ కబళీకృతిసిమ్హ ఙ్కమలాపతి కరుణారస పరివర్ధితబోధమ్ । యతినాయక పదపఙ్కజ యుగళీపరతన్త్రమ్భజ మానస బుధవేఙ్కటపతి దేశికమనిశమ్ ॥ గురౌ వాదిహంసామ్బుదాచార్య శిష్యే జనా భక్తిహీనా యతీన్ద్రప్రియాస్స్యుః । యతీన్ద్రప్రియో విష్ణుకారుణ్యదూరః కుతో ముక్తివార్తాపి తాదృగ్విధానామ్ ॥ వేదే సఞ్జాతఖేదే మునిజనవచనే ప్రాప్తనిత్యావమానే సఙ్కీర్ణే సర్వవర్ణే సతి తదనుగుణే నిష్ప్రమాణే పురాణే । మాయావాదే సమోదే కలికలుషవశాచ్ఛూన్యవాదే వివాదే ధర్మత్రాణాయ యో భూత్స జయతు భగవాన్ విష్ణుఘణ్టావతారః ॥ ఆశామతఙ్గజగ

గానవిషహ్యావేగా న్వాదేయతితిక్షితిభృతః ప్రసభ న్నిరున్ధన్ । కార్యఃకథాహవ కుతూహలిభిః పరేషా ఙ్కర్ణే సపష కవితార్కికసిమ్హనాదః॥ కవితార్కికసిమ్హాయ కల్యాణగుణశాలినే । శ్రీమతే వేఙ్కటేశాయ వేదాన్తగురవేనమః." ఇత్యాదిభిః, శ్రుతిసుఖై స్తోత్రైస్తుత్వా-

"భగవానేవస్వ నియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనానేనాత్మనాస్వకీయైశ్చ దేహేన్ద్రియాన్తఃకరణై స్స్వకీయ కల్యాణతమద్రవ్యమయానౌపచారిక సాంస్పర్శికాభ్యవహారికాది సమస్తభోగానతిప్రభూతానతిప్రియతమా నతిసమగ్రానత్యన్త భక్తికృతానఖిలపరిజనపరిచ్ఛదాన్వితాయస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ ప్రతిపాదితవాన్" ఇత్యనుసన్ధాయ.

"భగవన్ విష్వక్సేనారాధనాయ మామనుజానీహి" ఇతి భగవన్తమనుజ్ఞాప్య - భగవన్నివేదితాద్ధవిశ్శేషాద్విష్వక్సేనాయకించిదుద్ధృత్యనిక్షిప్య-అన్యత్సగంత్రేధావిభజ్య- అత్రార్ధమేకముపస్థాప్య-ఏకంకారిభ్యోదత్వా - ఏకంస్వాచార్యవైష్ణవేభ్యోనివేదయేత్ - భగవద్యాగావశిష్టైర్జలై ర్విష్వక్సేనమభ్యర్చ్య - పూర్వోద్ధృతంహవిశ్చదత్వా - తదర్చనమ్పరిసమాప్య - తదన్నం తత్పరిచారకేభ్యోనివేద్యజలే ప్రక్షిపేత్ - యద్వాతదనుచరో భూత్వాస్వయముభ్జీత -

"మనోబుద్ధ్యభిమానేన సహన్యస్యధరాతలే । కూర్మవచ్చతురః పాదాన్ శిరస్తత్రైవ పఞ్చమమ్। ప్రదక్షిణసమేతేన హ్యేవమ్భూతేనసర్వదా। అష్టాఙ్గేనప్రణామేనహ్యుపవిశ్యాగ్రతోఽభోః" ఇత్యుక్తాష్టాఙ్గేనప్రణమ్య - ఇజ్యామధ్యే సమ్భావిత బుద్ధిపూర్వాపచారాజ్ఞవై కల్యాదిపరిహారార్థం శరణముపగచ్ఛేత్* -

---

* "సత్యజ్ఞానానన్దానన్తామలస్వరూప,శ్రియఃపతే వత్సల, స్వామిన్, సుశీల సులభ సర్వజ్ఞ సర్వశక్తే పరమ కారుణిక కృతజ్ఞ స్థిర పరిపూర్ణ పరమోదార శుద్ధసత్వమయ దివ్యమఙ్గళ విగ్రహాశేష శ్రీమన్నారాయణ అత్యన్తాకిఞ్చనోఽహమిత స్త్వదాన కాల్య

తతోఽర్ఘ్యజలమ్ప్రదాయ - "అనుయాగాది కర్మాణ్యథచికీర్షన్నాన్నిహా కంవిభో। దత్తానుజ్ఞః పరేణాపిగమనాయాత్మనో బహిః । నిర్గన్తుకామో నిక్షిప్య దేవద్వారికాదిషు । సభయస్సానుతాపశ్చ చణ్డాదీన్ద్వారపాలకాన్ । కుముదాదీన్గణేశాంశ్చ చక్రాదీన్యాయుధాన్యపి । గరుడఞ్చ విశేషేణ శేషం శేషాశనస్తథా । ప్రణమ్య ధారయేద్దేవం సస్నేహాదరసాధ్వసమ్ ॥ నిక్షిపఞ్జీవనమివ న్యస్యన్నివ మహానిధిమ్ । నిధిత్సన్నివ చక్షుస్స్వమర్పయన్నివ కల్పకమ్"

"ఊఴికలు అకలుఴకలోఙ్ ళుడగాత్తియేశఙ్గే, అఴకెఴినా స్తకవాళియుఙ్కియ శార్ఙ్గమేతణ్డే, ఇఴవుపడామలిరుందవెణ్ మమలోక పాలీర్ కాళ్, పఴవైయురై యూవుఴకల్ పళ్ళియఱై కుఱిక్కొణ్మిన్ ॥"

"సర్వేభవన్తస్సగణాస్సన్నద్ధాస్సర్వదిక్ష్వపి । సావధానాశ్చ తిష్ఠన్తు నిక్షిపామి భవత్స్వహమ్ । మమనాథమ్మమగురుమ్మిత్రమ్మాతరఞ్చమే । హరిం త్రియమ్బుభవఞ్చాపితాన్పాలయత సర్వతః । యథానిక్షిప్తరూపమ్మే సన్దర్శయత సర్వదా । భవతశ్శరణంలబ్ధ్వా వ్రజామిగతసాధ్వసః"

ఇతి విజ్ఞాప్య పురతః ప్రార్థయేత హరిఙ్గిరా, "నను దేవత్వమేవైక స్స్రష్టావరచరాత్మకమ్(?) జగత్ । బ్రహ్మాదిస్థావరాన్తఞ్చ పరిపాసి బిభర్షి చ । సంహరిష్యసిచాప్యన్తే రూపైస్తైస్తైర్యథేప్సితైః । కేనత్వమ్పాల్యసే దేవ కేనవాత్వం విహన్యసే । అతస్త్వమేవతాన్దేవ చణ్డాదీన్పాలకానపి । మాఞ్చ మామ

మేవకరిష్యే- త్వత్ప్రీతికూలన్న కరిష్యే-మమచ, ఇజ్యామధ్యే సమ్భావిత బుద్ధిపూర్వకాపచారాణ్యపి కల్యాదిపరిహార రూపరక్షాయాస్త్వాం వినాకల్పకోటి సహస్రేణాపి సాధనన్నాస్తి - త్వమేవోపాయ స్తత్రస్థానేస్థిత్వా, ఏతద్రక్షాఙ్కరిష్యసీతిసుదృఢమధ్యవసాయ - త్వమేవైక ద్రక్షాఙ్కురు- జగన్నాథాయాది విలక్షణోఽస్మదీయత్వేనాభిమతఞ్చ వస్తుసర్వస్వామినే శ్రీమతే నారాయణాయతుభ్యమేవ నమమ-ఏతద్రక్షాభర ఉక్తగుణ విశిష్టాయతుభ్యమేవనమమ - ఏతద్రక్షాఫలమపితుభ్యమేవనమమ" ఇతి శరణాగతి ప్రకారః.

కమప్యేతత్సర్వఙ్గృహాణ శేషతః । పాలయిత్వా స్వసఙ్కల్పమాత్రేణ మధుసూదన । త్వామ్మయా త్వయి నిక్షిప్తం విశ్వస్థైనార్థికల్పకమ్ । ఆగతాయ యథాకాలం సర్వమ్మే దాతుమర్హసి" ఇతి విజ్ఞాప్య - కవాటం బధ్నీయాత్ తతో౽జితస్తోత్రానుసంధానఙ్కుర్యాత్.

ధనుర్మాసేతు బ్రాహ్మముహూర్తే భగవదారాధనఙ్కుర్యాత్. తదనన్తరమేవ సన్ధ్యావన్దనఙ్కుర్యాత్.

వైశ్వదేవక్రమః

స్వార్థభాగేన వైశ్వదేవం పఞ్చమహాయజ్ఞాంశ్చ యథాసూత్రం యథాసమ్ప్రదాయం కుర్యాత్ - తత్ప్రకారః:- పాదౌప్రక్షాళ్య - ద్విరాచమ్య - ప్రాణానాయమ్య—"శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, ప్రాతర్వైశ్వదేవఙ్కరిష్యే" ఇతిసఙ్కల్ప్య—"కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన ప్రాతర్వైశ్వదేవేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవ మర్చయిష్యామి" ఇతిసఙ్కల్ప్య—"భగవతో౽బలేన భగవతో౽వీర్యేణ భగవత స్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలమన్త్ర మనుసన్ధాయ - "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయాస్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీస్వశేష భూతమిదమ్ప్రాతర్వైశ్వ దేవాఖ్యఙ్కర్మస్వస్మై స్వప్రీత్రయేస్వయమేవ కారయతి", ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా - ఔపాసనాగ్నిం పచనాగ్నింవా ప్రతిష్ఠాపయేత్ - తత్ప్రకారః:-స్థణ్డిలఙ్కల్పయిత్వా - ప్రాచీఃపూర్వ ముదక్సంస్థ దక్షిణారమ్భ మాలిఖేత్ - అథోదీచీః పురస్సంస్థ పశ్చిమారమ్భమాలి

ఖేత్ - అవాక్పురోఽభ్యుక్ష్య-తృణం నైరృత్యాంనిరస్య-అపఉపస్పృశ్య-
"భూర్భువస్సువరోమ్" ఇతి, అగ్నిమ్ప్రతిష్ఠాప్య - ఉత్సృజ్య తేఽవ్రోక్షణ
తోయ శేషమ్ప్రాక్తోయమన్యన్నిదధాత్యుదగ్వా యథాబహిస్సాన్యచ్చ
పరిస్తరాణామ్-పరిస్తీర్య - ఆత్మనః పురతోదర్భాన్ సంస్తీర్య-తదుపరి
ప్రోక్షణీ పాత్రన్నిధాయ-జలమ్పూరయేత్ -భార్యాదిః పాకకృజ్జనో వైశ్వ
దేవార్థం స్థాపిత మన్నమాదాయ "భూతమ్" ఇత్యుక్త్వాయజమానా
యదద్యాత్ - "తత్సుభూతం విరాడన్నన్తన్మాక్షాయి" ఇత్యుచ్చరన్ య
జమానో గృహీత్వా - అగ్నావధిశ్రిత్య - వామభాగే నిక్షిప్య-ప్రోక్ష్య
*
దక్షిణోత్తర తయాద్వేధా విభజ్య - ఉత్తరభాగ మ్పూర్వ పశ్చిమత
యాత్రేధా విభజ్య-దక్షిణభాగ మ్పూర్వపశ్చిమతయా న్యూనాధిక త్వేన
ద్వేధా విభజ్య - "ఓం అదితేను మన్యస్వ - ఓం అనుమతేను మన్యస్వ-
ఓం సరస్వతేను మన్యస్వ - ఓందేవసవితః ప్రసువ" ఇత్యగ్నిమ్పరిషిచ్య -
అగ్నావేకాం సమిధమాధాయ - దక్షిణభాగే పూర్వభాగాదామలక ప్ర
మాణమన్నం సంహతాఙ్గుళినా ఽఽదాయ - హవిఃపాత్రం వామహస్తేన
స్పృశన్, ఉత్తానేన పాణినా, అఙ్గుష్ఠాగ్రేణ హవిర్నిపీడ్య,

"ఓం అగ్నయేస్వాహా" ఇతిహుత్వా "అగ్నయ ఇదంనమమ" ఇత్యు
క్త్వా-

"ఓం విశ్వేభ్యోదేవేభ్యస్స్వాహా" ఇతిహుత్వా "విశ్వేభ్యోదేవేభ్య ఇ
దన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా,

"ఓం ధ్రువాయభూమాయస్వాహా" ఇతిహుత్వా "ధ్రువాయభూమా
యేదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా,

---

* వైశ్వదేవాన్నవిభాగ క్రమస్త్వనుపద సంయోజిత షట్కాకారస్యజనాకార ప్రతిమాపత్రయోః ప్రకటీకృతోవర్తతే.

"ఓం ధ్రువక్షితయే స్వాహా" ఇతిహుత్వా "ధ్రువక్షితయ ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా,

"ఓం అచ్యుతక్షితయే స్వాహా" ఇతిహుత్వా "అచ్యుతక్షితయ ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా,

"ఓం అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా" ఇతిపూర్వావహుత్యసంయుతం, అగ్నౌ, ఐశాన్యాం, హుత్వా "అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా,

పునరేకాంసమిధమాధాయ - "ఓం అదితేన్వమగ్ంస్థాః - అనుమతేన్వమగ్ంస్థాః - సరస్వతేన్వమగ్ంస్థాః - దేవసవితః ప్రాసావీః" ఇతిపరిషిఞ్చేత్"

"చక్రాకారేతు - అగ్నయే స్వాహా - అగ్నయ ఇదన్నమమ" - "సోమాయ స్వాహా - సోమాయేదన్నమమ" - "విశ్వేభ్యో దేవేభ్యస్స్వాహా" ఇత్యేవం క్రమేణ హోమః -

---

బలిహరణక్రమః.

దక్షిణ భాగద్వయాన్నమేకీకృత్య - అగ్నేః 'పశ్చాద్భూమి మద్భిస్సమ్మృజ్య - వ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్య -

"ఓం ధర్మాయస్వాహా" ఇతి దత్త్వా - "ధర్మాయేదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-

తదుత్తరతః,

"ఓం అధర్మాయస్వాహా" ఇతి దత్వా. "అధర్మాయేదన్న మమ" ఇత్యుక్త్వా - ఉభయమ్పరిషిచ్య -

ధర్మబలేః పశ్చిమాదారభ్య, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య

"ఓం అద్భ్యస్స్వాహా" ఇతి దత్వా. "అద్భ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా పరిషిచ్య -

తత్పూర్వతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య, ప్రోక్ష్య -

"ఓం ఓషధి వనస్పతిభ్య స్స్వాహా" ఇతి దత్వా. "ఓషధివనస్పతిభ్య ఇదన్న మమ" ఇత్యుక్త్వా-

తత్పూర్వతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య, ప్రోక్ష్య -

"ఓం రక్షో దేవ జనేభ్యస్స్వాహా" ఇతి దత్వా - "రక్షో దేవజనేభ్య ఇదన్న మమ" ఇత్యుక్త్వా ఉభయమ్పరిషిచ్య,

అధర్మబలేరు త్తరతః, పశ్చిమాదారభ్య తత్తలమద్భిస్సమ్మృజ్య-ప్రోక్ష్య-

"ఓం గృహ్యాభ్యస్స్వాహా" ఇతి దత్వా. "గృహ్యాభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-

తత్పరతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య-

"ఓం అవసానేభ్యస్స్వాహా" ఇతిదత్వా. "అవసానేభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా -

తత్పరతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -

"ఓం అవసాన పతిభ్యస్స్వాహా" ఇతి దత్వా. "అవసాన పతిభ్య ఇదన్న మమ" ఇత్యుక్త్వా-

తత్పరతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -

"ఓం సర్వభూతేభ్యస్స్వాహా" ఇతి దత్వా. "సర్వభూతేభ్య ఇదన్న

మమ " ఇత్యుక్త్వా - చతుర్ణామేకమ్పరిషేచనఙ్కృత్వా -
అధర్మ్మబలేః పశ్చిమాదారభ్య, అబ్బలేరుత్తరతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య-
ప్రోక్ష్య-

" ఓం కామాయస్వాహా" ఇతి దత్వా " కామాయేదన్నమమ " ఇత్యుక్త్వా-పరిషిచ్య -

తత్పురతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య

" ఓం అన్తరిక్షాయస్వాహా " ఇతి దత్వా-"అన్తరిక్షాయేదన్నమమ " ఇత్యుక్త్వా-పరిషిచ్య -

తత్పురతః, అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య-

" ఓం యదేజతి జగతియచ్చ చేష్టతినామ్నోభాగోయన్నామ్నేస్వాహా", ఇతి దత్వా - " నామ్న ఇదన్నమమ " ఇత్యుక్త్వా-పరిషించేత్

ఏవన్దత్వాద్వాదశబలయః పూర్వాద్వా పశ్చిమాద్వాఉత్తరాద్వా దక్షిణాద్వా యథాబుజప్రా భవేయుః తథాకల్పనీయాః -

ద్వాదశ బలిభ్యోదక్షిణతః, పశ్చిమాదారభ్య, ప్రాగపధి, దీర్ఘం, అద్భిసమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య - పశ్చిమాదారభ్య,

" ఓం పృథివ్యైస్వాహా" ఇతి దత్వా " పృథివ్యా ఇదన్నమమ "

ఇత్యుక్త్వా-

" ఓం అన్తరిక్షాయస్వాహా"   ,,   " అన్తరిక్షాయేదన్నమమ" ,,
" ఓం దివేస్వాహా "   ,,   " దివ ఇదన్నమమ "   ,,
" ఓం సూర్యాయస్వాహా "   ,,   " సూర్యాయేదన్నమమ " ,,
" ఓం చన్ద్రమసేస్వాహా "   ,,   " చన్ద్రమస ఇదన్నమమ" ,,

ఇత్యుక్త్వా.		ఇతిదత్వా.	
" ఓం నక్షత్రేభ్యస్స్వాహా "	,,	" నక్షత్రేభ్య ఇదన్నమమ"	,,
" ఓం ఇన్ద్రాణ్యైస్వాహా "	,,	" ఇన్ద్రాణ్యేదన్నమమ "	,,
" ఓం బృహస్పతయేస్వాహా "	,,	"బృహస్పతయ ఇదన్నమమ"	
" ఓం ప్రజాపతయేస్వాహా "	,,	" ప్రజాపతయ ఇదన్నమమ"	
" ఓం బ్రహ్మణేస్వాహా "	,,	" బ్రహ్మణ ఇదన్నమమ "	,,

సర్వేషామేకమ్పరిషేచనమ్.

పృథివ్యాదిషు దశబలిషు, ఆదితః, అబ్బలిపర్యన్తఞ్చతుష్టయం, మధ్యేధర్మ బలిపర్యన్తఞ్చతుష్టయం, తత్పరతో బలిద్వయఞ్చ కుర్యాత్ - అయమేవవ్యజనాకారః.*

ఏతద్దక్షిణతః.

ప్రాచీనావీతీ - భూమిమద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -

" ఓం స్వధాపితృభ్యః " ఇతి పితృ తీర్థేనబలిన్దత్వా - " పితృభ్య ఇదన్నమమ " ఇత్యుక్త్వా -

ఉపవీతీ - తదుత్తరతః, భూమిమద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -

" ఓం నమోరుద్రాయ పశుపతయేస్వాహా " ఇతి దత్వా - ''రుద్రాయ పశుపతయ ఇదన్నమమ " ఇత్యుక్త్వా . ప్రాచీనావీతీ పితృబలిమ ప్రదక్షిణమ్పరిషిచ్య - ఉపవీతీ - రుద్రబలిమ్పరిషిచ్య -

---

* ధ్వజాకార' నరాకార, పత్త్రికాకార, చక్రాకార, వ్యజనాకార ప్రభృతయోబహవోవైశ్వ దేవాకారా ధర్మశాస్త్రేష్వదృశ్యన్తే - తేషుచక్రాకార వ్యజనాకారావేవ, అశ్వలాయనానాంవిహితౌ - తయోరాకార యోర్బలీనాం పరిశేషేణ సామ్ప్రదాయికానాంచ కరణప్రకారావైశ్వ దేవప్రకరణాన్తే పృథక్ప్రదర్శితౌ తయోశ్చిత్ర యోర్ద్రష్టవ్యౌ.

అవశిష్టాన్నేనముష్టిత్రయమ్పాత్రాన్తరే గృహీత్వా - బహిర్గత్వా - అద్భిర్భూమిం సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -

"యేభూతాః ప్రచరన్తి దివాబలిమిచ్ఛన్తోవితుదస్య ప్రేష్యాః, తేభ్యోబలిమ్పుష్టి కామోహరామి మయిపుష్టిమ్పుష్టి పతిర్దధాతుస్వాహా" ఇతి దత్వా - "దివాచరేభ్యో భూతేభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా -

† పరిషిచ్య - తత్పరతః,

"ఐన్ద్రివారుణవాయవ్యా సౌమ్యాయామ్యాశ్చ నైరృతాః । వాయసాః ప్రతిగృహ్ణన్తు బలిమ్భూమౌ మయార్పితమ్" ఇతి దత్వా - "వాయసేభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా -

పరిషిచ్య - తత్పరతః,

*"యౌశ్వానౌశ్యామశబలౌ వైవస్వతకులోద్భవౌ । తాభ్యామ్బలిమ్ప్రదాస్యామిస్యాతామేతా వహింసకౌ" ఇతి దత్వా - "శ్వభ్యామిదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా -

పరిషిచ్య

భార్యాదినా ధర్మాదిచతుర్వింశతిబలీన్ అన్యత్రాపనాయ్య - అగ్నిసమీపమాగత్య -

ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, అగ్రదానఙ్కరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య -

అగ్నేరుత్తరతః భూమిమద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య -

అన్నస్య, ఉత్తరభాగత్రయే పూర్వభాగే, అన్నముష్టిమాదాయ -

"అకామోప హతాయశ్రోత్రియాయాగ్రన్దదామి" ఇతి భూమౌనిధాయ -

---

† సమ్ప్రదాయే సతిదద్యాత్.

* సమ్ప్రదాయే సతిదద్యాత్.

"అకామోపహతాయశ్రోత్రియాయేదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-
పరిషించేత్.

పఞ్చమహాయజ్ఞక్రమః.

శ్రోత్రాచమనఙ్కృత్వా-ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం. దేవయజ్ఞేనయక్ష్యే" ఇతిసఙ్కల్ప్య-"విద్యుదసివిద్యమే పాప్మాన మృతాత్సత్యముపైమి" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అపఆదాయవామకరతలం సమ్మృజ్య-"ఓం అదితేను మన్యస్వ-ఓం అనుమతేను మన్యస్వ-ఓం సరస్వతేను మన్యస్వ - దేవసవితః ప్రసువ" ఇత్యగ్నిమ్పరిషిచ్య - అగ్నావేకాసమిధం దర్భద్వయంవా ప్రక్షిప్య - ఉత్తరభాగద్వయే పశ్చిమభాగాద్ధవిర్గృహీత్వా- "ఓం దేవేభ్యస్స్వాహా" ఇత్యగ్నౌహుత్వా-"దేవేభ్యఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా - ఏకాంసమిధం దర్భద్వయంవా ప్రక్షిప్య-"ఓంఅదితేన్వమగ్గ్ంస్థాః-అనుమతేన్వమగ్గ్ంస్థాః సరస్వతేన్వమగ్గ్ంస్థాః-దేవసవితః ప్రాసావీః" ఇతి పునఃపరిషిచ్య-"వృష్టిరసి వృశ్చ మేపాప్మానమృతాత్సత్యముపాగామ్" ఇతి దక్షిణ కరతలేన అపఆదాయ - వామకరతలం సమ్మృజ్య -

శ్రోత్రాచ మనఙ్కృత్వా-ప్రాచీనావీతీ- "శ్రీభగవదాజ్ఞయాభగవత్ప్రీత్యర్థం, పితృయజ్ఞేనయక్ష్యే" - ఇతి సఙ్కల్ప్య- "విద్యుదసివిద్యమే పాప్మానమృతాత్సత్యముపైమి" ఇతి దక్షిణ కరతలేన అపఆదాయ, వామకరతలం సమ్మృజ్య-అగ్నేర్దక్షిణతో భూమిమద్భిసమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య-దేవయజ్ఞ శేషాద్ధవిర్గృహీత్వా - "ఓం పితృభ్యస్స్వధాస్తు"* ఇతి పితృతీర్థేన బలిన్నిధాయ - "పితృభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా - అప్రదక్షిణ

* పితృభ్యస్స్వధాయినమస్కరోమీతికేచిత్.

మ్పరిషిచ్య - "వృష్టిరసి వృశ్చ మే పాప్మానమృతాత్సత్యముపాగామ్" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అపఆదాయ, వామకరతలం సమ్మృజ్య - ఉపవీతీ -

శ్రోత్రాచమనఙ్కృత్వా-ప్రాణానాయమ్య- "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం భూతయజ్ఞేనయక్ష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "విద్యుదసి విద్యమేపాప్మాన మృతాత్సత్యము పైమి" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అపఆదాయ, వామకరతలం సమ్మృజ్య - అగ్రదానాత్పశ్చిమభాగే అద్భిస్సమ్మృజ్య - ప్రోక్ష్య- దేవపితృయజ్ఞశిష్టం హవిర్గృహీత్వా- "ఓం *భూతేభ్యోబలిగ్ం హరామి" ఇతి దేవతీర్థేన భూతబలిన్దత్వా - "భూతేభ్య ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా- పరిషిచ్య- "వృష్టిరసి వృశ్చమేపాప్మానమృతాత్సత్యము పాగామ్" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అపఆదాయ వామకరతలం సమ్మృజ్య-

శ్రోత్రాచమనఙ్కృత్వా-ప్రాణానాయమ్య "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం, మనుష్యయజ్ఞేనయక్ష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "విద్యుదసి విద్యమే పాప్మాన మృతాత్సత్యముపైమి" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అపఉపస్పృశ్య, వామకరతలం సమ్మృజ్య-మధ్యమభాగా దగ్రదానాన్నద్విగుణ్గృహీత్వా-అగ్రదాన భూతబల్యోర్మధ్యే "*మనుష్యేభ్యోహన్తా" ఇతి దేవతీర్థేన భూమౌబలిన్నిధాయ-"మనుష్యేభ్యఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా- పరిషిచ్య-"వృష్టిరసి వృశ్చమే పాప్మానమృతాత్సత్యము పాగామ్" ఇతి దక్షిణకరతలేన, అప ఆదాయ, వామకరతలం సమ్మృజ్య-

---

శ్రోత్రాచమనఙ్కృత్వా - "ఓం శ్రీవిష్ణవేస్వాహా" ఇత్యగ్నావదర్భప్రక్షిప్య - "శ్రీవిష్ణవే పరమాత్మన ఇదన్నమమ" ఇత్యుక్త్వా-ఉత్థా

---

* భూతేభ్యోనమ ఇతి కేచిత్.

* మనుష్యేభ్యోన్నందదామి హన్తా, ఇత్యన్యే.

య - "అగ్నే నయ సుపథా రాయే అస్మాన్ విశ్వాని దేవ వయునాని విద్వాన్, యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనో భూయిష్ఠాం తే నమఉక్తిం విధేమ, ఓం అగ్నయే నమః, మన్త్రహీనఙ్క్రియాహీనమ్భక్తిహీనం హుతాశన। యద్ధుతన్తు మయా దేవ పరిపూర్ణన్తదస్తు తే। ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణి తపఃకర్మాత్మకాని వై। యాని తేషామశేషాణాఙ్కృష్ణానుస్మరణమ్పరమ్" ఇత్యుపస్థాయ - ప్రణమ్య - అభివాదయేత్.

పితృబలిం భూతబలిం బహిః ప్రక్షిప్య-పాత్రస్థం అవశిష్టాన్నం,భోజనార్థాన్నేన ప్రాణాహుతేః పరం సంయోజయేత్ - అగ్రదానం మనుష్యయజ్ఞంచ అతిథిభ్యో దద్యాత్.

ఆచమ్య "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణై స్స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం ప్రాతర్వైశ్వదేవాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్విక త్యాగఙ్కృత్వా - "కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిన్దార్చనేన ప్రాతర్వైశ్వదేవేన భగవత్కర్మణా భగవాన్ప్రీయతాం వాసుదేవః" ఇతి ప్రాతర్వైశ్వదేవంభగవతి సమర్పయేత్.

తతో యతిభ్యో బ్రహ్మచారిభ్యశ్చ, భిక్షాన్దద్యాత్ - వైశ్వదేవాత్పూర్వం యతయో బ్రహ్మచారిణశ్చ భిక్షార్థ మాగతాశ్చేద్వైశ్వదేవార్థమన్నముద్ధృత్య, పాత్రాన్తరే నిధాయ, యతిభ్యో భిక్షాన్దద్యాత్ -ఉద్ధృతాన్నేన వైశ్వదేవఙ్కుర్యాత్

తతః అభిషేకతీర్థం స్వీకుర్యాత్.

తతః అతిథి[*]మభ్యాగతే గోదోహనమాత్రం[†], దిదృక్షుస్థిత్వా, అతిథీన్, అభ్యాగతాన్, బాలాన్వృద్ధాన్, రోగిణః, గర్భిణీః, పరిచారకాంశ్చ ప్రథమమ్భోజయేత్.

భోజనక్రమః.

పాదౌ ప్రక్షాళ్య - ద్విరాచమ్య - ప్రణవేన గోమయజలేన భుక్తిపాత్రస్యాన్యూనాతిరిక్తశ్చతురశ్రమణ్డలం కృత్వా - తత్ర, జమ్బూ, పనస, కాఞ్చీ, నాళికేర, పలాశ[‡], కదలీ, ఉహినా, పిశాచోదుమ్బర, పద్మ[¶], ఆమ్ర పత్రాణామ్, అన్యతమం శోధితమ్పాత్రం నిధాయ - పానపాత్రన్దక్షిణ పార్శ్వే నిధాయ - ప్రాఙ్ముఖత్వాది నియమయుక్తః, ఆయసలజ్జివ్యతిరిక్తే ఆసనే ఉపవిశ్య పాదాభ్యాఞ్జఙ్ఘాభ్యా మాస్యేనచ పఞ్చభిరార్ద్రః, నర్తుళ దర్భపవిత్ర మనామికాయాన్ధృత్వా - పత్న్యాదిభిర్ద్రవ్యాదినా పరివిష్టమన్నం, ఆజ్యసిక్తం, దృష్ట్వా - ప్రాఞ్జలిః "అస్మాకన్నిత్యమస్త్వేతత్" ఇత్యుక్త్వా - హస్తేన, అన్నం, పాద్యేన శుద్ధజలేన వా

---

* ఏకరాత్రమేవ పరగృహే నివసన్, అజ్ఞాతో బ్రాహ్మణః, అతిథిః - జ్ఞాతస్తు, అభ్యాగతః—

† నాడికాయాశ్చతుర్భాగః-

‡ వల్లిపలాశ పత్రభిన్నం.

¶ స్థలపద్మ పత్రభిన్నం.

వ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్య-శోషణాదిభిర్విశోధ్య-వ్యాహృతిభిః మూలమన్త్రేణ అన్యైశ్చ పావనమన్త్రైరభిమన్త్ర్య-అన్తర్యామిణే నివేద్య-పరగృహే చేత్స్వర్వాస్మై ప్రథమన్నివేద్య-తతోఽన్తర్యామిణే నివేద్య-ప్రణవ వ్యాహృతిభిః హస్తేన అన్నమనుల్లంఘయన్ పాత్రేజలముపాతయన్ ప్రథమపరిషేచనఙ్కృత్వా - భార్యాదిదత్తేన, అర్ఘ్యజలేన "సత్యన్త్వర్తేన పరిషిఞ్చామి"* ఇతి ద్వితీయపరిషేచనఙ్కృత్వా - కుక్కుటాసనసంస్థితః, పాదాభ్యామ్వాదేన వా భూమిం స్పృష్ట్వా, వామహస్తాఙ్గుష్ఠ తర్జనీమధ్యమాభిః వామభాగే పాత్రం స్పృష్ట్వా - అన్నస్య దక్షిణభాగే పరదత్తేన పాద్యేన "అమృతోపస్తరణమసి" ఇతి మన్త్రేణ నిశ్శబ్దమాపోశనఙ్కుర్యాత్. ఆపోశనార్ధజలే పూరితే పునర్నపూరయేత్. సాఙ్గుష్ఠమధ్యమానామికాభ్యాం, ఆమలకప్రమాణమన్నమ్ప్రాగాదిచతుర్దిక్షు మధ్యేచ గృహీత్వా - "ఓం ప్రాణాయస్వాహా - ఓం అపానాయస్వాహా - ఓం వ్యానాయస్వాహా - ఓం ఉదానాయస్వాహా-ఓం సమానాయస్వాహా" ఇతి క్రమేణపఞ్చప్రాణాహుతీర్హుత్వా-మనసా "ప్రాణాయేదన్నమమ" ఇత్యాది, ఉద్దేశ్యత్యాగన్తదాతదా కృత్వా - దన్తస్పర్శవర్జం, పృథక్పృథఙ్నిగీర్య "బ్రహ్మణిమ ఆత్మామృతత్వాయ" ఇతి ఉచ్చార్య తతో వామహస్తమ్ప్రక్షాళయేత్. తావత్పర్యన్తఙ్జ్యేష్ఠవస్తూని స్యాత్-అనన్తరం, భార్యాఽన్యో వాశాస్త్రవిరుద్ధాని‡ భగవన్నివేదితాని ఆత్మనశ్చేష్టాని పరివేషేత్. అన్నోపదంశాద్యానయనార్థాం నిషేధార్థాంవా వాచంవదేత్. అతిథీన్ప్రసాద్యతదను

---

* రాత్రిభోజనకాలే "ఋతన్త్వాసత్యేన పరిషిఞ్చామి" ఇతివదేత్.

‡ శాస్త్రవిరుద్ధమాన భోజనపదార్థంగళ్ ఆఱువిధఙ్గళ్-అవైయావన:—

జ్ఞాతో భుఞ్జీత. సహభుఞ్జానాం వాచోపచరేత్ - తదర్థే వాచం విసృజేత్ - నాన్యార్థం, యది కామాద్విసృజేత్ తదా భూర్భువస్సువరోమితి జపిత్వా శేషం భుఞ్జీత - వక్త్రనిస్సృతముచ్ఛిష్టం, కబళశేషం, న పునర్భుఞ్జీత - పాత్రే చ న మిశ్రయేత్. అపూపశాకమూల ఫలాదీన్ హస్తేనైవ అవచ్ఛిద్య భక్షయేత్ - న తు దన్తైః. ప్రత్యక్షలవణం వర్జయేత్ - తైలపక్వమపక్వం వా దర్వ్యా న దద్యాత్. అన్న, వ్యఞ్జన, పానీయ, దధి, క్షీర, ఘృతాని హస్తేన న దద్యాత్ - దద్యాచ్చేత్ పర్ణాదికమన్తరే కృత్వా దద్యాత్. ఓదన వ్యఞ్జనాదిషు దోషోక్తీర్న వదేత్. దేవసదనే, తమసి, అనావృతస్థలే, హ

౧ - జాతిదుష్టం:—వెంగాయం-వెళ్ళైయ్ పూణ్డు-ఉళ్ళి-ముళ్ళంగి- వెణ్ కత్తారి-శురైక్కాయ్ - మురుంగై-తాని - కాట్టుక్కరణై - అమ్మణందాళ్ - శిఱుకాంజోరి-శివందఅకత్తి - కమ్మట్టి - పనంపళం - మాంగిల్ కురుత్తు - తేతాంకొట్టై - ఆత్తై-ఆత్తి-కొనై - పీర్కంగాయ్ - శణక్కీరై - శిఱుకీరై - పేయ్ప్పిడల్ - కొట్టిక్కిళంగు-మణ్ణుప్పు-పుణ్ణాక్కు - శివంద పెరుంకాయం - కాడి-కోసై - నాయ్క్కుడై-అరశు-కురింజి-శీర్ ఇవరై. గంజా-కంబు-శోళం -వరకు-కుసుంబై - కేళ్ వరకు-ఎళ్ళు, ఉళుందు, ఇవై తవిర కృష్ణధాన్యంగళ్ -కిళింజల్ శుణ్ణాంబు. ముదలానవైకళ్.

౨ - క్రియాదుష్టం:—ఋతుస్నాన దినత్తిల్ స్త్రీయాలే తొడప్పట్టదుం, పఞ్చసంస్కారమిల్లాదవర్కళాలే పక్వమానదుమాన అన్నం - కైయాలే ఒక్కప్పట్ట తయిర్ -వాయాలే ఊదప్పట్టదుం అన్యర్ కైయినాల్ కలక్కప్పట్టదుం వస్త్రత్తినాల్ వడిక్కట్టప్పడాదదుమాన జలం - పునఃపాకంపణ్ణిన అన్నం - విక్రయిక్కప్పట్ట అన్నం-శుట్టఉప్పు-మోర్ తవిర సారంఎడుక్కప్పట్టు నిస్సారమాన పదార్థంగళ్-రాత్రియిల్ దీపమిల్లామల్ నిలా అగ్ని ఇవైగళుడైయ వెళిచ్చత్తిల్ భుజిక్కప్పట్ట అన్నం-భోజనమధ్యత్తిల్ పరిమాఱప్పట్టనెయ్ - నఖత్తాలేకీండవై - పితామహాచార్యర్ మాతా పితామయర్ భర్తా ఇవర్కళుడైయ ఎచ్చిల్ తవిర మత్తుమవర్కళాల్ ఎచ్చిల్ పణ్ణప్పట్ట పదార్థంగళ్ - కాయ్చ్చినఇళనీర్, ముదలానవైకళ్

3 - కాలదుష్టం:—మూన్ఱువరుషత్తుక్కు మేల్పట్టు పళైయాన ధాన్యంగళ్ - ఒరుమా

ర్యే, భూమౌ, శూన్యగృహేచ, నభుఞ్జీత. రాత్రౌ, అహనివా ద్విర్నభుఞ్జీత - అపరరాత్రే, అర్ధరాత్రే, అహ్నోమధ్యభాగేవా నభుఞ్జీత - తిష్ఠ

సత్తుక్కు మేల్పట్టు పఴుశాన అరిశి, వెణ్ణైయ్, ఒరుపక్షత్తుక్కు మేల్పట్టుపఴుశాన నెయ్, ఎణ్ణైయ్, పయుత్తంపరుప్పు-ఒరుపక్షత్తుక్కు మేల్పట్టు ఉపయోగప్పట్ట మణ్పాత్రంగళిలే పక్వమాన పదార్థంగళ్ - ఒరునాళైక్కు మేల్పట్టు నైత్తజలం - ఒరురాత్రిక్కు మేల్పట్టునైత్త పక్వమానపదార్థంగళ్ - (అడియిల్ శొల్లప్పట్టపదార్థంగళుక్కు పర్యుషితత్వ దోషమిల్లై:—పాల్ - ఉప్పు-పాక్కు-మంజళ్-వత్తిల్-వడాం - వఱుత్త అరిశి-తునరై - పయర్ మొదలానవై-శుణ్ణాంబు మిళకు - ఊఱుకాయ్కళ్ - ఇంజి-వెల్లప్పాకు - మావోడు శేర్క్కప్పట్ట తయిర్-అవల్-క్షీరాన్నం-పారి-జలత్తిల్ శేర్క్కప్పట్ట అన్నం-ఎణ్ణైయ్ నెయ్ తయిర్ ఇవైగళిల్ ఎడినోడేయానదు కూడినఅన్నం - పఴంగళ్-తిరట్టుప్పాల్-మరుందు-పునః పాకంపణ్ణిన శాకంగళ్ -) అకాలత్తిల్ ఉండు పణ్ణప్పట్టఫలంగళ్ - (ప్రథమైతిథియిల్ పూశనిక్కాయ్-ద్వితీయై తిథియిల్ కత్తారిక్కాయ్ - అష్టమీతిథియిల్ తేంగాయ్-దశమీతిథియిల్ పుడలంగాయ్-ఏకాదశితిథియిల్ అవరైక్కాయ్-త్రయోదశితిథియిల్ ఎళ్లు-చతుర్దశితిథియిల్ పుళి-సప్తమి, నాయిత్తుక్కిఴమై, ఇందదినంగళిల్ నెల్లిక్కాయ్ - పకలిల్ పాల్, విళాంపఴం, పారి - రాత్రియిల్ ఎళ్లుకలంద పదార్థంగళ్, తయిర్, మావు, తేన్, నల్లెణ్ణైయ్, ఇంజి - సిత్రదినంగళిల్ కల్యాణపూశినిక్కాయ్, కత్తారిక్కాయ్, పచ్చైమిళకాయ్, పొడలంకాయ్, కొత్తమల్లి, పెరుంకాయం, ఎలుమిచ్చంపఴం, ఎరుమైప్పాల్, తువరంపరుప్పు కడుకు, కడలై, కారామణీ, కొళ్ళు, వెళ్ళవరైక్కాయ్, అరక్కీరై-ద్వాదశి పారణైయిల్ పుళి, కడుకు, ఉళున్దు, పయత్తంపరుప్పు, నల్లెణ్ణెయ్-కత్తారిక్కాయ్, వాఴైయిచ్చేర్న్ద ఐన్దువకై-ముదలానవైకళ్.

౪ - సంసర్గదుష్టం:—ఉపోప్పదుకూడిన నెయ్, పాల్ - నూల్, పుఴు, ఈ, మయిర్, నఖం, ఇవైకళిల్ యేదాయినుం కలంద అన్నం-(అపత్కాలత్తిల్ ఇండఅన్నత్తై భుజిక్క వేండియిరుందాల్ అదిల్ పిండమాత్రంఎడుత్తువైత్తువిట్టు, మత్తఅన్నత్తై తీర్థత్తినాల్ ప్రోక్షిత్తు శాంబలైయావదు మణ్ణైయావదు పోట్టు స్వీకరిక్కలాం) సన్యాసికళుడైయ భిక్షాపాత్రత్తిల్పట్టఅన్నం సన్యాసికళాల్

న్నాసనారూఢపాదః, అకృతాచమనః, ఏకవస్త్రధరః, ప్రావృతమస్తకః, అన్యం స్పృశన్, చణ్డాళ, రజస్వలా శూద్రాది శబ్దం శృణ్వన్, పఙ్క్తిదూషకైస్సహచ, న భుఞ్జీత. పాణౌ, అఞ్జలౌ, పర్ణపృష్ఠే, మృత్పాత్రే, వస్త్రే చ న భుఞ్జీత. ఏకపఙ్క్తౌ భుఞ్జానేషు భోజనాద్విరమ్యనోత్తిష్ఠేత్. ఆపదియద్యుత్తిష్ఠేత్, తదా, అగ్ని, భస్మ, స్తమ్భ, సలిల, దర్భ, ద్వార, నిమ్నభూమిష్వన్యతమేన పఙ్క్తిభేదః కార్యః. తైలేక్షుయన్త్ర, పతిత, శూద్ర, రజస్వలా, ముసలానాంయావత్కాలం శబ్దశ్శ్రూయతే తావత్కాల

కొడుక్కప్పట్ట అన్నం - తేంగాయ్ శేర్త్త పాల్ - పులి శేర్త్త పయిఱ్ఱుంపరుప్పు- అవరై - కొత్తవరై - పుడల్ - ముదలియవై.

౫ - ఆశ్రయదుష్టం:—వెణ్గల పాత్రత్తిల్ వైక్కప్పట్ట ఇళనీర్ - తామ్రపాత్రత్తిల్ వైక్కప్పట్ట తేన్, నెయ్, పాల్ - ఇరుంబుపాత్రత్తినాల్ పరిమాఱప్పట్ట పదార్థంగళ్ - ఇరుంబుపాత్రత్తిల్ వైక్కప్పట్ట జలం - కన్ఱుపిఱంద పత్తునాళ్ కళుక్కుళ్ పట్ట పశువిన్ పాల్ - మోర్ కలంద పాల్ - శినైప్పశువిన్ పాల్ - కన్ఱుశెత్త పశువిన్ పాల్ - వేఱుపశువిన్ కన్ఱినాల్ కఱక్కప్పట్ట పాల్ - రెట్టైక్కన్ఱుపోట్ట పశువిన్ పాల్ - శంఖపాత్రత్తిల్ జలం - ముతలియవై.

౬ - నిమిత్తదుష్టం:—బ్రాహ్మణర్కళాల్ విక్రయిక్కప్పట్ట పాల్ తయిర్, మోర్,- నాయ్, కాక్కై, కోళి, ఎలి, పూనై, కీరిప్పిళ్ళై ఇవై ముదలా సదుకళాల్ తొడప్పట్ట అన్నం, వ్యంజనం - మనుష్యాళ్, పశుక్కళ్, ఇవైకళాల్ మోరప్పట్ట అన్నం- పాదప్రక్షాళనం పణ్ణిన శేషజలం - కాలాలేతొడప్పట్ట దుంతాండ పట్టదుమాన అన్నం - సత్రత్తిల్ పోడపట్ట అన్నం - తణ్ణీర్ పందల్ జలం - వెలుత్తుక్కొండు పోడప్పట్ట అన్నం - తలైవాశలైవిట్టు వేఱువళియాయ్ కొండువరప్పట్ట అన్నం - కాందిపోన అన్నం - నాలుతరం కళైయప్పడాద అరిశియుం పయఱ్ఱుంపరుప్పుం - నాలుతరం అలంబప్పడాద శాకంగళుం ఫలంగళుం - నామరూపంగళాలే అఱియప్పడాద పదార్థంగళ్ - తనక్కెన్ఱు ప్రత్యేకమాయ్ పాకంశెయ్యప్పట్ట పదార్థంగళ్ - భూమియిల్ విఴాదమళైనీర్ - ముతలియవై.

న్నభుఞ్జీత. భార్యాదిభిశ్చ కలహం, పుత్రాదీనాఞ్చ భర్త్సనం, తేషా
ముచ్ఛిష్టదానఞ్చ వర్జయేత్. పాయస, దధి, క్షీర, అమ్బు, సర్పింషి,
అన్యానిచ నిశ్శబ్దమ్పిబేత్. పాత్రస్థం పానీయం పీతశేషం భూమావాకిఞ్చిన్ని
స్రావ్యపిబేత్. దధి, క్షీర, ఆజ్య, సలిల, సక్తు, పాయసవ్యతిరిక్తం సర్వం
సశేషమశ్నీయాత్. భోజనేదీపనాశశ్చేత్ తదా సూర్యంస్మరన్ హస్తా
భ్యాం పాత్రం స్పృశన్, ఆదీపదర్శనం నాద్యాత్. పునర్దీపముద్దీప్య పాత్ర
స్థమేవాన్నమద్యాత్. "శ్రీగోవిన్దాయనమః" ఇతి ప్రతికబళం గోవిన్దమను
స్మరేత్. తతోఙ్గుళపవిత్రవేష్టనం విస్రస్య - అనామికాయాన్ధృత్వా
అన్యదత్తేన పాద్యతీర్థేన "అమృతాపిధానమసి" ఇతి సశేషముత్తరాపోశ
నఞ్చ కుర్యాత్. శేషం "రౌరవే౽ పుణ్య నిలయే పద్మార్బుదనివాసినామ్ ।
అర్థినాముదకన్దత్త మక్షయ్యముపతిష్ఠతు" ఇతిమన్త్రేణ భోజనపాత్రస్య
వామతో దేవతీర్థేన భువి నిస్రావ్య - విస్రంసితదర్భ ఇచ్చతురశ్రమణ్డల ఏవ
ప్రక్షిపేత్ - నబహిః, నభోజనపాత్రేవా. హస్తప్రక్షాళ్యనా, నిర్లేహ్యవా
ఉత్తరాపోశనం నగృహ్ణీయాత్. ఉత్తరాపోశనాత్పశ్చాత్ భోజనపాత్రం
నస్పృశేత్. ఉత్థాయ - బహిర్నిర్గత్య, ఆసీనః, వామపార్శ్వే త్రీన్గ
ణ్డూషాన్కృత్వా సూపాదిచూర్ణైర్మృద్భిర్వా హస్తప్రక్షాళ్య - పునశ్చ
త్రయోదశగణ్డూషాన్ దన్తశోధనఞ్చకుర్యాత్. గణ్డూషకాలే, తర్జన్యా
దన్తశోధనన్నకుర్యాత్ - తత్తోయఞ్చనపిబేత్. మృద్ఘర్షణాదిభిః, హస్త
ప్రక్షాళనఙ్కృత్వా - తతోముఖప్రక్షాళనఙ్కృత్వా - పాదౌ ప్రక్షాళ్య
ద్విరాచామేత్. (ఆచమనాత్పూర్వం శ్వ శూద్రాదీన్ననిరీక్షేత.)

తతః "ప్రాణానాఙ్గ్రన్థిరసిరుద్రో మావిశాన్తకస్తేనాన్నేనాప్యాయస్వ"
ఇతి హృదయమాలభ్య - "అఙ్గుష్ఠమాత్రః పురుషో౽ఙ్గుష్ఠఞ్చసమాశ్రితః ।
ఈశస్సర్వస్య జగతః ప్రభుః ప్రీణాతివిశ్వభుక్" ఇతి దక్షిణపాదాఙ్గుష్ఠే
ఊర్ధ్వదక్షిణహస్తేన జలంనిస్రావ్య - "శ్రద్ధాయామ్ప్రాణేనివిశ్యామృత

గ్ంహుతమ్ప్రాణమన్నే నాప్యాయస్వ - అపానే నివిశ్యామృతగ్ంహుతమపానమన్నే నాప్యాయస్వ - వ్యానే నివిశ్యామృతగ్ంహుతం వ్యానమన్నే నాప్యాయస్వ - ఉదానే నివిశ్యామృతగ్ంహుతముదానమన్నే నాప్యాయస్వ - సమానే నివిశ్యామృతగ్ంహుతగ్ంసమానమన్నే నాప్యాయస్వ - బ్రహ్మణి మ ఆత్మాఽమృతత్వాయ'' ఇతి హుతమభిమన్త్ర్య - సూర్యమభివీక్షేత - రాత్రౌ దీప మవలోకయేత్. "ఉదుత్యఞ్జాతవేదసన్దేవం వహన్తి కేతవః, దృశే విశ్వాయ సూర్యమ్'' ఇత్యాదిత్యముపతిష్ఠేత. తతః, "విష్ణురత్తా తథైవాన్న మ్పరిణామశ్చ వై సదా। సత్యేన తేన మే భుక్తఞ్జీర్యత్వన్నమిదన్తతః'' [థా] ఇత్యుచ్చార్య, ఉదరమ్పరిమృజ్య - "ఓం'' ఇతి బ్రహ్మణి స్వాత్మానం యోజయేత్.

కృష్ణాష్టమీ, కృష్ణచతుర్దశీ. తిథిషు, ఏకవార మేవ భోజనఙ్కుర్యాత్. పూర్ణిమాయాం అమావాస్యాయాం, సఙ్క్రమణే, శ్రాద్ధదినే, నిమిన్త్రణదినే చ రాత్రౌ భోజనన్నకుర్యాత్ - గ్రస్తాస్తగే చన్ద్రే, గ్రహణాత్పూర్వస్యాం రాత్రౌ పరస్మిన్నహని చ న భుఞ్జీత - గ్రస్తాస్తగే సూర్యే, తదహోరాత్రం న భుఞ్జీత. చన్ద్రసూర్యౌ దృష్ట్వా స్నాత్వైవ భుఞ్జీత. చన్ద్రగ్రస్తోదయే, తస్మిన్ అహ్ని, సూర్యగ్రస్తోదయే పూర్వస్యాం రాత్రౌ భోజనన్నకుర్యాత్. సూర్యగ్రహణే గ్రహణయామాత్పూర్వం యామచతుష్టయం, చన్ద్రగ్రహణే యామత్రయం, పూర్ణచన్ద్రగ్రహణే యామచతుష్టయం చ న భుఞ్జీత. బాలవృద్ధాతురాణా మేకయామవర్జనమలం - భుక్త్వా ఆర్ద్రపాదో న గృహాద్బహిర్వ్రజేత్.

తామ్బూలచర్వణ క్రమః.

సహాభుక్తనద్భ్యః, భగవన్నివేదితన్తామ్బూలన్దద్యాత్. తతః స్వ యఞ్చచర్వేత్. ఏకక్రముకం, క్రముకత్రయం, అధికంవా దద్యాత్ నక్రముకద్వయం. తామ్బూలచర్వణదశాయా న్నాగవల్లీదళమాస్య న్తరే నిధాయ - అస న్తరం, ఖణ్డితక్రముకఞ్చనిధాయ - అగ్ర సిరా మూ లోభయపార్శ్వ గ్రవర్జం, సశోధితచూర్ణం, క్షాళితనాగవల్లీపర్ణఞ్చ ర్వేత్. చూర్ణం, నాగవల్లీదళస్య పృష్ఠ ఏవ ఘర్షేత్ నాన్తర్భాగే. చూర్ణాధారపర్ణం, శీర్ణపర్ణం, యమళపర్ణం చ నభక్షయేత్. పర్ణద్వయ మేకీకృత్యచ, నభక్షయేత్. ఏకాదశ్యాం, పితృదినేషుచ తామ్బూలంవర్జ యేత్. భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూపస్థితి "ప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణై స్స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీస్వశేషభూతమిదం ఇజ్యాఖ్యంకర్మస్వస్మైస్వప్రీతయే స్వయమే వకారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా - కృతఞ్చకరిష్యామి భగవ న్నిత్యేనభగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన ఇజ్యయా భగవతః కర్మణా భగవాన్ ప్రీయతాం వా సుదేవ ఇతీజ్యాం భగవతి సమర్పయేత్.—

స్వాధ్యాయ ప్రకరణమ్.

తతశ్చతుర్థేకాలే,

"కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావి భూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన స్వాధ్యాయేన భగవత్కర్మణాభగవన్తం వాసుదేవ మర్చయిష్యామి" ఇతిసఙ్కల్ప్య "భగవతోబలేన భగవతోవీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగ

పఠః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలవుస్త్రిమనుసన్ధాయ - "భగవానేనస్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం, స్వాధ్యాయాఖ్యం, కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవకారయతి" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఞ్చకృత్వా -

చతుర్ముఖ ప్రసాదవిదిత సకలవేద తదుపబృహ్మణార్థేన స్వయోగమహిమసాక్షాత్కృతపరావరతత్త్వయాథాత్మ్యేన వాల్మీకిమహర్షిణా లోకానుగ్రహాయ ప్రణీతం "వేదః ప్రాచేతసాదాసీత్" ఇత్యాది నానసర్వాభ్యుపగతవేదాపరపర్యాయమహిమానం, "మధ్యాహ్నేస్త్రీప్రసజ్గతః" ఇత్యుక్తరీత్యాస్వాధ్యాయకాలే, అవశ్యపఠనీయతయా సజ్గృహీతం శ్రీమద్రామాయణాఖ్య మితిహాసం శరణాగతి సారభూతం సార్థమనుసన్దధీత. అర్థానుసన్ధానాశక్తౌ శ్రీమద్రామాయణగ్రన్థ మూలమాత్ర పారాయణఞ్చకుర్యాత్. తథా మనుపరాశరవ్యాస శుకశౌనకాది పరమ ఋషి ప్రణీత భగవత్ప్రీణన స్వచిత్తరంజకేతిహాసపురాణ పరిశీలనంకుర్యాత్ -

ఉపబృహ్మణానిరపేక్షాధికారీ వేదభాగమేవచిన్తయేత్ - తత్రాపి సాక్షాద్భగవత్ప్రీతిపాదక భాగమేవచిన్తయేత్.

తథావేదాన్తద్వయవ్యాఖ్యానసాపేక్షాధికారీ వ్యాఖ్యానేనసహ, తన్నిరపేక్షాధికారీమూలమాత్రఞ్చ,చిన్తయేత్ శ్రీమద్భాష్య,భగవద్గీతా, తద్భాష్య,శ్రీమద్రహస్యత్రయసార, స్వయోగమహిమ సాక్షాత్కృత నిగమాన్త శ్రీమత్పరాఙ్కుశ పరమాచార్యప్రణీత ద్రామిడగాథాసహస్రసంహితా,తద్వ్యాఖ్యాన పరిశీలనం,అనసూయుభ్యః, పరావరతత్త్వ నిర్ణయాభిలాషిభ్యః,వీతరాగేభ్యః,ప్రశ్రితేభ్యః స్వశిష్యేభ్యః,నిగమాన్త తద్వ్యాఖ్యాన ప్రవచనాదికఞ్చకుర్యాత్. పరిపూర్ణజ్ఞాన ఉపబృహ్మణానిరపేక్షాధి

కారీ భగవత్ప్రాప్తి, తదుపాయ ప్రతిపాదక ద్వాదశాక్షర షడక్షర ద్వయ మూలమన్త్రాది భగవన్మన్త్రజపఙ్కుర్యాత్. తదశక్తౌ, సర్వకాలకీర్తనీయాని భగవన్నామాని సఙ్కీర్తయేత్. అనధ్యాయదినేషు వేదాభ్యాస నిషేధాత్ స్మృతీతిహాసపురాణపఠనమన్త్రజపాదికఙ్కుర్యాత్ - ఆశౌచ దినే తేషామపి నిషేధాత్ భగవన్నామకీర్తనఙ్కుర్యాత్.

తదేవం, యథాధికారం, యథాసమ్భవం, సముచ్చయవా పృథగ్వా భగవత్ప్రీణన స్వచిత్తరఞ్జక యౌగికజ్ఞాన ప్రదీపస్నేహాయమాన వాచిక పాపోదయ ప్రతిబన్ధక, ఇతిహాస పురాణ భగవత్స్తోత్ర నిగమాన్తద్వయ తద్వ్యాఖ్యానగ్రన్థ, శ్రవణ, మనన, ప్రవచనసత్సంవాదవ్యాపక మన్త్రజపాదయః, అనుష్ఠేయాః. తదనన్తరం, బన్ధుజనకార్యం, ఆత్మకార్యం, గృహక్షేత్రాది చిన్తనఞ్చకుర్యాత్. ఆత్మపోష్యరక్షణార్థం యావన్తి ధనాని సమ్పాదనీయాని బహ్వాయాసవర్జం శాస్త్రావిరుద్ధమార్గేణ యదృచ్ఛాప్రాప్తాని తావన్తి ధనాన్యేవ లబ్ధ్వాసన్తుష్యేత్.

సాయంసన్ధ్యావన్దనవిధిః.

అథలోహితాయతి సూర్యే, వస్త్రపరివర్తనపూర్వకం, సాయంసన్ధ్యాముపాసీత. తత్ప్రకారః - పాదౌప్రక్షాళ్య ప్రాఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖో వా, ఆసీనః ద్విరాచమ్య - ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీ భగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం

---

*చతుర్దశీ-అష్టమీ-అమావాస్యా-పౌర్ణమాసీ-ప్రతిపత్-మన్వాది-యుగాది-విషువద్వయ అయనద్వయ రూపసఙ్క్రాన్త్యాదినాని; యస్మిన్దినే, ఉదయాత్పరం, అస్తమయాత్పూర్వంవా త్రిముహూర్తమనధ్యాయతిథిప్రాప్తిః తద్దినం; యస్యాశ్చతుర్దశ్యాం సూర్యాస్తమయాత్పూర్వం, పౌర్ణమాస్యాః, అమావాస్యాయావాప్రాప్తిః, తచ్చతుర్దశీపూర్వభావిత్రయోదశీతిథిః, యస్మాద్దినాత్, పూర్వస్మిన్, అపరదినేచ అనధ్యాయః, తద్దినఞ్చ.

సాయంసన్ధ్యాముపాసిష్యే" ఇతిసఙ్కల్ప్య - కృతంచేత్యాదినాసంకల్ప్య - బలమన్త్రమనుసంధాయ - భగవానేవేతిసాత్త్వికత్యాగంకృత్వా - "ఆపో హిష్ఠేతిమన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య "ఆత్మానమ్పరిషిఞ్చ్య" ఇతిపర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్కుర్యాత్. "అగ్నిశ్చేత్యనువాకస్య సూర్యఋషిః, దేవీ గాయత్రీచ్ఛన్దః, అగ్నిర్దేవతా" ఇతి న్యస్య - "అపాంప్రాశనేవినియోగః" ఇత్యుక్త్వా - హస్తే, ఆచమనవజ్జలఙ్గృహీత్వా - "అగ్నిశ్చమామన్యుశ్చ మన్యుపతయశ్చమన్యు కృతేభ్యః, పాపేభ్యోరక్షన్తామ్, యదహ్నా పాప మకార్‌షమ్ మనసావాచాహస్తాభ్యామ్,పద్భ్యాముదరేణశిశ్నా, అహస్తద వలుమ్పతు, యత్కిఞ్చ దురితమ్మయి, ఇదమహమ్మామమృతయోనౌ, సత్యేజ్యోతిషిజుహోమిస్వాహా" ఇత్యపఃప్రాశ్య - ఆచమ్య - "దధిక్రావ్ణ్ణఇతిమన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య "రాక్షసముద్రాఞ్జలినాత్రోయేన" ఇతిపర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్కుర్యాత్. అర్ధాస్తమితేసూర్యే, ప్రత్యఙ్ముఖస్తిష్ఠన్, అర్ఘ్యత్రయన్దత్వా - అర్ఘ్యాత్పూర్వం సూర్యాస్త మయేసతి, ప్రాణానాయమ్య - "సాయంసన్ధ్యాకాలాతిక్రమ ప్రాయశ్చిత్తార్థం, తుర్యార్ఘ్యప్రదానఙ్కరిష్యే" ఇతిసఙ్కల్ప్య - "సప్తవ్యాహృతి సమ్పుటితగాయత్ర్యా" ఇత్యారభ్య "సన్తర్ప్య ఆచమ్య"ఇతిపర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్కుర్యాత్. విష్ణ్వాయతనం, తత్సమీపం, అన్యద్వాగత్వా, యత్రజపఃకరిష్యతే తత్స్థలం ప్రణవ వ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్య - తత్రఉదగగ్రదర్భేషుప్రత్యఙ్ముఖమాసీనః, "ఆసనమన్త్రస్య" ఇత్యారభ్య "దశవారం" ఇతి పర్యన్తంప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్కుర్యాత్ - "సాయం సన్ధ్యాయాంగాయత్రీమన్త్రజపఙ్కరిష్యే" ఇతిసఙ్కల్ప్య - "ఆయాత్విత్యనువాకస్య" ఇత్యారభ్య "ఇత్యనువాకేనావాహ్య" ఇతి పర్యన్తం ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్కుర్యాత్. "సాయంసరస్వతీం శ్యామాం రవిమణ్డల

మధ్యగామ్। సామవేదం వ్యాహర స్త్రీశ్చక్రాయుధధరాంశుభామ్। ధ్యాయామి విష్ణుదైవత్యాంవృద్ధాఙ్గరుడవాహనామ్'' ఇతిధ్యాత్వా- "అసనాది షోడశ'' ఇత్యారభ్య "సవితాదేవతా, ఇతి న్యస్య'' ఇతి పర్యన్తం ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్. "సాయంసన్ధ్యాజపేవినియోగః'' ఇత్యుక్త్వా - "అస్త్రిమ స్త్రేణ'' ఇత్యారభ్య "సంహతాఙ్గుళి కరద్వయం ఇతిపర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - నాభిసముద్ధృత్య, "కనిష్ఠి.కామూలరభ్య'' ఇత్యారభ్య "త్రిఃప్రాణానాయమ్య'' ఇతిపర్యన్తం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - "సాయంసన్ధ్యోపస్థానఙ్కరిష్యే ఇతిసఙ్కల్ప్య - "ఉత్తను ఇత్యనువాకస్య'' ఇత్యారభ్య "గాయత్రీముద్వాస్య'' ఇతిపర్యన్తం ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ - "ఇమమ్మఇతిపఞ్చర్చస్య, దేవరాతఋషిః, గాయత్రీ, త్రిష్టుప్, గాయత్రీ, జగతీ, త్రిష్టుభశ్ఛన్దాంసి, సవితా దేవతా'' ఇతిన్యస్య - "సాయంసన్ధ్యోపస్థానేవినియోగః'' ఇత్యుక్త్వా - "ఇమమ్మేవరుణ శ్రుధీహవమద్యాచమృడయ, త్వామవస్యురాచకే, తత్త్వాయామిబ్రహ్మణావన్దమానస్తదాశాస్తే యజమానోహవిర్భిః, అహేడమానోవరుణేహబోధ్యురుశగంసమాన ఆయుఃప్రమోషీః, యచ్చిద్ధితేవిశోయథాప్రదేవవరుణవ్రతమ్, మినీమసిద్యవిద్యవి, యత్కిఞ్చేదంవరుణదైవ్యేజనేఽభిద్రోహమ్మనుష్యాశ్చరామసి, అచిత్తీయత్తవధర్మాయుయోపిమ మానస్తస్మాదేనసో దేవరీరిషః, కితవాసోయద్రిరిపుర్నదీవియద్వాఘాసత్యముతయన్నవిద్మ, సర్వాతావిష్యశిథిరేవదేవాథాతేస్యామవరుణప్రియాసః''ఇత్యుపస్థాయ- శేషం, ప్రాతస్సన్ధ్యావన్దనవత్ కుర్యాత్.

ప్రదోష*రహితరాత్రౌ, ఆశౌచాదిరహితః, శ్రీమదష్టాక్షరమపియథాశక్తి జపిత్వాఆచమ్యసాత్త్వికత్యాగంకుర్యాత్. ప్రదోషరాత్రౌ అష్టాక్షరన్నైవజపేత్. ప్రదోష, అనధ్యాయ రాత్రిషు, ఆపదిచ, గాయత్రీజపస్యసఙ్కోచఃకార్యః. తత్ప్రకారస్త్వేవం:—ప్రతిపత్. పౌర్ణమాసీ, అమావాస్యా రాత్రిషు, షట్త్రింశత్సఙ్ఖ్యయా; చతుర్థీ, అష్టమీ, చతుర్దశీ రాత్రిషు, చతుఃపఞ్చాశత్సఙ్ఖ్యయా; సప్తమీరాత్రౌ, సప్తత్రింశత్సఙ్ఖ్యయా; విష్వయన త్రయోదశీ రాత్రిషు అష్టావింశతిసఙ్ఖ్యయా, గాయత్రీజపఙ్కుర్యాత్. మహాప్రదోషాఖ్యే త్రయోదశీప్రదోషే, దివసస్యాష్టమ భాగమారభ్య, అర్ధరాత్రపర్యన్తం గాయత్రీజప, సాయముపాసన, వైశ్వదేవ, సాయమభిగమన, భగవదారాధనవ్యతిరిక్త దశాయాం, ఆత్మనోఽపేతమచిన్తయన్, కాష్ఠవన్మౌనఙ్కుర్యాత్. శ్రాద్ధభోజనరాత్రౌ, ఆశౌచదినే, ఆపదిచ దశసఙ్ఖ్యయా† గాయత్రీజపఙ్కుర్యాత్. విమానస్థం దేవం ప్రదోషే, స్వ

* చతుర్థీ, సప్తమీ, త్రయోదశీ, ఇన్దతిథికళిల్ సూర్యాస్తమయత్తుక్కు మేల్ కాలవిశేషత్తుక్కు ప్రదోషమెన్ఱుపేర్. చతుర్థీ సప్తమీతిథికళిల్ సూర్యాస్తమయత్తుదల్ మూన్ఱు ముహూర్తకాలం ప్రదోషం - త్రయోదశీ తిథియిల్ పకలినెట్టాం భాగత్తుదల్ అర్ధరాత్రపర్యన్తం ప్రదోషం. ఎన్దదినం సూర్యాస్తమయానన్తరం ఒన్బదునాళికైక్కుళ్ చతుర్థీతిథివరుకిన్ఱదో అన్దదినం ప్రదోషం. మఱ్ఱనాళ్ సూర్యాస్తమయానన్తరం చతుర్థీ రెణ్డునాళికై ఇరున్దాల్ అన్దదినం ప్రదోషం. ఎన్దదినం సూర్యాస్తమయానన్తరం పదినైన్దు నాళికైక్కుళ్ సప్తమీవరుకిన్ఱదో అన్దదినం ప్రదోషం. మఱ్ఱనాళ్ సూర్యాస్తమయానన్తరం సప్తమీ ఒరునాళికై ఇరున్దాల్ అన్దదినం ప్రదోషం. ఎన్దదినత్తిల్ సూర్యోదయముదల్ అఱుపదునాళికైక్కుళ్ త్రయోదశీ వరుకిన్ఱదో అన్దదినం ప్రదోషం. మఱ్ఱనాళ్ సూర్యాస్తమయానన్తరం అరైనాళికైత్రయోదశీ ఇరున్దాలుం అన్దదినం ప్రదోషం.

† గాయత్రీజపః కదాచిదపి దశన్యూనోనకార్యః.

గృహార్చామధ్యరాత్రే, నపశ్యేన్నప్రణమేత్. ప్రదోషేఽపినృసింహ స్సేవ్య ఏవ - ఆస్థానమణ్టపే వీథ్యాన్తు సర్వదాపశ్యేత్ప్రణమేచ్చ.

తతో వారిపూరిత పాత్రఙ్గృహీత్వా, గృహమాసాద్య ప్రాతఃకాలవత్ ఆహితాగ్నిరగ్నిహోత్రఙ్కుర్యాత్. అనాహితాగ్ని రౌపాసనఙ్కుర్యాత్. తతః శ్రీ విష్ణుసహస్రనామ పారాయణఙ్కుర్యాత్.

తతః, ప్రాతరభిగమనరీత్యా సాయమ్భగవన్తం శరణముపగచ్ఛేత్. తత్రత్య "ఏతత్తృణో త్తర కాలీన" ఇత్యారభ్య "రూపరతాయాం" ఇతిపర్యన్తస్యస్థానే "ప్రాతరభిగమనపర్యన్త భగవత్కైఙ్కర్యోత్పాదనరూపరతాయాం" ఇతివాక్యమ్ప్రయుజ్య, అనుసన్ధేయం.

స్నానాసనం వినా, ఇజ్యాకాలీన ఆరాధనవత్ ఆరాధనఙ్కుర్యాత్ - తిదశక్తౌ, అలఙ్కారాసన, అర్ఘ్యపాద్యాచమన, గన్ధమాల్య పుష్పధూపదీప మాత్రాచాన, భోజ్యాసన, పాద్యాచమన, అర్ఘ్యాణామ్బుసమర్పణ హవిర్నివేదన పునర్మన్త్రాసనాన్తఙ్కుర్యాత్. పర్యఙ్కాసన పాద్యాచమనీయాని సమర్ప్య క్షీరాజ్యశర్కరోపేత నైవేద్యం సమర్ప్య - నమస్కృత్య, నాగభోగసమన్వితే పుష్పధూంపై రామోదితే యోగపర్యఙ్కే శ్రీ భూమినీళాభిస్సహ భగవన్తంశాయయేత్. నీరాజనఙ్కృత్వా - అర్ఘ్యంసమర్ప్య - చక్రాద్యైరస్త్రైర్వైన తేయేనచ దశసుదిక్షు రక్షా న్యస్త్వా - దేవగృహద్వారముపాదవిన్యాసపూర్వకమ్బహిర్గచ్ఛేత్

తతః, దేవాలయఙ్గత్వా శ్రియఃపతిం విమానస్థమ్పశ్యేత్ - తదసమ్భవే విమానం, గోపురంవా పశ్యేత్ -

తతః, వైశ్వదేవే షడాహుతీర్హుత్వా "యేభూతాఃప్రచరన్తినక్తమ్బ

లిమిచ్ఛన్తోపితుదస్య ప్రేష్యాః, తేభ్యోబలిమ్పుష్టికామోహరామిమయిపుష్టిమ్పుష్టిపతిర్దధాతుస్వాహా" "నక్తఞ్చరేభ్యో భూతేభ్య ఇదం" ఇతి మన్త్రేణ వైహాయసబలిఞ్చకుర్యాత్. బలిహరణ పఞ్చమహాయజ్ఞాంస్తు నకుర్యాత్. కేచిద్బలిహరణమపి కుర్వన్తి - యథాసమ్ప్రదాయమనుష్ఠేయమ్.

రాత్రావపి శేషాత్, అతిథీన్ యథాశక్త్యభి పూజయేత్.

తతః, పూర్వవత్, భోజనఙ్కుర్యాత్ - భోజననిషేధకశాస్త్రం వినా,అన్యేననిమిత్తేన భోజనే విలుప్తే ప్రాణాగ్నిహోత్రమన్త్రాఞ్జపేత్.

తతః, దివేవ, మన్త్రజపం, రాత్రియోగ్య వేదాధ్యయనం "రాత్రౌచోరప్రసఙ్గేన" ఇత్యుక్తరీత్యా శ్రీమద్భాగవతాది సాత్త్వికపురాణ పఠనఞ్చకుర్యాత్.

"భగవానేవ స్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైస్స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం, స్వాధ్యాయాఖ్యం, కర్మస్వస్మైస్వప్రీతయేస్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా -కృతఞ్చకరిష్యామిభగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన స్వాధ్యాయేనభగవత్కర్మణా భగవాన్ప్రీయతాంవాసుదేవ ఇతి స్వాధ్యాయం భగవతిసమర్పయేత్

యోగప్రకరణమ్.

సుప్రక్షాళిత పాణిపాదస్స్వాచాన్తశ్శుచౌదేశే, ప్రాఙ్ముఖః, ఆసీనః త్రిఃప్రాణానాయమ్య-"కృతఞ్చకరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీ

త్యర్థేన మహావిభూతి చాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిన్దార్చనేన యోగేన భగవత్కర్మణా భగవన్తం వాసుదేవమర్చయిష్యామి" ఇతిసఙ్కల్ప్య - "భగవతో బలేన భగవతోఽవీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః కర్మ కరిష్యామి భగవతో వాసుదేవస్య" ఇతి బలమన్త్రమనుసన్ధాయ - "భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన మయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదంయోగాఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారయతి" ఇతి సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా-

ద్వయమనుసన్ధాయ-"అఖిలహేయప్రత్యనీక" ఇత్యాది ప్రాతరనుసంహితప్రకారేణానుసన్ధాయ - "చతుర్దశ భువనాత్మకమణ్డం" ఇత్యారభ్య సమగ్రం శ్రీవైకుణ్ఠగద్యమనుసన్దధీత - తదశక్తౌ భగవద్ధ్యానసోపానం వాఽనుసన్దధీత.

తతో†యోగఙ్కుర్యాత్ - తస్య, అఙ్గాన్యష్ట - తత్ప్రకారః:—

అష్టాఙ్గయోగక్రమః.

---

౧ యమః— (మనసః, ఏకత్రైవ, అవస్థాపకంయోగాఙ్గం .) ఏతదఙ్గాని పఞ్చ-౧ బ్రహ్మచర్యం(యోషిత్సు భోగ్యతాబుద్ధి యుక్తేక్షణాదిరహితత్వం) ౨ అహింసా (అప్రాణిపీడా) - ౩ సత్యం (భయాదేరహేతుభూతంవాక్యం) - ౪ అస్తేయం (అచౌర్యం) - ౫ అపరిగ్రహః (నిషిద్ధద్రవ్యాణామనాదానం) -

---

† పరమాత్మ జీవాత్మ స్వరూపాను సన్ధాన పూర్వకం,ఇన్ద్రియాణివశీకృత్యమనసః పరబ్రహ్మణ్యేవసంయోగః.

౨ నియమః - (యోగాభ్యాసినః పురుషస్య నియామకంయోగాఙ్గం) ఏతదఙ్గానిపఞ్చ:— ౧ సన్తోషః (విషయత్యాగః) - ౨ శౌచం (అభక్ష్యపరిహారాసన్నిత సంసర్గ స్వధర్మవ్యవస్థానాని) - 3. తపః (ఉపవాసాది) - ౪. స్వాధ్యాయః (వేదవేదాన్త తదఙ్గావలోకనాదిః) - ౫. ప్రణిధానం (పరబ్రహ్మణిచిత్తాసక్తిః) -

3. ఆసనమ్ - భగవత్సన్నిధౌ, అన్యత్రవా, వివిక్తే, గోమయేనోపలిప్తే శుచౌదేశే దర్భానాస్తీర్య - దార్వాసనసన్నిధాయ - తదుపర్యజినం, తదుపరివస్త్రసన్నిధాయ - ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య - స్వస్తిక, గోముఖ, బద్ధ, పద్మ, వీర, సింహ, భద్ర, ముక్త, మయూరాద్యాసనేషుస్వాభిమతేన కేనచిదాసనేనస్థిత్వా - గురూంభగవన్తఞ్చప్రణమ్య - భూతశుద్ధిఞ్చకృత్వా - కాయశిరోగ్రీవాసక్థి వక్షస్థలాని సమానికృత్వా - దృశౌ నాసాగ్రన్యస్తే వినిమీలితలక్షణేకృత్వా - తాలుతలస్థాఞ్జిహ్వాన్దశనావళేరన్తరే ఓష్ఠపుటావీషల్లగ్నౌచకృత్వా-ఊరుమధ్యప్రదేశయోర్బాహూకూర్పరౌధృత్వా-దక్షిణోత్తరౌ పాణీకృత్వా - యోగపట్టేనాఖిలం విగ్రహం సన్ధార్య - అపానదేశన్నిరుద్ధ్యోర్ధ్వన్తమేవవికాసైర్యవమవస్థానమ్.

౪. ప్రాణాయామః - సచ, రేచకపూరక కుమ్భకావస్థాత్రయ సమాశ్రితః- తత్ర రేచకోనామ, కనిష్ఠానామికాభ్యాం వామనాసికాంరుద్ధ్వా - నేత్రేసమ్యఙ్నిమీల్య - దక్షిణనాసయా (ఉచ్ఛ్వాసేనముఖనాసాభ్యామ్బహిర్ని ర్గచ్ఛేత్) (ప్రాణవాయుబహిర్విసర్జనం - పూరకోనామ, అఙ్గుష్ఠేనదక్షిణ నాసికాం సమ్యగ్రుద్ధ్వా - వామనాసయాన్తరేబాహ్యవాయుపూరణం-కుమ్భకోనామ, అఙ్గులీభిస్తాభిరేవనాసికాద్వయంరుద్ధ్వా-ఓష్ఠాభ్యాం, ఆస్యంరుద్ధ్వా-ప్రాణవాయుబాహ్య

---

* ప్రాణాః = స్వదేహోత్పన్నవాయుః - ఆయామః = తన్నిరోధః.

వాయ్వోర్యుగపద్బన్ధనం - ఏతేత్రయోపిమాత్రా* భేదాదుత్తమ
మధ్యమాధమాభవన్తి - తత్రోత్తమః షట్త్రింశన్మాత్రకః - మధ్యమః చతుర్వింశతిమాత్రకః - అధమః ద్వాదశమాత్రకః - అత్రై
వకుమ్భకావస్థాయాం, మూలమన్త్రస్య పఞ్చవింశత్యభ్యస్తస్య మనసోచ్చారణమ్-

౫. ప్రత్యాహారః - శబ్దాదివిషయేషు సఞ్చారిభిః, చక్షురాదిభిస్సహ, తేభ్యో విషయేభ్యః మనస్సమాకర్షణమ్-

౬. ధారణా-ప్రసన్నవదనే,పుణ్డరీకదళామలాయతేక్షణే,సుకుమారకపోలే, సువిస్తీర్ణలలాటఫలకోజ్జ్వలే, సమకర్ణాన్తవిన్యస్తచారు కుణ్డల భూషణే, ఉల్లాసాతిశయమనోజ్ఞభ్రూలతే, ప్రవాళాతిశాయ్యధర బిమ్బే, శఙ్ఖాభిరామకణ్ఠే, శఙ్ఖచక్రగదాబ్జ కేయూర కటకాదివి భూషితాత్యుజ్జ్వల చతుర్బాహౌ,అతికోమళ దివ్యరేఖాలఙ్కృతా తామ్రకరతలే, దివ్యాఙ్గులీయక విరాజితాతికోమళ దివ్యనఖావళీ విరాజితాతిరక్తాఙ్గుళీభిరలఙ్కృతే, సువిస్తీర్ణశ్రీవత్సకౌస్తుభముక్తా హార వనమాలాలక్ష్మీపరిష్కృతవక్షసి, వలిత్రిభఙ్గినా నిమగ్ననాభి నా దివ్యముక్తాదామోదరబన్ధన కాఞ్చీగుణాదినోదరేణ విరాజ మానే, కదళీప్రకాణ్డరుచిరసమస్థితోరుయుగ్మే, మణిదర్పణాయ మానజఙ్ఘాయుగ్మే,తత్క్షణోన్మీలితపుణ్డరీక సదృశ శఙ్ఖచక్రాది రేఖా లాఞ్ఛిత చరణయుగళే, అతిమనోహర కిరీట మకుట చూడావతం సే, విమలపీతామ్బరే, యుగపదుదిత సూర్యసహస్రతేజసి, శుద్ధస త్త్వమయే,శ్రియఃపత్యౌనారాయణే పరబ్రహ్మణి, ఆత్మమానస సస్యా చఞ్చలత్వేనస్థాపనమ్ -

* నశీఘ్రేణనవిళమ్బేన జానుమ్ప్రదక్షిణీకృత్య,అఙ్గుళిస్ఫోటనం యావత్కాలేన కుర్యాత్తావాన్ కాలః.

౭, ధ్యానం-ధారణాసిద్ధాస్త్రభూషణాది విశిష్టదివ్యమంగళవిగ్రహ విషయిణీవిజాతీయప్రత్యయానన్తరితా స్మృతిసన్తతిః.

౮. సమాధిః-పూర్వోక్తాస్త్ర భూషణాది విశిష్టదివ్యమంగళ విగ్రహవత ఏవభగవతః, నామరూపాపక్షయ వినాశాదిరాహిత్యేన స్వరూపధ్యానం.

ఏవమ్భూతముశక్తః అర్చిరాదిమార్గేణ శ్రీవైకుణ్ఠగతి ప్రకారంచిన్తయేత్.

శ్రీవైకుణ్ఠగతి చిన్తనప్రకారః.

అశేషచిదచిద్వస్తుశేషిభూతః,పరమకారుణికః,శ్రియఃపతిః, అనాది
కాలమారభ్య సంసారసాగర నిమగ్నాన్ చేతనానుద్దిధీర్షుః,అజ్ఞాత, యా
దృచ్ఛిక, ఆనుషంగిక, ప్రాసఙ్గిక, సామాన్యబుద్ధిమూలాల, సుకృతవిశేష
వ్యాజేన తాన్ జాయమానతాదశాయామేవ, విశేషతః కటాక్ష్య అద్వే
షాభిముఖ్యసాత్త్విక సంభాషణాదీన్యుత్పాద్య, సదాచార్యానుగ్రహ లబ్ధ
జ్ఞానాన్ కృత్వా, తన్ముఖేన స్వస్మిన్ భరసమర్పణంకారయిత్వా,శరీరపాత
సఙ్కల్పితసమయే ప్రాప్తే సుహృత్సు సుకృతం ద్విషత్సుదుష్కృతఞ్చా
రోప్య, దేహావసానసమయేకాష్ఠపాషాణసన్నిభాన్ కేవలం స్వీయ
యాదయయైవప్రబోధ్య,అప్రచ్యుతపూర్వసంస్కారమనోరథాన్ కృత్వా,
బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదీనామపి యమకిఙ్కరనైరపేక్ష్యేణ స్వయమేవోత్క్ర
మణ నిమిత్తీభూయ ప్రశస్తాప్రశస్తనియమ రాహిత్యేన తత్కాలో
పస్థితం యంకంచనశరీర విశ్లేషనిమిత్తముత్పాద్య, వాక్పాణిపాదపాయూ
పస్థాఖ్య కర్మేన్ద్రియాణి, ఘ్రాణరసనాచక్షుస్త్వక్ఛ్రోత్రాఖ్య జ్ఞానేన్ద్రి
యాణి చమనసిసంయోజ్య, తాదృశమ్మనః ప్రాణవాయు నాసంయోజ్య,
ఇంద్రియమనస్సంయుక్తం ప్రాణవాయుఞ్జీవాత్మనాసంయోజ్య; ఏకాదశేం

ద్రియప్రాణసంయుక్తజ్జీవం త్రిస్థూణ*ఞ్చోభదశాయాం స్థూలదేహమథ నోద్భూతైస్సూక్ష్మపఞ్చభూతైస్సంయోజ్య, ఏవం, ఇన్ద్రియ, ప్రాణ, భూతసూక్ష్మసంయుక్తంజీవం, నిసర్గసౌహార్దే, హార్దే, స్వస్మిన్ విశ్రమయ్య- ఏవం, స్థూలశరీరాత్, విద్వదవిద్వత్సాధారణం, ఉత్క్రాన్తిక్రమఞ్చ మయిత్వా - అనన్తరంస్వర్గ నరకాదిలోకాన్తరమార్గద్వారభూతేషు శత సఙ్ఖ్యాకనాడీ విశేషేషు యథానగచ్ఛేత్తథా తేభ్యోనివర్త్య, అర్చిరాది మార్గద్వారభూతాయాంశతాధికాయాం సుషుమ్నేతి, బ్రహ్మనాడీతి.మూ ర్ధన్య నాడీతిచఆఖ్యాతాయాం హృదయ మధ్యనాడ్యాం పాణేంద్రియ సంయుక్త సూక్ష్మశరీరేణ సహప్రవేశ్య.పద్మకోశ, స్తన,కదలీపుష్ప దృష్టాన్త దర్శితస్య అవలమ్బమాన హృత్పుండరీకస్యమధ్యే సూక్ష్మసుషిరాత్ ఉప ర్యారోహ్య, ఏకాదశ†ద్వార సహిత బ్రహ్మపురాఖ్యస్థూలశరీరే బ్రహ్మరం ధ్రాఖ్య ప్రధానద్వారముద్ఘాట్య, తన్మార్గేణ ముముక్షుం ప్రస్థాప్య, నాడీ భిన్నహశృఙ్ఖలాబన్ధన్యాయేనసూర్యాతాన్ సూక్ష్మసూర్య కిరణాన్ అవలమ్బ య్య,ముగ్ధవచనాభ్యసనప్రవృత్తబాలకోపలాళక సార్వభౌమన్యాయేనము ముక్షుంసస్నేహం కరేణాదాయ, పునస్సంసారహేతుభూత కర్మవాసనా రూప నిశ్రేణికాన్నివర్త్య - దేవయాన మార్గమ్ప్రాపయ్య - తన్మార్గే, అర్చిరితి, అహరితి, శుక్లపక్ష ఇతి, ఉత్తరాయణమితి, సంవత్సర ఇతి, వాయు రితి, ఆదిత్య•ఇతి, చన్ద్ర ఇతి, వైద్యుత ఇతి, అమానవసంజ్ఞకస్యా స్య సహకారిణో వరుణేన్ద్ర ప్రజాపతయః ఇతి చనామ్నా ప్రసిద్ధైః, ప్ర త్యుద్గమనపూర్వకం సబహుమానంస్వస్వసీమాపర్యన్తమ్మార్గ ప్రవర్తనార్థ

---

* త్రిస్థూణం=మూడుగిల్ వంశమెన్ను మ్పెరుడైయ ప్రధానమాన ఎలుంబు మూన్రై- ఞ్చోభదశాయాం=కడైగిఉద శైయిల్.

† నవరన్ధ్రాణి, నాభిః, శిరస్థిత(బహ్మరన్ధ్రమిశ్చ)

మనుప్రజద్భిః, అతివాహికైస్సహాస్వాయమ్ప్రధానస్సన్, క్రమేణ గమయిత్వా - తత్తత్స్థానేషు భగవచ్ఛాస్త్రోక్త తత్తద్భోగాననుభావ్య - ఏవమర్చిరాదిమార్గేణ ప్రకృతిమణ్డలాదూర్ధ్వ దేశావస్థితం, చిరాద్దిదృక్షితం అవైష్ణవానామప్రాప్యం శ్రీవైకుణ్ఠాఖ్యందివ్యలోక మ్గమయిత్వా, తస్మిన్ప్రవహన్త్యాః, అప్రాకృత సలిలాయాః, విరజానద్యాః, అర్వాక్తీరే, భక్తిప్రపత్తివశీకృతస్య స్వస్యసఙ్కల్పేన స్థాపితం, గతిమాత్రార్థమనువర్తమానం సూక్ష్మశరీరం విసృజ్య-శరీరంవినైవ సఙ్కల్ప మాత్రాదేవ విరజాయాః, ఉత్తరతీరమ్ప్రాప్య - అప్రాకృతశరీరమ్పరిదాయ - ఐరమ్మదీయాఖ్య సరఃపర్యన్తఙ్గమయిత్వా - అనన్తరం సోమసవన సంజ్ఞకాశ్వత్థ సమీపమ్ప్రాప్య - తత్ర, శతమ్మాలాహస్తాః శతమఞ్జనహస్తాః, శతఞ్చూర్ణహస్తాః, శతంవాసోహస్తాః, శతమ్పణహస్తాః, ఏవంరీత్యాపఞ్చశతసఙ్ఖ్యాప్సరోభిః శతం శతంసంఘీభూయ సమాగచ్ఛన్తీభిః ప్రత్యుద్గమయ్య - బ్రహ్మాలఙ్కారై రలఙ్కార్య - తతః, తిల్యనామకవృక్ష సమీపంగమయిత్వా, తత్ర, శ్రీ వైకుణ్ఠనాథస్య దివ్యగన్ధమ్ప్రవేశ్య - సాలజ్యాఖ్యస్థాన సమీపంగమయిత్వా, తత్రశ్రీవైకుణ్ఠ నాథస్యదివ్యరసమ్ప్రవేశ్య-అపరాజితాఖ్యాయతన సమీపం గమయిత్వా, తత్ర శ్రీవైకుణ్ఠనాథస్య దివ్యతేజఃప్రవేశ్య - తతోనిత్యసూరిభిః ప్రత్యుద్గమయ్య - మహాగోపుర ద్వార సమీపఙ్గమయిత్వా - తత్రత్య, ఇన్ద్రప్రజాపత్యాఖ్యద్వారపాలాభ్యాం, దివ్యద్వారకవాటాతిక్రమణపూర్వకం శ్రీవైకుణ్ఠ నగరమ్ప్రవేశయేత్, అప్రాకృతైఃరాజోపచారై రర్చయిత్వా, రాజవీథీగమనసమయే, తత్రత్యాస్సూరయః స్వస్వగృహేషు ముక్తమానీయ యథోచితమ్పాద్యప్రక్షాళయేయుః. దేశాన్తరగతపుత్ర సన్దర్శన జనితానన్దవత్యోమాతర

---

* విదుషాం, అతివాహే (గచ్ఛతాం,మార్గ ప్రవర్తనే) పరమపురుషేణనియుక్తా అతివాహికాః దేవతావిశేషా ఏతేఽర్చిరాదయః.

ఇవ శ్రీ భూమినీళాదేవ్యోపి, ఏతద్దర్శన జనితప్రీత్యతిశయాత్, శరత్కాల పరిపూర్ణచన్ద్రమణ్డలసదృశ దివ్యాననశాలిన్యః, స్వీయపరిచారికా సహితాః, స్వపరమధనభూత భగవత్పాదుకాయుగళ, దివ్యచూర్ణ, పూర్ణకుమ్భ, మఙ్గళదీపాది సత్కారణోపకరణైస్సహ ప్రత్యుద్గచ్ఛేయుః. సర్వేశ్వరో భగవాన్ శ్రియఃపతిరపి, ఏతమ్ముక్తం, ప్రత్యుద్గమ్య హిరణ్మయ దివ్య విమాన సమీపఙ్గమయేత్. తత్రబ్రహ్మయశాంసి ఏనమ్ప్రవిశేయుః. తతో ముక్తః, నిరవధిక పరమానన్ద నిత్యముక్తసేవితం సర్వేశ్వరాధిష్ఠితం, ఆనన్దమయ మణ్టపమాసాద్య-తత్రత్యైః, కుముదాదిదివ్య పార్షదైః చణ్డాదిద్వారపాలకైశ్చ సస్నేహబహుమాన మాలోకితః, విష్వక్సేననియుక్తేన ఆస్థాననిర్వాహకేనాహూతః పదేపదే ప్రణమన్ ఉత్తిష్ఠన్ ప్రణమంశ్చ మణ్డపముఖభాగమారుహ్య, తత్రసుమేరుసదృశవిగ్రహం త్రయీమయం దివ్యదమ్పతిమణిదర్పణాయమానం భగవదభిముఖముపతిష్ఠమానం గరుత్మన్తం పాదయోః ప్రణమ్య, మణ్డపమధ్యే భగవద్గుణేస్సైవైకైకశ్యాత్రైస్వస్సైస్వైరనుసన్ధీయమాన మేనమేవ గుణంసర్వాధికం ప్రతిపాదయతాం వాదవివాదమపి విరచయతాం భగవద్గుణగణవర్ణనైకప్రణయినాం నిత్యసూరీణాం పఙ్క్తిబద్ధాం గోష్ఠీం మధ్యేన ప్రవిశ్య, చిరాభిలషితస్య భగవదన్తరఙ్గజనసంవాసమనోరథస్య సమ్పూర్త్యా కృతార్థః, తతోది వ్యపరిజన పరిచ్ఛదాభరణాయుధదేవతాః స్వాసాధారణలక్షణ విశిష్ట విగ్రహైః యథాస్థానం భగవన్తం పరిచరన్తీస్సంసేవ్య, సమభివృద్ధ సర్వవిధకైఙ్కర్య మనోరథః, శేషపర్యఙ్కసమీపంగత్వా, తత్రసుముఖేన భగవతా విరచితాయాః కృపేస్సఫలతయా పూర్ణమనోరథాన్ సన్తుష్టాన్తరఙ్గాన్ స్వాచార్యాన్ కృతజ్ఞతా ప్రకాశనపూర్వకం ప్రణమ్య, దివ్యపర్యఙ్క సమీప ముపసృత్య, తత్రదివ్యసింహాసనే, అష్టదళదివ్యపద్మస్యోపసుదళేషు ప్రాగాదిక్రమేణవిమలాదీరష్టౌ, కర్ణికాపూర్వభాగే, అను

గ్రహాఞ్చ సంసేవ్య-తత్పద్మమధ్యే కర్ణికోపరి దివ్యయోగ పర్యఙ్కే సహస్ర ఫణామణిశోభితమనన్తన్నాగరాజమాసేవ్య - అనన్తభోగిని, శేషశేషాశనాది సర్వమ్పరిజనమ్భగవతస్తత్తదవస్థోచిత పరిచర్యాయామాజ్ఞాపయన్త్యా, శీలరూపగుణ విలాసాదిభిరాత్మానురూపయా శ్రియా సహాసీనం, పుణ్డరీకదళామలాయతేక్షణం, దివ్యాయుధ దివ్యభూషణైర్భూషితం ఆకుఞ్చితదక్షిణపాదం, ప్రసారిత వామపాదం, దక్షిణజానున్యస్త ప్రసారితదక్షిణభుజం, నాగభోగేవిన్యస్త వామభుజం, భూమ్యానీళయాచ సంసేవితం, నిరతిశయభోగ్యం, వాసుదేవాఖ్యం శ్రీవైకుణ్ఠనాథంసంసేవ్య-తతో దివ్యభూషణ దివ్యాయుధభూషితాన్ తదీయానవయవాన్ప్రత్యేకశోఽనుభూయ - తతః, శ్రీశఠకోపాఖ్య పాదుకా నివేశస్థానభూత పాదపీఠపర్యన్తఙ్గత్వా - అత్యన్తసాధ్వసవినయావనతో భూత్వా పునః పునః ప్రణమ్య - మామైకాన్తికాత్యన్తిక పరిచర్యాకరణాయ స్వీకురుష్వేతియాచమానః, తతో భగవతాస్వయమేవాత్మ సఞ్జీవనేనావలోకనేనావలోక్య, సమస్తక్లేశాపహేన నిరతిశయసుఖావహేనాత్మీయ శ్రీమత్పాదారవిన్దయుగళేన శిరస్యలఙ్కృతః, భాగవతకైఙ్కర్య భగవత్కైఙ్కర్య సామ్రాజ్యయోగ్యతామాపాదితః, అమృతసాగరాన్తర్నిమగ్నసర్వావయవఃఇవానన్దనిర్భరస్తత్పాదారవిన్దయుగళ మేవావలమ్బ్య తత్పర్యఙ్కమారుహ్య-అఙ్కగత కుమారన్యాయేన భగవతాఽనుమోదితో భగవతస్సహజసౌహార్దేనాపహతపాప్మత్వాది రూపగుణాష్టకావిర్భావమాపన్నస్సముక్తః, భగవతాస్వస్య దివ్యచరిత్రాణి, ఏతన్ముఖాచ్ఛ్రోతవ్యానీత్యభిసన్ధతా "కోఽసి" ఇతి పృష్టః, నిత్యసంసార్యవస్థాతో నిత్యసూర్యవస్థామ్ప్రాపయితుర్భగవతోఽప్రతీకార మహోపకారంస్మృత్వా వక్ష్యమాణప్రకారేణోత్తరాణి విజ్ఞాపయేత్ :- "అనాదికాలం సంసారార్ణవే సమ్యఙ్మగ్నస్త్వద్దాస భూతోఽహం, మిదానీమ్మహతో దివ్యాత్మ స్వరూపాను భవ

రూపార్ణవేమగ్నోఽస్మి-మదీయస్వరూపం సర్వజగదాత్మభూత భవత్స్వరూపాధీనం,మదీయప్రవృత్తినివృత్తీ భవత్సఙ్కల్పాధీనే,మదీయోభోగః భవద్భోగాధీన ఇతిచాజ్ఞాసిషం-మకార వివరణ ప్రతిపాదిత నిరుపాధిక భవద్దాస్యే నిత్యం స్థిత్వా స్వరూపప్రాప్తేషు త్వత్కైఙ్కర్యేషు నిత్యసూరివదప్రతిహత స్వాతన్త్ర్యమాప్తవానస్మి-సర్వాణిజగన్తి,ఇహాజ్ఞ్చ, త్వత్కైఙ్కర్యోపకరణానీతీదానీమవాగచ్ఛం,-సర్వాత్మనామైశ్వర్యకైవల్యానుభవరసాన్మదీయత్వదనుభవరసలేశేనాపియథానసదృశాన్తథానామ మహనీయమపర్యాప్తం భవదనుభవముపలభ్య భోక్తాభోగ్యంచాహమిదానీమాసం, "యతోవాచోనివర్తన్తే" ఇత్యుక్తరీత్యాశ్రుతిభిరపి వర్ణయితుమశక్యాన్ భవతోగుణాన్ సమగ్రమనుసన్ధాతుముపశ్లోకయితుంచ సమర్థః కృతోఽస్మి - ఇతఃపరంత్వమేవ మయా పునరావృత్తిరహిత మవిశ్రాన్తం కైఙ్కర్యం కారయ" ఇతి, ఏవం విజ్ఞాపయతి ముక్తే తచ్ఛ్రుత్వా శ్రియః పతిః అవిముక్త స్తన్యపానరస ముగ్ధశిశు ప్రథమజల్పితం శ్రుత్వేవ పరమానన్దనిర్భరాయాః "జగత్సమస్తం యదపాఙ్గసంశ్రయం" "యస్యావీక్ష్య ముఖం" "యద్భ్రూవిభ్రమభేదతః" ఇత్యుక్తవైభవశాలిన్యాః, అఖిల జగన్మాతుశ్శ్రియోముఖం సాభిప్రాయంవీక్ష్య, ఏకాభిప్రాయయాతయాసహ ముక్తఙ్కటాక్షయిత్వా, తయాసహ, తం, అనవధిక కృపయాఽనుగృహ్ణాతి. ఏవం, పరమశేషిణోర్భగవతోర్దివ్యదమ్పత్యోః కృపామాప్య ప్రసన్నముక్తః, పరభక్తి, పరజ్ఞాన, పరమభక్తియుక్తః, పరిపూర్ణోత్తరావధిరహిత విశదతమానన్యప్రయోజనానవధికప్రియ భగవదనుభవజనిత, నిరతిశయప్రీతిపరీవాహభూత కైఙ్కర్యైకమనోరథః, ఐకాన్తికాత్యన్తిక నిత్యకిఙ్కరః, సర్వదేశ సర్వకాల సర్వావస్థాసు సర్వవిధకైఙ్కర్యాణి సర్వవిధశరీరైరనుభూయ, అనవధికాతిశయానన్ద మహార్ణవనిమగ్నో భవతి.

ఇత్యుక్త ముక్తనిరతిశయదశాం యథాశక్తి, యథామనోరథం అనుసన్దధానఏవ సుఖమాసీనో నిద్రా సమాగమపర్యన్త మ్భగవద్ధ్యానర సాస్వాదేన స్వాత్మానఞ్చకృతార్థయన్నాసీత.

తతో నిద్రాప్రసక్తౌ, పృథివీమారభ్య ప్రకృతి పర్యన్తానితత్త్వాని భగవదారాధనారమ్భోక్తరీత్యా స్వ స్వకారణేసంహృత్య - ప్రకృతిన్తమ స్యుపసంహృత్య, తమోజీవ ఉపసంహృత్య, జీవమ్పరమాత్మన్యుపసం హృత్య - వివిధవ్యాపారనిరతస్య భగవత్కైఙ్కర్యోపకరణభూత స్యేన్ద్రి యవర్గస్య విశ్రాన్త్యర్థం స్వయముపనతాన్నిద్రామనివారయన్

యోగాదుత్థితః. "భగవానేవస్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయా స్వకీయైశ్చోపకరణైః స్వారాధనైకప్రయోజ నాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం పూర్వరాత్ర యోగా ఖ్యఙ్కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్త్వికత్యా గఞ్చకృత్వా.

నిద్రాంచకరిష్యమాణ కైఙ్కర్యోపకరణ ఇంద్రియవర్గ విశ్రాన్తి నిమిత్తతయా కైంకర్యత్వేనానుసన్ధాయ.

శ య న వి ధిః.

సంశుద్ధశుష్కపాదః శాస్త్రోక్తప్రకారేణ సముచితే స్థానే, శాస్త్రీయే శయనీయే, శుద్ధత్వానగ్నత్వాదినియమయుక్తః, ప్రాసాదఖట్వా పర్యఙ్కన్యాయేన* నాడీ పురీత ద్బ్రహ్మసు, స్వాత్మనశ్శయన మనుస

* నాడీ, ప్రాసాదస్థానీయం. పురీతత్, ఖట్వాస్థానీయం - బ్రహ్మతు, పర్యఙ్కస్థానీయం . అతో బ్రహ్మైవ సాక్షాచ్ఛయన స్థానమ్.

న్నాయ-లక్ష్మీపరిష్వఙ్గవ్యఞ్జకేన మాధవశబ్దేన "క్షీరసాగరతరఙ్గ శీకరాసార తారకిత చారుమూర్తయే। భోగిభోగశయనీయ శాయినే మాధవాయ మధువిద్విషే.నమః" ఇతి శ్లోకేనచ భగవన్తఙ్కీర్తయన్, పరమాత్మని స్వస్య పరిష్వఙ్గవిశేషఞ్చ పరామృశ్య స్వారాధ్యస్య భగవతశ్చరణారవిన్దయోర్విన్యస్తశిరస్కః, తమేవమాధవం హృదయేధ్యాయన్ కీర్తయంశ్చ సుఖంశయీత-

శూన్యగృహే, వృక్షమూలే, చతుష్పథే, దేవాలయే, శర్కరాలోష్టపాంసుషు, దీక్షాంవినాదర్భేషు, మృగచర్మణివా, ధాన్యగోదేవ విప్రగురూణా మవస్థానస్థానా దున్నతస్థలేచ నశయీత- స్వగృహేప్రాక్ఛిరాః, పథిప్రత్యక్ఛిరాః, శ్వశురస్యాన్యస్యవాగృహే దక్షిణాశిరాః,శయీత-కదాపినోదక్ఛిరాస్స్వపేత్ - ననగ్నః, నార్ద్రవాసాః, స్వపేత్ - అవిశాలాయాం, నిమ్నోన్నతాయాం, మలినాయాం, సూక్ష్మజంతు ప్రచురాయాం వా శయ్యాయాం, నస్వపేత్ - రాత్రౌ యామచతుష్టయే మధ్యయామద్వయ ఏవనిద్రామనుభవేత్ -

సన్తానార్థతయా, భగవత్కైఙ్కర్యబుద్ధ్యా - సువస్త్రవేషధరయా, దయితయా, అరోగయా, శుద్ధచిత్తయా,ధర్మపత్న్యాసహ, అనిషిద్ధ దినేషు సంవిశేత్-షష్ఠ్యష్టమ్యేకాదశీ ద్వాదశీ చతుర్దశ్య మావాస్యా పూర్ణిమాతిథిషు, సఙ్క్రాన్తి వ్యతీపాత శ్రాద్ధోపవాసదినేషు, బుధవారే,అశ్విన్యాశ్లేషామఘా మూలా స్వాతీ జ్యేష్ఠా పూర్వత్రయజన్మనక్షత్రేషు, నిమన్త్రణదినే, మన్వాదిషు, యుగాదిషు, స్త్రీరజోదర్శన ప్రభృతి దినచతుష్టయేచ స్త్రీసఙ్గమం వర్జయేత్ - అజాతపుత్రాన్పత్నీం ఋతుకాలే*, అనిషిద్ధాయాం రాత్రౌ అప్రార్థితోప్యుపేయాత్ -అన్యరాత్రౌతుప్రార్థిత ఏవోపేయాత్ -ఏకస్యాన్నిశ్యేకదైవ స్త్రియఙ్గ

* రజోదర్శన ప్రభృతి షోడశాహోరాత్రాత్మకః కాలో గర్భగ్రహణసమర్థో ఋతుః

చ్ఛేత్ నద్విస్త్రీర్వా - అష్టమాసాదూర్ధ్వఙ్గర్భిణీన్నగచ్ఛేత్ - వ్యవాయావధి స్త్రియాసహ సంవిశేత్ - తతః పృథగేవశయీత - ఋతుకాలే సఙ్గమే, యజ్ఞసూత్రం ఉపవీతమేవ - అన్యతోతు పృష్ఠభాగతో నివీతమేవకృత్వా స్త్రియఙ్గచ్ఛేత్ - ఋతావుపేయాద్వ్యుభయోస్స్నానం, అన్యతోతు మూత్రోక్తద్విగుణశౌచమాచరేత్ - పృథగ్వస్త్రిణ్యాచ్ఛాభావపిధారయేతాం - మిథునీభూయ శౌచంప్రతి నవిలంబేత,

యదా యదా నిద్రావిచ్ఛేదః, తదా తదా భగవన్తన్ధ్యాయేత్ - పునరానిద్రాగమాత్తాసినామానికీర్తయేచ్చ - నిద్రాసమయే, దుస్స్వప్నదర్శనే, పాదౌహస్తౌప్రక్షాళ్య, ద్విరాచమ్య, భగవన్తమ్ప్రణమ్య, తన్నామానిసఙ్కీర్తయేత్ -

---

గ్రన్థోపసంహారః.

ఏవంవర్తమానస్య సర్వఃకాలోవ్యవన్ధ్యోభవతి - సర్వేవ్యాపారాః, భగవత్కైఙ్కర్యరూపాభవన్తి - సర్వోపి, ఆనుషఙ్గికోభోగః, క్రీడాశుకక్షీరాస్వాదన్యాయేన స్వామిభోగశేషభూతోభవతి - ఏవం భగవత్కైఙ్కర్యరతేః, పరమైకాన్తినః, అనాదిమాయానిశావసానే, అనన్తమోక్షవాసర ప్రారమ్భేచ ప్రత్యూషవదవస్థితోయమాయుశ్శేషకాలః, ఇతి సర్వన్నిరవద్యమ్.

పఞ్చకాలప్రకాశస్సమ్పూర్ణః.

శ్రీమతేనిగమాన్తమహాదేశికాయనమః.

అనుబన్ధః

విషయానుక్రమణికా.

శ్రీమతే నిగమాన్త మహాదేశికాయ నమః.

శ్రీ స న్ధ్యా ర్థ దీ పి కా.

మూలం.——ఆపోహిష్ఠామయోభువః। తానఊర్జేదధాతన। మహేరణాయచ
క్షసే। యోవశ్శివతమోరసః। తస్యభాజయతేహనః। ఉశతీరివ
మాతరః। తస్మాఅరఙ్గమామవః। యస్యక్షయాయజిన్వథ। ఆపోజన
యథాచనః॥

పదం.——ఆపః, హి, స్థ, మయోభువః, తాః, నః, ఊర్జే, దధాతన, మహే,
రణాయ, చక్షసే, యః, వః, శివతమః, రసః, తస్య, భాజయత, ఇహ, నః, ఉశతీః, ఇవ,
మాతరః, తస్మై, అరం, గమామ, వః, యస్య, క్షయాయ, జిన్వథ, ఆపః, జనయథ, చ, నః.

అర్థం.——(హే) ఆపః= (ఓ) జలఙ్గళే, (యూయం=నీఙ్గళ్,) మయోభువః=
సర్వప్రాణికళుక్కుం సుఖస్థానఙ్గళాక, స్థహి = ఇరుక్కిఱీర్కళ్ శ్త్రా, తాః=అప్పడి
ప్పట్టనీఙ్గళ్, మహే=మహాత్తానతుం, రణాయ=రమణీయమానతుమాన, చక్షసే=ఇన్ద్రియ
ఙ్గళ్ పొరుట్టు, (ఇన్ద్రియప్రకాశసిద్ధ్యర్థం) నః=ఎఙ్గళుక్కు, ఊర్జే=అన్నత్తై, దధాతన =
కొడుఙ్గళ్. (ఇఙ్గే అన్నశబ్దత్తుక్కు ఇన్ద్రియపోషకవిషయఙ్గళిలే తాత్పర్యం) వః = ఉఙ్గ
ళుక్కు, యః= యాతొరు, శివతమః=ప్రఖ్యాతమమాన, రసః=సుఖరూపమానపరమాత్మావో,
తస్య=అన్దపరమాత్మావై, నః=ఎఙ్గళై, ఇహ=ఇన్దజన్మత్తిలేయే, ఉశతీః= స్నేహముక్త
కళాన, మాతరఇవ=తాయార్కళ్ పోల, భాజయత= అడైవిప్పియుఙ్గళ్. (యూయం=
నీఙ్గళ్,) యస్య=ఎన్దబ్రహ్మత్తినుడైయ, క్షయాయ=వాసత్తిఱ్ పొరుట్టు, జిన్వథ=ప్రీతర్క
ళాకిఱీర్కళో, తస్మై-అన్దపరమాత్మావిఱ్ పొరుట్టు, వః=ఉఙ్గళై, అరం=మికవుం, గమా
మ=అడైయక్కడవోం. (హే) ఆపః=(ఓ) జలఙ్గళే, నః=ఎఙ్గళై, జనయథాచ=సత్తై
యుళ్లవర్కళాకప్పణ్ణుఙ్గళ్. (బ్రహ్మజ్ఞానయోగ్యర్కళాకప్పణ్ణుఙ్గళ్).

(బ్రహ్మానుభవత్తుక్కు ఉపయోగియాన ఐహికసమృద్ధియైయుం, బ్రహ్మానుభవత్తై
యుం, కొడుఙ్గళెన్ఱుతాత్పర్యం.)

మూలం.—దధిక్రావ్ణ్ణో అకారిషమ్। జిష్ణోరశ్వస్య వాజినః। సురభినోముఖా కరత్ । ప్రణఆయూగ్ంషి తారిషత్॥

పదం.—దధిక్రావ్ణ్ణః, అకారిషం, జిష్ణోః, అశ్వస్య, వాజినః, సురభి, నః, ముఖా, కరత్, ప్ర, నః, ఆయూగ్ంషి, తారిషత్.

అర్థం.——జిష్ణోః=దుష్టనిగ్రహత్తిల్ జయశీలనాయుం, అశ్వస్య* = అన్తర్బహిస్సర్వవ్యాపకనాయుం, వాజినః = భక్తరక్షణత్తిల్ త్వరైయుళ్ళవనాయుమిరుక్కుం, దధిక్రావ్ణ్ణః† = జగత్తుక్కళై ఆక్రమిక్కుం‡ అపరమాత్మావుక్కు, అకారిషం=స్తోత్రం శెయ్కిరేన్. (నః=అంగ్) నః=ఎజ్గళుడైయ, ముఖా = ముఖజ్గళై, సురభి=పరిశుద్ధజ్గళాక, కరత్ =పణ్ణక్కడవన్. ఇన్తముఖశబ్దత్తాలే మనస్సుమ్ వివక్షితమ్ నః = ఎజ్గళుక్కు, ఆయూంషి =ఆయుస్సుక్కళై, ప్రతారిషత్ =ఉపద్రవమిల్లామల్ పూర్ణమాయ్ కొడుక్కక్కడవన్. (ఆయుస్సుఇల్లావిట్టాలుం, ఉళ్ళఆయుస్సిల్ వ్యాధిముదలియ ఉపద్రవమిరున్దాలుం స్తోత్రం శెయ్యశక్తియిల్లామల్ పోకిఅపశియాల్, భగవత్తోస్త్రోపయుక్తమాకఆయురారోగ్యజ్గళై ప్రార్థిక్కప్పట్టతినాల్ ముముక్షుత్వహానియిల్లైయెన్ఱు అఱియత్తక్కతు.)

మూలం.-సూర్యశ్చమామన్యుశ్చ మన్యుపతయశ్చ మన్యుకృతేభ్యః। పాపేభ్యోరక్షన్తామ్। యద్రాత్రియాపాపమకార్షమ్, మనసావాచా హస్తాభ్యామ్ ! పద్భ్యాముదరేణశిశ్నా। రాత్రిస్తదవలుమ్పతు। యత్కిఞ్చదురితమ్మయి। ఇదమహమ్మామమృతయోనౌ, సూర్యే జ్యోతిషిజుహోమిస్వాహా॥

పదం.—సూర్యః, చ, మా, మనుః, చ, మన్యుపతయ్యః, చ, మన్యుకృతేభ్యః, పాపేభ్యః, రక్షన్తాం, యత్, రాత్రియా, పాపం, అకార్షం, మనసా, వాచా, హస్తాభ్యాం, పద్భ్యాం, ఉదరేణ, శిశ్నా, రాత్రిః, తత్, అవలుమ్పతు, యత్, కిం, చ, దురితం, మయి, ఇదం, అహం, మాం, అమృతయోనౌ, సూర్యే, జ్యోతిషి, జుహోమి, స్వాహా.

---

* అశూవ్యాప్తౌ ఇతి ధాతుః.

† దధి=జగత్తై, క్రామతి=ఆక్రమిక్కిఱాన్.

‡ క్రామతి - అళక్కిఱాన్ త్రివిక్రమన్ - దధత్ -క్రామతి, పోషిక్కిఱవనాయ్ కొండు అళక్కిఱాన్ - దధిక్రావాతయిరిల్ ప్రీతియుడయవన్ కృష్ణన్.

అర్థం——సూర్యశ్చ * =నిరుపాధిక ప్రేరకనాన పరమాత్మావుం, మన్యుశ్చ = క్రోధముం, మన్యుపతయశ్చ=కోపత్తుక్కు ఉత్పాదకఙ్గళాన రాగాదికళుం, మా=ఎన్నై, మన్యుకృతేభ్యః=క్రోధాదికళాలే శెయ్యప్పట్ట (ఉణ్డాన,) పాపేభ్యః = పాపఙ్గళినిన్ఱుం, రక్షన్తాం=రక్షిక్కక్కడవర్ కళ్. (పాపత్తినిన్ఱుం సున్యుళ్ళమ్, మన్యుపతియాన రాగాదికళుమ్, రక్షిక్కైయావతు:——తాన్ ఉణ్డాక్కామైయినాలే తన్ కార్యమాన పాపత్తైయుణ్డుపణ్ణామలిరుక్కై. సర్వేశ్వరనే క్రోధం ముదలానవైకళై నిప్పత్తిపణ్ణి ఎఙ్గళై పాపసమ్బన్ధఙ్గళినిన్ఱుం విముక్తనాక్కక్కడవనెన్ఱు భావం. ఇతనాల్ ఉత్తరానుసంధానత్తై చొన్నపడి), రాత్రియా=రాత్తిరియిల్, మనసా=మనస్సాలేయుం, వాచా=వాక్కాలేయుం, హస్తాభ్యాం=కైకళాలేయుం, పద్భ్యాం=కాల్ కళాలేయుం, ఉదరేణ=వయిఱ్ఱాలేయుం, శిశ్నా=గుహ్యఙ్గళాలేయుం, యత్ =యాతొరు, పాపం=పాపత్తై, అకార్షం=శెయ్ తేనో, తత్ =అన్దపాపత్తై, రాత్రిః †=చతుర్విధ పురుషార్థ ప్రదాతావుం నిరుపాధికరక్షకనుమాన పరమాత్మా, అవలుమ్పతు=నశిక్కప్పణ్ణక్కడవన్. ఇఙ్గు మనస్సు ముతలాన శబ్దఙ్గళ్, ఇఙ్గుళ్ళ ల్లప్పడాత ఇన్ద్రియఙ్గళుక్కు ముపలక్షకఙ్గళ్. (అన్దపాపఙ్గళ్ మూన్ఱువిధఙ్గళ్. అదిల్ అభక్ష్యభక్షణం, అభోజ్యభోజనం, అపేయపానం, అయాజ్యయాజనం, అసత్ప్రతిగ్రహణం, పరదారాభిమర్శనం, పరద్రవ్యాపహారణం, ప్రాణిహింసనం, ఇవై ముతలానతుకళ్ శారీరఙ్గళ్. వాక్పారుష్యం, అనృతం, వివాదం, శ్రుతివిక్రయం, ఇవై ముతలానతుకళ్ వాచికఙ్గళ్. పరోపతాపనం, పరాభిద్రోహం, క్రోధ లోభ మోహాహఙ్కారఙ్గళ్, ఇవై ముతలానతుకళ్ మానసికఙ్గళ్. ఇతనాల్ ప్రపన్ననుక్కు పూర్వాఘనాశత్తైచొన్నపడి) యత్కిఞ్చ=ఇన్నుం యాతొరు, దురితం=అనభ్యుపగతప్రారబ్ధరూపమాన పాపమానతు, మయి=ఎన్నిడత్తిల్, (వర్తతే=ఇరుక్కిఱతో, తదపి=అన్దపాపత్తైయుం, అవలుమ్పతు=నశిక్కప్పణ్ణక్కడవన్). అహం=అనన్యగతికనాయుం అకిఞ్చననాయుమిరుక్కిఱనాన్, అమృతయోనౌ=మోక్షత్తుక్కు కారణమాన, జ్యోతిషి=నిరుపాధిక తేజస్కనాన, సూర్యే=నియన్తావాన పరమాత్మావినిడత్తిల్, స్వాహా=స్వాహా ఎన్ఱు, ఇదం=ఇన్ద, మాం=ఎన్నై, జుహోమి=సమర్పణం పణ్ణుకిఱేన్,

---

* సు=నన్ఱాయ్, ఎన్ఱాల్ నిరుపాధికనాయ్, ఈరయతి=ప్రేరణం పణ్ణానిఱ్కిఱ, నిరుపాధిక ప్రేరకన్.

† "రాదాతే, త్రైతి పాలనే" ఎన్ఱ ధాతు.

"రాత్రియస్తేయన్యసన్నిధౌ వస్తు వస్త్రరాణి" ఇతి రాత్రిః (పరమాత్మా)=ఎవను దైయసన్నిధానత్తిల్, ఇతరమాన సర్వవస్తుక్కళుమ్ (సూర్యసన్నిధానత్తిల్) రాత్రిపోలవాకిఱతుక నో అవనే రాత్రి ఎన్నపతు.

(జగత్కారణభూతనుం మోక్షప్రదనుమాన శ్రియఃపతియినిడత్తిల్ ఇన్దఆత్మావై సమర్పణంపణ్ణినాల్ అవన్ సకలప్రతిబన్ధకనివృత్తిపూర్వకమాయ్ బ్రహ్మానుభవంకొడుప్ప నెన్ఱుతాత్పర్యం).

మూలం.-ఆపఃపునన్తు పృథివీమ్పృథివీపూతా పునాతుమామ్ । పునన్తుబ్రహ్మణస్పతిర్బ్రహ్మ పూతాపునాతుమామ్ । యదుచ్ఛిష్టమభోజ్యం యద్వాదుశ్చరితమ్మమ । సర్వమ్పునన్తుమామాపోఽసతాఞ్చ ప్రతిగ్రహగ్గ్ స్వాహా ॥

పదం.——ఆపః, పునన్తు, పృథివీం, పృథివీ, పూతా, పునాతు, మాం, పునన్తు, బ్రహ్మణస్పతిః, బ్రహ్మపూతా, పునాతు, మాం, యత్, ఉచ్ఛిష్టం, అభోజ్యం, యత్, వా, దుశ్చరితం, మమ, సర్వం, పునన్తు, మాం, ఆపః, అసతాం, చ, ప్రతిగ్రహం, స్వాహా.

అర్థం.——ఆపః=వర్షోదకఙ్గళ్ పృథివీం=భూమియై, పునన్తు=పరిశుద్ధైయాకప్పణ్ణక్కడవతుకళ్. (శుద్ధస్వరూపముకళతినాల్ వర్షజలత్తుక్కు పృథివీపావనత్వం శొల్లప్పట్టతు.) పూతా=ఇప్పడి పరిశుద్ధైయాన, పృథివీ=భూమియానతు, మాం=ఎన్నై, పునాతు=పరిశుద్ధనాకప్పణ్ణక్కడవతు. (పృథ్వీగత జలత్తై ప్రాశనంపణ్ణువతినాల్ ఎన్ఱు భావం)(జలఙ్గళ్ పరమాత్మావుక్కు విశేషస్థానమాయిరుప్పతినాలుమ్ పృథివీ అభిమతవల్లభైయానతినాలుం ఇరణ్డుక్కుం పావనత్వం శొల్లప్పట్టతు)బ్రహ్మణః=బ్రహ్మావుక్కు, పతిః=ప్రభువాన పరమాత్మా, అల్లతు ప్రణవత్తుక్కు ముఖ్యప్రతిపాద్యనాన పరమాత్మా, (మాం=ఎన్నై) పునన్తు=పరిశుద్ధనాకప్పణ్ణక్కడవన్. బ్రహ్మపూతా=పరమాత్మావాలే పరిశుద్ధైయాన భూమియానతు, మాం=ఎన్నై, పునాతు=శుద్ధిపణ్ణక్కడవతు, అల్లతు, బ్రహ్మపూతాః=పరమాత్మావాలే పరిశుద్ధమాన జలఙ్గళ్, పునన్తు=పరిశుద్ధనాకప్పణ్ణక్కడవతుకళ్. ఉచ్ఛిష్టం=అశాస్త్రీయమభుక్తశేషమాన, యత్=యాతొరు అన్నమానతు, (భుక్తం=ఎన్నాలే భుజిక్కప్పట్టతో) అభోజ్యం=జాతియాలేయావతు ఆశ్రయత్తాలేయావతు నిమిత్తత్తాలేయావతు దుష్టమాయిరుక్కప్పట్ట అన్నాదియానతు, (భుక్తం=భుజిక్కప్పట్టతో,)యద్వాయిప్ప=ఇప్పుం, మమ=ఎన్నుడైయ, దుశ్చరితం=మనోవాక్కాయమాప్రతివిధకరణఙ్గళాలే శెయ్యప్పట్టయాతొరు దుష్టశెయ్కైయో,అతైయుమ్,అసతాం=అసత్తుక్కళిడత్తిలుణ్ణ ప్రతిగ్రహఞ్చ=ద్రవ్యత్తై వాఙ్గికొళ్ళుకైయై యుమ్,సర్వం. ఇవై యెల్లాత్తైయుం,ఆపః=జలఙ్గళ్, పునన్తు=పరిశుద్ధమాకప్పణ్ణక్కడువతుకళ్. (కీట్చొన్న పాపనివృత్తిమూలమాయ్)మాం=ఎన్నైయుం(పునన్తు=పరిశుద్ధనాకప్పణ్ణక్కడవతుకళ్.)(ఇఙ్గే అప్'పృథివీ

శబ్దఙ్గళుక్కు భగవత్పరత్వం తెరిన్దుకొ(ళ్ళ వేణ్డియదు) స్వాహా=ఎన్నాత్మస్వరూపత్తై భగవత్పాదారవిన్దఙ్గళిలే స్వాహా వెన్ఱు సమర్పిత్తేన్.

మూలం.——అగ్నిశ్చ మామన్యుశ్చ మన్యుపతయశ్చ మన్యుకృతేభ్యః । పాపేభ్యోరక్షన్తామ్ । యదహ్నా పాపమకార్షమ్ । మనసావాచా హస్తాభ్యామ్ । పద్భ్యాముదరేణశిశ్నా । అహస్తదవలుమ్పతు । యత్కిఞ్చదురితమ్మయి । ఇదమహమ్మామమృతయోనౌ । సత్యే జ్యోతిషిజుహోమిస్వాహా ॥

పదం.——అగ్నిః, చ, మా, మన్యుః, చ, మన్యుపతయః, చ, మన్యుకృతేభ్యః, పాపేభ్యః, రక్షన్తాం, యత్, అహ్నా, పాపం, అకార్షం, మనసా, వాచా, హస్తాభ్యాం, పద్భ్యాం, ఉదరేణ, శిశ్నా అహః, తత్, అవలుమ్పతు, యత్, కిం, చ, దురితం, మయి, ఇదం, అహం, మాం, అమృతయోనౌ, సత్యే, జ్యోతిషి, జుహోమి, స్వాహా.

అర్థం.——అగ్నిః*=పరమాత్మా,

అహ్నా=దినత్తిల్,

అహః=అహింసకనాన, అల్లదు, భక్తర్కళై క్కై)విడాదవనాన శ్రియఃపతి ముఱ్కోన్న పాపఙ్గళినిన్ఱు రక్షిక్క) వేణుమెన్ఱు మున్నోడే అన్వయం,

అప్పడిప్పట్ట,

సత్యే=నిరుపాధికసత్తై యుడైయవనాన పరమాత్మావినిడత్తిల్.

మత్తుళ్ళ పదఙ్గళుక్కు "సూర్యశ్చ" మన్త్రత్తిల్పోలవే అర్థం.

మూలం.——ఓమ్.

పదం.——అ, ఉ, మ్,

అర్థం.——"అకార ఉకార మకార ఇతి" ఎన్గిఱ శ్రుతి గాలే ప్రణవమానదు అ, ఉ, మ్ ఎన్ఱు మూన్ఱు పదఙ్గళాలు ఇతిల్ "అ" ఎన్గిఱ పదం లుప్తచతుర్థీకమాయుం, "అవరక్షణే" ఎన్గిఱ ధాతువాలే నిరుపాధిక సర్వరక్షణార్థ ప్రతిపాదకమాయుం, రక్షకత్వోపయుక్తమాన దయావాత్సల్యాది గుణాక్షేపకమాయుం, "అకారోవై సర్వావాక్"

*అగ్రం=ఉత్కృష్టస్థానమాన పరమపదత్తై, నయతి=అడైవిక్కిఱ అవన్,

ఎన్నిఱ ప్రమాణత్తాలుమ్, "సమస్తశబ్దమూలత్వాదకారస్య స్వభావతః । సమస్తవాచ్య మూలత్వాద్ బ్రహ్మణోపి స్వభావతః । వాచ్యవాచకసమ్బన్ధస్తయోరర్థాత్ప్రతీయతే" ఎన్నిఱ ప్రమాణత్తాలుమ్, సర్వవాచకఙ్గళుక్కుం కారణమాకైయాలే సర్వవాచ్యఙ్గళుక్కుం కారణభూత బ్రహ్మప్రతిపాదకమాయుం, కారణత్తోడుపయుక్తమాన జ్ఞానశక్త్యాది సూచకమాయుం, "అనిషేధే ప్రథమః విష్ణౌ" ఎన్నిఱ నిఘణ్టువాలే విష్ణుపరమాయుం ఇరుక్కుం. ఇఙ్గులు ప్తమాన చతుర్థీ శేషత్వత్తై చ్చొల్లుకిఱతు.

"ఉ" ఎన్నిఱ పదం "అకారేణోచ్యతే విష్ణుస్సర్వలోకేశ్వరో హరిః । ఉకారేణోచ్యతే లక్ష్మీర్మకారో దాసవాచకః ॥" ఎన్నిఱ పద్మోద్భవసంహితావచనత్తాలే లక్ష్మీవాచకమాయుం, "తదేవాగ్నిస్తద్వాయుస్తత్సూర్యస్తదుచన్ద్రమాః" ఎన్గిఱ శ్రుతియిలే ఏవకారస్థానత్తిలిరుక్కిఱ ఉకారంపోలే ఇవ్విడత్తిలుం అవధారణవాచకమాయుం ఇరుక్కుం.

"మ" ఎన్నిఱ పదం "మన-జ్ఞానే" ఎన్గిఱ ధాతువాలే జ్ఞాన గుణకార్థకమాయుం, జ్ఞానస్వరూపార్థకమాయుం ఇరుక్కుం

జ్ఞానత్తై స్వరూపమాయుం గుణమాయుం ముడైయజీవన్, సర్వరక్షకనుం సర్వకారణనుం లక్ష్మీవిశిష్టనుమాన నారాయణనొరువనుక్కే శేషభూతనెన్ఱు వాక్యార్థం.

మూలం-ఓంభూః, ఓంభువః, ఓగ్ంసువః, ఓమ్మహః, ఓంజనః, ఓంతపః, ఓగ్ం సత్యమ్.

పదం— సులభం.

అర్థం—ఓంభూః = భూలోకశరీరకనాయ్, ఓంభువః = భువర్లోకశరీరకనాయ్, (మత్తుళ్ళపదఙ్గళుక్కుం ఇప్పడియే అర్థం).

మూలం-తత్సవితుర్వరేణియం, భర్గోదేవస్యధీమహి, ధియోయోనః ప్రచోదయాత్,

పదం—తత్, సవితుః, వరేణియం, భర్గః, దేవస్య, ధీమహి, ధియః, యః, నః, ప్రచోదయాత్.

అర్థం—దేవస్య-ఇన్దశబ్దం "దివుక్రీడా...కాన్తిగతిషు" ఎన్గిఱధాతువినిన్ఱుం నిష్పన్నమాకైయాలే చేతనా చేతనాత్మక జగత్తిలే క్రీడైయాలే ఆనన్దిత్తుక్కొణ్డిరుక్కిఱ అవ

నుం,నిరతిశయకా న్తియుక్తనుమాన, సవితుః *=సకలజగత్స్రష్టావాన వాసుదేవనుడైయ † వరేణియం = ఎల్లామహాత్మాక్కళాలేయుమ్ ప్రార్థనీయమాన (యత్=యాతొరు). భర్గః = సర్వాజ్ఞాననివర్తక సర్వకర్మఫలవిపాకహేతు సర్వాధారకమాన తేజస్సై, తత్=అన్దవేదాన్తప్రసిద్ధమాన తేజస్సై, ధీమహి=ధ్యానంపణ్ణక్కడవోం. యః=యాతొరు తేజస్సానతు, నః=ఎజ్గళుక్కు, ధియః=త్యాజ్యోపాదేయాదివివేచకమాన ఉపాసనాది కళుక్కు ఉపయుక్తమాన సర్వజ్ఞానఙ్గళైయుం, ప్రచోదయాత్ = ప్రేరిక్కక్కడవతో (ఏవక్కడవతో) జగత్కారణతయా ఉపాసిక్కప్పట్టపరబ్రహ్మమాన పురుషోత్తమన్ తైల ధారావదవిచ్ఛిన్నస్మృతి సన్తానరూపభక్తియై నమక్కు ఉణ్డాపణ్ణక్కడవ దెన్పతుతాత్పర్యం.

ఉపాయాన్తరత్తైవిట్టు భగవానొరువనైయే సాధనమాక వుడైయ ప్రపన్ననుక్కు సదాజప్యమానద్వయత్తినుడైయఅర్థత్తైఇన్ద గాయత్రీప్రతిపాదిక్కిఱతు:- ఎజ్ఙనేయెన్నిల్.

తత్సవితుః=ఇతుఒరేపదం: "తచ్ఛబ్దవాచక శ్రీమాన్ గాయత్ర్యర్థ ఇతీరితః" ఎన్ఱుఅపంగాశరసంహితావచనత్తాలే తచ్ఛబ్దత్తుక్కు సకలశ్రుతిప్రసిద్ధేతరవ్యావర్తక శ్రియఃపతిత్వవిశిష్టనెన్ఱు అర్థమాకైయాలే ద్వయత్తిలిరుక్కప్పట్ట శ్రీమచ్ఛబ్దార్థం ఇతిల్ శొల్లప్పడుకిఱతు. సవితుః="షూఙ్ ప్రాణిప్రసవే" ఎన్ఱుఅధాతువాలే ఏఱ్పట్టసకలజగత్కారణత్వముళ్ళవనాయుంతదుపయుక్తఅవాప్తసమస్తకామత్వ, సర్వజ్ఞత్వ, సర్వశక్తిత్వాది గుణముళ్ళవనుం, ఇన్దవర్థం, "సవితాసకలోత్పత్తిస్థితిసంహారకారణమ్" ఎన్ఱుఅ నిర్వచనత్తాలేయుం ఏఱ్పడుకిఱతు. దేవస్య="దివు క్రీడాదిషు" ఎన్ఱుఅధాతువాలే ఏఱ్పట్ట నిరతిశయానన్దయుక్తనుం నిరతిశయకాన్తియుళ్ళవనుమాన నారాయణనుడైయ,వరేణియం=ఆశ్రయణీయమాన, (ఇత్తాల్ తదుపయుక్తవాత్సల్య స్వామిత్వ సౌశీల్య సౌలభ్యాదిగుణఙ్గళ్ తోన్ఱుకిఱతు.) "సవితుః" "దేవస్య" "వరేణియం" ఎన్ఱుఅ శబ్దఙ్గళినాలే నారాయణశబ్దార్థపౌష్కల్యంతోన్ఱుకిఱతు. భర్గః=నిరతిశయౌజ్జ్వల్య సౌన్దర్యాదిగుణవిశిష్టవిగ్రహత్తై. ఇజ్గేవిగ్రహాశబ్దం ప్రకృతోపయుక్తమాన చరణరూప అవయవవిశేషత్తై చొల్లుకిఱతు, ఇతుపరైక్కుంగాయత్రియిల్ "తత్సవితుర్వరేణియంభర్గోదేవస్య" ఎన్ఱుఅ పర్యన్తత్తాల్ "శ్రీమన్నారాయణచరణౌ" ఎన్ఱుఅపర్యన్తముళ్ళ శబ్దార్థం ప్రతిపాదిక్కప్పడుకిఱతు. ధీమహి=శరణ్యత్వేనధ్యానంపణ్ణక్కడవోం ఇతినాల్ "శరణంప్రపద్యే" ఎన్ఱుఅ శబ్దార్థం శొల్లప్పడుకిఱతు. ఇప్పడి ఇన్దగాయత్రీపూర్వఖణ్డత్తాల్ ద్వయత్తినుడైయ

---

* "షూఙ్ ప్రాణిప్రసవే" ఎన్ఱుఅధాతు.

† అథేదేవష్షి.

పూర్వఖణ్డార్థం శొల్లప్పట్టతు. “ యః ” ఎన్గిఱపదం సకలప్రమాణప్రసిద్ధలక్ష్మీ విశిష్ట నారాయణప్రతిపాదకమాన తచ్ఛబ్దత్తుక్కు ప్రతిసమ్బన్ధియాకైయాల్ అవ్వర్థత్తై ప్రతిపాదిక్కిఱతు. నః = భగవానైయే ఉపాయోపేయమాక ప్పెత్ఱ నమక్కు, ధియః = పరిపూర్ణానపరత నిత్యవిశదతమ అనన్యప్రయోజన అనవధికాతిశయాతిప్రియ భగవదనుభవజనితప్రీతి కారితకైఙ్కర్య విషయజ్ఞానఙ్గళై. ఇఙ్గ ధీశబ్దం కైఙ్కర్య విషయజ్ఞానత్తైయే ప్రధానమాక చ్చొల్లుకిఱతు. ప్రచోదయాత్ = ఏవక్కడవన్, స్వముఖోల్లాసహేతుభూతమాన పరిచర్యైయిల్ ఆజ్ఞాపిక్కక్కడవనెన్ఱు తాత్పర్యం. ఇఙ్గే ప్రార్థనార్థక లకారత్తాలే కైఙ్కర్య ప్రార్థనై శొల్లప్పట్టతు. “యః”, ఎన్గిఱపదత్తాలే “శ్రీమతే నారాయణ” ఎన్గిఱశబ్దార్థముం, “నోధియః ప్రచోదయాత్” ఎన్గిఱశబ్దఙ్గళినాలే కైఙ్కర్య ప్రార్థనావాచకమాన “ఆయ” శబ్దార్థముం, కైఙ్కర్యత్తిల్ భగవానాలేయే ఏవప్పట్టవన్ ఎన్గిఱ తాత్పర్యత్తాలే మమకార నివృత్తియైచ్చొల్లుకిఱనమశ్శబ్దార్థముం శొల్లపట్టతాయ్ ఉత్తరఖణ్డార్థమ్ శొల్లప్పట్టతు.

మూలం-ఓమాపోజ్యోతీరసోమృతమ్బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్.

పదం——ఓం, ఆపః, జ్యోతిః, రసః, అమృతం, బ్రహ్మ, భూః, భువః, సువః,ఓం

అర్థం——ఆపః=జలభూతముం, జ్యోతిః=తేజోభూతముం (పఞ్చభూతఙ్గళ్) రసః=రసవిషయముం (పఞ్చవిషయఙ్గళ్) అమృతం=కాలముం, బ్రహ్మ=మూలప్రకృతియుం, భూః=భూలోకముం, భువః=భువర్లోకముం, సువః=సువర్లోకముం, (సర్వలోకఙ్గళ్) ఇవైయెల్లాం, ఓం=బ్రహ్మాత్మకం, (ఆదియిలుం అన్తత్తిలుం ఇన్దప్రణవం శొల్లుకిఱతనాల్ బ్రహ్మత్తినుడైయ ఉత్పత్తియుం అతిలేయే లయముం ఎన్గిఱ అర్థం ఏర్పడుకిఱతు, గాయత్రియిల్ ముదల్ ప్రణవత్తినాల్ జీవనుక్కు భగవచ్ఛేషత్వముం గాయత్రీశిరస్సాలే అచేతనవర్గత్తుక్కు భగవదాత్మకత్వముం ప్రతిపాదిక్కప్పట్టతు. ఇప్పడి చేతనాచేతనాత్మక ప్రపఞ్చవిశిష్టనాన పరమాత్మావినుడైయ ఉపాసనం గాయత్రియాలే ప్రతిపాదిక్కప్పట్టతు.

మూలం-ఆయాతువరదా దేవ్యక్షరంబ్రహ్మసమ్మితమ్ । గాయత్రీఛ్ఛన్దసాం మాతేదమ్బ్రహ్మజుషస్వనః । ఓజోసి సహోసి బలమసి భ్రాజోసి దేవానాన్ధామనామాసి విశ్వమసి విశ్వాయుస్సర్వమసి సర్వాయు రభిభూరోఙ్గాయత్రీ మావాహయామి.

పదం—ఆయాతు, వరదా, దేవి, అక్షరం, బ్రహ్మసమ్మితం, గాయత్రీం, ఛన్దసాం, మాతా, ఇదం, బ్రహ్మ, జుషస్వ, నః ఓజః, అసి, సహః, అసి, బలం, అసి, భ్రాజః, అసి, దేవానాం, ధామ, నామ, అసి, విశ్వం, అసి, విశ్వాయుః, సర్వం, అసి, సర్వాయుః, అభిభూః, ఓం, గాయత్రీం, ఆవాహయామి.

అర్థం—వరదా=ఆశ్రితాభీష్ట ఫలప్రదైయాయుమ్, అక్షరం=నాశరహితైయుం, బ్రహ్మ=వేదత్తుక్కు, సమ్మితం=తుల్యమానవళుం, అథవా, బ్రహ్మ=ప్రణవం, సమ్మితం=అతఱ్కు-సమానమానవళుమ్, ఎన్గాల్, ప్రణవత్తైప్పోల సర్వార్థసఙ్గ్రాహికైయుమ్, అథవా, బ్రహ్మసమ్మితం—బ్రహ్మ=పరమాత్మా, (అవనోడే) సమ్మితం=సమానమానవళుమ్ (సర్వజగత్కారణనాన పరమాత్మావైప్పోలే సర్వవాఙ్మయ మూలభూతమాన వేదత్తుక్కుం మాతావెన్ఱు తాత్పర్యం) ఛన్దసాం=త్రిష్టుప్ ముదలాన ఛన్దస్సుకళుక్కు (వేదఙ్గళుక్కు) మాతా=ప్రధానైయుమాన, గాయత్రీం*=గాయత్రీ ఎన్గిఱ, దేవీ=బ్రహ్మశక్తియైయానవళ్, ఆయాతు=అస్మదనుగ్రహార్థం సాక్షాదావిర్భవిక్కక్కడవళ్. నః=ఎఙ్గళుడైయ, ఇదం=ఇన్ద, బ్రహ్మ=స్తోత్రత్తై, జుషస్వ=గ్రహి, ఓజోఽసి=ఇన్ద్రియఙ్గళుక్కు శక్తియాకిఱాయ్, సహోఽసి=వేగవాన్గళుక్కు వేగమాకిఱాయ్, బలమసి=ధరిక్కిఱవర్కళుక్కు బలమాకిఱాయ్, భ్రాజోఽసి=ప్రకాశవాన్గళుక్కు ప్రకాశమాకిఱాయ్, దేవానాం=దేవతైకళుక్కు, నామ=ప్రసిద్ధమాన, ధామాసి=స్థానమాకిఱాయ్, విశ్వమసి=సంక్రమణసమర్థైయాకిఱాయ్, విశ్వాయుః=సమస్తభూతఙ్గళుడైయ ఆయుర్వర్ధకైయాయ్ (అసి=ఆకిఱాయ్) సర్వమసి=ఎల్లారుక్కుం నిర్వాహికైయాకిఱాయ్, సర్వాయుః=సమస్తవేళైకళుక్కుం కాలవ్యవస్థైపణ్ణుకిఱాయ్, అభిభూః=సమస్తపాపఙ్గళైయుం అవమానప్పడుత్తుకిఱాయ్, (ఇప్పడిప్పట్ట) గాయత్రీం=గాయత్రీయానవళై, ఓం=ఓం ఎన్గిఱ మన్త్రత్తాలే, అథవా ఓంకారరూపైయానవళెన్ఱు గాయత్రీక్కు విశేషణమాక అన్వయిక్కలామ్. ఆవాహయామి=ఎన్నిడత్తిల్ వరుమ్పడియాయ్ ప్రార్థిక్కిఱేన్. (ఇన్ద గాయత్రీప్రతిపాద్యన్ పరమాత్మా నారాయణనేయెన్ఱు పూర్వమే శొల్లప్పట్టిరుక్కిఱతినాలే ఆవాహనత్తిలుం పరమాత్మావుక్కే ఉద్దేశ్యత్వమ్ కణ్డుకొళ్ళ్వతు.

మూలం – ఉత్తమేశిఖరేదేవీభూమ్యాంపర్వతమూర్ధని । బ్రాహ్మణేభ్యో హ్యనుజ్ఞానఙ్గచ్ఛ దేవియథాసుఖమ్.

---

* గాయన్తం=శుద్ధాన్తఃకరణత్తోడు స్తోత్రంపణ్ణుకిఱవనై, త్రాయతే=రక్షిక్కిఱవళ్.

పదం——ఉత్తమే, శిఖరే, దేవి, భూమ్యాం, పర్వతమూర్ధని, బ్రాహ్మణేభ్యః, హి, అనుజ్ఞానం, గచ్ఛ, దేవి, యథాసుఖం.

అర్థం——(హే) దేవి=(ఓ) గాయత్రీ, బ్రాహ్మణేభ్యః = నిరన్తరోపాసకరైన బ్రాహ్మణులకొరకు, అనుజ్ఞానం = అనుజ్ఞ చేసితివి, భూమ్యాం=భూమియందలియున్న, పర్వత = మేర్వాది పర్వతములయొక్క, మూర్ధని = ఊర్ధ్వభాగస్థితిలోని, ఉత్తమే = శ్రేష్ఠమైన, అతావతు, ఏకాన్తమును స్వయంభాగముగ పరిగ్రహించినట్టి, శిఖరే = కొండమీది యిశేయున్న, యథాసుఖం=ఎప్పుడిసుఖమో అట్లనపడి, గచ్ఛ=పో, దేవి=నిరతిశయకాన్తియుక్తమైనవాడే,

మూలం.–మిత్రస్య చర్షణీధృత శ్శ్రవో దేవస్య సానసిమ్ । సత్యఞ్చిత్రశ్రవ స్తమమ్।

మిత్రో జనాన్ యాతయతి ప్రజానన్మిత్రో దాధార పృథివీముత ద్యామ్ । మిత్రః కృష్టీరనిమిషాభిచష్టే సత్యాయ హవ్యఙ్ఘృతవద్విధేమ ॥

ప్రసమిత్ర మర్తో అస్తు ప్రయస్వాన్ యస్త ఆదిత్య శిక్షతి వ్రతేన॥ నహన్యతే నజీయతే త్వోతో నైనమంహో అశ్నోత్యన్తితో నదూరాత్ ॥

పదం——మిత్రస్య, చర్షణీధృతః, శ్రవః, దేవస్య, సానసిం, సత్యం, చిత్రశ్రవస్తమం, మిత్రః, జనాన్, యాతయతి, ప్రజానన్, మిత్రః, దాధార, పృథివీం, ఉత, ద్యాం, మిత్రః, కృష్టీః, అనిమిషా, అభిచష్టే, సత్యాయ, హవ్యం, ఘృతవత్, విధేమ, ప్ర, సః, మిత్ర, మర్తః, అస్తు, ప్రయస్వాన్, యః, తే, ఆదిత్య, శిక్షతి, వ్రతేన, న, హన్యతే, న, జీయతే, త్వోతః, న, ఏనం, అంహః, అశ్నోతి, అన్తితః, న, దూరాత్.

అర్థం——చర్షణీ=జ్ఞానకర్మ, ధృతః=పోషించుటవనాయుం, దేవస్య=క్రీడాయుక్తనాయుం, మిత్రస్య*=సర్వరక్షకనాయుం, వేదాన్తజనులనాన్ పరిచ్ఛేదికైన ఖ్యాతి

---

* "మిత్రస్సుజ్ఞానచారిత్రః" ఎన్నిటిరుక్తియాలే ఏర్పట్టి వేదాన్తాపరిచ్ఛిన్న మహిమయుళ్ళవనెన్నర్థమ్.

మహిమైయుళ్లవనాయుమిరుక్కి అ పరమాత్మావినుడైయ, శ్రవః=యశస్సానతు, సా=నీ ష్టాక, నసిం*=సేవిక్క త్తక్కతు (అన్దయశస్సుఎప్పడిప్పట్టదెన్నాల్)సత్యం=కాలాన్తరత్తిలేయుం నాశరహితమానతుం, చిత్రశ్రవస్తమం=ఆశ్చర్యమాన భగవచ్చేష్టైకళైప్పఱ్ఱియుళ్లాకై యాల్ కేట్కిక్కిఱవర్ కళుక్కు అధికసుఖకరమానతుమాయిరుక్కిఱతు (అప్పడిప్పట్ట యశస్సైస్తోత్రంపణ్ణుకిఱేన్).

మిత్రః=పరమాత్మా, జనాన్=పుణ్యపాపాత్మకఉభయకర్మయుక్తర్ కళానజనఙ్గళై, ప్రజానన్=త త్తత్కర్మానుగుణమాక అనుగ్రహిక్కిఱవనాయ్, యాతయతి=తంగళ్ తంగళ్ కర్మఙ్గళిలే నియోగిక్కిఱాన్. (కర్మానుగుణమాయ్ ప్రేరిక్కిఱుక్కైయాలే వైష మ్యనైర్ఘృణ్య (నిర్దయత్వ) దోషప్రసక్తియిల్లైయెన్ఱుతాత్పర్యం) పృథివీం = భూమి యైయుం, ఉత = మేలుం, ద్యాం=ఆకాశత్తైయుం, మిత్రః=పరమాత్మా, దాధార=ధరి త్తాన్, కృష్టీః=ప్రజైకళై, అనిమిషా = కణ్ కొట్టామల్ జాగరూకనాయ్, మిత్రః= పరమాత్మా, అభిచష్టే=ప్రకాశిక్కప్పణ్ణుకిఱాన్, జ్ఞానప్రదానత్తాలే రక్షిక్కిఱాన్ (ఎల్లో రాలుంభజిక్కత్తక్క అవిచ్ఛిన్నైశ్వర్య శాస్యతమయశోవత్త్వముం, నానావిధజన్తు సమూహప్రేరకత్వముం, పృథివ్యాదిసకలతత్త్వధారకత్వముం, అనవచ్ఛిన్నజ్ఞానత్తాలే సర్వ జన్తుకళైప్రకాశిప్పిక్కిఱతుం పరమపురుషచిహ్నఙ్గళ్.)

సత్యాయ=అవికారనానభగవాన్ పొరుట్టు, ఘృతవత్ = నెయ్యోడే కూడియిరు క్కిఱ, హవ్యం=పురోడాశాదియై, విధేమ=నివేదనంపణ్ణక్కడవోం.

కీళ్ చ్చొన్న "శ్రవస్తమం" పర్యన్తముళ్ల వాక్యఙ్గళినాలే భగవాన్ పొరుట్టు వాచికకైఙ్కర్యముం, "మిత్రో జనాన్" ఇత్యాదికళినాలే మానసికకైఙ్కర్యముం, "సత్యాయహవ్యం" ఇత్యాదివాక్యత్తాలే కాయికకైఙ్కర్యముం శొల్లప్పట్టతు.

(హే) మిత్ర = హారీర్ భగవానే, ఆదిత్య † = సర్వత్తైయుం ప్రళయకాలత్తిలే భక్షిక్కిఱవనే, యః=యాతొరు, మర్తః=మనుష్యన్, వ్రతేన=పూజావ్రతత్తోడే కూడి యవనాయ్, తే=ఉన్ పొరుట్టు, శిక్షతి=అన్నముతలానతుకళాలే ఉపచారంపణ్ణుకిఱా నో, సః=అన్దమనుష్యనానవన్, ప్ర = మికవుం, ఉత్కృష్టమాన, ప్రయస్వాన్ = అన్నాదిసమ్పత్తుళ్ళవనాక, అస్తు=ఆకక్కడవన్, (యాతొరువన్ భగవదారాధనం

---

* నసిం=నసయతిఎన్నాల్ కుటిలమాకప్పణ్ణుకిఱాన్, అతానతు, వణఙ్గప్పణ్ణుకిఱాన్.

† "అదభక్షణే" ఎన్గిఱధాతు.

పణ్ణాఘల్ భుజిక్కుకూడాదెన్నె అనియమయుక్తనాయ్ ఆరాధనం పణ్ణుకిఱానో అవను క్కు భగవానానపురుషో త్తమన్ ప్రకృష్టమాన అన్నం ఎన్హాల్ బ్రహ్మానుభవత్తైక్కొడుక్కిఱానెన్ఱు తాత్పర్యం.)

త్రాతః = ఉన్నాలే రక్షిక్కప్పట్టవన్, నహన్యతే=మృత్యువాలే క్కొల్లప్పడమాట్టాన్, నజీయతే=శబ్దస్పర్శాది విషయజ్గళాలే జయిక్కప్పడమాట్టాన్. (ఇత్తాల్ మోక్షంపెఱుకిఱవరైయిల్ ఆధ్యాత్మికాదిదుఃఖజ్గళిన్ నిన్ఱుం భగవాన్ రక్షిక్కిఱానెన్ఱు సిద్ధం).

ఏనం=ఇవ్వ ఉన్ భక్తనై, అగ్ంహః=పాపమానతు, అన్తితః=ఇవ్వజన్మత్తిలేయుం, దూరాత్=జన్మాన్తరత్తిలేయుం, నాశ్నోతి=అడైకిఱదిల్లై, (ఇత్తాల్ ముముక్షువుక్కు పూర్వపుణ్యపాపజ్గళుడైయ నాశముం ఉత్తరపుణ్యపాపజ్గళుడైయ అణుకామైయుం కాణ్బిక్కప్పట్టన).

మూలం.—ఆసత్యేన రజసా వర్తమానోనివేశయన్నమృతమ్మర్త్యఞ్చ ।
హిరణ్యయేన సవితారథేనాదేవోయాతి భువనా విపశ్యన్ ।
ఉద్వయన్తమసస్పరి పశ్యన్తో జ్యోతిరుత్తరమ్ । దేవన్దేవత్రా సూర్య మగన్మజ్యోతిరుత్తమమ్ ।
ఉదుత్యఞ్జాతవేదసన్దేవం వహన్తికేతవః । దృశేవిశ్వాయసూర్యమ్ ।
చిత్రన్దేవానాముదగా దనీకఞ్చక్షుర్మిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః । ఆప్రాద్యావాపృథివీ అన్తరిక్షగ్ం సూర్య ఆత్మా జగతస్తస్థుషశ్చ ।
తచ్చక్షుర్దేవహితమ్పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్ ।
పశ్యేమశరదశ్శత ఞ్జీవేమశరదశ్శత న్నన్దామశరదశ్శత మ్మోదామశరదశ్శతమ్భవామశరదశ్శతగ్ం శృణవామశరదశ్శతమ్ప్రబ్రవామశరదశ్శతమజీతాస్యామశరదశ్శతఞ్జ్యోక్చ సూర్యన్దృశే ।
యఉదగాన్మహతోర్ణవాద్విభ్రాజమానస్సరిరస్య మధ్యాత్సమావృషభో లోహితాక్షస్సూర్యో విపశ్చిన్మనసాపునాతు.

పదం.——ఆ, సత్యేన, రజసా, వర్తమానః, నివేశయన్, అమృతం, మర్త్యం,చ, హిరణ్యయేన, సవితా, రథేన, ఆ, దేవః, యాతి, భువనా,విపశ్యన్, ఉత్,వయం,తమసః, పరి, పశ్యన్తః, జ్యోతిః, ఉత్తరం, దేవం, దేవత్రా, సూర్యం, అగన్మ, జ్యోతిః, ఉత్తమం, ఉత్,ఉ, త్యం, జాతవేదసం, దేవం, వహన్తి, కేతవః, దృశే, విశ్వాయ, సూర్యం, చిత్రం, దేవానాం, ఉత్,అగాత్,అనీకం,చక్షుః, మిత్రస్య, వరుణస్య,అగ్నేః,ఆ,అప్రాః, ద్యావాపృథివీ, అన్తరిక్షం, సూర్యః, ఆత్మా, జగతః, తస్థుషః, చ, తత్, చక్షుః, దేవహితం, పురస్తాత్, శుక్రం, ఉచ్చరత్, పశ్యేమ, శరదః, శతం,జీవేమ, శరదః, శతం, నన్దామ, శరదః, శతం, మోదామ, శరదః, శతం, భవామ, శరదః, శతం, శృణవామ, శరదః, శతం, ప్రబ్రవామ, శరదః, శతం. అజీతాః, స్యామ, శరదః, శతం, జ్యోక్, చ, సూర్యం, దృశే, యః,ఉత్,అగాత్, మహతః, అర్ణవాత్, విభ్రాజమానః,సరిరస్య, మధ్యాత్, సః, మా, వృషభః, లోహితాక్షః, సూర్యః, విపశ్చిత్, మనసా, పునాతు.

అర్థం.——సత్యేన=వికార రహితమాన లోకత్తిలేయుం, ఎన్రాల్ కాలకృత పరిణామరహితమాన వైకుణ్ఠలోకత్తిలేయుం, రజసా=సత్త్వరజస్తమోగుణ ప్రకృతికార్యమాన బ్రహ్మాణ్డ సహస్రత్తిలేయుం (ఇన్ద ఇరణ్డాళబ్బగళినాల్ నిత్యలీలావిభూతిద్వయం శొల్లప్పట్టతు.) ఆవర్తమానః=అన్తర్బహిస్థితనాయుం, దేవః=క్రీడాశీలనుమాన, సవితా=సకల జగత్సృష్టికర్తావాన పరమాత్మా, అమృతం=బ్రహ్మానుభవత్తైయుం, మర్త్యఇ్చ=నశ్వరమాన ఐశ్వర్యకైవల్యపుత్రాదిఫలత్తైయుం, నివేశయన్ = కొడుక్కిఱవనాయ్కొణ్డు, హిరణ్యయేన=మనోహరమాన,రథేన=గరుడరూపరథత్తాలే,("సుపర్ణోసిగరుత్మాన్" ఎన్గిఱ శ్రుతియాలే గరుడనుక్కు విష్ణురథత్వం సుప్రసిద్ధం) అల్లతు, హిరణ్యయేన=శ్లాఘ్యతమమాన, రథేన=ప్రణవరథత్తాలే, భువనా=సకలప్రాణివర్గఙ్గళై, విపశ్యన్ =తజ్గళ్ తజ్గళ్ కర్మానుగుణమాక నియమిక్కిఱతుక్కు విశేషమాక ప్పార్క్కిఱవనాక, ఆ=నాలుపక్కత్తిలేయుం, యాతి=సఞ్చరిక్కిఱాన్ ("ఓంకార రథమాస్థాయస్థితః పురుషస్తమః" ఎన్గిఱ శ్రుతియాలేసర్వవాఙ్మయమూలమాన ప్రణవత్తుక్కు రథత్వనిరూపణంయుక్తమిఱే) (ఇప్పడిప్పట్టవనై ఉపాసి, ఎన్ఱు అధ్యాహారం పణ్ణిక్కొళ్లువతు)

జ్యోతిః=తేజఃప్రచురమాయుం, దేవం=క్రీడాశీలనుం, ఉత్తరం-ఉత్కృష్టతరనుం, దేవత్రా=దేవతైకళుక్కు రక్షకనుమాన, సూర్యం-సూర్యమణ్డలాన్తర్వర్తియానపరమాత్మావై,వయం=నాజ్గళ్, =ఉత్పశ్యన్తః-ఊర్ధ్వముఖమాక ధ్యానంపణ్ణానిన్ఱు, తమసః-ప్రకృతిమణ్డలత్తిఱ్కు ట్టిలుం, పరి, మేలేయిరుక్కిఱ, ఉత్తమం,ఉత్కృష్టతమమాన

జ్యోతిః = పరమాను దేవమాపమాన జ్యోతిస్సై, అగస్త - అద్వైయుక్కుడమో - సంసారసాగరత్తిల్ నిన్ఱుం ముక్తాళాకక్కడవో ఎన్ఱుతాత్పర్యం.

ఉదుత్యం=ఉత్కృష్టనాకవే, అవాపను, విట్టుప్పిరియాత స్వస్వభావముళ్ళవనాకవే అపతరిత్త, జాతవేదసం=ఉత్పన్నమాన భూతజ్ఞళై యఱిన్దవనుం జాతవేదస్సెన్ఱు పెయరై యుడైయవనుమాన, దేవంసూర్యం=పరమాత్మావై, కేతవః=ధ్వజంపోల ప్రఖ్యాపకాశకజ్ఞళానజ్ఞానశక్తివాత్సల్యాది దివ్యాత్మగుణజ్ఞళ్, విశ్వాయ=ఎల్లారుక్కుయ, దృశే=దర్శనత్తిఱ్కాక, ఉదుత్తు, వహన్తి=అవతరిప్పిక్కిన్ఱన. (పరమపదత్తిల్ నిత్యముక్తర్కళుడన్ నిరతిశయానన్దానుభవమ్పణ్ణుకిఱ వాసుదేవన్, లీలావిభూతియిల్ తాపత్రయమహాజ్వాలైయాలే కొళుత్తప్పట్టిరుక్కిఱ జీవాత్మాక్కళైయుమ్ అనుభవయోగ్యమాన బ్రహ్మానన్దానుభవమిల్లామైయాల్ అతిక్షుద్రవిషయభోగజ్ఞళిలే ఆసక్తర్కళాయుం సఙ్కటాపన్నరాయనుభవిత్తు తప్పమాట్టార్కళాయుమిరుక్కిఱ జీవాత్మాక్కళైప్పార్త్తు నిరవధికవాత్సల్య కారుణ్యాది పరిపూర్ణత్వత్తాలే రామకృష్ణాది ప్రాదుర్భావముడైయవనాయ్ భూమియిల్ అవతరిత్తాన్. ఇప్పడిప్పట్ట భగవానై భజిక్కవేణుమెన్ఱు తాత్పర్యం).

దేవానాం=దేవతైకళుక్కు, చిత్రం=నానావిధమాన, అనీకం=బలం, (యాతొరు సర్వేశ్వరనిడత్తిలిరున్దు) ఉదగాత్=ఉద్భవిత్తతో, (మత్స్యకూర్మాది స్వమూర్తి భేదజ్ఞళాలేయుం, భరతశత్రుఘ్నసాత్యకి బలభద్రాది పరికరజ్ఞళాలేయుం ఎన్ఱుభగవానాలే దేవతైకళుక్కు సహాయబలమ్పణ్ణప్పట్టతో అన్నైభజియుజ్ఞళెన్ఱుపూర్వత్తోడే అన్వయం) మిత్రస్య=సూర్యనుక్కుం, వరుణస్య=వరుణనుక్కుం, అగ్నేః=అగ్నిక్కుం, (సర్వదేవర్కళుక్కుమ్) చక్షుః=కణ్పోల జ్ఞానప్రదనాన, సూర్యః=పరమాత్మా, ద్యావాపృథివీ=స్వర్గభూమికళైయుం, అన్తరిక్షం=ఆకాశత్తైయుం, (సమస్తవస్తుజాతత్తైయుం) (ఆ, నాలుపక్కత్తిలేయుం, అప్రాః=తన్నాలేయే నిఱైప్పిక్కిఱాన్, (ఆక్రియాలేతాన్) జగతః=జఙ్గమత్తుక్కుం, తస్థుషః=స్థావరత్తుక్కుం, (సమస్తజగత్తుక్కుం) ఆత్మా=ఆత్మావాకిఱాన్, (నియమనపూర్వకమాక అవైకళెల్లావఱ్ఱిలుం-వ్యాపిత్తిరుక్కిఱానెన్ఱు అర్థం ఇప్పడిప్పట్టపరమాత్మా ఉపాస్యనెన్ఱు వాక్యశేషం).

తత్=శ్రుతిప్రసిద్ధనుం, చక్షుః=సర్వజనజ్ఞళుక్కు జ్ఞానప్రదనుం, దేవహితం=దేవతైకళుక్కుహితత్తై ప్రవర్త్తిక్కప్పణ్ణుకిఱవనుం, శుక్రం=శుద్ధస్వరూపనుం, ఉచ్చరత్=ఉద్యద్రూపనై ఎప్పోదుం శుద్ధస్వరూపమాన పడియాల్ ఎన్నైక్కుం నశియామలిరుక్కిఱవనై, (ఇప్పడిప్పట్ట పరమాత్మావై) పురస్తాత్=ఎదిరే, శరదశ్శతం=నూఱు కాలఙ్కళై యుమ్, ప శ్యే

షు=బలారోగ్యైశ్వర్యాది యుక్తర్కళాయ్ పార్కక్కడవోం,(అన్దసాత్తుతాక్కరసిధ్యర్థం) శరదశ్శతం=అనేకవర్ష కాలం, జీవేమ=జీవిక్కక్కడవోం, శరదశ్శతం=బహుకాలం, నన్దామ=సన్మిత్రపుత్ర శిష్యాదికళుడన్ భగవద్గుణ విభూతికళై ప్పార్త్తు సన్తోషిక్కక్కడవోం, శరదశ్శతం=బహుకాలం, మోదామ=పూర్వోక్తాసన్దత్తినుడైయ చరమావస్థైయైయుడైయక్కడవోం, శరదశ్శతం=బహుకాలం,భవామ=ఉత్తరోత్తరఘభివృద్ధర్కళాకక్కడవోం, శరదశ్శతం=బహుకాలం, శృణవామ=ప్రియహితాలాపఙ్గళాన భగవత్కథైకళైక్కేళ్కక్కక్కడవోం, శరదశ్శతం=బహుకాలం, ప్రబ్రవామ=బాహ్యకుదృష్టికళ్ విషయత్తిలేకఠినవాక్కుకళుళ్ళవర్కళాకక్కడవోం,శరదశ్శతం=బహుకాలం, అజీతాః =వేదవిరోధవాదికళాన కుదృష్టికర్కళాలే జయిక్కప్పడాతవర్కళాక, స్యామ=ఆకక్కడవోం, జ్యోక్=ప్రకాశమానరాయ్క్కొణ్డు, సూర్యం=పరమాత్మావై, దృశే=పార్క్క అపేక్షిక్కిరోం, యః=యాతొరుపరమాత్మా, మహతః=మహత్తాన, అర్ణవాత్=సముద్రత్తిల్ నిన్ఱుం వెళియిలే (సమస్తతత్వఙ్గళిల్ ఉళ్ళం పురుషుం) ఉదగాత్=స్పష్టమాయ్ (శ్రుతికళినాలే) అఱియప్పడుకిఱానో, సరిరస్య=సముద్రజలత్తినుడైయ, మధ్యాత్=మధ్యత్తిల్, విభ్రాజమానః=విశేషమాక ప్రకాశిక్కిఱానో, (సర్వాన్తర్యామియాయిరున్దుంఅన్దన్దహేయగుణఙ్గళాలే ఒట్టప్పడామల్ ఇరుక్కైయాలే ప్రకాశమానత్వం)సః=అన్ద,వృషభః*=సర్వశ్రేష్ఠనాయుం ధర్మప్రవర్తకనాయుం, లోహితాక్షః=సద్యోవికసితమాన శెన్దామరైప్పోలే శివన్ద కణ్ణుకళైయుం, విపశ్చిత్=సర్వజ్ఞనుమాన, సూర్యః=పరమాత్మా, మా=ఎన్నై, మనసా=నిత్యసఙ్కల్పత్తాలే, పునాతు=పరిశుద్ధనాకక్కడవన్.
(ప్రతిబన్ధకత్తై నివృత్తిపణ్ణి స్వానుభవయోగ్యనాక పణ్ణక్కడవన్).

మూలం.—ఇమమ్మేవరుణశ్రుధీ హవమద్యాచమృడయ। త్వామవస్యురాచకే। తత్త్వాయామిబ్రహ్మణా వన్దమానస్తదాశాస్తే యజమానోహవిర్భిః। అహేడమానోవరుణేహబోధ్యురుశగ్ంసమాన ఆయుః ప్రమోషీః। యచ్చిద్ధితే విశోయథాప్రదేవ వరుణవ్రతమ్। మినీమసిద్యవిద్యవి। యత్కిఞ్చేదంవరుణదైవ్యేజనేభిద్రోహమ్మనుష్యాశ్చరామసి। అచిత్తీయత్తవధర్మాయుయోపిమమానస్తస్మాదేనసోదేవరీరిషః। కితవాసోయద్రిరిపుర్నదీవి యద్వాఘాసత్యముతయన్నవిద్మ। సర్వాతా విష్యశిథిరేవదేవాథాతే స్యామవరుణప్రియాసః,

* వృషం=ధర్మత్తై, భానము=ప్రకాశిక్కప్పణ్ణుకిఱవన్.

పదం.—ఇమం, మే, వరుణ, శ్రుధి, హవం, అద్య, చ, మృడయ, త్వాం, అవస్యుః, ఆ,చకే, తత్, త్వా, యామి, బ్రహ్మణా, వన్దమానః, తత్, ఆ,శాస్తే; యజమానః, హవిర్భిః, అహేడమానః, వరుణ, ఇహ, బోధి, ఉరుశగ్ంస, మా, నః, ఆయుః, ప్ర, మోషీః, యత్, చిత్, హి, తే, విశః, యథా, ప్ర, దేవ, వరుణ, వ్రతం, మినీమసి, ద్యవిద్యవి, యత్, కించ, ఇదం, వరుణ, దైవ్యే, జనే, అభిద్రోహం, మనుష్యాః, చరామసి, అచిత్తీ, యత్, తవ, ధర్మా, యుయోపిమ, మా, నః, తస్మాత్, ఏనసః, దేవ, రీరిషః, కితవాసః, యత్, రిరిపుః, న, దీవి, యత్, వా, ఘ, సత్యం, ఉత, యత్, న, విద్మ, సర్వా, తా, వి, స్య, శిథిరా, ఇవ, దేవ, అథ, తే, స్యామ, వరుణ, ప్రియాసః.

అర్థం — (హే) వరుణ* = "వృణోతి" ఎన్గిఱ వ్యుత్పత్తియాలే ఆవరణం, ఎన్నాల్, చేతనాచేతనాత్మక ప్రపఞ్చత్తుక్కు ఆవరణభూతనుం, అల్లతు, "వృణోతి సర్వం" ఎన్గిఱ త్తినాలే ఎల్లావిడత్తిలుం వసిక్కిఱవనుం, అల్లతు, "వారయతి" ఎన్గిఱత్తినాల్ పాతకసమూహఙ్గళై త్తడుక్కిఱవనుం, అల్లతు, "వరయతి" ఎన్గిఱ త్తినాల్ సమ్పత్సమూహఙ్గళై క్కొడుప్పవనుమాన పరమాత్మావే, మే=ఎన్నుడైయ, ఇమం = ఇన్ద, హవం=ప్రార్థనారూపమాన అழைక్కిఱత్తై; శ్రుధి=కేళ్. అద్య=ఇప్పోదే, (మాం = ఎన్నై)మృడయచ=సుఖియాక ప్పణ్ణు,(నాన్) అవస్యుః|ఆత్మరక్షణేచ్ఛైయుళ్ళవనాయ్, త్వాం=ఉన్నై, ఆచకే = అభిముఖ్యత్తోడు ప్రార్థిక్కిఱేన్, అల్లతు, ఉన్నుడైయ తృప్తియై యాచిక్కిఱేన్. (నీఆర్తిత్రాణప్రధాన చతురనెన్ఱు ప్రసిద్ధమన్ఱో)తత్ =అన్దఆత్మరక్షణత్తిన్ పొరుట్టు, త్వా=ఉన్నై, బ్రహ్మణా=వేదమన్త్రత్తాలే అల్లతు ప్రణవత్తాలే, వన్దమానః=స్తోత్రంపణ్ణుకిఱవనాయ్, యామి=శరణమడైకిఱేన్, (లోకత్తిల్ శరణాగతమనోరథసాఫల్యం పణ్ణుకిఱతు శరణ్యనుక్కు విధిప్రాప్తమాన ధర్మం ఎన్ఱు కపోతవానరాదివృత్తాన్తఙ్గళిలే సుప్రసిద్ధం. సర్వజ్ఞనుం, సర్వశక్తనుం, అపారకారుణ్యసౌశీల్యవాత్సల్యాది గుణఙ్గళుక్కు జలధియాన పరమాత్మావిన్ విషయత్తిలే శొల్ల క్కవేణుమో) తత్ =భగవదాశ్రయణం ఫలావినాభూతమాకైయాలే, యజమానః=యజ్ఞంపణ్ణుకిఱవన్, హవిర్భిః=పురోడాశాదిహవిస్సుకళాలే (ఉన్నై ఆరాధనంపణ్ణిక్కొణ్డు) ఆశాస్తే=ఇష్టసిద్ధియై ప్రార్థిక్కిఱాన్. అథవా, యజమానః=యజ్ఞమ్పణ్ణుకిఱకర్మయోగనిష్ఠన్, హవిర్భిః=పు

* అవనం=రక్షణం.

† "వరుణో వారుణో వృక్షః" ఎన్గిఱ నామసహస్రత్తాలే వరుణశబ్దవాచ్యన్ పరమాత్మా.

రోడాశాదిహవిస్సుక్కళాలే, (ఆరాధిత్తు) తత్ =యుక్ కొన్నరక్షణత్తై, ఆశాస్తే =ప్రార్థిక్కిరార్కళ్ (ఎన్రాల్ ముతల్ పడియాయిరుక్కిర కర్మయోగసిద్ధనాన ముముక్షువుక్కు ఫలం సిద్ధమాయిరుక్క సర్వాత్మనాన్యస్తభరనానశరణాగతన్ విషయత్తిల్ శొల్ల వేణుమో.)

(హే)వరుణ= (ఓ) పరమాత్మావే,అహేడమానః=కోపమిరాదవనాయ్,ఇహ=ఇన్ద లోకత్తిలే, (ఎన్నుడైయవిజ్ఞాపనత్తై) బోధి=అఱిన్దుకొళ్. (ఎన్రాల్ అనాదికాలన్తుడఙ్గి ప్రవర్ధమానమాయ్కొణ్డువరుకిఱ అకృత్యకరణకృత్యాకరణాదికళాన అనన్తాపరాధఙ్గళై ఎన్నిడత్తిల్ ఆలోచిత్తు "నక్షమామి" క్షమిక్కమాట్టేన్, "క్షిపామి" ఎన్రు విడువేన్ ఎన్రు కోపంశెయ్యక్కూడాతు, ఉన్ విషయమాయ్ శరణాగతి పణ్ణుకిఱేన్ ఎన్కిఱ ఇవ్విశ్వాసత్తై నీసర్వత్తైయుం క్షమిక్కవనాకైయాలే ఉన్ అనుగ్రహత్తుక్కు నాన్ పాత్రమాకిఱేన్, ఉన్ ప్రసాదంతవిర వేఱేపుణ్యముం ఉన్ కోపంతవిర వేఱేపాపముం కిడైయాతు) ఉరుశగ్ంస=ఎల్లారాలేయుం స్తోత్రంపణ్ణపట్ట శరణాగతవత్సలనే,అల్లతు, ఉరు=మహత్తాన, శగ్ంస=కీర్తియుళ్లవనే, ("రిపూణామపివత్సలః" ఎన్రు శత్రుక్కళిడత్తిల్ కూడ వాత్సల్యముళ్ళవనెన్గిఱ కీర్తియుళ్ళవనే) నః=ఎఙ్గళుడైయ, ఆయుః= ఆయుస్సై,మాప్రమోషీః=నాశంపణ్ణాతే, (ఎన్రాల్ శరణాగతర్కళాన ఎఙ్గళాలే శెయ్యప్పడుం సర్వవిధకైఙ్కర్యఙ్గళిల్ ఎఙ్గళుడైయకాలం వ్యర్థమాయ్ పోకామల్ అనవరతమాయ్ భగవత్కైఙ్కర్యఙ్గళైయే శెయ్విక్కవేణుం).

దేవ=అనవరతం క్రీడనశీలనాన, (హే) వరుణ=ఓభగవానే, తే=ఉన్నైయుద్దేశిత్తు పణ్ణప్పట్ట, యచ్చిద్ధి *=యాతొన్రు, వ్రతం=ఆరాధనాదివ్రతమో, (తత్ =అతుకళై) ద్యవిద్యవి=దినేదినే(సర్వకాలముం)విశః యథా = మనుష్యర్కళైప్పోలే ఎన్రాల్ అజ్ఞర్కళైప్పోలే,ప్రమినీమసి=మికవుంనాశం శెయ్కిఱోం(అజ్ఞర్కళ్ ఎప్పడి విహితారాధనత్తై లోపిక్కప్పణ్ణుకిఱార్గళో అన్దపడి) (ఆకైయాల్ ఉన్నుడైయ ఆరాధనక్కైవినాశ ఉణ్డాన అపరాధత్తై నీయేకుమిత్తరుళవేణుమెన్రు తాత్పర్యం).

(హే) వరుణ=(ఓ) భగవానే,దైవ్యేజనే=దేవతైకళిడత్తిల్ (ఉన్నుడైయ అజ్ఞానువర్తికళాన మహానుభావర్కళిడత్తిలుం)మనుష్యాః=నికృష్టకర్మాక్కళాన నాఙ్గళ్, అచిత్తీ =అజ్ఞానత్తాలే, ఇదం=ఇన్ద, యత్కించ=స్వల్పాపరాధత్తైయుం,అభిద్రోహం= అధికాపరాధత్తైయుం చరామసి=పణ్ణుకిరోమో,యత్ =యాతొరుపాపత్తాలే, తవ=ఉన్నుడైయ,

* ఇత్తే, చిత్, హి, ఎన్కిఱ పదద్వయం పాదపూరణార్థం.

ధర్మాన్=కైజ్కర్యరూపమానధర్మజ్గళై, యుయోపిమ=నాళంపణ్ణుకిరోమో (ఇత్తాలే భాగవతద్రోహముం భగవద్ద్రోహముంశొల్లప్పట్టతు, (హే) దేవ=(ఓ) భగవానే, నః=ఎజ్గళై, తస్మాత్=అన్ద, ఏనసః = ఉభయవిధమాన పాపత్తినాలే, మారీరిషః = హింసిక్కవేణ్డాం, (ఎన్దాల్ ఎన్నుడైయ భరన్యాసత్తై అఙ్గీకరిత్త ఉన్నాలేయే ఇన్ద సమస్తపాపజ్గళుం క్షమిక్కత్తక్కతుకళ్) కితవాసః = కపటికళాన, (వయం=నాజ్గళ్) రిరిపుః = శత్రువైపోల, యత్ =యాతొరు, నదీవి=నిషిద్ధకార్యం (పాపత్తై) పణ్ణుకిఱోమో, యద్వాఘ = యాతొరు పాపమానతు, సత్యం=బుద్ధిపూర్వకమో, ఉత=ఇల్లావిట్టాల్, యత్=యాతొరుపాపత్తై, నవిద్మ=అఱియామల్ పోనోమో (ఎన్దాల్ అఱియామల్ శెయ్దోమో) సర్వా=సమస్తజ్గళాన, తా = అన్దపాపజ్గళై, శిథిరేవ=భిన్నభిన్నజ్గళాక, విష్య=పోక్కడి.

దేవ=క్రీడాశీలనాన, వరుణ=పరమాత్మావే, అథ=నీక్షుమిత్తపిఱకు, తే=ఉనక్కు, ప్రియాసః=ఇష్టాళాక, స్యామ=ఆకక్కడవోం, (నీ సకలపాపవిమోచనం శెయ్దపిన్బు సమస్తబన్ధజ్గళినిన్ఱుం విడుపట్టనాజ్గళ్ "ప్రియోహిజ్ఞానినోత్యర్థం" ఎన్గిఱపడియే ఉత్తరోత్తరం ప్రీతివర్ధకరాకళాయుం ఉన్ ఇచ్ఛానుసారికళాయుం ఉన్నుడైయస్వరూప గుణవిభూత్యనుభవైకరసరాకళాయుం ఆకక్కడవోమెన్ఱు తాత్పర్యం).

శ్రీసద్ధ్యార్థదీపికా సమాప్తా.

శ్రీమతేనిగమాన్త మహాదేశికాయనమః.

అగ్నిసన్ధానప్రయోగః.

పాదౌప్రక్షాళ్య - ద్విరాచమ్య - సపవిత్రపాణిః. దక్షిణాతామ్బూలాక్షతాన్ గృహీత్వా - "ఓం నమస్సదసే నమస్సదసస్పతయే నమస్సఖీనాంపురోగాణాంచక్షుషే. నమోదివే నమః పృథివ్యై, సప్రథసభామ్మే గోపాయ, యేచసభ్యాస్సభాసదః - తానిన్ద్రియావతఃకురు - సర్వమాయురుపాసతాం - సర్వేభ్య శ్రీవైష్ణవేభ్యోనమః" ఇతి బ్రాహ్మణాన్ అక్షతైరభ్యర్చ్య-దక్షిణాతామ్బూలన్దత్వా-ప్రణమ్య - "స్వామినః భవత్పాదమూలే మయాసమర్పితాం ఇమాం యత్కించిద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణాత్వేన స్వీకృత్య ఆవయోర్విచ్ఛిన్నోపాసనాగ్ని సన్ధానంకర్తుం యోగ్యతాసిద్ధి రస్త్వితిభవన్తో మహాన్తోఽనుగృహ్ణన్తు" ఇతి ప్రార్థ్య - "తథాస్తు యోగ్యతాసిద్ధిరస్తు"ఇతిప్రత్యుక్తే,దర్భేష్వాసీనోదర్భాన్ ధారయమాణః పవిత్రపాణిస్త్రిః ప్రాణానాయమ్య- "శ్రీమాన్వేఙ్కట నాథార్యః-సదాహృది - గురుభ్యస్తద్గురుభ్యశ్చ - దమ్పతీజగతాంపతీ - స్వశేషభూతేనమయా - దేవః ప్రక్రమతేస్వయం - హరిరోంతత్ శ్రీగోవిన్ద" ఇత్యాది - "అస్యాంశుభతిథౌ శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం ఔపాసనాగ్ని మాధాస్యే విచ్ఛిన్నసన్ధానార్థం" - ఇతిసఙ్కల్ప్య - పత్న్యర్థం పునః ప్రాణానాయమ్య-సఙ్కల్ప్య - "కృతఞ్చ" ఇత్యనుసన్ధాయ- బలనుత్త్రిమనుసన్ధాయ సాత్త్వికత్యాగఙ్కృత్వా.

యత్రాగ్నిస్థాపనం తత్రదక్షిణారమ్భ ముదగపవర్గం* ప్రాచీస్తి

*అపవర్గః-సమాప్తిః.

ప్రోరేఖాః, పశ్చిమారమ్భం ప్రాగపవర్గముదీచీస్తిస్రోరేఖాశ్చ, అఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాం సఙ్గృహీతేన దర్భేణ,శకలేనవా లిఖిత్వా, తత్రతన్న్యస్య-అద్భిరభ్యుక్ష్య - తృణన్నైరృత్యాన్నిరస్య - అపఉపస్పృశ్య - శ్రోత్రియాగారాదగ్నిమాహృత్య - వ్యాహృతిభిః ప్రతిష్ఠాప్య - అభ్యుక్షణశేషముత్సిచ్య - అన్యత్తోయమాపూర్య . యథాపరిస్తరణాద్బహిః స్యాత్తథాప్రాగుదగ్వానిధాయ-యజ్ఞియైరిన్ధనైరగ్నిం ప్రజ్వాల్య-పరిసమూహ్య-ప్రాగుదగగ్రాన్ షోడశషోడశదర్భాన్ అగ్నేఃప్రాగాది ప్రదక్షిణంపరిస్తీర్య - దక్షిణానుత్తరాన్, ఉత్తరానధరాన్ కుర్యాత్ - ఇన్ధనానన్తరంపరిస్తరణమేవకార్యం - నతుతయోర్మధ్యే అవశ్యకర్తవ్యకర్మార్థసమ్భారోపకల్పనాదికమపి - ఉత్తరేణాగ్నిం ప్రాగగ్రాన్ దర్భాన్సంస్తీర్య - తేషు, ద్వేద్వే, అధోబిలానిపాత్రాణి ప్రయునక్తి - ప్రధానదర్వ్యాసహ ఆజ్యస్థాలీం, ఉపదర్వ్యా సహావైకఙ్కతీంప్రోక్షణీంచ సాదయిత్వా - ("పవిత్రయోస్సంస్కార, ఆయామతః పరీమాణం, ప్రోక్షణీసంస్కారః, పాత్రప్రోక్ష, ఇతిదర్శపూర్ణమాసవత్తూష్ణీం") - సమావప్రచ్ఛిన్నాగ్రౌదర్భౌప్రాదేశమాత్రౌ పవిత్రేకురుతే తృణంకాష్ఠంవా అన్తర్ధాయచ్ఛినత్తినఖేన, తతోఽపఉపస్పృశ్య-మూలాదారభ్య ఆగ్రాదద్భిరున్మృజ్యపవిత్రేకృత్వా - పాత్రాణిసంస్పృశ్య - ప్రోక్షణీమాదాయ అపరేణాగ్నిన్నిధాయ-ఉదగగ్రాభ్యాంపవిత్రాభ్యామన్తర్హితాయామపఆనీయ-ఉత్తానయోః ప్రాగగ్రయోః పాణ్యోరఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాంపవిత్రమూలాగ్రేగృహీత్వా-ఉదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం త్రిరుత్పూయ-పాత్రాణ్యుత్తానికృత్వా-సపవిత్రేణ పాణినాసర్వాభిరద్భిఃత్రిః ప్రోక్ష్య-ప్రోక్షణీపాత్రే అన్యజలైః పూరయిత్వా - దక్షిణతఉద్వాస్య - పవిత్రమాజ్యస్థాల్యాన్నిధాయ-విలీనమప్యాజ్యంహోమార్థం పునర్విలాప్య - అపరేణాగ్నింపవిత్రాన్తర్హితాయామాజ్యస్థాల్యామాజ్యన్నిరూప్య- పరిస్తరణపా

త్రసాదనయోర్మధ్యే ఉదీచోఽఙ్గారాన్నిరూహ్య, తేష్వాజ్యమధిశ్రిత్య-జ్వల
తా ఏకేనతృణేనావద్యోత్య-ద్వేదర్భాగ్రే*అనియతాయామే తృణంకాష్ఠం
వాఽన్తర్ధాయప్రచ్ఛిద్య - అపఉపస్పృశ్య-యుగపదాజ్య పాత్రే ప్రత్యస్య-
అధోముఖాభ్యాం జ్వలద్భ్యాంతృణాభ్యాంత్రిః పర్యగ్నికృత్వా - ఉదగు
ద్వాస్య-అఙ్గారానగ్నౌ ప్రత్యూహ్య-దర్భాస్తృతేపశ్చిమేనిధాయ-ఉదగ
గ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాంపునరాహారంప్రాగారమ్భంప్రాగపవర్గం త్రిరుత్పూ
య-పవిత్రగ్రన్థిం విస్రస్య-అపఉపస్పృశ్య-యుగపదేవప్రాగగ్రమగ్నౌప్రహ
రతి-యేనజుహోతితదగ్నౌప్రతితప్య-దర్భైస్సమ్మృజ్య-పునఃప్రతితప్య-ప్రో
క్ష్య-దర్భేష్వేనిధాయ-దర్భానద్భిస్సంస్పృశ్య అగ్నౌప్రహరతి - "ఓంఅది
తేఽనుమన్యస్వ" ఇతిదక్షిణతఃప్రాచీనం "ఓంఅనుమతేఽనుమన్యస్వ" ఇతిప
శ్చాదుదీచీనం, "ఓంసరస్వతేనుమన్యస్వ" ఇతి ఉత్తరతఃప్రాచీనం "ఓందేవస
వితః ప్రసువ" ఇతి ప్రాగారభ్యప్రదక్షిణం సమన్తతోఽగ్నిం పరిషిచ్య-ప్ర
ధానదర్వ్యేవ చతుర్గృహీతేనాజ్యేన "ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా" ఇతి
హుత్వా-"ప్రజాపతయ ఇదం" ఇత్యుద్దేశ్యత్యాగం కృత్వా-"అనాజ్ఞాతం
యదాజ్ఞాతం - యజ్ఞస్యక్రియతేమిథు - అగ్నేతదస్యకల్పయ - త్వగ్ంహి
వేత్థయథాతథం స్వాహా-అగ్నయఇదం"-"పురుషసమ్మితోయజ్ఞః-యజ్ఞఃపు
రుషసమ్మితః - అగ్నేతదస్యకల్పయ - త్వగ్ంహివేత్థ యథాతథంస్వాహా -
అగ్నయఇదం". - "యత్పాకత్రామనసాదీనదక్షాన - యజ్ఞస్యమన్వతేమ
ర్తాసః - అగ్నిష్టద్ధోతా క్రతువిద్విజానన్ - యజిష్ఠోదేవాగ్ం ఋతుశో
యజాతిస్వాహా-అగ్నయఇదం" - ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా
భగవత్ప్రీత్యర్థం అగ్న్యనుగతిప్రాయశ్చిత్తార్థం అయాశ్చహోమంకరిష్యే"
ఇతిసఙ్కల్ప్య - "అయాశ్చాగ్నేస్యనభిశస్తీశ్చసత్యమిత్త్వమయా అసి-అ

---

*మధుగన్ధరసౌనామ రాక్షసావాజ్యహారిణౌ।
తయోర్నిరసనార్థాయ ద్వే దర్భాగ్రేవినిక్షిపేత్॥

యసామనసాధృతో౽యసాహవ్యమూహిషే౽యానోధేహిభేషజం స్వాహా - అగ్నయే అయసఇదం'' ("పునస్త్వాదిత్యారుద్రావసవస్సమింధతాం పునర్బ్రహ్మాణోవసునీథయజ్ఞైః - ఘృతేనత్వంతనువ్రొవర్ధయస్వసత్యాస్సన్తు యజమానస్యకామాస్స్వాహా-అగ్నయేవసునీథాయేదం'' - "మనోజ్యోతిర్జుషతామాజ్యంవిచ్ఛిన్నం యజ్ఞగ్ంసమిమన్దధాతు - యాఇష్టా ఉషసోనిమ్రుచశ్చతాస్సన్దధామిహావిషాఘృతేనస్వాహా - మనసేజ్యోతిష ఇదం'' - "యన్మ ఆత్మనోమిందాభూదగ్నిస్తత్పునరాహార్జాతవేదావిచర్షణి స్స్వాహా - అగ్నయేజాతవేదసఇదం'' - "పునరగ్నిశ్చక్షురదాత్పునరింద్రోబృహస్పతిః, పునర్మే అశ్వినాయువంచక్షురాధత్తమక్ష్యో స్స్వాహా - అగ్నీన్ద్రాబృహస్పత్యశ్విభ్యఇదం'' - "తన్తుంతన్వన్ రజసోభానుమన్విహి జ్యోతిష్మతః పథోరక్ష ధియాకృతాన్, అనుల్బణంవయత జోగువామపో మనుర్భవ జనయా దైవ్యంజనంస్వాహా - అగ్నయేతంతుమత ఇదం''.)

ప్రాణానాయమ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం-మన్త్రతన్త్రదేవతావిపర్యాస న్యూనాతిరేక స్వరాక్షరభ్రేషప్రాయశ్చిత్తార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్హోష్యామి-ప్రాణాయామంచకరిష్యే'' - "ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా-ప్రజాపతయఇదం'' - "అనాజ్ఞాతంయదాజ్ఞాతం, యజ్ఞస్యక్రియతేమిథు, అగ్నేతదస్యకల్పయ, త్వగ్ంహివేత్థయథాతథంస్వాహా - అగ్నయఇదం'' - "పురుషసమ్మితోయజ్ఞః,యజ్ఞఃపురుషసమ్మితః, అగ్నేతదస్యకల్పయ, త్వగ్ం హివేత్థయథాతథంస్వాహా, అగ్నయఇదం'' - "యత్పాకత్రామనసాదీనదక్షాన,యజ్ఞస్యమన్వతేమర్త్తాసః, అగ్నిష్టద్ధోతాక్రతువిద్విజానన్, యజిష్ఠోదేవాగ్ంబుతుశో యజాతిస్వాహా, అగ్నయఇదం'' "త్వన్నో అగ్నే వరుణస్య విద్వాన్ దేవస్య హేడో౽వయాసిసీష్ఠాః, యజిష్ఠోవహ్నితమ శోశుచానో విశ్వాద్వేషాగ్ంసి ప్రముముగ్ధ్యస్మత్స్వ

హా - అగ్నీవరుణాభ్యామిదం" - "సత్వన్నో అగ్నేఽవమోభవోతీనే దిష్ఠో అస్యా ఉషసో వ్యుష్టౌ, అవయక్ష్వనో వరుణగ్ం రరాణో వీహి మృడీకగ్ంసుహవోన ఏధిస్వాహా, అగ్నీవరుణాభ్యామిదం" - "ఓంభూస్స్వాహా, అగ్నయఇదం" - "ఓంభువస్స్వాహా, వాయవ ఇదం" - "ఓగ్ం సువస్స్వాహా, సూర్యాయేదం" - "ఓం భూర్భువస్సువస్స్వాహా, ప్రజాపతయ ఇదం" - "శ్రీవిష్ణవే స్వాహా, విష్ణవేపరమాత్మన ఇదం" - ప్రాణానాయమ్య - "ఓం అదితేఽన్వమగ్గ్స్థాః, ఓంఅనుమతేఽన్వ మగ్గ్స్థాః, ఓం సర్వతేఽన్వమగ్గ్స్థాః, ఓందేవ సవితః ప్రాసావీః" ఇతి పూర్వవత్ పరిషిచ్య.

"భగవానేవస్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేనమయాస్వకీయై శ్చోపకరణై స్స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుషస్సర్వశేషీ స్వశేష భూతమిదం విచ్ఛిన్నోపాసనాగ్నిసన్ధానాఖ్యం కర్మస్వస్మై స్వప్రీతయేస్వయమేవ కారితవాన్" ఇతిసాత్త్విక త్యాగం కృత్వా- "కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేన మహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవ పాదారవిందార్చనేన విచ్ఛిన్నోపాసనాగ్నిసన్ధానేన భగవత్కర్మణాభగవాన్ ప్రీయతాం వాసుదేవః" ఇతి కృతం కర్మ భగవతిసమర్పయేత్.

పునఃప్రాణానాయమ్య- "శ్రీభగవదాజ్ఞయాభగవత్ప్రీత్యర్థ అనేక కాల సాయంప్రాతరాహుతీనామకరణ ప్రాయశ్చిత్తార్థం ప్రాజాపత్య కృచ్ఛ్రప్రతినిధి యత్కించిద్ధిరణ్యదానంకరిష్యే" ఇతి సఙ్కల్ప్య- "హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమ బీజం విభావసోః, అనన్తపుణ్యఫలదం అదశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛమే" ఇదం అనేక కాలసాయం ప్రాతరాహుతీనాం అకరణ ప్రాయశ్చిత్తార్థం ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రప్రతినిధియత్కించిద్ధిరణ్యంనానాగోత్రేభ్యః శ్రీవైష్ణవేభ్యస్సంప్రదదేనమమ" ఇతి దత్వా.

పునఃప్రాణానాయమ్య- "శ్రీభగవదాజ్ఞయాభగవత్ప్రీత్యర్థంఆజ్య

సహితహోమద్రవ్య తండులదానంకరిష్యే" ఇతిసంకల్ప్య, "తండులా వైశ్వదేవత్యాఃపాకేనాన్నంపచస్తియే, తస్మాత్తండులదానేన అదశ్శాం తిం ప్రయచ్ఛమే - ఇదం ఆజ్యసహితహోమద్రవ్య తండులం యస్మైకస్మై చిత్ శ్రోత్రియాయ శ్రీవైష్ణవాయ సంప్రదదే నమమ" ఇతిదత్వా.

అగ్నిసన్ధాన ప్రయోగస్సమాప్తః.

అథ ఔపాసనహోమః.

పునః ప్రాణానాయామ్య - "శ్రీభగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం పూర్వేద్యుస్సాయ మౌపాసనహోమం అద్య ప్రాతరౌపాసనహోమంచ హోష్యామి" ఇతి సఙ్కల్ప్య - "కృతఞ్చ కరిష్యామి ... పూర్వేద్యుస్సా య మౌపాసనహోమేన అద్యప్రాతరౌపాసనహోమేనచ భగవన్తం వాసుదేవమర్చయిష్యామి " ఇతి సఙ్కల్ప్య - బలమన్త్రమనుసన్ధా య - "భగవానేవ ... కారయతి"ఇతిసాత్త్వక త్యాగంకృత్వా * .వామ హస్తేన పాత్రం స్పృశన్ దక్షిణేన పాణినా దక్షిణతః" ఓం అదితేఽను మన్యస్వ" ఇతి ప్రాగపవర్గం, పశ్చిమే "ఓం అనుమతేఽను మన్యస్వ" ఇతిఉదగపవర్గం,ఉత్తరతః, "ఓంసరస్వతేఽనుమన్యస్వ"ఇతిప్రాగపవర్గం, "ఓం దేవసవితః ప్రసువ"ఇతి ప్రాగారభ్య ప్రదక్షిణం సమన్తతోఽగ్నిం పరిషిచ్య- ఏకాంసమిధమాధాయ - పత్నీహస్తం ప్రోక్ష్య, తండులం ప్రదాయ - పునః ప్రోక్ష్య - అర్ధాంశంగృహీత్వా-తం ద్వేధా విభజ్య- అగ్నిమధ్యే - "ఓం అగ్నయే స్వాహా,,అగ్నయ ఇదం"- ఉత్తరార్ధ పూర్వార్ధే "ఓం అగ్నయేస్విష్టకృతే స్వాహా - అగ్నయేస్విష్టకృత ఇదం"

---

* అత్ర "చత్వారిశృంగా" ఇత్యగ్నిప్రార్థనస్య, "అగ్నయేనమః, జాతవేదసే నమః ఇత్యాదిమన్త్రైరగ్న్యలంకరణస్యచ,ఆపస్తంబ, సుదర్శనాచార్య, అండపిళ్ళై వైదిక సార్వభౌమాదిభిరనుక్తత్వాన్నకర్తవ్యే ఇతి కేచిద్వదంతి.

ఇతి దక్షిణహస్తేన దేవతీర్థేన హుత్వా ఏకాం సమిధమాధాయ, అన్య మర్ధాం శంగృహీత్వా - ద్వేధా విభజ్య "ఓం సూర్యాయ స్వాహా, సూర్యాయేదం" - "ఓం అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా - అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం" - ఇతి పూర్వవన్నిర్దిష్టస్థానే పూర్వవద్ధుత్వా - ఆహుతి సంసర్గే సతి " ఆహుతి సంసర్గ ప్రాయశ్చిత్తార్థం వనస్పతి హోమం కరిష్యే" ఇతి సంకల్ప్య - " యత్రవేత్థ వనస్పతే దేవానాం గుహ్యానామాని, తత్రహవ్యాని గామయ స్వాహా" - వనస్పతయ ఇదంపునః ఏకాగ్ం సమిధమాధాయ-"ఓం అదితేఽన్వమగ్గ్‌స్థాః,ఓం అనుమతేఽన్వమగ్గ్‌స్థాః, ఓం సరస్వతేఽన్వమగ్గ్‌స్థాః, ఓం దేవసవితః ప్రాసావీః" ఇతిపూర్వవత్పరిషిచ్య - "ఓం శ్రీవిష్ణవేస్వాహా, విష్ణవేపరమాత్మనఇదం" ఇతి పూర్ణాహుతింహుత్వా

తండులే సమ్యక్ శ్రితేసతి - ఉత్థాయ - "అగ్నేనయ సుపథారాయే అస్మాన్ విశ్వాని దేవ వయునాని విద్వాన్, యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనో భూయిష్ఠాంతే నమఉక్తిం విధేమ". ఇత్యుపస్థాయ- "అగ్నయే నమః మన్త్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం హుతాశన । యద్ధుతన్తు మయాదేవ పరిపూర్ణం తదస్తుతే! ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణి తపః కర్మాత్మకానివై.।యాని తేషామశేషాణాం కృష్ణానుస్మరణంపరం " ॥ ప్రణమ్య-అభివాద్య-ఆచమ్య.

"భగవానేవ స్వనియామ్య స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తిస్వశేషతైకరసేనమయాస్వకీయై శ్చోపకరణైః స్వారాధనైక ప్రయోజనాయ పరమపురుష స్సర్వశేషీ స్వశేషభూతమిదం పూర్వేద్యుస్సాయ మౌపాసనహోమేన సహ అద్య ప్రాతరౌపాసనహోమాఖ్యం కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి సాత్వికత్యాగం కృత్వా.

"కృతఞ్చ కరిష్యామి భగవన్నిత్యేన భగవత్ప్రీత్యర్థేనమహావిభూతిచాతురాత్మ్య భగవద్వాసుదేవపాదారవిందార్చనేన పూర్వేద్యుస్సాయమౌపాసన హోమేన సహ అద్యప్రాత రౌపాసనహోమాఖ్యం కర్మ స్వస్మై స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్" ఇతి కృతం కర్మ భగవతి సమర్పయేత్.

ఔపాసనహోమస్సమాప్తః.

శ్రీమత్ప్రణతార్తి హరవరద పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీమత్ప్రణతార్తిహరవరదపరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమతే నిగమాన్తమహాదేశికాయ నమః.

శ్రాద్ధప్రయోగః.

పితృతోః ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధదినాత్పూర్వం త్రింశద్దినేషు పఞ్చదశసు వా, అత్యన్తాశక్తౌ త్రిషుదినేషు వా, పరాన్నం క్షౌరఞ్చ వర్జయిత్వా, శ్రాద్ధదినాత్పూర్వదినే దన్తధావనతైలాభ్యఞ్జనాదివర్జయిత్వా, మధ్యాహ్న ఏవ వస్త్రశోధనాదికృత్వా, ఆతపే శుష్కీకృత్య, శ్రాద్ధప్రదేశఙ్గోమయాదినోపలిప్య, తత్రభోజనాదివర్జయిత్వా, రాత్రౌ సాయమౌపాసనఞ్కృత్వా, కృతసాయమాశాన్ శ్విత్రాదిదోషరహితాన్ యథోక్తగుణసమ్పన్నాన్నిమన్త్రయేత్. శీలవృత్తాదిగుణసమ్పన్నానాం శారీరకబన్ధూనామన్యేషాఞ్చాసమవాయే దూరస్థానపి అన్యానేవగుణవతో నిమన్త్రయేత్, అన్యస్యనిర్గుణత్వే సగుణంబన్ధుంనిమన్త్రయేత్; ఉభయోర్నిర్గుణత్వే బన్ధుమేవనిమన్త్రయేత్.

తత్ప్రకారః ప్రథమం ఉపవీతీ దేవార్థబ్రాహ్మణాన్ పాదావుపసఙ్గృహ్య "శ్వః శ్రాద్ధంభవితా, తత్రాహవనీయార్థే భవద్భిః ప్రసాదః కరణీయః" ఇతి దేవార్థే ద్వౌ ఏకం వా నిమన్త్ర్య- "అక్రోధనైశ్శౌచపరైస్సతతం బ్రహ్మచారిభిః। భవితవ్యం భవద్భిశ్చ మయా చ శ్రాద్ధకారిణా॥" ఇత్యాదినా "ఇతః ప్రభృతి అధ్వగమనాయాసౌషధాదిభక్షణ ప్రతిగ్రహాధ్యయన భారవహనాసంభాష్యసంభాషణ పరహింసాకలహాదివర్జనపురస్సరం బ్రహ్మచర్యశౌచాదియుక్తైర్భవద్భిర్భవితవ్యం" ఇతి నిమన్త్రితనియమాంశ్చ వేద్య, "అవిఘ్నేయం రజనీ యది తథాస్తు" ఇతి ప్రత్యుక్తః, ప్రాచీనావీతీ, ఏవమేవ పితృర్థే పితామహార్థే ప్రపితామహార్థే చ త్రీన్, సర్వార్థే ఏకం వా, ని

మన్త్ర్య, ఉపవీతీ-విష్ణవర్థేచ ఏకం నిమన్త్ర్య, స్వయమశక్తౌ శిష్యాదిముఖేన నిమన్త్ర్య, తైస్సాకం రాత్రౌ ఉక్తనియమ విశిష్టస్సన్ స్థిత్వా, శ్వః దన్తధావనసంవర్జయిత్వా, నద్యాం స్నాత్వా సన్ధ్యాదికృత్వా. శ్రాద్ధదేశం మహానసాదిచ గోమయేనోపలిప్య, సౌవర్ణ రాజత తామ్రాదీని మృణ్మయాని వా సంపాద్య, శుద్ధోదకేన మృణ్మయాని, అన్యానిచ యథాయథం సంశోధ్య, శ్రాద్ధప్రదేశే సోపకరణే తిలాన్ ప్రకీర్య, శ్రాద్ధోపకరణాని అభ్యుక్షణేన సమ్ప్రోక్ష్య, నిమన్త్రితబ్రాహ్మణాన్ గృహమానీయ, సుప్రక్షాళిత పాణిపాదానాచాన్తానాసనేషూపవేశ్య, గన్ధపుష్పాక్షతాదిభిరభ్యర్చ్య - పాదోపసజ్గ్రహణపూర్వకం "గోత్రస్య శర్మణః పిత్రాదేరద్య శ్రాద్ధం భవిష్యతి" ఇత్యాదివిశేషయుక్తం పూర్వవన్నిమన్త్రయేత్. నిమన్త్రితాశ్చ బ్రాహ్మణాః, నిమన్త్రణానన్తరం "ఆ బ్రహ్మన్" ఇతి దోగ్ధ్రీం, మధ్యాహ్నే "భవతాం క్షణః కర్తవ్యః" ఇతి నియోగానన్తరం "నమస్సహమానాయ, నమో దుందుభ్యాయచ" ఇతి నిషంగిణీం, పరివేషణకాలే "కిగ్ంస్విదాసీత్" ఇతి బ్రహ్మోద్యఞ్చ జపేయుః.

"ప్రాణాయామాచమనయోః రగ్నేశ్చైవ ముఖే తథా। ఆఘారయోస్తత్సమిధోః స్విష్టకృత్యాజ్యభాగయోః॥ ప్రాయశ్చిత్తే స్తోత్ర సూక్తజపేషు పరివేషణే। హుతశిష్టాన్న తోఽన్యస్యాభిశ్రవణానమస్యయోః॥ ప్రదక్షిణానుప్రజనవిసర్గస్వాగతేషు చ। సౌమనస్య ప్రార్థనయోః స్వస్తివాచనకే తథా॥ విప్రాణాం దక్షిణాదానే పిండాఘ్రాణే తథైవచ। ప్రత్యుత్థానే చోపవీతమేతేష్వన్యత్ర నైవ తత్॥"

అథ శాస్త్రోక్త ప్రకారేణ విహిత పదార్థానాం పాకం కుర్యాత్. అథ ద్వాదశఘటికాభ్య ఊర్ధ్వం నిమన్త్రితబ్రాహ్మణేభ్యః తామ్రేణ పాత్రేణ తైలం, మధూకాన్యదుద్వర్తనం, స్నానం, స్నానీయం దన్తధావనకాష్ఠఞ్చ దత్వా, అభ్యఙ్గనిషిద్ధతిథిషు ఆమలకం దత్వా, తస్యాపి నిషిద్ధే యథోచితం స్నానీయం దత్వా, ఆత్మపుత్ర శిష్యాదిముఖేన వా, స్వయం వా ఽభ్యజ్య, స్నా

పయిత్వా, స్వయఞ్చస్నాత్వా, కౌపీనంపరిధానముత్తరీయంచధృత్వా, తా
నపిధారయిత్వా, ధృతోర్ధ్వపుండ్రః కృతమాధ్యాహ్నికసంధ్యః అకృతవ
స్త్రనిష్పీడనః, భగవదారాధనంకృత్వా, శ్రాద్ధార్థాదన్యేనాన్నేనవైశ్వదేవం
చతుర్థోయజ్ఞాంశ్చపచనాగ్నౌకృత్వా, అకృతబ్రహ్మయజ్ఞశ్చేత్తమపికృత్వా,
శ్రాద్ధోపయుక్తపదార్థాన్ సమీపతోనిధాయ, స్నాతానాహూయ, ఆగ
తాన్, ఉపవీతీ, ప్రత్యేకంప్రత్యుత్థాయస్వాగతముక్త్వా, మార్గగమనోపహతి
శుద్ధ్యర్థంపాద్యమాచమనీయంచదత్వా, అనన్తగరుడాదిభ్యోఽన్యన్నివేద్య,
తేభ్యోఽనివేదితంభగవన్మాత్రనివేదితం హవిః, తన్మాత్రసమర్పితం పాద్యగన్ధ
పుష్పాదికంచపరికల్ప్య, కృతప్రాతరౌపాసనశ్చేదాత్మసమిదారోపణే లౌ
కికాగ్నావుపావరుహ్య, అకృతప్రాతర్హోమశ్చేత్తమపి యథావత్కృత్వా, ద్వి
రాచమ్య,

ప్రాచీనావీతీ "సమస్తసమ్పత్సమవాప్తిహేతవః సముత్థితాపత్కుల
ధూమకేతవః । అపారసంసారసముద్రసేతవః పునన్తుమాంబ్రాహ్మణపాద
పాంసవః" ॥ ఉపవీతీ "దేవేభ్యోనమః" ప్రాచీనావీతీ "పితృపితామహప్రపితామ
హేభ్యోనమః" ఉపవీతీ "విష్ణవేనమః" ఇతితిలాక్షతైర్యథార్హమభ్యర్చ్య, ప్రా
చీనావీతీ "స్వామినః అస్మిన్ దినసే గోత్రశర్మాదియుక్తం పితరముద్దిశ్య ప్ర
త్యాబ్దికశ్రాద్ధం కర్తుంకామోస్మి, ఏతద్దేశకాలయోః, అస్మిన్ గేహేవర్త
మానానాం పక్వాపక్వానాంపదార్థానాం శ్రాద్ధార్హతా, అస్యాభూమేః
అస్యక్షేత్రస్య గయాతుల్యతా, మమచ పితుఃశ్రాద్ధకరణే అధికారసమ్పద
స్త్వితి భవన్తోమహాన్తోఽనుగృహ్ణన్తు" ఇతిప్రార్థ్య, "తథాస్తుఅధికారసమ్ప
దస్తు" ఇతి అనుగృహీతః, ఉపవీతీ "శ్రాద్ధభూమింగయాంధ్యాత్వాధ్యాత్వా
దేవంగదాధరం" ప్రాచీనావీతీ, "వస్వాదీంశ్చపితౄన్ ధ్యాత్వా తతశ్శ్రాద్ధం
ప్రవర్తయే" ఇత్యుచ్చార్య "ప్రవర్తయ" ఇత్యనుజ్ఞాతః, దర్భేష్వాసీనోద
ర్భాన్ ధారయమాణః ఉపవీతీ, త్రిఃప్రాణానాయమ్య, గురుపరమ్పరామను

సంధాయ, ఇష్టదేవతాంచ ప్రణమ్యధ్యాత్వా, ప్రాచీనావీతీ "హరిరోంతత్ శ్రీగోవిందేత్యాది అస్యాంపుణ్యతిథౌ "ఆవాహనార్ఘ్యసంకల్పపిండాన్న త్యాగతర్పణే । అక్షయ్యాసనయోః షష్ఠ్యేగోత్రన్నామచకీర్తయేత్ ॥"

ఇత్యుక్తప్రకారేణ గోత్రాదియుక్తస్యపితుః ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధంకరిష్యే"ఇతిసంకల్ప్య-"కురుష్వ"ఇత్యనుజ్ఞాతః"కృతంచ" ఇతిమంత్రమనుసంధాయ-"దేవతాభ్యః పితృభ్యశ్చ మహాయోగిభ్యఏవచ । నమస్స్వధాయై స్వాహాయై నిత్యమేవ నమోనమః"ఇతిశ్లోకం త్రిస్సంకీర్త్య-సాత్వికత్యాగంకృత్వా-ప్రాచీఃపూర్వముదక్సగ్గ్స్థం దక్షిణారంభం అగ్న్యాయతనంసమాలిఖేత్ । అథోదీచీఃపురస్సగ్గ్స్థం పశ్చిమారంభమాలిఖేత్ ॥ అవాక్కరోఽభ్యుక్ష్య, తృణన్నిర్కృత్యాన్నిరస్య-అప ఉపస్పృశ్య- వ్యాహృతిభి రగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య - ఉత్సృజ్యతేఽప్రోక్షణతోయశేషం ప్రాక్తోయమస్యాన్నిదధాత్యుదగ్వా- "యేపార్థివాసఃపితరో యేఽంతరిక్షే యేదివి యేహాఽమృతా బభూవుః । తేఅస్మిన్యజ్ఞే సమనయంతాం" ఇతిసవ్యానామికాంగుష్ఠాభ్యాం దక్షిణతోభువంస్పృష్ట్వా, అగ్నిమిద్ధ్వా, పరిసమూహ్య, అగ్నిం ప్రాగాద్యప్రదక్షిణం పరిస్తృణాతి, దక్షిణాగ్రైఃపిత్ర్యేషు, దక్షిణానథరాన్, ఉత్తరానుత్తరాన్ కృత్వా, ఉత్తరేణాగ్నిం పరిస్తరణాభ్యాశే ప్రాగగ్రాన్దర్భాన్ సంస్తీర్య, తేషు ఏకైకశఃపాత్రాణి ప్రయునక్తి. దర్వీం, ఆజ్యస్థాలీం, వైకంకతీంప్రోక్షణీం, ప్రణీతిం,ఇధ్మం, ఉపస్తరణార్థదర్వీం, బర్హిశ్చ, దక్షిణమిధ్మం ఉత్తరంబర్హిః, హవిఃపాత్రం, అహవిఃపాత్రంచ, అధోముఖాని పశ్చిమాదిసాదయిత్వా,సమావచ్ఛిన్నాగ్రౌ దర్భౌప్రాదేశమాత్రౌ పవిత్రేకురుతే, తృణంకాష్ఠంవా అన్తర్ధాయఛినత్తి,ననఖేన, అప ఉపస్పృశ్య,పవిత్రేకృత్వా,పాత్రాణిసంస్పృశ్య,ప్రోక్షణీమాదాయ అపరేణాగ్నిన్నిధాయ, పవిత్రాన్తర్హితాయా నుపఆనీయ, ఉత్తానపాణ్యోరంగుష్ఠోపకనిష్ఠికాభ్యాం త్రిరుత్పూయ, పాత్రాణి ఉత్తానానికృత్వా, విస్ర

స్యైధ్మమపి, సపవిత్రేణ పాణినా సర్వాభిరద్భిస్త్రిః ప్రోక్ష్య, అపరేణాగ్నిం ప
విత్రాన్తర్హితే ప్రణీతాపాత్రే అప ఆనీయ, పూర్వవత్ త్రిరుత్పూయ, సమం
ప్రాణైర్హృత్వా, ఉత్తరేణాగ్నిం పునః స్తీర్ణేషు దర్భేషు సాదయిత్వా, పవిత్ర
మాదాయ, ఆజ్యస్థాల్యాన్నిధాయ, దర్భైః ప్రచ్ఛాద్య బ్రాహ్మణస్దక్షిణతో
దర్భేషు నిధాయ, ఆజ్యం విలీనమపి హోమార్థం పునర్విలాప్య, అపరేణా
గ్నిం పవిత్రాన్తర్హితాయామాజ్యస్థాల్యామాజ్యన్నిరూప్య, ఉదీచోఽ
*ఙ్గారాన్నిరూహ్య, పరిస్తరణ †పాత్రసాదనయోర్మధ్యే తేష్వధిశ్రిత్య, ఏకేన
తృణేన జ్వలతాఽవద్యోత్య బహిర్నిరస్య, ద్వే దర్భాగ్రే తృణం కాష్ఠం వాఽన్త
ర్ధాయ ప్రచ్ఛిద్య అప ఉపస్పృశ్య ప్రత్యగ్నౌ ప్రత్యస్య, అధోముఖాభ్యాం
జ్వలద్భ్యాం తృణాభ్యాం త్రిః పర్యగ్నికృత్వా, బహిర్నిరస్య, ‡ఉదగుద్వాస్య,
అంగారానగ్నౌ ప్రత్యూహ్య, దర్భాస్తృతే పశ్చిమే నిధాయ, ఉదగగ్రాభ్యాం
పవిత్రాభ్యాం పునరాహారం ప్రాగారంభం ప్రాగపవర్గం త్రిరుత్పూయ, పవి
త్రగ్రన్థిం విస్రస్య, అప ఉపస్పృశ్య, ప్రాగగ్రమగ్నౌ ప్రహరతి. యేన జుహోతి,
తదగ్నౌ ప్రతితప్య, జుహూమగ్రైర్నిరన్తరతోఽభ్యాకారం సర్వతో బిలమభిస
మాహారం ప్రాచీం మధ్యే ప్రతీచీం బాహ్యతః మూలైర్దండమిత్యాదిప్రకా
రేణ ప్రత్యేకం సమ్మృజ్య, పునః ప్రతితప్య, ప్రోక్ష్య నిధాయ, దర్భానద్భిస్సంస్పృ

---

* ఏకాంగారేణ మృత్యుస్స్యాత్ ద్వాభ్యాం మాతృక్షయో భవేత్। అతస్త్రీనుప
కంగారాన్ తేషు శోధ్యం తు తద్ఘృతం॥

† పరిస్తరోత్తరే దేశే దర్వ్యాసాదనదక్షిణే। అంగారాణాం నిరూఢం స్యాత్తైరే
వాజ్యస్య శోధనం॥

‡ అత్ర ఆజ్యసంస్కారకాణామంగారాణాం ప్రత్యూహణవిధానాత్ "అపవృత్తే
కర్మణి" ఇతి న లౌకికత్వం. అవద్యోతనపర్యగ్నికరణాగ్నేస్తు యదా ఆయతనస్థాదుపా
దానం, తదాలయోరపవృత్తకర్మత్వేన లౌకికత్వాత్త్యాగః, యదా తు నిరూఢాదుపాదానం,
తదా తస్మిన్నేవ క్షేపః.

శ్య, అగ్నౌ ప్రహరతి. పాలాశాద్యాస్త్రయః* పరిధయః. స్థవిష్ఠోమధ్యమ ఉదగగ్రః, అణీయాన్ ద్రాఘీయాన్ దక్షిణార్ధ్యః ప్రాగగ్రః, అణిష్ఠో హ్రసిష్ఠ ఉత్తరార్ధ్యః ప్రాగగ్రః, ఏవం పరిస్తరణోపరి సర్వాన్ పరిధీన్ పరిధాయ, పరిధీనన్యోన్యసంస్పృష్టాన్ కృత్వా, ఉపవీతీ, ద్వౌ ఆఘారసమిధౌ మధ్యమం పరిధిం దక్షిణహస్తేనోపస్పృశ్య అగ్నేః దక్షిణముత్తరమాదధాతి. ప్రాచీనావీతీ, పరిధ్యన్తః పరిస్తరణోపరి తూష్ణీం సమన్తమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య, ఇధ్మమాజ్యేనాభ్యజ్య, దక్షిణహస్తేన సర్వాణీధ్మకాష్ఠాని యుగపత్తూష్ణీమగ్నావాధాయ, ఉపవీతీ, ఇతరదర్వ్యా ఆజ్యమాదాయ, ఉత్తరం పరిధి సంధిమన్వవహృత్య ఆగ్నేయాన్తం అగ్నౌ జ్యోతిష్మతి ప్రజాపతిమ్మనసాధ్యాయన్† ఆఘార మాఘారయతి, ప్రజాపతయ ఇదం, దక్షిణం పరిధి సంధిమన్వవహృత్య ఐశానాన్తం ఇంద్రం మనసాధ్యాయన్నాఘార మాఘారయతి, ఇంద్రాయేదం, ఇత్యుద్దేశ్యత్యాగం కృత్వా "అగ్నయే‡ స్వాహా§" ఇతి ఉత్తరార్ధపూర్వార్ధే "సోమాయ‡ స్వాహా" ఇతి దక్షిణార్ధపూర్వార్ధే, "అగ్నయే స్వాహా" ఇతి "ఓం భూర్భువస్సువస్స్వాహా" ఇతి చ మధ్యే జుహోతి, సర్వేషామపి ప్రత్యేకముద్దేశ్యత్యాగం తత్తదాకృత్వా, సవ్యే దర్వీం మధ్యమానామికాంగుష్ఠైరేవధృత్వా వామేన ఆజ్యపాత్రం స్పృశన్ దేవతీర్థేన జుహోతి.

---

* శమ్యాః పరిధ్యర్థే వివాహ, ఉపనయన, సమావర్తన, సీమన్త, చౌళ, గోదాన, ప్రాయశ్చిత్తేషు. చరుకర్మ, ఉపాకరణ, వ్రత, పుంసవన, అగారప్రవేశేషు పంచసు పరిధయః, ఇతి విధానాత్ చరుకర్మత్వాదత్ర పరిధయ ఏవ నతు శమ్యాః.

† దీర్ఘధారయా ఆజ్యేన హోమః ఆఘారః.

‡ ఇన్ద ఇరణ్డు ఆహుతికళుమ్ అగ్నికుక్కు-కణ్ పోలేయిరుక్కుమ్బడి పణ్ణవేణ్డుమ్॥

§ సకారేసూలికం విద్యాద్వకారే రిపువర్ధనం । ఆయుర్నాశో హకారేస్యాదాహుతిః క్వ ప్రదీయతే । సకారే చ వకారే చ హకారే చ వివర్జయేత్ । స్వాహాం తేజో హుయాదగ్నౌ వేతద్ధోమస్య లక్షణం ॥

*ఉత్థాయ సయవహస్తః "విశ్వాన్ దేవా నావాహయిష్యే" ఇతి వైశ్వదేవిక బ్రాహ్మణానాపృచ్ఛ్య, "ఆవాహయ" ఇత్యనుజ్ఞాతః అగ్నేరుత్తరతః యుగ్మేషు దర్భేషు ప్రాఙ్ముఖః "విశ్వేదేవాశ్శృణుతే మగ్ం హవం మే యే అంతరిక్షే య ఉపద్యవిష్ఠ, యే అగ్నిజిహ్వా ఉతవాయజత్రా ఆసద్యాస్మిన్ బర్హిషి మాదయధ్వం" "ఆగచ్ఛన్తుమహాభాగా విశ్వేదేవా మహాబలాః । యేఽత్రవిహితాశ్శ్రాద్ధే సావధానాభవన్తుతే" ఇతిమన్త్రాభ్యాం "గోత్రస్యశర్మణః పితుః శ్రాద్ధే పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞకాన్ విశ్వాఖ్య దక్ష ప్రజాపతి దుహితురుత్పన్నాన్ విశ్వాన్ దేవానావాహయామి" ఇత్యావాహ్య, "ఉక్తానాం విశ్వేషాం దేవానాం సయవ మిదమాసనం" ఇతిఋజుదర్భద్వయం సాక్షతం దత్వా, దేవతీర్థేనయవోదక ముత్సించతి. సర్వాం దేవతీర్థేనదేవోపచారం దద్యాత్.

ప్రాచీనావీతీ అగ్నేర్దక్షిణతః త్రిభిస్సప్తభిర్వాదర్భైః కృతం భుగ్నం దక్షిణాగ్రం నిధాయ సతిలహస్తః "పితృపితామహ ప్రపితామహానావాహయిష్యే" ఇతి పూర్వవదాపృచ్ఛ్య, అనుజ్ఞాతః "ఆయాతపితరస్సోమ్యా గంభీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః ప్రజామస్మభ్యం దదతోరయించ దీర్ఘాయుత్వంచ శతశారదంచ" ఇతిమన్త్రేణ "గోత్రాదియుక్తస్య పితుశ్శ్రాద్ధే గోత్రాన్ శర్మణః వసు రుద్రాదిత్య స్వరూపాన్ అస్మత్పితృపితామహ ప్రపితామహానావాహయామి" ఇతి తిలైః పితృతీర్థేనావాహ్య, "సకృదాచ్ఛిన్నం బర్హిరూర్ణామ్రదు, స్యోనంపితృభ్యస్త్వా భరామ్యహం, అస్మిన్త్సీదంతుమే పితరస్సోమ్యాః, పితామహాః ప్రపితామహాశ్చానుగైస్సహ" ఇతి సతిలం భుగ్నం దక్షిణాగ్రం పితృతీర్థేనైవ "గోత్రాణాం శర్మణాం రూపాణాం పితృపితామహప్రపితామహానాం సతిలమిదమాసనం" ఇతి దత్వా,

* లాజహోమేచనీవస్త్రే దేవతావాహనేసరే । అక్షయ్యతిష్ఠేదుపస్థానే షట్స్వేతేషు భృగూదితం.

"ఊర్జంవహన్తీః" ఇతి పితృతీర్థేన తిలోదకముత్సిఞ్చేత్. పిత్రుపచారం సర్వం పితృతీర్థేనకుర్యాత్. ఉపవీతీ, విష్ణ్వర్థబ్రాహ్మణమపి పూర్వవదాపృచ్ఛ్య, అనుజ్ఞాతః "సహస్రశీర్షాపురుషః, సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్, సభూమింవిశ్వతో నృత్వా, అత్యతిష్ఠద్దశాంగులం" ఇతి మన్త్రేణ "గోత్రాదియుక్తస్య శ్రాద్ధే శ్రాద్ధసంరక్షకం శ్రీమహావిష్ణుమావాహయామి" ఇత్యావాహ్య "పురుష ఏవేదగ్ంసర్వం, యద్భూతంయచ్చభవ్యం, ఉతామృతత్వస్యేశానః, యదన్నేనాతిరోహతి" 'విష్ణోరిదమాసనం' ఇతి ఋజుదర్భద్వయంసాక్షతంపూర్వవద్దత్వా, యవోదకముత్సిచ్య.

ప్రాచీనావీతీ "ఉద్ధ్రియతామగ్నౌచక్రియతాం" ఇతి బ్రాహ్మణానాపృచ్ఛ్య "కామముద్ధ్రియతాం కామమగ్నౌచ క్రియతాం" ఇతి విసృష్టః హవిఃపాత్రే భగవన్నివేదితాదలవణాత్ పక్వాపక్వాత్ సర్వస్మాత్కించిత్కించిదుద్ధృత్య, అహవిఃపాత్రే సలవణాత్ వ్యంజనాదికాత్ కించిత్కించిదుద్ధృత్య, అగ్నేరుత్తరతః ప్రతిష్ఠితమభిఘార్య, సౌకర్యార్థం పురతోవానిధాయ, దర్వ్యాముపస్తీర్య, "హవిషోమధ్యాదంగుష్ఠపర్వమాత్రమవదానం, తిరశ్చీనమువద్యతి, పూర్వార్ధాద్ద్వితీయమనూచీనంచతురవత్తినః, పశ్చార్ధాత్తృతీయంపంచావత్తినః" ఇతిప్రకారేణానదాయ పునరభిఘార్య అవదానాన్యేకీకృత్య "యస్మైనూంతాః ప్రలులోభ చరత్యనుప్రతా, తస్మే రేతఃపితా వృజ్ఞ్మామాభురన్యోపపద్యతాం అముకశర్మణేఽస్మత్పిత్రేస్వాహా" "అముకశర్మణే అస్మత్పిత్రఇదన్నమమ" దర్వ్యాముపస్తీర్య, ద్విరవదాయ, సకృదభిఘార్య, "యాస్తిష్ఠన్తి యా ధావన్తి యా ఆర్ద్రాఘ్నీః పరితస్థుషీః, అద్భిర్విశ్వస్యభర్త్రీభిరంతరన్యంపితుర్దధే అముకశర్మణేఽస్మత్పిత్రేస్వాహా" "అముకశర్మణే అస్మత్పిత్రఇదం" దర్వ్యాముపస్తీర్యద్విరవదాయ, సకృదభిఘార్య, "యస్మైపితామహీప్రలులోభ చరత్యనుప్రతా। తస్మే రేతఃపితామహో వృజ్ఞ్మామాభురన్యోఽపచ

పద్యతాం అముకశర్మణే అస్మత్పితామహాయస్వాహా" ఇతిపూర్వవద్ధుత్వా "అముకశర్మణే అస్మత్పితామహాయేదం" ఇతి ఉద్దేశ్యత్యాగంకృత్వా, దర్వ్యాముపస్తీర్య ద్విరవదాయ సకృదభిఘార్య "అంతర్దధే పర్వతైరంతర్మహ్యాపృథివ్యా,ఆభిర్దిగ్భిరనంతాభిరన్తరన్యం పితామహాద్దధే అముకశర్మణేఅస్మత్పితామహాయస్వాహా" ఇతిపూర్వవద్ధుత్వా, "అముకశర్మణే అస్మత్పితామహాయేదం" ఇతి ఉద్దేశ్యత్యాగంకృత్వా, దర్వ్యాముపస్తీర్య, ద్విరవదాయ, సకృదభిఘార్య, "యస్మై ప్రపితామహీం ప్రపలులోభచరత్యసనుప్రతా, తస్మై రేతః ప్రపితామహోవృఙ్క్తా మాభురన్యోవపద్యతాం 'అముకశర్మణేఅస్మత్ప్రపితామహాయస్వాహా,' ఇతిపూర్వవద్ధుత్వా అముకశర్మణే అస్మత్ప్రపితామహాయేదం" ఇతి ఉద్దేశ్యత్యాగంకృత్వా, దర్వ్యాముపస్తీర్య ద్విరవదాయ సకృదభిఘార్య"అంతర్దధబుతుభిరహోరాత్రైస్ససన్ధిభిః, అర్ధమాసైశ్చమాసైశ్చాన్తరన్యం ప్రపితామహాద్దధే అముకశర్మణేఅస్మత్ప్రపితామహాయస్వాహా" "అముకశర్మణే అస్మత్ప్రపితామహాయేదం" ఇతి ఉద్దేశ్యత్యాగం కుర్యాత్. సర్వత్ర వామహస్తేన హవిఃపాత్రంస్పృశన్ కృష్ణాయాంమధ్యేవాజుహుయాత్. దర్వ్యాముపస్తీర్య ద్విరవదాయ,దర్వీమనుత్స్పృజన్ ఉపవీతీ, స్విష్టకృదర్థం హవిఃప్రత్యభిఘార్య, ప్రాచీనావీతీ, సకృదభిఘార్య "యేచేహపితరోయేచనేహయాగ్ంశ్చవిద్మయాగ్ంఉచనప్రవిద్మ, అగ్నేతాన్వేత్థయదితేజాతవేదస్తయాప్రత్తగ్ స్వధయామదన్తుస్వాహా"ఇతిహుత్వా"జ్ఞాతాజ్ఞాతపితృభ్యఇదన్నమమ" ఇత్యుద్దేశ్యత్యాగంకృత్వా॥

"స్వాహాపిత్రే"పిత్రఇదం"పిత్రేస్వాహా" పిత్రఇదం"స్వాహాపిత్రే", పిత్రఇదం"పిత్రేస్వాహా"పిత్రఇదం "స్వధాస్వాహా"పితృభ్యఇదం"అగ్నయే కవ్యవాహనాయస్వధాస్వాహా" అగ్నయేకవ్యవాహనాయేదంఇతి షడాజ్యాహుతీర్హుత్వా ఉపవీతీదర్వ్యాముపస్తీర్య, ప్రధానాహుత్యధికంసకృదుత్తరార్ధాదవదాయ, ద్విరభిఘార్య, (సంచావత్తినోద్విరవదాయ ద్విరభిఘా

ర్య) "అగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహా" ఇతి అసంసక్తమితరాభిరాహుతిభిరుత్తర పూర్వస్యాంజుహోతి, "అగ్నయేస్విష్టకృత ఇదం" ప్రాచీనావీతీదర్వ్యాముపస్తీర్య, హవిష్యంసకృదవదాయ, అభిఘార్య, ఉదీచీనముష్ణంభస్మ అపోహ్య అగ్నౌస్వాహాకారేణజుహోతి "స్వాహా" "హుతదేవతాభ్యఇదం"॥

నిధానక్రమేణ పరిధ్యంజనంకృత్వా లేపకార్యంకుర్యాత్. ఆజ్యస్థాలీముత్తరతః, ప్రధానదర్వీం దక్షిణతః, ఇతరదర్వీంమధ్యే, ఉత్తరతః పూర్వాస్తీర్ణం పాత్రసాదనార్థం బర్హిస్సర్వమాదాయ, ప్రధానదర్వ్యామగ్రం, ఇతరస్యాంమధ్యం, ఆజ్యస్థాల్యాంమూలం. ఏవంత్రిరక్త్వా, తృణమేకం ప్రజ్ఞాతంనిధాయ, ప్రధానదర్వ్యాం దక్షిణోత్తరాభ్యాంపాణిభ్యాం మూలన్నిధాయ, సవ్యంనిరస్య దక్షిణంతిర్యంచంధారయిత్వా, అగ్రముద్యమ్య ప్రహృత్య, మధ్యముద్యమ్యప్రహృత్య, మూలముద్యమ్య ప్రహృత్య, తృణంప్రహృత్య, తూష్ణీంతర్జన్యాగ్నింత్రిర్నిర్దిశ్య, అగ్నిమంజలినాభిమంత్ర్య,దక్షిణహస్తేన భూమింస్పృష్ట్వా, మధ్యమంపరిధిమగ్నౌ ప్రహృత్య, ఇతరౌపాణిభ్యామాదాయ, యుగపదగ్నౌప్రహరన్ ఉత్తరార్ధస్యాగ్రమంగారేష్వాపోహతి; దక్షిణముపరికృత్వాప్రహరతి. నాత్ర ఆఘారసమిధోః ప్రహర అపోహోవా,తయోరపరిధిత్వాద్దశమ్యత్వాచ్చ. దక్షిణవామహస్తాభ్యాం ప్రధానాప్రధానదర్వీభ్యామాజ్యమాదాయ ప్రధానోత్తరయా దర్వ్యా సగ్గ్స్రావం * స్వాహాకారేణ జుహోతి "స్వాహా" "వసుభ్యోరుద్రేభ్యఆదిత్యేభ్యస్సగ్గ్స్రావభాగేభ్య ఇదన్నమమ"

ఉపవీతీ "అస్మిన్ మమపితుః శ్రాద్ధహోమకర్మణి మంత్రతంత్రదేవతావిపర్యాస న్యూనాతిరేక స్వరాక్షరభ్రేషప్రాయశ్చిత్తార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్హోష్యామి, ప్రాణాయామంచకరిష్యే" ఇతిసంకల్ప్య

---

* యత్రహోమేచరోస్తంత్రంతత్రైవచముఖాహుతిః।
పరిధిప్రహరణంకుర్యాత్సంస్రావంచవిధీయతే॥

ప్రధానదర్వ్యా ఆజ్యమాదాయ "ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా" 'ప్రజాపతయ ఇదం' "అనాజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం, యజ్ఞస్యక్రియతేమిథు, అగ్నే తదస్యకల్పయ, త్వగ్ంహివేత్థయథాతథంస్వాహా" 'అగ్నయ ఇదం' "పురుషసమ్మితో యజ్ఞః, యజ్ఞఃపురుషసమ్మితః, అగ్నే తదస్యకల్పయ, త్వగ్ంహివేత్థ యథాతథంస్వాహా" 'అగ్నయ ఇదం, "యత్పాకత్రామనసాదీనదక్షాన, యజ్ఞస్యమన్వతేమర్తాసః, అగ్నిష్టద్ధోతాక్రతువిద్విజానన్, యజిష్ఠోదేవాగ్ం ఋతుశోయజాతిస్వాహా" 'అగ్నయ ఇదం, "త్వన్నో అగ్నే వరుణస్య విద్వాన్ దేవస్య హేడోఽవయాసిసీష్ఠాః, యజిష్ఠోవహ్నితమశ్శోశుచానో విశ్వాద్వేషాగ్ంసి ప్రముముగ్ధ్యస్మత్స్వాహా" 'అగ్నీవరుణాభ్యామిదం, "సత్వన్నో అగ్నేఽవమో భవోతీనేదిష్ఠో అస్యాఉషసోవ్యుష్టౌ, అవయక్ష్వ నోవరుణగ్ం రరాణోవీహి మృడీకగ్ం సుహవోన ఏధిస్వాహా" 'అగ్నీవరుణాభ్యామిదం' "ఓంభూస్స్వాహా" 'అగ్నయఇదం' "ఓంభువస్స్వాహా" 'వాయవఇదం' "ఓగ్ంసువస్స్వాహా" 'సూర్యాయేదం, "ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహా" ప్రజాపతయఇదం, "శ్రీవిష్ణవేస్వాహా" ఇతిపూర్ణాహుతిః, ఇతిక్రమేణజుహుయాత్. తతః ప్రాణాయామః, ప్రాచీనావీతీతూష్ణీంసమన్తమ్ప్రదక్షిణంపరిషేచనం, ప్రణీతామోక్షణం, ప్రణీతిపాత్రం పశ్చాన్నిధాయ ప్రణీతాస్వప అవ్యుచ్ఛిన్నధారయా ఆనీయ, ప్రాచ్యామిత్యాదిక్రమేణ ప్రతిదిశం సకృద్వ్యుత్సిచ్య ఆత్మానంప్రోక్షేత్. ఉపవీతీ దక్షిణతోనిషాదితంబ్రాహ్మణం దక్షిణాదిభిస్సంపూజ్య "అగ్నేనయ" ఇతి ఉపస్థానంకుర్యాత్.

ప్రాచీనావీతీ "పితా పితామహశ్చైవ తథైవ ప్రపితామహః। మమతృప్తింప్రయాన్త్వద్య హోమాప్యాయితమూర్తయః" "స్వామినః అద్యానుష్ఠితేమమపితుః శ్రాద్ధహోమకర్మణి మంత్రలోపక్రియాలోపద్రవ్యలోపనియమలోపసత్యపి సర్వం యథాశాస్త్రానుష్ఠితంభూయాదితి భవన్తోమహాన్తోనుగృహ్ణన్తు" ఇతిప్రార్థనా, "తథాస్తు" ఇతి ప్రతివచనం.

'ఉపవీతీ, వైశ్వదేవికహస్తేజలందత్వా "అముకగోత్రస్యాముకశర్మణఃపితుః శ్రాద్ధే పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానామిదమాసనం" ఇతిసయవనంబుజదర్భద్వయందక్షిణపార్శ్వేదత్వా, పునరపోదత్వా, "అముకగోత్రస్యఅముకశర్మణఃపితుః శ్రాద్ధేపురూరవార్ద్రవసంజ్ఞక విశ్వదేవార్థే భవతా క్షణఃకర్తవ్యః" ఇతి దక్షిణేనపాణినా దక్షిణహస్తం నిరంగుష్ఠంగృహీత్వా, ఋజుదర్భద్వయం దత్వానిమన్త్ర్య "ఓంతథా" ఇతి ప్రత్యుక్తే "ప్రాప్నోతుభవాన్" ఇతిపదేత్ "ప్రాప్నవాని" ఇతిప్రతివచనం.

ప్రాచీనావీతీ - ఏవం పిత్రాదీన్ భుగ్నదర్భ దానపురస్సరం వృణుయాత్. తతోభోక్తారో నిషణ్ణీం జపేయుః. గృహద్వారసమీపతః భవనస్యాగ్రతః సమ్మార్జితాయాం గోమయేనోపలిప్తాయాం భూమౌ గోమయ సహిత గోమూత్రేణ, ఉత్తరే దేవానాం పాదప్రక్షాళనార్థం చతురశ్రం వితస్తిప్రమాణం ఉదక్ప్లవమండలం కృత్వా, మధ్యేషడంగుళ మంతరాళం విహాయ, దక్షిణే పితౄణాం పాదప్రక్షాళనార్థం వర్తుళం వితస్తిప్రమాణం దక్షిణాప్లవమండలంకృత్వా, దర్భసాక్షతైః, దర్భస్సతిలైశ్చ, క్రమేణ ఉపవీతీ ప్రాచీనావీతీచ మండలయోః పరిస్తరణం కుర్యాత్. దేవార్థంసర్వ ముపవీతీ, పిత్ర్యంసర్వంప్రాచీనావీతీ కుర్యాత్.

ఉత్తరే సాక్షతాన్ పూర్వాగ్రాన్ యుగ్మాన్ కుశాన్ బహూన్, దక్షిణేసతిలాన్ దక్షిణాగ్రాన్ భుగ్నాన్ ఆసనార్థంనామగోత్రోచ్చారణ పూర్వకంవిన్యస్య, ఉత్తరే సపుష్పగంధైరక్షతైరభ్యర్చ్య, దక్షిణే గంధతిలైరభ్యర్చ్య,

ద్వైవికబ్రాహ్మణం మణ్డలసమీపతః స్వాభిముఖ ముపవేశ్య, ఆదిత్యాభిముఖస్స్వయ ముపవిశ్య, గోఘృతమిశ్ర గోమ * యేన పాదపృష్ఠ

---

* ఆజ్యంగోమయసంయుక్తం పాదయోర్లేపయేద్యది।
పితరస్తస్యకల్పాన్తమప్యృతేనాభిషేచితాః॥

మనులిప్య "శన్నో దేవీః" ఇతిమంత్రేణ సపుష్పాక్షత సదర్భాగ్రాభిరద్భిః "విశ్వేదేవా ఇదంవః పాద్యం స్వాహా" ఇతిదేవానాం పాద్యంసమర్ప్య, "సమస్తసమ్పత్" ఇతి శ్లోకేన పాదాగుల్ఫపర్యన్తం మణ్డలే ప్రక్షాళ్య* కరావపి కూర్పరపర్యన్తం క్షాళయిత్వా, స్వహస్తౌ ప్రక్షాళ్య—ప్రాచీనావీతీ, దక్షిణే పిత్రర్థం బ్రాహ్మణం పూర్వవదుపవేశ్య, సఘృతగోమయేనానులిప్య, "శన్నో దేవీః" ఇతిమన్త్రేణ సతిలపుష్పదర్భాగ్రగన్ధాభిరద్భిః పూర్వవత్ "గోత్రాదియుక్తస్య శ్రాద్ధే అముకగోత్రాః శర్మాణః రూపాః పితృపితామహ ప్రపితామహాః † ఇదంవః పాద్యం స్వధా" ఇతి పితృతీర్థేన సమర్ప్య, పూర్వవత్ప్రక్షాళ్య, ఉపవీతీ విశ్వేదేవవద్విష్ణోరపి కుర్యాత్. పిత్ర్యం సర్వముపచార మాసీన స్సవ్యంజాన్వాచ్య ఆసనవ్యతిరిక్తే మన్త్రాన్తే స్వధాశబ్దముపయుక్త్వా కుర్యాత్. దైవం సర్వమాసీనః దక్షిణంజాన్వాచ్య స్వాహాన్తం కుర్యాత్. ఆచమనాత్పూర్వ మనర్హాత్వా న్పాత్రపాదోదక గ్రహణం.

కర్తా పాదాన్ప్రక్షాళ్య మండలోత్తరే ఆచమ్య, తానప్యాచమయ్య ప్రాచీనావీతీ "అపహతా అసురా రక్షాగ్ంసి పిశాచా యేక్షియన్తి పృథివీమను। అన్యత్రేతో గచ్ఛన్తు యత్రైషాం గతంమనః" "ఉదీరతామవర ఉత్పరాస ఉన్మధ్యమాః పితరస్సోమ్యాసః। అసుంయ ఈయు రవృకా ఋతజ్ఞాస్తేనోఽవన్తు పితరో హవేషు" ఇతిభుక్తిదేశే తిలాన్ సికతాశ్చప్రకీర్య అద్భిరభ్యుక్ష్య,

---

* సపవిత్రేణహస్తేనవిప్రపాదావనేజనాత్ ।యథావ్రజతి తే తృప్తి స్తథైవపితృదేవతాః.

† అక్షయ్యాసనయోష్షష్ఠీద్వితీయావాహనే స్మృతా । అన్నదానేచతుర్థీస్యాత్ శేషాస్సంబుద్ధయస్స్మృతాః॥

ఉపవీతీ వైశ్వదేవికహస్తే జలందత్వా, "గోత్రస్య శ్రాద్ధేపురూరవా ఆద్రవ సంజ్ఞకానాం విశ్వేషాం దేవానాం భోజనస్థానే ఇదమాసనం" ఇతి ఆసనార్థం సయవం ఋజుదర్భద్వయం దత్వా, ఆసనంసవ్యేనాభిమృశ్య దక్షిణేన బ్రాహ్మణజానున్యవలమ్బ్య "ఆస్యతాం" ఇత్యుక్త్వా ఉపవేశయేత్. దేవాన్ప్రాఙ్ముఖాన్ ఉత్తరాపవర్గాన్, పిత్రూనుదఙ్ముఖాన్ ప్రాగపవర్గాన్, అపివాప్రాఙ్ముఖాన్ దక్షిణాపవర్గాన్, ఉపవేశయేత్. ఆచారాత్, "అర్చత ప్రార్చత ప్రియమేధాసో అర్చతార్చన్తు పుత్రకా ఉతపురన్నధృష్ణ్వర్చత" "ఇదం వో అర్చనం" ఇతి దేవానాం దక్షిణపాదే సవ్యపాదే, దక్షిణజానుని సవ్యజానుని, దక్షిణాంసే సవ్యాంసే, మూర్ధ్ని చక్రమేణార్చయేత్ "గన్ధద్వారాం దురాధర్షాన్నిత్యపుష్టాం కరీషిణీం, ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాం త్వామిహోపహ్వయే శ్రియం" ఇతి "గోత్రాదియుక్తస్య శ్రాద్ధే పురూరవా ఆద్రవసంజ్ఞకవిశ్వేదేవాః దేహాలంకరణార్థే యథాభాగశః అమీవః కుంకుమకర్పూరాగురుచంపకపద్మకమిశ్రాగంధాః*" ఇతిదద్యాత్; దేవబ్రాహ్మణోపచారం సవ్యముదఙ్ముఖః కుర్యాత్. పిత్ర్యం దక్షిణాముఖః కుర్యాత్. "ఓషధయః ప్రతిమోదధ్వమేనం పుష్పావతీస్సుపిప్పలాః, అయం వో గర్భ ఋత్వియః ప్రత్నగ్ం సధస్థమాసదత్" ఇతిమంత్రేణపూర్వవత్ "ఇమానిపుష్పాణి శ్రీతులసీదళానిచ" ఇతిదద్యాత్. "ధూరసిధూర్వధూర్వన్తం ధూర్వతం యోస్మాన్ధూర్వతి తంధూర్వయం వయంధూర్వామస్త్వం దేవానామసి" "ఘ్రాణతృప్తర్థమయం వో ధూపః" "ఉద్దీప్యస్వజాతవేదోఽపఘ్నన్నిరృతింమమ, పశూగ్ంశ్చమహ్యమావహ జీవనంచదిశోదశ"- "అవలోకనార్థమయం వో దీపః" -"యువాసువాసాః పరివీత ఆగాత్సఉశ్రేయాన్భవతి జాయమానః - తంధీరాసః కవయఉన్నయన్తి స్వాధియో

---

*సర్వదాదర్భపాణిస్స్యాద్దైవేపిత్ర్యేచకర్మణి। పాదశౌచంగంధతేనంనకుర్యాద్దర్భపాణినా

మనసా దేవయన్తః" "ఆచ్ఛాదనార్థమిదంవస్త్రం" అభావేయజ్ఞోపవీతం, దర్భావా, "పవిత్రార్థమిమాదర్భా శేషోపచారార్థేషు మేఅక్షతాః" ఇతిపూర్వవదర్చయేత్॥

ప్రాచీనావీతీ ఏష మేపిత్ౄణామాసనార్థేభుగ్నదర్భాన్, మూర్ధ్ని, సవ్యాంసే దక్షిణాంసే, సవ్యజానునిదక్షిణజానుని, 'సవ్యపాదే దక్షిణపాదేచ, తిలైరర్చనం, గంధద్వారామిత్యాది సర్వంపూర్వవత్. ఉపవీతీ - విశ్వేదేవవద్విష్ణోరర్చనం - ఆచమ్య ఘృతమిశ్రేణగోమయేన ప్రణవేన చతురశ్రం మండలంకృత్వా - పాత్రేషుజలంనిస్రావ్య - హస్తేనసమ్మృజ్య పునఃప్రక్షాళ్య - "ఇదంభోజనపాత్రాసనం"ఇతిదర్భాన్నిధాయ-మండలేషు దేవాదిక్రమేణ పాత్రాణ్యుపపాత్రాణిచనిధాయ, ప్రధానపాత్రే ఉపపాత్రం ఆజ్యపాత్రాదికంచననిక్షిపేత్ - పాత్రేషు ఆజ్యముపస్తీర్య- ప్రథమం హుతశిష్టమన్నం పితృపాత్రే ప్రాచీనావీతీ దేవతీర్థేన పరివిష్య-తతః దేవక్రమేణ సర్వత్ర ఉపవీత్యేవ దేవానాముదఙ్ముఖః,పిత్ౄణాందక్షిణాముఖః,పిత్రూన్ ధ్యాయన్ అన్నపాయస సూపాపూపక్రమేణదర్వ్యాదిద్వారా సపవిత్రహస్తాభ్యాం పరివిష్య * అన్నవ్యతిరిక్తం సర్వముపపాత్రే పరివిష్య-ఉపవీతీ "రక్షోఘ్నమన్త్రపఠనంకరిష్యే" ఇతిసంకల్ప్య.

"సహవై దేవానాంచాసురాణాంచయజ్ఞౌప్రతతావాస్తాంవయగ్గ్ం స్వర్గంలోక మేష్యామోవయమేష్యామ ఇతి తేసురాస్సన్నహ్య సహసైవా చరన్బ్రహ్మచర్యేణ తపసైవదేవా స్తేసురా అముహ్యగ్గ్స్తే నప్రాజానగ్గ్స్తే పరాభవన్ తేన స్వర్గంలోకమాయన్ ప్రసృతేనవై యజ్ఞేనదేవా స్స్వర్గం లోకమాయన్నప్రసృతేనాసురాన్పరాభావయన్ప్రసృతో హవై యజ్ఞోప

* సూపంచపాయసంచాజ్యందద్యాద్భక్తశ్చదక్షిణే ।
తైలపక్వంతథావామే శేషేష్వనియమస్మృతః॥

వీతినో యజ్ఞఽప్రసృతో ఽనుపవీతినో యత్కించ బ్రాహ్మణో యజ్ఞోప
వీత్యధీతే యజత ఏవ తత్తస్మా ద్యజ్ఞోపవీత్యేవాధీయీత యాజయేద్యజేత
వాయజ్ఞస్య ప్రసృత్యా అజినం వాసోవా దక్షిణత ఉపవీయ దక్షిణంబా
హుముద్ధరతేఽవధత్తే సవ్యమితి యజ్ఞోపవీత మేత దేవ విపరీతం ప్రాచీనా
వీతగ్ం సంవీతం మానుషం."

"రక్షాగ్ంసి హవా పురోనువాకే తపోఽగ్ర మతిష్ఠన్త తాన్ప్రజా
పతి ర్వరేణోపామన్త్రయత తాని వర మవృణీతాదిత్యో నో యో
ద్ధా ఇతి తాన్ప్రజాపతి రబ్రవీ ద్యోధయధ్వ మితి తస్మా దుత్తిష్ఠన్తగ్ం
హవా తాని రక్షాగ్ంస్యాదిత్యం యోధయన్తి యావదస్త మన్వగా
త్తాని హవా ఏతాని రక్షాగ్ంసి గాయత్రియా ఽభిమన్త్రి తేనామ్భసా
శామ్యన్తి తదు హవా ఏతే బ్రహ్మవాదినః పూర్వాభిముఖా స్సన్ధ్యా
యాం గాయత్రియా ఽభిమన్త్రితా ఆప ఊర్ధ్వం విక్షిపన్తి తా ఏతా
ఆపో వజ్రీభూత్వా తాని రక్షాగ్ంసి మన్దేహారుణే ద్వీపే ప్రక్షిపన్తి
యత్ప్రదక్షిణం ప్రక్రమన్తి తేన పాప్మాన మవధూన్వ న్త్యుద్యన్త మ
స్తంయన్త మాదిత్య మభిధ్యాయన్ కుర్వన్ బ్రాహ్మణో విద్వాన్థ్స
కలం భద్ర మశ్నుతేఽసావాదిత్యో బ్రహ్మేతి బ్రహ్మైవ సన్బ్రహ్మాప్యేతి
య ఏవం వేద॥ " ఇత్యను వాకద్వయం జపిత్వా, అన్న మభిఘార్య,
పితృపాత్రేషు క్లృప్తా నన్నాదీన్ సర్వాన్ ప్రాచీనావీతీ దక్షిణాముఖ
స్సవ్యంజ్వాన్వాచ్య "ఏష తే తత మధుమాగ్ం ఊర్మి స్సరస్వాన్ యా
వా నగ్నిశ్చ పృథివీచ తావత్యస్య మాత్రా తావతీ న్త ఏతాం మాత్రా
న్దదామి యథా ఽగ్నిరక్షితో ఽనుపదస్త ఏవ మ్మహ్యం పిత్రే ఽక్షితో
ఽనుపదస్తస్స్వధా భవతాం త్వగ్గ్స్వధాం తై స్సహోపజీవర్చ స్తే
మహిమైష తే పితామహ మధుమాగ్ం ఊర్మి స్సరస్వాన్ యావాన్వా
యు శ్చాన్తరిక్ష఻ శ్చ తావత్యస్య మాత్రా తావతీ న్త ఏతా మ్మాత్రా

ద్దదామి యథా వాయురక్షితో ఽనుపదస్త ఏవ మహ్యాం పితామహా
యాక్షితో ఽనుపదస్త స్స్వధా భవతాం త్వగ్ స్వధాం తైస్సహోప
జీవ సామాని తే మహిమైవ తే ప్రపితామహ మధుమాగ్ం ఊర్మి
సరస్వాన్ యావానాదిత్యశ్చ ద్యౌశ్చ తావత్యస్య మాత్రా తావతీ న్త
ఏతామ్మాత్రాం దదామి యథాఽఽదిత్యోఽక్షితో ఽనుపదస్త ఏవం
మహ్యం ప్రపితామహాయాక్షితో ఽనుపదస్తస్స్వధా భవతాం త్వగ్
స్వధాం తైస్సహోపజీవ యజూగ్ంషి తే మహిమా॥ '' ఇతి యథా
లింగమభిమృశేత్. అసమ్భవతామ్మన్త్రావృత్తిః.

అథ దేవపాత్రే ఉదఙ్ముఖః ఉపవీతీ, దక్షిణం జాన్వాచ్య, సవ్యాహృ
తికగాయత్ర్యా ప్రోక్ష్య-"దేవసవితః ప్రసువ" ఇతి ప్రదక్షిణం పరిషిచ్య,
"పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌ రపిధానం బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి బ్రా
హ్మణానాన్త్వా ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమసి మైషాం క్షేష్ఠా అము
త్రాముష్మిన్ లోకే" ఇతి సవ్యేన పాత్రమాలభ్య, దక్షిణేన బ్రాహ్మణ
హస్తం గృహీత్వా, అన్నం సర్వం స్పర్శయిత్వా, "ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే
త్రేధా నిదధే పదం, సమూఢమస్య పాగ్ం సురే"- "విష్ణో హవ్యం రక్ష"
ఇతి అన్నే అనఖద్విజాంగుష్ఠప్రదేశం ప్రవేశ్య-ద్విజవామాంగుష్ఠత
ర్జనీమధ్యమాభిః పాత్రం స్పర్శయిత్వా-"గోత్రస్య శ్రాద్ధే పురూరవార్ద్ర
వసంజ్ఞకాః విశ్వేదేవా దేవతాః ఇదమన్నం బ్రహ్మ-అయంచ బ్రాహ్మణో
బ్రహ్మ - అహంచ బ్రహ్మ - ఇయంచ భూర్గయా - అక్షయవటచ్ఛా
యా-అయంచ బ్రాహ్మణః ఆహవనీయార్థే, ఇదంచ పాత్రం స్వర్ణమయం,
ఇదంచాన్నమమృతమయం-అయంచ భోక్తా బ్రాహ్మణో గదాధరః-
"పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞకేభ్యః విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇదమిదం హవ్యంసవ్య
ఞ్జనం సపరికరఞ్చ పరివిష్ట మాతృప్తేః పరివేక్ష్యమాణంచ, స్వాహా నమః
నమమ"ఇతి యవోదకం దేవతీర్థేన దద్యాత్

ఏవం పిత్రే ప్రాచీనావీతీ "విష్ణో కవ్యం రక్ష"-ఇతి విశేషయుక్తం దక్షిణాముఖః పితౄణాం గోత్రనామరూపపురస్సరం దద్యాత్-ఇదంచ పాత్రం రజతమయం ... గోత్రేభ్యశ్శర్మభ్యోరూపేభ్యః పితృపితామహ ప్రపితామహేభ్య ఇదమిదమిదం కవ్యం ... స్వధానమః నమమ ఇతివిశేషయుక్తం పితృతీర్థేన దద్యాత్.

ఉపవీతీ-దేవవద్విష్ణోశ్చ కుర్యాత్-విష్ణవే శంఖచక్రగదాధరాయ ఇదమిదమిదం హవ్యం సవ్యంజనం ఇత్యాదివిశేషః—పితృదేవయోరర్ఘ్యే భువంసంశోధ్య, భుగ్నం నిధాయ, ప్రాచీనావీతీ- దక్షిణాముఖ స్సవ్యంజాన్నాచ్య-"యజ్ఞేశ్వరో హవ్యసమస్తకవ్యభోక్తాఽవ్యయాత్మా హరిరీశ్వరోత్ర। తత్సన్నిధానాదపయాన్తు సద్యో రక్షాంస్యశేషాణ్యసురాశ్చ సర్వే" "ఏకోవిష్ణుర్మహద్భూతం పృథగ్భూతాన్యనేకశః। త్రీన్ లోకాన్వ్యాప్య భూతాత్మా భుఙ్క్తే విశ్వభుగవ్యయః"॥ ఇత్యుచ్చార్య-"అనేన గోత్రాదియుక్తస్య పితుః ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధరూప భగవదారాధనేన" క్రమేణ ఉపవీతీ-"పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞక విశ్వేదేవరూపీ"-ప్రాచీనావీతీ-"వసురుద్రాదిత్యసంజ్ఞక పితృ పితామహ ప్రపితామహ రూపీ"-ఉపవీతీ "శ్రాద్ధసంరక్షక విష్ణురూపీ"-ప్రాచీనావీతీ-"సర్వాకారో భగవాన్ సదేవశ్శ్రీజనార్దనః ప్రీయతాం"-ఇతి సయవతిలోదకం దద్యాత్-"గయాయామక్షయవటచ్ఛాయాయాం రంగక్షేత్రే శ్రీరంగనాథ పాదారవిందయోర్దత్తం- "స్వామినః అచ్ఛిద్రం జాయతాం"-ఇతిప్రార్థనా"అస్త్వచ్ఛిద్రం"ఇతిప్రతివచనం-"పితా పితామహశ్చైవ తథైవ ప్రపితామహః।తృప్తింప్రయాన్తు మే భక్త్యా యన్మయైతదుదీరితం"-ఇత్యుచ్చార్య-క్రమేణ మన్త్రేణ పరిషేచనం కారయిత్వా ఆపోశనమపి కారయిత్వా-"ప్రాణే నివిష్టో మృతం జుహోమి శివోమా విశా ప్రదాహాయ ప్రాణాయస్వాహా"..ప్రాణాయేదన్నమమ ...బ్రహ్మణిమ ఆత్మామృతత్వాయ"ఇతి జపన్ పంచ ప్రాణాహు

తీః కారయిత్వా-హస్తోదకం దత్వా, గాయత్రీం మధుత్రయం చ జపి త్వా- "స్వామినః యథాసుఖం జుషధ్వం".

ఉపవీతీ-"శ్రీపుంసూక్తే వైష్ణవాణ్ పైతృకాణ్ రక్షోఘ్నా న్యాంశ్చ పవమానా నితిహాస పురాణానిచ భవతో భుంజానా న్యావ చ్ఛక్యం శ్రావయిష్యే"ఇత్యుక్త్వా "శ్రావయ"ఇత్యనుజ్ఞాతః "స్వామినః సనకసనన్దనాది సమధికమాహాత్మ్యశాలినో యూయం అస్మిన్కర్మ కర్తరి దైవాత్సల్యాతిశయేన సమాగతాః,స్వామినా మనుగుణం కిఞ్చి ద్యాను గుణంచ పదార్థాదికం సంపాదయితుమశక్తోఽపి సంపాదితవాంశ్చా స్మి, సంపాదితేషు భగవన్నివేదితేషు అపేక్షితం యథాశాస్త్ర మానా య్య భుక్త్వా, వయం సంరక్షణీయాః" ఇత్యుపచారానుక్త్వా.

స్వయ మనవేక్షమాణః దదామీతి కథనం, రోదనం, క్రూరభా షణం,అనృత భాషణం,పదాన్నస్పర్శనావధూననం, క్రోధేన దానం- స్వి న్న గాత్రతయా బ్రాహ్మణ పురోఽవస్థానం, బ్రాహ్మణాణ్ ప్రతి హవిర్గుణ ప్రశ్నః, త్వరయా పరివేషణం, ఇత్యాది వర్జితః, ఇంగితాదిభి రపేక్షితం జ్ఞాత్వా పరివేషణం కారయేత్.

భోక్తాచ, అధికపరివేషణే హస్త సంజ్ఞయా నిషేధః-తత్తద్వాపేక్షి తానయనం - ముఖచాలన హుంకారాదినా అపేక్షానపేక్షయో రసూచనం, భోజ్యపాత్రే ఆజ్యపాత్రన్నిక్షిప్యాభోజనం, ఖాదిత శేషస్య భోజనపాత్రే అనిక్షేపః - మంత్రానుచ్చారణం - దాత్రా పృష్టత్వేపి హవిర్గుణానాం హస్తసంజ్ఞయాప్యసూచనం-మౌనం - సాంగుష్ఠాంగుళీభి ర్భోజనం, ఇత్యాది నియమయుక్తః-ఇంద్రియచాపల్యం - పరాన్నావలో కనం-హుంకారః-భూతలాత్ పాత్రస్యోద్ధరణం, హస్తేన పాత్రస్య మో చనం,ఉత్తరవాసోబహిర్యాతకక్షతా - పీతావశిష్టపానం, ఖాదితావశిష్టా పూపఫలాదీ పునఃఖాదనం-ముఖేనాన్నధమనం - ష్ఠీవనం-బహుభాషణం-

అతిమితాశనం-అతిభోజనం - లవణాపేతా - దధి క్షీర క్షౌద్ర సక్తు ఘృత పాయసానాం అనశేషకరణం. అన్యేషాం కించిదపి అనవశేషకరణం, ఇత్యాది వర్జితః యూపదపేక్షం భుంజీత.

కర్తాచ సతాం బన్ధ్వాదీనాం దక్షిణా దాన పురస్సరం తత్సహితః స్వయం, అశక్తౌ తన్ముఖేనవా, గాయత్రీం త్రిః-శ్రీసూక్తం-పుంసూక్తం-అద్భ్యస్సంభూతః, సహస్రశీర్షం దేవం - విష్ణుగాయత్రీం- విష్ణోర్నుకం-తదస్యప్రియం - కృణుష్వపాజః - రక్షోహణః-ఉశన్తస్త్వా- ఆపూర్యాస్థామా, అసావాదిత్యః - సన్తతిర్వా - అయంవాత్రయోనువాకాః - బ్రహ్మమేతుమామిత్యాదిత్రయం- అన్నసూక్తం - ఇతిహాస పురాణాదీని ఇత్యాది శ్రావయేత్.

భోజనాన్తే అన్నాదికం పాత్రే పరికల్ప్య-"స్వామినః భగవన్నివేదితేషు కిమపేక్షితం" ఇతి పృష్ట్వా-"సర్వం సమ్పూర్ణం"ఇత్యుక్తే గాయత్రీ మ్మధుత్రయ మక్షన్నమీమద న్తేతిచ జపిత్వా "పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞిక విశ్వేదేవాః వస్సమ్పన్నం" ఇతిపృష్ట్వా-"సుసమ్పన్నం"ఇత్యుక్తే-"విశ్వేదేవాః తృప్తాస్థ"-ఇతిపృష్ట్వా-"తృప్తాస్మః" ఇతిప్రత్యుక్తే ప్రాచీనావీతీ-పిత్రాదీనప్యేవం పృష్ట్వా-ఉపవీతీ విష్ణుమపిపృష్ట్వా, పితృ దేవయో ర్మధ్యే ప్రాచీనావీతీ-భుగ్నం నిధాయ, సవ్యం జాన్వాచ్య-తిలోదకం పితృతీర్థేనోక్షిచ్య, సవ్యఞ్జన మన్నం ద్రవీకృతం హస్తద్వయేనాదాయ "యేఅగ్నిదగ్ధా యేఽనగ్నిదగ్ధా యే వా జాతాః కులేమమ, భూమౌదత్తేన తృప్యన్తుతృప్తాయాన్తు పరాఙ్గతిం" ఇతి పితృతీర్థేన ప్రకిరేత్-

అథవాఉపవీతీ, ప్రథమవృత వైశ్వదేవిక బ్రాహ్మణ సన్నిధౌ, కస్మింశ్చిత్ పాత్రే, సయవాన్ యుగ్మాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య-"అసోమపాశ్చయే దేవా యజ్ఞభాగవివర్జితాః, తేషామన్నం ప్రదాస్యామి వికిరం వైశ్వదేవికం" ఇతి దేవతీర్థేన ఉదగపవర్గం వికిరేత్ ప్రాచీనావీతీ పితౄణాం

పురతః పాత్రే సతిలం భుగ్నం నిధాయ - "అసంస్కృతప్రమీతా యే త్యాగినో యాః కులస్త్రియః । దాస్యామి తేభ్యో వికిర మన్నం తాభ్యశ్చ పైతృకం" ఇతిమన్త్రేణ ప్రత్యగపవర్గం పితృతీర్థేన వికిరేత్.

ఉపవీతీ. "అసంశయం భవేద్విష్ణు ర్మోక్షసాధన మవ్యయం । పితౄణాఞ్చ వరం శ్రేష్ఠం వికిరాన్నఞ్చ వైష్ణవమ్" ఇతిదేవవద్విష్ణోశ్చకుర్యాత్ ప్రకిరవత్ ప్రాచీనావీతీ తిలోదకం పితృతీర్థేనోత్సిచ్యభుగ్నే - "యేఅగ్ని దగ్ధా యే అనగ్నిదగ్ధా యేవా జాతాః కులే మమ, భూమౌ దత్తేన పిండేన తృప్తా యాన్తు పరాంగతిం" ఇతిపిణ్డందద్యాత్. ఆచమ్య - "విశ్వేదేవా అమృతాపిధానమసి" ఇత్యాదిక్రమేణ ఉత్తరాపోశనం కారయిత్వా-పితృపూర్వం హస్తప్రక్షాళనోదకం ఆచమనీయం చదత్వా, స్వయం,శిష్యాది ముఖేనవా, పాత్రాణిచాలయిత్వా, ఆసిణ్డనిధానా దుచ్ఛిష్టమణ్డలశోధనం న కారయేత్. ఆచాన్తేషు స్వయ మాచమ్య-

"విశ్వేదేవా రోచయతేతిబ్రూత" ఇత్యుక్త్వా "రోచయత" ఇతి తైరుక్తే - ప్రాచీనావీతీ - "వసురుద్రాదిత్య స్వరూప అస్మత్పితృపితామహప్రపితామహాః స్వదితమితిబ్రూత" ఇతిపృష్ట్వా "అస్తుస్వదితం" ఇతి తైః ప్రత్యుక్తే - ఉపవీతీ-"శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో స్వస్త్యస్త్వితి బ్రూహి" ఇతిపృష్ట్వా-"స్వస్త్యస్తు" ఇతిప్రత్యుక్తే-ప్రాచీనావీతీ - "సర్వే స్వస్త్యస్త్వితిబ్రూత" ఇత్యుక్త్వాసర్వైః "స్వస్త్యస్తు" ఇతిప్రత్యుక్తే.

"గోత్రస్యేత్యాదిశ్రాద్ధే పురూరవార్ద్రవసంజ్ఞక విశ్వేషాం దేవానా మక్షయ్యమస్తు" "గోత్రాణాం శర్మణాం రూపాణాం పితృపితామహ ప్రపితామహానామక్షయ్యమస్తు" "శ్రాద్ధసంరక్షక విష్ణోరక్షయ్యమస్తు" ఇతిక్రమేణసర్వేషాం హస్తేజలం దత్వా-"అస్త్వక్షయ్యం" ఇతిసర్వైరుక్తే, నివేదిత తులసీమిశ్ర తామ్బూల దక్షిణాంచ "గోత్రస్య శ్రాద్ధేపురూ

ర్ణశాలీ యాతు ప్రసాదా ద్భవతామ్మమ, అద్యమే సఫలం జన్మ భవత్పాదాబ్జవందనాత్, అద్యమే వంశజా స్సర్వే యాతా వోఽనుగ్రహాద్దివం'' ఇత్యుపచారా నుక్త్వా పాదానివీడ్య.

"వాజేవాజే అవతవాజినోనోధనేషు విప్రా అమృతా ఋతజ్ఞాః, అస్యమధ్వః పిబత మాదయధ్వం తృప్తాయాతపథిభిర్దేవయానైః'' ఇతిప్రతిబ్రాహ్మణముక్త్వా-అథదర్భాన్వారంభణేన ప్రాచీనావీతీ." ఉత్తిష్ఠతపితృపితామహ ప్రపితామహాః'' ఉపవీతీ-"ఉత్తిష్ఠత విశ్వేదేవాః''-"ఉత్తిష్ఠవిష్ణో'' ఇతి విసృజ్య - ప్రణమ్య ఆసీమాన్త మనువ్రజ్య ప్రదక్షిణీకృత్య ఆగచ్ఛేత్ -విసృష్టాశ్చబ్రాహ్మణాః "వామదేవాయ''ఇతి మన్త్రం జపేయుః.

అథ అగ్నేఃపశ్చాత్ ప్రాణానాయమ్య ప్రాచీనావీతీ అస్యాం పుణ్యతిథౌ "గోత్రస్య శ్రాద్ధాన్తే శ్రాద్ధీయ పిణ్డప్రదానం కరిష్యే''ఇతిసంకల్ప్య. మధుసర్పిస్తిలయుతాన్ పిణ్డాన్ మడానీయ, పుష్పధూపాదిభిరభ్యర్చ్య-ద్వేధా దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య, "మార్జయన్తాం మమపితరః మార్జయన్తాంమమపితామహాః మార్జయన్తాం మమప్రపితామహాః'' ఇతిక్రమేణ పూర్వేషు "మార్జయన్తాంమమమాతరః మార్జయన్తాం మమపితామ్యః మార్జయన్తాం మమప్రపితామహ్యాః'' ఇతి క్రమేణఅపరేషు, సతిలాపః పితృతీర్థేన త్రిః దక్షిణాపవర్గం నినీయ, పూర్వేషు "ఏతత్తేతత అముకగోత్రనారాయణశర్మన్''ఇత్యాదినాఅవాచీనపాణిః పిణ్డందత్వా "యేచత్వామను''ఇతి పిణ్డమూలేలేపంనిమృజ్య,ఏవంపితామహప్రపితామహయోరపిదత్వా అపరేషు "ఏతత్తేమమమాతః లక్ష్మీదే''"యాశ్చత్వామను'' ఇతి పూర్వవద్దత్వా,పితామహీ ప్రపితామహ్యోరపిదత్వా,గన్ధపుష్పధూపదీపాదిభిరభ్యర్చ్య,భక్ష్యభోజ్యఫలాదికంపక్వాపక్వం సర్వం అనివేదనే తద్భోజన నిషేధా త్పిండ దేవతాభ్యో నివేద్య, పిండపాత్రే తిలోదక మభిపూర్య,తేన "మార్జయన్తాంమమపితరః'' ఇత్యాదిక్రమేణత్రిఃపూర్వవన్నినీయ, ఉత్థాయ" యేచవోఽత్ర యేచాస్మాస్వాశగంస న్తే!''ఇతిపితృపిణ్డాన్"యాశ్చవోఽత్రయాశ్చాస్మాస్వాశగంస.న్తే''

ఇతిమాతృపిణ్డాన్ "శ్రీచనవహన్తాం" ఇతిపితృపిండాన్, "తాశ్చశహన్తాం" ఇతిమాతృపిణ్డాన్ "తృప్యన్తుభవన్త స్తృప్యన్తుభవత్యః" ఇతియథాక్రమం, "తృప్యతతృప్యతతృప్యత" ఇతి ఉభయాంశ్చోపస్థాయ "పితాపితామహా శ్చైవ తథైవ ప్రపితామహః। తృప్తిం ప్రయాన్తు పిణ్డేన మయాదత్తేన భూతలే॥" ఇత్యుక్త్వా సవ్యంజానున్యాచ్య "పుత్రాన్పౌత్రానభితర్పయన్తీ రాపోమధుమతీరిమాః। స్వధాంపితృభ్యోఅమృతం దుహానా ఆపోదేవీరు భయాగ్ంస్తర్పయన్తు" ఇతిసతిలోదపాత్రేణ సవ్యోత్తరాభ్యాం పాణి భ్యాం పితృతీర్థేనాప్రదక్షిణం అవిచ్ఛిన్నాభిరద్భిః పరిషిచ్య, హోమార్థాని పిణ్డార్థానిచపాత్రాణిన్యుబ్జ్య, *"తృప్యతతృప్యతతృప్యత" ఇతిత్రిరనవాన మావర్త్య ప్రోక్ష్య, పాత్రాణి చ ద్వంద్వ మభ్యుదాహృత్య, సర్వస్మా దన్నాత్కించిత్కించి దాదాయ, ఉపవీతీ "ప్రాణేనివిష్టోమృతంజుహోమి బ్రహ్మణిమ ఆత్మామృతత్వాయ" ఇతిగ్రాసావరార్ధ్యం ప్రాశ్యాచమ్య, పుత్ర కామనాయాం మధ్యమపిణ్డం "ఆధత్త పితరోగర్భం కుమారంపు ష్కరస్రజం" ఇతిమన్త్రేణ అరోగిణ్యై పుత్రజననయోగ్యాయైదద్యా త్; అప్సువాప్రక్షిపేత్. ఏవం శ్రాద్ధం కృత్వా ఉక్త నియమాదియు క్తః స్థిత్వా, పరేద్యుః శ్రాద్ధాంగ తర్పణమపి కుర్యాత్.

ఇతి పార్వణశ్రాద్ధప్రయోగః.

శ్రీమతేనిగమాన్తమహాదేశికాయనమః.

అథప్రాయశ్చిత్తం.

శ్రాద్ధనిమన్త్రితౌ, భోజనకాలే పరస్పరస్పర్శేపాత్రస్థమన్నం భుక్త్వా భోజనాన్తే అష్టశతగాయత్రీజపంకుర్యాతాం-భోజనకాలేఅన్యోచ్ఛిష్టలేప

---

* తృప్యతేతినపక్షతోవా ఆన ర్తనీయమ్.

నస్పృశ్యేన్న లిప్తప్రదేశమన్యేన పాణినా ప్రక్షాళ్య, భోజనాన్తే స్నాత్వా, గాయ త్రీం త్రిశతం జపేత్ - పాత్రే అన్యోచ్ఛిష్టపతనే తత్పాత్రం పాణినాఽస్పృ ష్ట్వా స్థేయమితి నియుజ్య, పాత్రవత్పరిహృత్య భూమిం సమనులిప్య, అన్యత్పా త్రం నిధాయ సర్వమన్నం పరివిష్య పరిషిచ్య తం బ్రాహ్మణం భోజయేత్ - పాత్రాణాం పాత్రయోర్వా పరస్పరజలసేకాద్యుచ్ఛిష్టసంస్పర్శే స్పృష్టపా త్రం విసృజ్య భూశుద్ధింకృత్వా పూర్వవత్పాత్రాన్తరయోః పాత్రాన్తరదే శునా సర్వంపరివిష్య పరిషిచ్య ద్వౌ బహూన్వాభోజయేత్. అత్రభోక్తృ రుచ్ఛిష్టసంస్పర్శేతు హస్తంప్రక్షాళయిత్వాభోజయేత్. భోక్తా భోజనాన్తే త్రిశతంగాయత్రీంజపేత్. తదనన్తరం దక్షిణాతాంబూలాదిక్రియా - భోజన మధ్యేపితృస్థానీయస్య దేవస్థానీయస్యవా భోక్తుర్విణ్మూత్రోత్సర్గే కర్తా తద్ది నే ఉపోష్యపరేద్యుః శ్రాద్ధంకుర్యాత్.

ఇతి ప్రాయశ్చిత్తం.